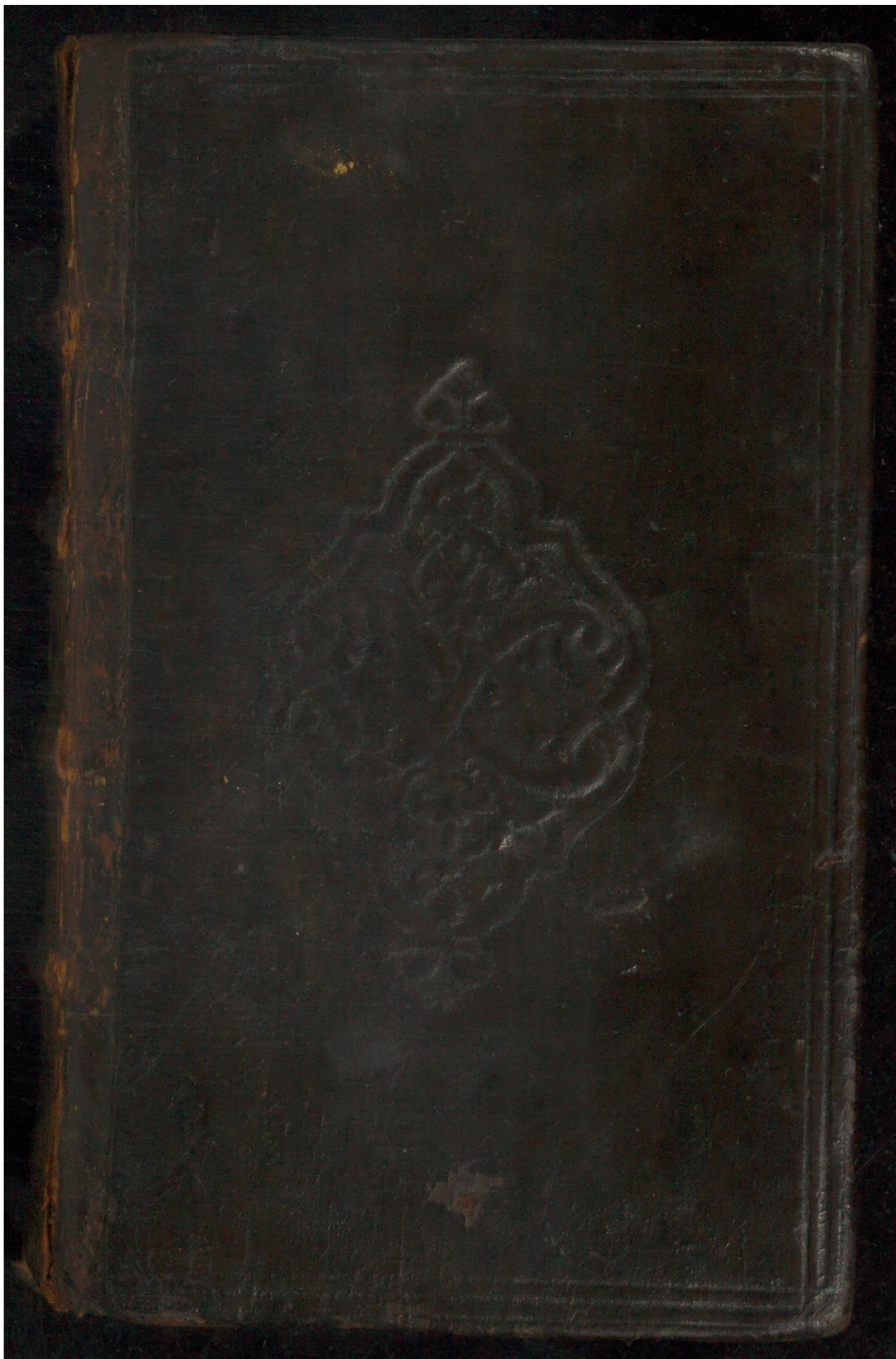
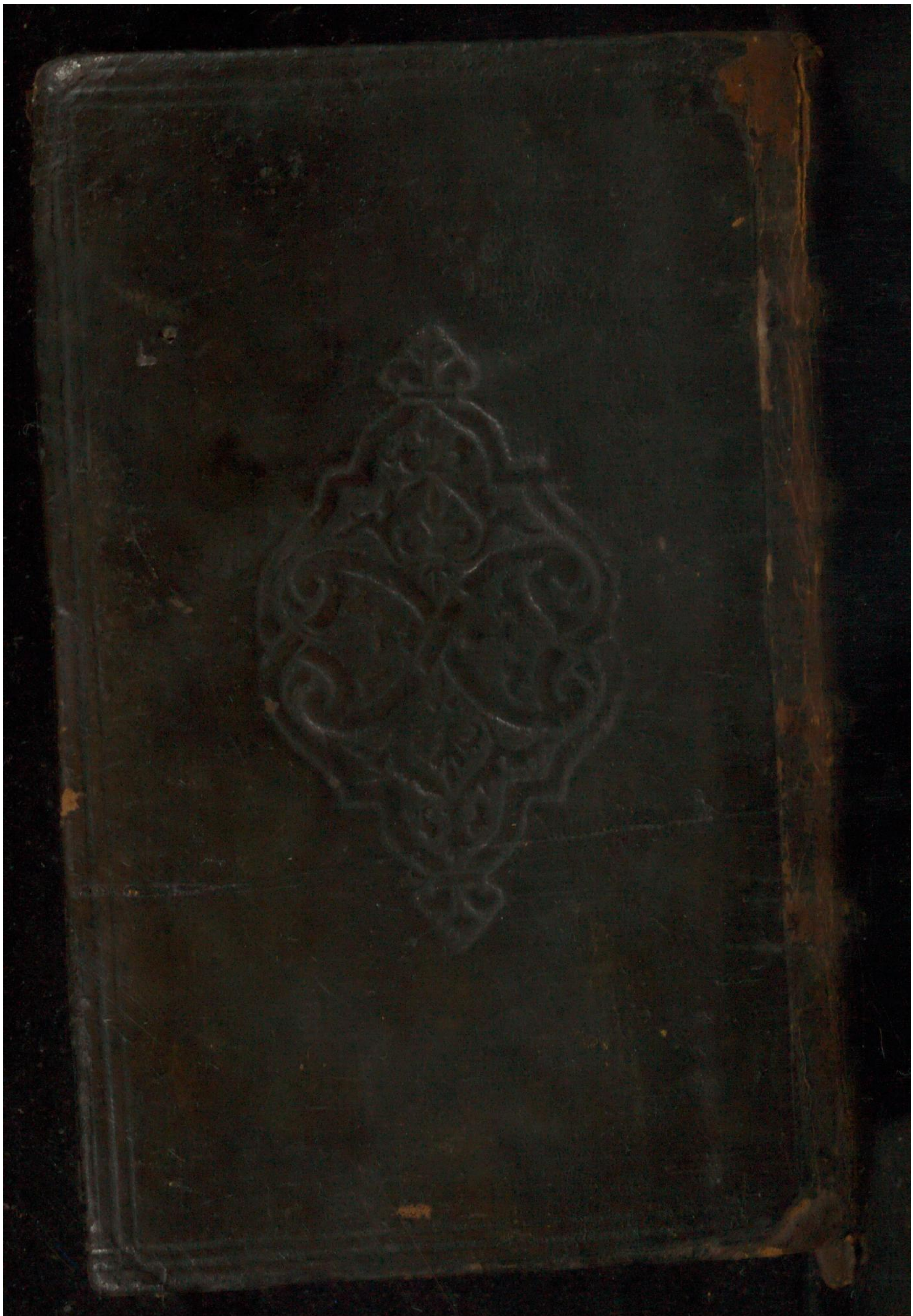
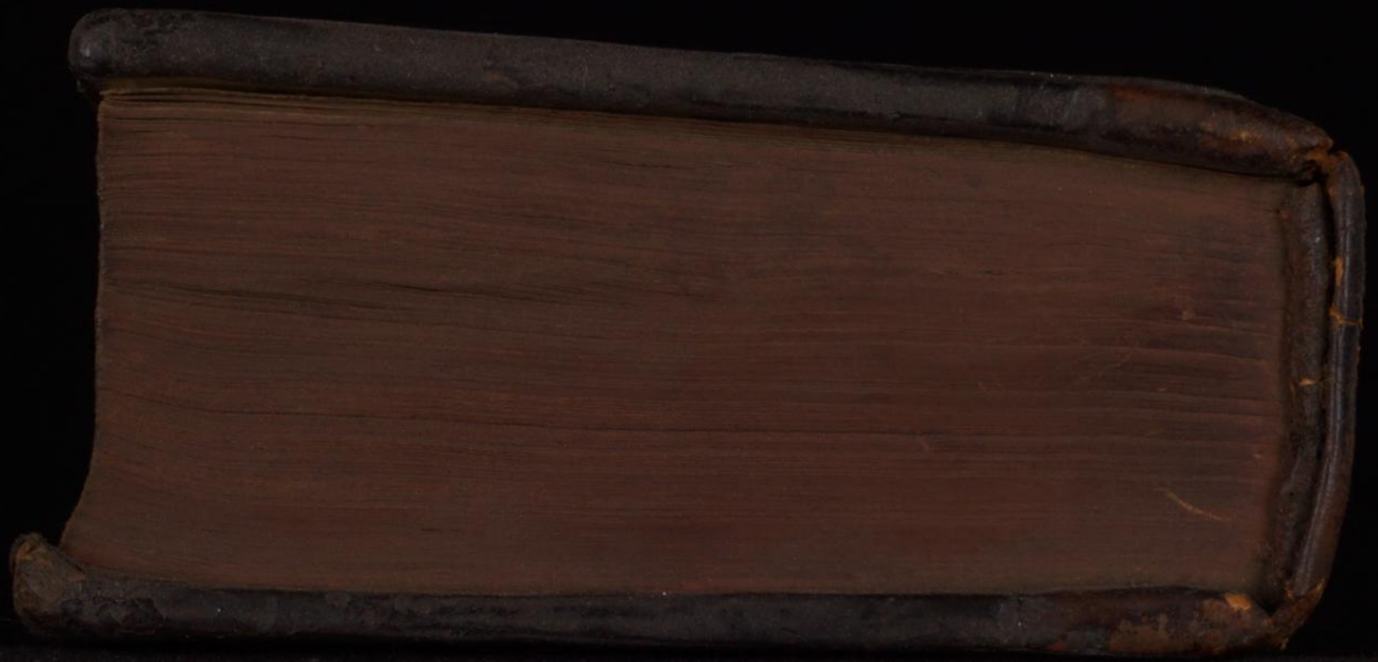

BODINI
DE MAGORUM
DÆMONOMANIA

IO. BODINI ANDEGAVENSIS

DE MAGORVM DAEMONOMANIA,

SEV DETESTANDO Lamiarum ac Magorum cum Satana commercio,

LIBRI IV.

Recens recogniti, & multis in locis à mendis repurgati.

Acceßit
Eiusdem Opinionum Ioan. Vieri confutatio, non minùs docta quàm pia.

FRANCOFVRTI
Ex Officina Typographica Nicolai Baßæi.

M. D. XC.

CLARISSIMO VIRO ET DOMINO CONSVLtißimo, D. Christophoro Thullensi, Equiti, Domino Cœliano primo Præsidi Parisiensis Parlamenti, & Consiliario in priuato consilio Regis.

Vòd tibi, clarißime vir, hoc munus exhibeo, non ideò facio, vt mea erga te obligatione solutus sim, sed potiùs vt hoc documento testatum faciam quantum in summa illa Iustitiæ schola, cuius tu caput es, & in qua optimã meæ ætatis consumpsi partem, didicerim: vbi melius quàm vsquam alibi vera legum iurisque peritia & iustus decisionũ, quas omnes à seculo Doctores tradiderunt, vsus videtur, auditur, atque cognoscitur ex principum qui in Europa sunt oratorum concertationibus, summorum Iurecoss. collationibus, sententiisque optimorum iudicum: quibus planè modis germana iustitiæ species velut meridia-

na luce aperitur, cum voluptate eorum & vtilitate incredibili, qui ita discũt narrare doctè, sapienter expendere, & sublimes quęstiones iuris in singulis causis argutè soluere cùm in hoc aut in illo foro, tum in toto consessu Iudicum & causidicorum illius Parlamenti, omnium quæ Sol in omnibus orbis terrarum imperiis & Rebuspubl. viderit illustrissimi. Nam in eo demum vera prudentia (quam optimè ducem lucemque humanæ vitæ appellaueris) perdiscitur, quum digito commonstrantur & oculis tanquam in excelso theatro spectandæ proponuntur actiones abstrusissimę, πραξικοπίαι, artesq́; hominum vel astutissimorum, quas nulla hominis vita (vt fuerit longissima omnesq́; terras peragrauerit) fuisset compertura. Et quamquam in elegante illo Iustitiæ templo spectatissimus est splendor atque amplitudo singularum ipsius partium, refulget tamen in capite ipsius maximè: vt quod alios ad tantum honoris fastigium prouectos superauerit literaturę humanæ scientia, infinita memoria

ria historiarum omnium, & diligētia ad iudicandas partium lites incredibili, quę certissima singulorum Iurisprudētiæ capitum peritia cōiunctæ sunt. Hæc autem non eò dico, vir clarissime, vt decantem laudes tuas, cùm iam in alio argumento verser: Etsi lex ait Præsidem prouinciæ non grauatè suas laudes audire oportere, & plurimum quoq; interest Reipubl. vt veræ illustrium virorum laudes passim exarentur incidanturque ad horum exemplum, illorum incitamentum, & imitationem omnium: cùm alioqui eorum honor qui virtutem colunt minimè flagitet vt ad illustrationem sui laudibus extollatur. Atq; hoc quidē ipsum de te fuissem facturus, cùm quia me honoris leges religioque obstringunt propter singularia tua in me beneficia (officia enim cur dixerim? quæ apud te non sum promeritus) tū quia bonos omneis qui literas humaniores colunt singulari studio semper prosequutus es. Sed hoc in alium locum reiicio, & dignius argumētum. Mihi satis est in præsentia, si munu-

ſculum hoc tibi obtulero: quod ſi grato animo acceperis, confido ſi quis adhuc mihi reſtabit maleuolus, eum maiore ſaltem vſurum cautione atque prudentia quàm ille nuper vſus eſt (nomen reticeo vt honori ipſius conſulam) qui libellum ſuum contra libros de Republica à me in lucem editos dicauit Regi. Nam ſimulatque animaduertit Rex hominis calumnias, in vincula rapi iuſſit, decretum ſubſcripſit manu ſua, & pœna capitali indicta cauit ne venumdarentur libri. Euaſit tamen hac lege vt honorem quem ſublaturum putabat redderet. qui homo ſi iudicio magis valuiſſet, par ſupplicium fuiſſet meritus, ac olim de pari munere à Ptolemæo Philadelpho Aegypti Rege Zoilus reportauit. Equidem ſpero neminem cõtra hoc opus ſcripturum eſſe, niſi qui Magus ſit patronus cauſæ ſuæ: quem ego ſi percepero, verbum illud DVBITO, quod in permultis huius regni partibus magna voce aduerſus homines Magicarum artium ſuſpectos ſine alia contumeliæ formula procul excla-

clamari ſolet ad amolienda ipſorum carmina & maleficia, illud inquam verbum in eum hominem adhibebo. Laoduno, xx. Decembris, M.D.LXXIX.

Tuus humillimus ſtudioſiſſimusq́ ſeruus I. Bodinus.

IOHANNIS BODINI
IN LIBROS DE MAGORVM DAEMONOMANIA

PRAEFATIO.

IVDICIVM contra Magam mulierem latum, ad quod vocatus fueram pridie Calend. Maias 1578. mihi occaſionem ſcribendi præbuit, vt argumentum de Magis, quod omnibus ſummè admirabile, nō paucis incredibile videtur, illuſtrarē. Iſtius Magæ nomen erat Ioanna Haruilleria Verberij ad Compendienſes nata, necis multis hominibus pecoribusq́; oblatæ accuſata: quod maleficium etſi primò negabat pertinaciſſimè, poſt ſermones tamen ſubinde commutatos animi nutantis indices, ſine quæſtione & equuleo confeſſa eſt. Agnouit quoque ſe diabolo (qui ſpecie hominis atri apparebat ſtaturam humanam excedentis atriſq́; veſtibus induti) inde à duodecimo ſuæ ætatis anno fuiſſe oblatam à matre

à matre dicēte se cumprimùm nata esset filia, eam illi quem nominabat diabolum spopondisse: illum promisisse optima fide curaturum esse se & beaturum filiam: ipsam ex illo tempore Deo renuntiasse, operamq́ diabolo addixisse, rem cum illo iam tum habuisse, & exinde ad ætatem vsque illam qua capta fuerat (erat autem fermè quinquagenaria) in eo consortio perrexisse. Addidit præterea diabolum se cùm ipsa annueret illicò sistere eodem amictu & specie qua primùm se exhibuerat, ocreatnm, instructum calcaribus, accinctum gladio, equo præ foribus exspectante, quem equum nemo præter ipsam animaduerteret: eumq́ interdum ita rem cum ipsa habuisse, vt maritus ipsi ad latus cubans nihil perciperet. Quamuis autem ex communi sermone omnium pro infami Saga haberetur, rusticiq́ ægrè impediri possent, ne ipsam tradendam igni manibus Iudicum adimerent (grauiter enim metuebant ne mulier ista effugeret) Antequàm tamen ad ferendam capitis sententiam veniretur, Consilio placuit in natalem illius pagum Verberium mitti & in vicos alios in quibus habitauerat, vt de illius vita ampliùs cognoscere-

tur. Itaque compertum est illam ex eodem crimine ante annos triginta virgis fuisse cæsam & matrem igni damnatam ex Aresto Curiæ Parlamenti sententiam Iudicis Sanlisiani cõfirmante: nomen suum sedemque tegendis facinoribus mutare solitam, vbique tamen magicarum sortium euictam esse. Quapropter videns illa se teneri maleficij, dari veniam sibi postulauit, & rerum gestarum se finxit pœnitere, licet maleficia quamplurima à se perpetrata quæ antè confessa fuerat, pernegaret. In postremi tamen homicidij quod commiserat cõfeßione perstitit, se pulueres quosdam à diabolo præparatos in eum locum iniecisse, quà transiturus fuerat is qui filiam ipsius pulsauerat: alterum verò quem nõ oderat illac transeuntem acerbo dolore per totum corpus illicò affectum esse: Cùm autem vicini omnes qui in illum sortium coniectarum locum ingressam viderant, hominem animaduerterent tam repente cum morbo conflictari, eos inclamasse fuisse magicas sortes ab ea immissas: ideoq; sanitatem eius spopondisse, & durante morbo languentem hominem curauisse. Adhæc confessa est se die Mercurij antequàm prehenderetur

retur orauisse diabolum, vt decumbenti homini restitueret valetudinem, quo renuente & negante posse fieri, se cum diabolo expostulasse quòd semper ipsam falleret, atque mandauisse ne se ampliùs inuiseret: respondisse diabolum se deinceps non esse venturum, & biduo pòst hominem exstinctum esse: itaque se confestim in aream illam vbi comprehensa est abdidisse. Qui consilio aderant, dignam quidem morte esse iudicabant omnes: sed quidam natura mitior & procliuior ad misericordiam satis arbitrabatur fore si vitam finiret laqueo: alij verò cùm detestabilia maleficæ istius crimina, tum supplicia æquè diuinis ac humanis legibus instituta expendentes, vniuersamq; totius Christiani orbis consuetudinem iam olim in florentißimo hoc regno obseruatam, censuerũt damnari & viuam igne cremari oportere: quæ sententia lata & sine prouocatione pridie Calend. Maias effecta est, instante D. Claudio Dosæo Regis apud Ribemontium procuratore. Pronuntiata condemnatione, eadem confessa est se à diabolo in Magarum cœtus exportatam esse, postquàm certis pinguibus ab eo traditis delibuta esset, & tanta leuitate tam

procul

procul agitatam vt defessa planè & quasi confecta ex labore esset: in illis cœtibus permagnam hominum turbam vidisse, atrum hominem in excelso positum, trigenarium fermè, quem vocabant Belzebub, adorantium, deinde verò inter se coeuntium: hoc facto Principem concionem apud ipsos habere vt fidem in ipsum habeant, se vlturum inimicos omneis ipsorum, & ipsos denique beaturum. Rogata an non daretur pecunia, respondit nō dari: & opilionem quemdam imbricariumque tectorem Genlisianum magicæ artis incusauit, confessaq; resipuit à peccatis suis & veniam à Deo postulauit. Nobis autem placuit librum hunc componere, quem Dæmonomaniam Magorum inscripsimus à furore manico, quo diabolos miseri prosequuntur, vt omneis qui ipsum viderint commonefaciat, & quasi digito spectandum ante oculos monstret, nulla esse crimina quorum tam horrēda sit constitutio, quæ tam graues pœnas mereantur, aut quæ ad hæc proximè videantur accedere: prætereà vt iis respōdeam qui modis omnibus in illud incumbunt vt libris palàm tueantur magos, adeò vt Satanas eos inspirasse promulgandis tam bellis li-

lis libris & in suam nassam videatur perduxisse. Talis fuit Petrus de Apono medicus, qui persuadere volebat nullos esse spiritus, cùm tamen posteà fuerit comprobatum eum fuisse Magorum omnium quos habebat Italia facilè principem. Sed ne cui mirũ videatur quod dico, homines existere à Satana subornatos, qui scribant, propalent, doceãtq; id omne quod de Magis prædicatur fabulosum esse, memorabile exemplum afferam, quod Petrus Mamorius in libello de Lamiis de M. Guilhelmo Linensi Doctore Theologiæ annotauit accusato Magicarum artium condemnatoque duodecimo die Decembris 1453. Hic ergo cùm resipiscentia tandem afficeretur, confessus est se per noctem cum Magis aliis persæpe deportatum esse, vt diabolum adoraret modò humana specie, modò hircina conspicuum, & religioni toti renuntiasse. Quinetiam penes ipsum instrumentum obligationis contractæ cum Satana fuit deprehensum, quo sponsiones reciprocæ continebantur: inter alias autem hæc, Doctorem obligatum esse vt publicè concionetur quicquid de Magis prædicetur fabulam esse, non posse fieri, nullam fidem sermonibus

istis

istis haberi oportere: atq; his concionibus augebatur mirum in modũ Magorum numerus & se confirmabat, dum ab illis persequẽdis cessarent Iudices. Hinc certè apparet Satanæ ex omnibus ordinibus & cõditione qualibet suos esse fideles administros: quemadmodum Cardinalis Beno, Platinaque scripserunt complures esse Papas, Cæsares, & alios Principes viros, qui se à Magis inescari paßi sunt, tandemque miserrimè à Satana deturbari: & Toleti quoque (vbi Magorum schola habebatur olim) nunquam existimasset quisquam eos homines eiusdẽ criminis affines esse, qui effusè ridebãt si quãdo quæstio de Magis haberetur, totius coronæ risum suis vrbanis dictis salibusq; cõmouebant, constanter affirmabant fabulas esse, ἀδύνατα, itaq; frangebãt & mitigabant Iudicum animos vt Magi omnes euaderent: prout nuper Alciatus fecit, Inquisitoris offensus facto, quòd in Pedemontana regione Magos amplius centum comburi curauisset. Queritur Bartholomæus Fayus quæstionum Curialiũ Præses in suis operibus, quod conniuentes multi Iudices non fuerint ausi Magos igni addicere, vt Parlamentũ omnibus seculis

& alia

& aliæ gẽtes quælibet factitarũt, id causã maximis calamitatib. quas Deus immisit attulisse. D. verò Auctonius Consil. in Parlam. Pictonum præses deinde factus (cui in Pictonicis honorib. successit Saluertus) Magos 4. viuos Pictauij cremari iussit an. 1564 neglecta ipsorũ prouocatione, affirmãs indignè factũ quòd aliquot Magi antè ad prouocationẽ ipsorum fuisset absoluti, qui ex eo tẽpore totã regionem cõtaminauerint, populumq; seditionib. mouẽdis excitatũ inflãmauerint: Etsi multa homicidia carminibus suis sortibusq; cõmissa fatebantur, ideoq; iudicatũ in ipsis (vt lege dãnatis) iubebat fieri nihil obstante appellatione, quia plus est, ait lex, occidere veneno quàm gladio. Ac Magorũ quidẽ impunitas quæ fuit illis temporibus, admirabile ipsis in regno hoc attulit incremẽtũ, quò omni ex parte cõfluxerũt, Italiaq; maximè: inter quos Neapolitanus quidã existit Cõseruator dictus, Magorũ princeps, & rebus gestis plus satis celebratus. Ex eo verò tempore ita perrexerũt, vt Cenomannus ille Magus Triscalanus, cùm iudicio capitali in ipsum lato veniã hac lege impetrasset si indicaret cõscios, dixit in hoc regno supra centũ

l. 1. C. de malefic.

millia

millia Magorum esse, idque fortasse falsò, vt impietatem suam tanta comitatus frequentia eleuaret. Quocunque modo res habeat, non mediocrem numerum indicauit: sed huic rei tã bene prouisum est vt pleriq; omnes euaserint, licet confiterentur execranda scelera quibus Cœlum ipsum inficitur, & quibus exacerbatus Deus summisit terribiles persequutiones, pro-
Leuit. 20. ut Lege comminatus fuerat se eos populos exterminaturum qui Magis vitam permitterent. Quamobrem Augustinus in libris de ciuitate Dei testatur omnes sectas, quæcunque tãdem fuerint, supplicia in Magos decreuisse. Epicureos solùm excipio, quos Plutarchus in libro de Oraculorum defectu, & Origenes contra Celsum Epicureum scribens refellerũt, eosq; sequuti Academici, Iamblichus, Porphyrius, Proclus, familiæ Epicureorum fundamenta euerterunt. Etsi iam satis Aristoteles Metaphysicis suis principiis ea conuellerat necessaria, concludens argumentatione totidem cœlos esse quot sunt intelligentiæ mouendis cœlis, aut intelligentes spiritus: has autem intelligentias à corporibus separatas esse: Angelosq; ita moueri in cœlesti motu, vt anima homi-

hominis in humano motu. Ex quibus verbis demonstratur planè quæstionem de Angelis dæmonibusq́ Physicè tractari non posse, eosq́ non mediocriter falli qui negant posse id nunquam fieri quòd est natura ἀδύνατον. Nam tactus, motus, & locus (si Physicè egeris) corpori solùm conueniunt, idq́ in corpore: verumtamen ex rei veritate (quæ sibi semper & vbiq́ constat) de tactu quoque, motu, & loco fatendum est eos spiritibus æquè ac corporibus conuenire: quod Aristoteles de Angelis aut intelligentiis cœlos mouentibus in Metaphysicis demõstrauit. Quamquam Plutarch. & Apuleius testes sunt Aristotelem scripsisse quod nusquam in libris qui ad manus nostras peruenerunt offenderis (amplius enim dimidia parte desyderatur de scriptis illius) mirari Pythagoricos si qui homo inter mortales exstet qui nunquam Dæmonem cognouerit. Idemq́ Aristoteles Thasium quẽdam à se visum narrat, cui indesinẽter spiritus specie humana adhærebat, quam nemo alius quàm ipse cerneret: hoc autem Magorum omnium commune est. Et nuper etiam Franciscus Picus Mirandulanus Princeps à se visos fuisse scribit Magos

Arist lib. 4 & 6. φυσικῆς ἀκροασ.

Metaphys. lib 8

Plutarch. lib. de Dæmon. Socratis. Apul. lib. de Dæm. Socrat.

libro περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων.

Sacerdotes duos, quib. duo Hyphialtæ muliebri specie comites aderant, eosq; amplius quadraginta annis ad muliebre consortium succubis istis abusos esse: prout antè confeßi sunt quàm traderentur igni, & nos suo loco ostendemus. Ibidē quoq; scribit Aristoteles Aeolidū insularum vnam admirabilibus tympanorum cymbalorumq; sonis & cachinnationibus personare nemine cōparente: quod etiam non rarò in locis cōpluribus ad Septentrionē fieri narrauit Olaus, & in Atlante monte Plinius Solinusq; testantur. Hi autem sunt Magorū cætus & saltationes cum spiritibus impuris ordinariæ, vt quæstionibus innumeris fuit confirmatum. Eodem libro ait Aristoteles Tenæ in Thessalia fuisse Sagam, quæ conceptis verbis circulisq; ductis basiliscum incantabat: quæ efficacitas nō à natura est, vt suo loco demōstrabimus, sed à vi & facultate spirituum: qui spiritus (Aquinas inquit) non possent facere actiones insolentes illas quæ cernūtur oculis, nisi in loco essent vbi suas actiones exhibent. Absurdum enim profectò fuerit, si Angelis mouētibus Cælos à quibus separati sunt tactum locū motūq; tribueris, quod Peripatetici omnes, Academi-

cademici, & Stoicum Hebræis & Arabibus statuerunt: spiritibus verò per elementa fusis easdem proprietates ademeris. Hæc autem eò pertinent, vt non ijsolùm informẽtur qui credunt vnum esse Deum, & plures intelligẽtias (quæ duo ab Aristotele demonstrata vniuersa Scriptura sacra confirmauit) sed vt aliorum quoque barda & torpentia ingenia reuincantur. Etsi non est propterea singularum actionum quas Dæmonũ intellectus parit reddẽda ratio, quod nemo homo præstare potest: nam quisquis rationem omnium rerum explicare posset, is Deo qui nouit omnia, foret persimilis. Quemadmodum autem Deus ita vt est à nemine cognosci aut comprehendi potest, nisi idem qui sic cognoscit & cõprehendit sic Deus: quia non potest is qui essentia, potestate, amplitudine, æternitate, sapientia, & bonitate infinitus est ab alio cõprehẽdi quàm qui fuerit infinitus, infinitũ autẽ nihil est nisi vnus Deus: ita etiã cõfiteamur necesse est Deum solum posse rationes rerum omnium exponere. Infinitate enim scientiæ opus est, quæ neque in hominibus, neque in angelis, neque in re vlla creata potest subsistere. Ideoque Aristoteles

lib. 6. Physic. & 8. Metaphysic.

Methaphysicorum primo de spiritibus agens intelligentibus fatetur eam esse humanæ mentis imbecillitatem vt cognoscere nequeat veritatem, eoq; pacto καθόλου cernit ignorantiam omnium, nec videt ἐν μέρει suam, cùm eodem libro dicat vbi non est ratio ibi non esse inuestigandam rationem. Hæc illius verba, quæ Plinius libro 37. naturalis historiæ capite quarto imitatur dicens, Non vlla in parte ratio, sed voluntas naturæ quærenda. Indignum verò sermonem philosopho, eorum quæ videntur causas si ignorabuntur negari potius, quàm ignorationem humanam profiteri. Atqui laus nunquam maior Deo tribuitur quàm si propriam ignorationem fateamur: contrà verò iniuriam Deo facimus nisi tenuitatem ingenij nostri agnoscimus. Quamobrem post omnes sermones à Iobo & amicis vltro citroq; habitos, factaque Dei in disceptationem reuocata, cùm veritatem sibi videretur attigisse, Deus visione apparens effari cœpit in hanc sententiam. Quis ille ignarus homo est qui sermonibus suis inanibus obscurat opera excelsi? tum de cœlorum altitudine agens, magnitudine, & motu admirabili, de vi astrorum, de Cœli in terram

lib. 4. 6. & 7. Metaphysic.

terram legibus, de terra aquis innitente, de aquis in medio mundo pendentibus, aliisq; miraculis quæ ante omnium oculos versantur, scientiam humanam docet ignorantia abundare. Multi scientiæ primas tribuunt Aristoteli, quẽ certè multa nouisse constat, sed ne millesimam quidem partem rerum naturalium tenuisse. Etenim Hebræi omnes philosophi & Academici ostenderũt eum nihil vidisse ἐν τοῖς νοητοῖς, & naturalium quoque pulcherrimas non paucas ignorasse. Verbi gratia, ne Cœlorum quidem cognouit numerũ in Scriptura decem aulæis tabernaculi (quo figurabatur mundus) adumbratũ & his verbis expressum, Cœli sunt opera digitorum tuorũ: vt tam deni Cœli quàm digiti intelligerentur (alibi enim Scriptura semper opera manuum Dei nominauit) quod omnes Philos. & Mathematici nesciuerũt donec à Ioan. Realmontano fuit demonstratum. Imò ne Planetarum quidem ordinem didicit Aristoteles, aut vnicum astrorum motum, qui Venerem Mercuriumq; supra Solem collocauit, cõtra quàm à Ptolemæo pòst fuit ostensum. Sed ne ad res altas semper contendamus, aut ex Aristotele veritatem Dæmonum earũmve

R. Maymoni li. 2. More nebocim.

rerum quæ naturam superant sciscitemur, bonam rerum naturalium partem videmus ipsi fuisse incognitam, vt maris salsuginem, quam Mirãdulanus Princeps (qui Phœnix sui temporis dicebatur) soli Dei prouidentiæ tribuit. Origo tamen fontium quam statuit Aristoteles magis est absona, cùm dicit ex putrefacto in terræ specubus meatibusq; aere progigni fontes: maximæ enim & inexhaustæ scaturigines fontes, & peremnes riui sunt, nec totus aer corruptus qui in mundo est centum annorum spatio eam aquam generaret quæ vel vnico die profunditur. Hebræi verò Philosophi ac imprimis Solomo docuerunt, vt venas humani corporis ab hepate, sic aquas orbis nostri à mari proficisci. Quinetiam sæpenumero in natura rerum effecta cernuntur præter omnem rationem naturæ consequentia: vt à niue (quæ aqua glaciata est) terram calefieri sementémque contra iniuriam gelu conseruari, à pruina (vt est frigidissima) torreri segetes, & aduri tanquam in furno pampinos: quamobrem Festus pruinam à perurendo arbitratur dictam, neque scriptura sancta inter admirabilia Dei opera hanc quoque reticet Psalmo 147.

Ioan. Picus in possision.

Qui

Qui dat niuem, inquit, sicut lanam, & pruinam sicut cinerem spargit: quem locum Buchananus sic interpretatur.

Qui niuibus celsos operit ceu vellere montes,
Densas pruinas cineris instar disiicit. Et Beza,
Qui couure les monts & la plaine
De nege blanche comme laine,
Et qui vient la bruine espandre
Tout aussi menu comme cendre.

Hi verò insigne illud miraculum non attigerunt: bona autem pars lanarum nigra est, & pruinæ cum cineribus nulla interuenit similitudo. Quamobrem non incommodè hoc pacto verteris.

Qui niuibus campos refouet ceu veste iacentes,
Torret pruina, ardente vt foco, pampinos.

De iride quoque Albertus Aristotelis errorem demonstrauit negantis de nocte conspici. hoc enim planè falsum est, ac proinde rationem Aristotelis vt alienam à ratione atq; veritate concidere: cùm eodem argumento foret necessarium vt nubes omnes vnius coloris essent. Taceo mille naturæ miracula, quorũ obscuræ sunt adhuc & ignotæ causæ: quæ Cardinalem Cusanum virũ suis tẽporibus insignem, & ante hunc Cardinalem Bessarionem addu-

lib.1. sent. q.3.

Plut. lib. περὶ τῆς ἐν τῷ Τιμαίῳ ψυχογονίας. Gale. lib. de placit. Hippoc.

Plut. in Placitis philos. Plato in Timæo. Philopon. lib. 14. cõtra Proclum. Lucret & Plut in placit.

xerũt, vt Aristotelis doctrinam velut variam, & ambiguam & incertam perstringerent. Inter alios verò Cardinalis de Alliaco defendit rationibusq́ certis confirmauit, nullam extare in Aristotele demonstrationẽ necessariam præter eam quæ demõstrauit vnicũ esse Deum & alias perpaucas quas idem annotat. Aeternitatis verò mundi demonstratio, quam Philosophorum primus & solus Aristoteles tuebatur, plena est ignorãtiæ: quod Plutarchus, Galenus, Stoici, & Academici docuerunt, & ipsi Epicurei ludificati sunt: Ex Hebræis quoque Rabbi Maymon, (qui ob præstantiam doctrinæ aquila magna vocabatur) doctißimè ostendit Aristotelis demonstrationem ἐν τοῖς ἀδυνάτοις reponendam esse, itemq́ Philoponus libris quatuordecim quos Græcè de eodem argumẽto scripsit coutra Proclum Academicum planè dignos qui donẽtur sermone vernaculo: Aquinas denique demonstrationem illam accipi non posse argumentis aliis docuit, quæ in præsentia vt annotata alibi præteribimus. Quid verò, quòd ipse Aristoteles sicubi offendit locum vnde se ipse nequiuit expedire, tam bellè agit Oedipodem, vt nemo ipsius mentẽ diuinare poßit?

lib. 2. more hannebocim.

li. 2. dist. 1. q. 3.

lib. de methodo historiarum. cap. 6.

Demon-

Demonſtrant illud caput primum Phyſicæ & liber de anima, vbi Scotus inter argutos philoſophos locum non poſtremum obtinens rationes contrarias Ariſtotelis & pugnantes inter ſe annotauit: & quibus alij corruptionem animæ tentarũt eruere, vt Ariſtotelis ipſius tempore Dicæarchus, Atticus Epicureus, Aphrodiſeus, Simon Portius & Pomponatius: alij verò vt Theophraſtus, Themiſtius, Philoponus, Simplicius, Thomas, & ipſi quoque Arabes, & Mirandulanus princeps immortalitatem eius confirmarunt. Auerroes enim ex iiſdem locis vnitatem humani intellectus nõ dubitauit aſſerere. Quibus ex rebus ſtatuimus elegantia naturæ arcana ab Ariſtotele nõ fuiſſe viſa: quod veteres quoque obſeruauerũt poſt ſignum Ariſtotelis fingentes mulierẽ velatam facie cui nomen eſt Phyſis, id eſt, natura: atque hoc pacto innuerunt dignitatem naturæ fuiſſe tectam Ariſtoteli, & veſtem ſolùm externam quodammodo fuiſſe ab eo viſam. Atque hanc ob cauſam præcipitem ſe in mare, vt Procopius, dediſſe dicitur, cùm non potuiſſet inueſtigare cauſam cur reciproco fluxu Helleſponti lib. 4. fretum mearet per diem remearetque ſepties.

Quòd si præstantißimi naturæ thesauri nobis sunt abditi, ecqui tãdem eas res quæ supra naturam sunt & in intellectu positæ pertingemus? Ideoq́; Heraclitus primus, Plutarcho teste, & post eũ Theophrastus dixit res mundi pulcherrimas ab arrogantia hominum ignorari: dum nihil statuunt credere nisi humana mens orationem illius perceperit: quo in genere admirabilia Spirituum impurorum Magorumq́; facta, quæ humani ingenij aciem & naturaleis causas transcendunt, meritò numeranda sunt. Verùm quemadmodum stultus & excors, neq; iniuria dicendus est is qui Cadmiam Magnetémve negauerit impreßione sui Boream versus gnomonem obuertere, quia ignorat causam: aut qui fateri noluerit à torpedine retib. inclusa manus primum, dein brachia, tum ipsum piscatorum corpus totum obtorpere, quia nescit causam: ita etiam stulti dementesque habendi sunt qui vtut admirabilia Magorum facta spirituumq́; videant, nihil omino credendum putant, siue quia eorum causas mente non poßunt comprehẽdere, siue quia sunt naturæ lege ἀδύνατα. *Nam ipse Aristot.* (in Ethic. Nicom.) *raptus admiratione multarum rerum ignotis*

causis

causis obori entium, ait quisquis id quod videt in dubium reuocauerit hũc nihil melius quàm cæteri faciant allaturum. Videmus autem Orpheum, qui antecesßit Christum quasi mille ducentis annis, deinde Homerum autores è Gentibus antiquißimos artes magicas, necromanticas, & carmina quæ hodie in vsu sunt literarum monumentis tradidisse. Videmus in lege Exod. 6.
Dei quæ amplius ducentis annis antè promul- & 7.
gata est quàm Orpheus viueret, Pharaonis 1. Sam. 28.
Magos opera Dei effinxisse: Euocatos spiritus à Saga illa Saulis & sermonem cum eis habitum legimus: Exstant interdicta Legis à Leuit. 20.
Deo data, ne qui diuinos, magos, pythonas & 21.
consulat: vbi recensentur omnia magiæ diui- Deut. 18.
nationumq́ genera, propter quæ Amorrhæos Ierem. 17. 19. & 50.
& Chananæos à se fuisse exterminatos è terra Nahum 3.
declarat Deus, & propter quæ Iehu Reginam 2. Reg. 9.
Iesabelam præcipitem ex arce datam canibus & 2. Paral. 33.
exposuit deuorandam. Supplicia quoque in Esai. 3. 4. 8. & 47.
Magos lege xij. tabularum instituta exstant, Num. 23.
quas tabulas Legati Romanorum de Græcis 2. Reg. 23.
legibus deprompserant: quin acerbißima omnium quæ legantur in constitutionibus Cæsarum aduersus Magos decerni legimus, vbi

hostes

hostes naturæ, inimici humani generis, & malefici propter grauissima ipsorum crimina appellantur: quibus adde horrendas imprecationes expressas legibus, quales imprecationes nusquam in legibus, nisi contra Magos inueneris, Quos feralis pestis, ait Lex, absumat. Extant Græcæ, Latinæ, priscæ, nouæ, omnium regionum populorumq́ historiæ, in quib. describuntur res gestæ à Magis, effectaq́ eadem variis in locis; excessus animi, & Magorum corpora cum animis in longinquas terras à spiritibus impuris deportata pauloq́ momento eodem à spiritibus iisdem reportata: quod Magæ omnes fatentur vno ore, vt German. Italorũ, Gallorum, aliorumq́ populorum testantur libri. Nouimus quid scriptum reliquerint Plutarchus de Aristæo Proconnesio & Cleomede Astypalæo, Herodotus de atheo quodam philosopho, Plinius de Hermotimo Clazomenio, Philostratus de Apollonio Tyanæo, & Romanæ omnes historiæ de Romulo, qui ante oculos totius exercitus in aera sublatus est: quod item Matisconensi cuidam Comiti in Chronicis nostris legimus accidisse. Præterea ex variis quæstionibus habitis & illud compertum est

toto ti. de malef. C. l. 3. de malefic. C. l. neminẽ. de malefi. C.

Plutarch. in Romulo.

Hugo Floriacensis.

est multos cùm imitati fuissent Magos momẽto ad centesimum aut ducentesimum milliare à domo sua abfuisse, aspectis Magorum conuentibus Dei opem & auxilium implorasse, conuentum nefariorum spirituũ Magorumq; statim euanuisse, illos qui soli relicti erant magnis itineribus domum reuertisse. Denique ad manum, ante oculos sunt quæstiones de Magis in Germania, Gall. Italia, Hispanianiaq; habitæ & scriptis consignatæ: nec dies vllus præterit, quin testimonia innumera & repetitiones eorum, collationes, cõuictiones & cõfeßiones exscriptas videamus, in quibus ad mortem vsque perstiterunt damnati, quorum pars maxima aut imperitißimorum hominum aut vetularum fuit, qui neque Plutarchum, Herodotum, Philostratum, aliorúmve populorum leges nouerant, neque cum Germaniæ aut Italiæ Magis communicauerant, vt ipsis tam bellè inter se de rebus singulis conueniret. Nesciebant Augustinum lib. 15 de ciuitate Dei dicere non esse dubitandum, & impudentiæ videri, si quis negauerit Dæmonas & impuros spiritus coire cum hominibus, quos ideo Græci Ephialtas & Hyphialtas, Latini incubos, succubos, &

Sprangerus in Malleo.
Paulus Grillãdus.

Syluæ-

Syluanos, Galli Dusios (ait Augustinus) nuncupant hos virili specie, illos muliebri. Ac de hoc quidem congressu constans est Sagarum omniū cōfessio, eum nō dormiendo sed vigilando fieri: quo argumento ostenditur non esse illam Medicorum τίφην *aut nocturnā suppressionem, quam agnoscunt illi dormientibus solùm accidere: tum etiam hoc altero quòd nō posset res eadem Succubis atque incubis accidere. Nec minus dignum admiratione est, quod omnium quoque Magarum communis docet consensio, malignos spiritus cùm se forma humana exhibent, plurimùm atros esse aut proceriores aliis, aut exiliores, vt nanos: quod Georgius Agricola non mediocri eruditione vir scriptis demōstrauit.*

lib. de spiritibus subterraneis.

Nostri autem Magi non ɔsiderant illud quod Valerius Maximus libro .1 de Caßio Parmēsi tradit, procerum hominem & atrum valde ei se obtulisse, qui rogatus se κακο δαίμονα *esse responderit: neque similiter Magæ historias Plinij iunioris in epistolis, Plutarchi, Flori, Appiani, & Taciti legerant de Curtio Ruffo Africæ Proconsule, de Dione & Bruto, quibus vigilantibus visiones eædē oblatæ sunt: aut historiam illā memorabilem Athenodori philosophi,*

Plinius secund. in epist.

sophi, cui vigilanti consimile visum obuenit maligni spiritus humana specie, procera, nigra, catenis vincta, qui in ædibus propter allatas à maligno spiritu molestias, iamdiu desertis indicauit locum vbi prostrata erãt cæsorum quinq; corpora: aut quod apud Suetonium post cædem Caligulæ, quod apud Plutarchum post cædem Damonis & Remi legimus accidisse, post quorum cædem horrentia & inhospita loca effecta sunt per eos spiritus quos Latini à Remo Remures, & mutatione vnius liquidæ Lemures appellabant. Initio autem diximus Ioannam Haruilleriam confessam esse humana semper specie, procera, & atra diabolum à se conspectum. Historiam hîc placet apponere, quæ anno 1578. quarto Nonas Februarias gesta est. Catharina Darea agricolæ cuiusdam vxor Coparis in Sueßionensi agro habitantis, ab Hunautio Copararũ Præfecto interrogata cur puellis duab. quarum altera ipsius, altera vicinæ filia erat, caput abscidisset, respõdit à se diabolũ humana specie visum altum atrumq; valde, qui oblata viri falcula ad hoc facinus ipsam incitauerit. Hæc iudicio Compendiis lato morte affecta est. Denique perpetuam histo-

In Caligula in vita Cimonis.

riarum

riarum quæ apud varios populos variis seculis acciderunt conuenientiam & similitudinem cum rebus Magarum gestis & confeßionibus earum suo loco demonstrabimus. Non est igitur, nõ est pertinaciter cum veritate pugnandum, si tot effecta quorum obscura causa est videntur apertißimè. Nam vbi humana mens causam rei, id est, τὸ διότι nequit pertingere, tum certè iudicium oportet inhiberi, & in eo quod fit, id est, ἐν τῷ ὅτι ἐστὶ consistere. Itaque maximus ille Plato & agnomine diuinus appellatus, de Sagarum actionibus (quas studiosè perquisiuerat & diligenter expenderat) loquens vndecimo libro de legibus rem affirmat difficilem esse cognitu, & quam si noueris difficilius alteri persuaseris: Rident plerique, inquit, si quando cereis sigillis vti dicuntur Magi ad sepulchra & compita, sub ianuas apponendis, aut carminibus, incantamentis, atque ligaturis res admirabiles efficere. Ac Magæ quidem nostræ Græciam non viderunt, Platonem non legerunt, vt imagines cereas facerẽt, per quas adiectis suis coniurationibus ope Satanæ homines occidant, quod infinitis iudiciis (vt dicturi sumus) fuit cõfirmatum, inprimis

lib. 12. de legib.

vero

verò Magarum Alenconiarum quæ inimicorum suorum quærebant necem. Itaq; Enguerrandi Marignij iudicium maximè constitutum est de coniuratis imaginibus cereis quibus accusabatur Regis exitium procurasse: & nuper etiam Magus Sacerdos Anglus Curio vici Istinctonij (qui vicus Londino abest fermè quingentos passus) deprehẽsus est cum tribus cereis imaginibus (vt vocant) coniuratis, quibus Reginam Angliæ & duos alios Reginæ proximos è medio tolleret: sed dũ hæc quæstio ad nos ex Anglia perferretur, amplius erat de ea cognoscendum. Quamuis autem istarum rerum causam Plato ignorauerit, eas tamen pro certis & indubitatis habuit, & in legibus suæ Reipublicæ pœnas capitales constituit in Magos qui istis artibus homines pecoráve sustulißet, quod homicidium ab aliis quæ sine Magia committuntur optimè distinxit: pariterq́; Hebræus Philo in libro περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων. Imperiti homines fieri non posse iudicant: Athei & quicunque fouent κενοδοξίαν scientiæ nolunt id quod vident confiteri, quia ignorant causam, ne quid nescire videantur: Magi ludificantur duabus causis,

Islington

tum vt seipsos eximant suspicione istius maleficij, tum vt hoc pacto regnum Satanæ stabiliant: stulti & curiosi facere volũt periculum (quemadmodum Comi in Italia nuper, teste Syluestri Priera, cùm officialis & Inquisitor fidei turbam Magarum in vinculis detinẽtes non possent fidem habere admirabilitati rerũ quas illæ narrabant, ipsis placuit experiri & se vni Magæ ducendos permittere: itaque abducti cùm seorsim in locum aliquem starẽt, res quidem abominandas prospectarunt, fidem dari diabolo, saltari, coiri, sed tandem diabolus qui eos à se non videri finxerat tam strenuè verberauit eos vt post dies quindecim morerentur) alij renuntiarunt Deo, seq́ue periculi faciundi gratia Satanæ deuouerunt, sed illis perinde euenit ac illis bestiis quæ speluncam leonis ingressæ non reuertebantur. Quicunque verò ducuntur reuerentia Dei, cognitis Magorum historiis, miraculis Dei quæ in toto orbe sunt exploratis, lectaq́ue diligenter lege & sacra Scriptura, eò adduci non possunt, vt res istas in dubium vocent quæ humanæ menti videntur incredibiles: sed ita statuunt si res naturales plurimæ sunt incredibiles,

nonnullæ ἀκατάληπτοι, multo magis potentiam actionesque spirituum intelligentium captum animi nostri excedere. Videmus autem res multas quæ à natura sunt admirabiles frequenter & de more fieri, puta terram & mare à mercatoribus nostris circumdari, pedibus sursum versus decurri equis pegaseis (quod Lactantius & Augustinus riserunt negantes esse Antipodas, rem tam certam & ita clarè demonstratã vt est lux meridiana Solis) & similia. Et ij quoque ipsi qui fieri non posse contendunt vt impius ille Spiritus exportet hominem ad centũ aut ducenta milliaria, nõ animaduertunt cœlorum cœlestiumq; corporum (vt sint maxima) conuersationẽ fieri horis viginti quatuor, id est, si milliari bis millenos passus tribueris, tam breui spatio 245791440. milliaria decurrere. Quòd si dixerint quotidie videri ista, & sensibus standum esse, fateantur ergo pariter credi actiones spirituũ quæ præter ordinem naturæ fiunt oportere, si ne ipsius quidem naturæ miracula quæ in oculis quotidie versantur possumus comprehendere, maximè cùm inter Philosophos non satis conueniat, in quo κριτήριον τῆς ἀληθείας veritatis index

sit positum. Nam Dogmatici regulam dijudicandi verum à falso in quinque sensibus constituunt ad rationem singula perferentibus: Plato & Democritus repudiant sensus, & solam iudicem veritatis ponunt intelligentiam: Theophrastus sensibus & rationi intermediũ fecit communem sensum, quem τὸ ἐναργὲς nominabat: animaduertentes autem Sceptici nihil ad rationalem animam peruenire, quin illud antè sensus perciperent, & nos à nostris sensibus decipi, nihil sciri posse contenderunt. Aiebant enim si Aristoteleum illud axioma ex Platone verum est, animam intelligentem similem esse tabellæ albæ imponendis figuris accommodæ, & nihil inesse animæ quod non fuerit priùs in sensibus, fieri non posse vt sciamus quicquam. Sensum enim omnium potentissimum & argutissimum esse visum, oculos autem falsos testes esse, qui (vt bonus Heraclitus inquit) Solem centies sexagesies sexies ampliorem terra sic nobis exhibent vt si vnius duúmve pedum esset, qui in aqua res lõgè maiores quàm sint, & baculos tortos qui recti sũt videntur aspicere: Cæteros verò sensus planè in iuuenibus senibusq; vt vegeti sint, variare: huic

Ptolemæus in Almagest. lib. 5.

huic enim calidum videri quod illi frigidum, & (quod omnes vidẽt) eumdem hominem vario tempore de iisdem rebus cùm admouentur sensui variè iudicare. Primus hanc viam aperuit Socrates, se dicens hoc vnum scire quòd nihil sciret: cuius secta deinde aucta est per Arcesilam principem Academiæ, quem Aristo, Pyrrhus, Herilus sequuti sunt, & Cardinalis Cusanus memoria nostra in libris quos fecit de docta ignorantia. Quemadmodum autem primi illi se honoris causa Dogmaticos, id est, Doctores, sic etiam postremi Scepticos siue Ephecticos tanquam dubitatores sese nuncupabant. Etsi hos tamen pudebat confiteri se nihil scire, quod fatebatur Socrates: fatendo enim se optimè scire quòd nihil scirent, nos posse aliquid scire pariter fatebantur. Itaque roganti scirent ne calidum esse ignem aut clarum Solem, respondebant cogitari de hac re oportere, vt Socrates respondebat se vtrum homo bestiáve esset ignorare: & Polyænus Mathematicorũ sua ætate princeps auditis super hoc argumento Epicuri sophismatis, Geometriam totã falsam esse confessus est: cùm tamen hæc pro verissima omnium habeatur & minimè sensibus

innitente, quos Aristot. fundamenta esse statuit scientiarum omnium, & quibus ita standum esse dicit vt ex collectis rebus singularibus catholica axiomata componantur ad consequendas scientias & eam quæ inuestigatur veritatem. Quòd si sensibus solùm stari oporteret, falsa esset regula Aristotelis (omnes enim homines etiam Lyncei agnoscent ampliorem esse Solem, & res in aqua mersas breuiores quàm videntur, neque baculum in aqua fractum, vt omnibus videtur, esse) falsa item Platonis & Democriti sententia iudicium veritatis intelligētiæ soli vindicantiū: neq; enim cæcus de coloribus potest, neq; surdus de cōcentibus iudicare. Amplectenda igitur nobis est opinio Theophrasti inter sensus & intelligentiam velut interpretem adhibētis communem sensum, & ad rationem tanquam ad Lydium lapidem quicquid videmus, audimus, gustamus, & odoramur perferendum. Quoniam verò plurimæ res exstant quarum excelsa constitutio à nobis ægrè comprehēdi potest & à paucissimis qui ad eas percipiendas fuerint idonei, hic verò perito cuique in scientia ipsius oportet haberi fidem. Itaque etiamsi omnibus certissimum

In Analytic. poster. lib 4. 6. 7. Metaphys.

tißimum videretur Solem & Lunam æquales esse, prout in speciem videtur cùm vnus in occasu, alter in ortu situs est, peritis tamen huius scientiæ fides habebitur, qui Solem demonstrant centies sexagies sexies terra maiorem esse & ampliùs octauis tribus, eumdemq; maiorem Luna sexies millies quingẽties quadragies quinquies, prætereaq; octauis septem: qua ratione Iurecoss. in reb. medicis accipiunt Medicorum placita, neque secus definiendum putant. At non sunt profectò Magorum arcana tam tecta, quin à tribus annorum millibus per totum orbem terrarum innotuerint. Primùm lex Dei ἀψευδὴς *ea declarauit expreßitq; minutatim, qua perditionem interminantur populis qui Magos non castigauerint. Hîc ergo sistendus gradus est, non de iis quæ nescimus cum Deo contendendum. Deinde Græci, Romani, aliiq; populi antequàm de lege Dei audiuissent quicquam, Magos consimiliter & facta eorum abominati sunt, eosq; supplicio vltimo (vt suo loco dicemus) affecerunt. Denique, ait Augustinus, quotquot in mundo fuerunt sectæ, pœnas in Magos decreuerunt. Quòd si ad consequendam veritatem periti*

l. 7. de stat. hom. ff. l. 2. de suis & leg. ff. Auth de rest. fidei. com. & ea quæ parit xi. mense. l. Aediles aiunt, de ędil. edi. ff. l. 1. de ven. tre insp. ff.

Leuit. 20.

lib. 13. de ciuit. Dei.

requiruntur, an peritiores ipſis Magis inueniri poſſunt? qui inde à ter mille annis actiones ſuas, ſacrificia, ſaltationes, nocturnas exportationes, homicidia, carmina, ligaturas & artes magicas indicarunt, confeſſi ſunt, ad mortem vſque confirmarunt. Præterea quotquot in Italia, Germania, & Gallia cremati ſunt, eorum concors eſt vbique confeſſio omnium teſtimoniis. Si igitur legis Dei communis conſenſio, humanarum legum, populorũ omnium, iudiciorum, conuictionum, confeſſionum, repetitionum, collationum, excutionum, ſi communis ſapientũ conuenientia non eſt ſatis; quæ amplior, obſecro, probatio deſiderabitur? Demonſtraturus Ariſtoteles ignem eſſe calidum, ita eſt, inquit: Nam ſic Indi, Galli, Scythæ, & Mauri agnoſcunt. Argumentis quæ in cõtrariam ſententiam adducũtur ſperamus nos ita reſponſuros, poſteà vt ſinguli acquieſcant: intereà verò ſapientes iſtos dubitandi autores omittemus, quibus incertum eſt ſitne Sol clarus, glacies frigida, calidus ignis, & qui rogãtibus teneántne ſuum ipſorum nomen reſpondent cogitari de eo oportere. Certè impietatis ferè eiuſdem eſt reuocare in dubium, poſſíntne

Magi

Magi esse, & sitne Deus dubitare: nam qui vnum, idem etiam alterum confirmauit Lege. Omnium autem errorum cumulus ex eo processit, quòd multi qui facultates Spirituum & Magorum facta pernegabant, putauerunt Physicè de rebus metaphysicis quæ supra naturam sunt disputandum esse. Hoc verò planè absurdum est. Nam scientiæ cuilibet sua principia & velut fundamenta sunt, alia ab aliis diuersissima. Statuit Physicus atomos esse corpora quæ nequeas diuidere, hoc erroribus grauissimis deputat Mathematicus, docens & demonstrans quodcunque minimum corpus in orbe terrarum exstiterit, id posse in infinita corpora diuidi: demonstrat Physicus nihil infinitum esse, Metaphysicus primam causam statuit infinitam: Physicus præteritum ac futurum tempus numero motuum disterminat, Metaphysicus æternitatem spectat carentem numero tempore & motu: Physicus demõstrat in nulla mundi parte exstare quicquam quod non sit corpus, non posse motum nisi corporib. accidere, sola se corpora inter se contingere, Metaphysicus Spiritus & Angelos esse mouenteis Cœlos & Cœlorũ motu sentienteis mo- Lib. 2. Physic.

lib.4.&6. φυσικῆς ἀκροάσεως. tum κατὰ συμβεβηκὸς, vt cõfitetur Aristot. proinde illos spiritus vbiq; eodẽ tempore minimè subsistere, sed ibi necessariò esse vbi apparet ipsorum actio: Physicus demõstrat naturalem formam nõ esse ante subiectũ aut extra materiã, & corruptione omnino intercidere: hæc enim Aristoteles vniuersè de omnibus natural. formis enũtiat, Metaphysicus verò formas suas disparatas permanere sine corruptione & mutatione vlla: eoq; amplius idẽ autor & Metaphysicis ait formam hominis. h. e. intellectũ extrinsecus aduenire (θύραθεν ἐπεισίει) ait & permanere post corruptionem corporis. Prætereà Physici omnes principiũ illud retinẽt cõstantiss. nõ inesse formas duas in vno subiecto, depelli semper alterã ab altera, neq; vnquã ab vno corpore in alterũ commigrare: Dæmonas autẽ contrà malignosq; spir. quos Peripatetici formas separatas nuncupãt, euidentissimũ est se insinuare in hominũ pecorumq; corpora, in corporibus effari, siue os hominis clausum siue lingua ad laryngas vsq; proiecta habeatur, idque variis linguis & ipsi dæmoniaco incognitis, & (quod amplius est) modò ventre modò pudẽdis eloqui, quamobrẽ eos veteres & ἐγγαστρομύ-

lib.8. τῶν μετὰ φυσικά. Libro 12. lib.2. de generat. animal.

στρομύθους, ἐγγαστριμάντεις & εὐρυκλέας appellabãt. Si cui autẽ cum Academicis placebit statuere dæmonibus sua esse corpora, tum admirabilius sane futurum est & magis à principiis naturæ alienum, quæ corpus vnum in alterum penetrare negant: cum illud tamen fuerit ab omni antiquitate visum, & in cõpluribus hominibus quos dæmones infestãt sæpe videatur. Ideoque ait Aristoteles non placuisse priscis vt Physica disputatio commisceretur scientiæ Metaphysicæ, sed Mathematicas disciplinas interposuisse, vt eo pacto indicarẽt, non esse ex rationibus Physicis de Magis & de actionibus quibus cũ Dæmonibus spiritibusq; malignis cõmunicant faciendum iudiciũ. Nostrum autem hoc argumentum (quod alioqui ex se difficile atque obscurum est) vt fiat euidẽtius, totum opus in quatuor partes diuisimus. Primo libro de natura spirituum agimus, de eorum cum hominibus consociatione, de modis tum diuinis tum etiam humanis ad res occultas cognoscendas. Secundo Magorum artes & modos illicitos quàm breuißimè fieri potuit attigimus, idque tam sobriè vt nemo vllam ex eo occasionem abutendi inuenturus sit,

atque in hunc finem vt singulis pedicæ retiaq́ monstrarentur à quibus cauendum est, & iis Iudicibus leuamen afferretur quibus non vacat ista excutere, quamuis ad iudicia bene ferenda desiderent informari. Tertio modos licitos & illicitos exponimus anteuertendis aut amoliendis sortibus occupatos. Quarto agimus de forma quæstionis habendæ & constituendi iudicij aduersus Magos, & de probationibus necessariis vt pœnæ legib. in eos sancitæ decernantur. Adieci deniq; Ioannis Vvieri confutationem, & solutionem argumentorum quæ in hanc causam afferri possent, sermones meos regulis conformans & axiomatis priscorum Theologorum atque determinationi quã facultas Theologiæ fecit Parisiis XIX. Septembris M.CCC.XCVIII. Quapropter nos illam disertis verbis hic apponi curauimus.

DETERMINATIO PARISIIS FACTA PER ALMAM FAcultatem Theologicam. An. Domini M. CCCXCVIII. super quibusdam superstitionibus nouiter exortis.

Niuersis ortodoxæ fidei zelatoribus Cancellarius ecclesię Parisiensis & facultas Theologię in alma vniuersitate Parisien. matre nostra cum integro diuini cultus honore spem habere in domino: ac in vanitates & insanias falsas non respicere. Ex antiquis latebris emergens nouiter errorum fœda colluuio recogitare commonuit: quòd plerumque veritas catholica apud studiosos in sacris literis apertissima est: quæ cęteros latet, nimirum cũ hoc proprium habeat omnis ars, manifestam esse exercitatis in ea, sic vt ex eis cõsurgat illa maxima, Cuilibet in sua arte perito credendum est. Hinc est orationum illud, quod Hieronymus ad Paulinum scribens assu-

mit, Quod medicorum eſt, promittunt medici: tractent fabrilia fabri. Accedit ad hæc in ſacris literis aliud ſpeciale, quod nec experientia & ſenſu conſtant vt aliæ artes, nec poſſunt ab oculis circumuolutis nube vitiorum facilè deprehendi. Excæcauit enim eos malitia eorum. Ait ſiquidem Apoſtolus quòd propter auaritiam multi errauerunt à fide: propterea non irrationabiliter idolorum ſeruitus ab eodem nominatur: alij propter ingratitudinem, qui cũ cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt in omnem idololatriæ impietatem (ſicut idem commemorat) corruerunt. Porro Salomonem ad idola, Didonem ad magicas artes pertraxit dira cupido. Alios poſtremò miſera timiditas tota ex craſtino pendens in obſeruationes ſuperſtitioſiſſimas impiasq́; depulit: quemadmodum apud Lucanum de filio Pompeij Magni, & apud hiſtoricos de plurimis notum eſt. Ita fit vt recedens peccator à Deo declinet in vanitates & inſanias falſas, & ad eum qui pater eſt mendacij tandem

dem impudenter palamque apoſtando ſe conuertat. Sic Saul à Domino derelictus Phytoniſſam cui prius aduerſabatur cõſuluit, ſic Ochozias Deo Iſrael ſpreto miſit ad conſulendum Deum Acharon. Sic denique eos omnes qui fide vel opere abſque Deo vero ſunt, vt à Deo falſo ludificentur neceſſe eſt. Hanc igitur nefariam peſtiferam mortiferamque inſaniarũ falſarum cum ſuis hęreſibus abominationem plus ſolito noſtra ætate cernẽtes inualuiſſe, ne forſan Chriſtianiſ. regnum quod olim monſtro caruit & Deo protegente carebit inficere valeat tam horrendæ impietatis & pernicioſiſſimæ cõtagionis monſtrũ: Cupientes totis conatib. obuiare, memores inſuper noſtræ profeſsionis: proq; legis zelo ſuccẽſi paucos ad hac rẽ articulos dãnationis cauterio (ne deinceps fallãt incogniti) notare decreuimus: rememorantes inter cętera innumera dictũ illud ſapiẽtiſſimi doctoris Auguſtini de ſuperſtitioſis obſeruationib. Quod q talib. credũt aut ad eorũ domũ eũtes aut ſuis domib. introducũt aut

interrogant, ſciant ſe fidem Chriſtianam & baptiſmum præuaricaſſe, & paganum & apoſtatam, id eſt, retro abeũtem & Dei inimicum & iram Dei grauiter incurriſſe, niſi Eccleſiaſtica pœnitentia emendatus Deo reconcilietur. Hæc ille. Neque tamen intentio noſtra eſt in aliquo derogare quibuſcunque licitis & veris traditionibus ſcientiis & artibus, ſed inſanos errores atque ſacrilegos inſipientium & ferales ritus pro quanto fidem orthodoxam & religionem Chriſti lædunt, cõtaminant, & inficiunt, radicitus quantum fas nobis eſt extirpare ſatagimus: & honorem ſuum ſincerum relinquere veritati.

EST autem primus articulus quòd per artes magicas & maleficia & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia dęmonum non ſit idololatria. Error. Quoniam dæmon aduerſarius pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec eſt honoris vel domini cuiuſcunque diuini verè ſeu participa-

ticipatiuè vel aptitudinaliter ſuſceptiuus vt aliæ creaturæ rationales non damnatæ: nec in ſigno ad placitum inſtituto, vt ſunt imagines & tēpla, Deus in ipſis adoratur.

Secundus articulus, quòd dare, vel offerre, vel promittere dæmonibus qualemcunq; rem vt adimpleant deſiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid oſculari vel portare non ſit idololatria. Error.

Tertius, quod inire pactum cum dæmonibus tacitum vel expreſſum non ſit idololatria vel ſpecies idololatriæ vel apoſtaſiæ. Error. Et intendimus eſſe pactum implicitum in omni obſeruatione ſuperſtitioſa: cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

Quartus, quod conari per artes magicas dæmonas in lapidibus, annulis, ſpeculis aut imaginibus nomine eorum cōſecratis, vel potius execratis includere, cogere & arctare vel eas velle viuificare, non ſit idololatria. Error.

Quintus, quod licitum eſt vti magicis

artibus, vel alijs quibuſcunque ſuperſti-
tionibus à Deo & Eccleſia prohibitis pro
quocunque bono fine. Error: quia ſe-
cundum Apoſtolum non ſunt facienda
mala vt bona eueniant.

Sextus, quod licitum ſit aut etiam permittendum maleficia maleficijs repellere. Error.

Septimus, quod aliquis cum aliquo poſſit diſpenſare in quocunque caſu, vt talibus licitè vtatur. Error.

Octauus, quod artes magicæ & ſimiles ſuperſtitiones & earum obſeruationes ſint ab Eccleſia irrationabiliter prohibitæ. Error.

Nonus, quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones ſuis inuocationib. obedire. Error.

Decimus, quod thurificationes & ſuffumigationes quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio ſint ad honorem Dei & ei placeant. Error & blaſphemia, quoniam Deus aliàs non puniret vel prohiberet.

Vndecimus, quod talibus & taliter vti

non

non est sacrificare seu immolare dæmonibus, & ex consequenti damnabiliter idololatrare. Error.

Duodecimus, quod verba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum quæ fiunt pro exercendo huiusmodi artes, excusent eas à malo & non potiùs accusent. Error: nam per talia sacræ res immo ipse Deus in Eucharistia dæmonibus tentatur immolari, & hæc procurat dæmon, vel quia vult in hoc honorari similis altissimo, vel ad fraudes suas occultãdas, vel vt simplices illaqueet facilius & damnabilius perdat.

Decimustertius, quod sancti prophetę & alij sancti per tales artes habuerũt suas prophetias & miracula fecerunt aut dæmones expulerunt. Error & blasphemia.

Decimusquartus, quod Deus per se immediate vel per bonos angelos talia maleficia sanctis hominibus reuelauerit. Error & blasphemia.

Decimusquintus, quod possibile est per tales artes cogere liberum hominis arbitrium ad voluntatem seu desiderium alterius. Error & hoc conari facere est impium & nepharium.

Decimussextus, quod ideo artes præfatæ bonæ sunt & à Deo, & quod eas licet obseruare: quia per eas quandoq; vel sæpe euenit sicut vtentes eis quærunt vel prædicunt, quia bonum quandoq; prouenit ex eis. Error.

Decimusseptimus, quod per tales artes dęmones veraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines. Error.

Decimusoctauus, quod per tales artes & ritus impios, per sortilegia, per carmina & inuocationes dæmonum, per quasdam insultationes & alia maleficia nullus vnquam effectus ministerio dæmonum subsequatur. Error. Nam talia quãdoq; permittit Deus contingere: patuit in magis Pharaonis & alibi pluries: vel quia vtentes, seu consulentes propter malam fidem & alia peccata nephanda

dati ſunt in reprobum ſenſum, & demerentur ſic illudi.

Decimuſnonus, quod boni Angeli includantur in lapidibus & conſecrent imagines vel veſtimenta aut alia faciant quæ in iſtis artib. continentur. Error, & blaſphemia.

Viceſimus, quod ſanguis vpupæ vel hœdi vel alterius animalis, vel pergamenum virgineum vel corium leonis & ſimilia, habeant efficaciam ad cogendos vel repellendos dęmones miniſterio huiuſmodi artium. Error.

Viceſimuſprimus, quod imagines de ære plumbo vel auro, de cera alba vel rubea vel alia materia baptizatæ exorcizatæ & conſecratæ ſeu potius execratæ ſecundum prædictas artes & ſub certis diebus habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide & philoſophia naturali, & aſtronomia vera.

Viceſimuſſecundus, quod vti talibus & fidem dare non ſit idololatria & infidelitas. Error.

Vicesimustertius, quod aliqui dæmones boni sunt, alij omnia scientes, alij nec saluati nec damnati. Error.

Vicesimusquartus, quod suffumigationes quæ fiunt in eiusmodi operationibus conuertuntur in spiritus, aut quod sint debitæ eis. Error.

Vicesimusquintus, quod vnus dæmon sit rex Orientis & præsertim suo merito, & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius meridiei. Error.

Vicesimussextus, quod intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem sicut corpus cœli influit in corpus humanum. Error.

Vicesimusseptimus, quod cogitationes nostræ intellectuales & volitiones nostræ interiores immediatè causantur à cœlo, & quod per aliquam traditionem magicam tales possint sciri, & quod per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum. Error.

Vicesimusoctauus articulus, quod per quascunque artes magicas possimus de-

uenire ad visionem diuinæ essentiæ vel sanctorum spirituum. Error.

Acta sunt hæc & post maturam crebramque inter nos & deputatos nostros examinationem, conclusa in nostra congregatione generali Parisijs apud S. Maturinum de mane super hoc specialiter celebrata. Anno domini M. CCCXCVIII. die 19. mensis Septembris. in cuius rei testimonium sigillum dictæ facultatis præsentibus literis duximus apponendum.

Originale huius determinationis est sigillatum magno sigillo facultatis Theologicæ Parisijs.

INDEX CAPITVM.

Libro primo.

Libro secundo.

De

Libro Tertio.

Libro quarto.

De

DAEMO-

DAEMONOMANIAE MAGORUM

Liber primus.

Magi definitio. *CAPVT I.*

MAGVS est, qui sciens prudens diabolicis modis ad aliquid conatur peruenire. Hanc definitionem ponimus vt necessariam, non ad huius operis solùm intelligentiam, verumetiam ad iudicia quæ contra Magos ferenda sunt. Est autem ab omnib. adhuc prætermissa, qui de Magis instituerunt scribere: quamuis huic fundamento tractationem totam oporteat incumbere. Nunc ergo definitionem nostram minutatim exponamus. Primùm vocibus illis, *Sciens prudens*, vsus sum: quia non videntur (ait lex) vllo pacto consentire, qui errant. AEgrotus itaque medicinam diabolicam

l. nihil cõsensui, de reg. iur. ff.

bolicam

l. si stuprũ, de adulte. ff. l. aut facta, de pœnis, ff.

bolicam à Mago, quem virum bonum putabat, sibi ministratam bona fide sumens, non est magus: iustam enim causam habet ignorantiæ. Sin autem indicauerit Magus, aut malignos spiritus coràm inuocauerit, vt nonnunquam accidit: ratio diuersa est. Hoc autem exempli gratia solùm apponimus, suo loco ampliùs explicaturi. Iam quinam modi sint diabolici, opus est cognoscere. Diabolus Græcè calumniatorem significat: quia semper explorat bonorum facta, vt Scriptura ostendit, & coram Deo appetit calumnijs. Modi verò diabolici sunt superstitiones & impietates quas excogitauit, & seruos suos docuit, ad perdendum humanum genus. Quamobrem illum Hebræi Satanam, id est, aduersarium nominarunt. quod Salomo innuebat, dicens Deum creasse hominem ad imaginem suam, qui immortalis esset: inuidià autem Satanæ mortem in mundum ingressam esse, & narratur compluribus Scripturæ locis. Statuit enim his verbis Salomo, non solùm existere eum qui ad-

Sapient. 3. Ecclesi. 17. Genes. 3. Iob. 1.

uersetur

ersetur humano generi, sed à principio reatum esse: vt in libro Iobi dicitur. Iob. 4.
ſum hac autem Scriptura sacra omnibus etiam Academicis, Peripateticis, Stoicis, & Arabibus, optimè conuenit, spiritus existere: adeò vt quisquis hoc in dubium vocauerit (quod athei Epicuri faciunt) is principia totius Metaphysicæ negauerit, & substantiam Dei, ab ipso Aristotele demonstratam, corporumq́; cœlestium motus spiritib. & intelligentijs attributos. vox enim Spiritus, de Angelis Dæmonibusq́; enũciatur. Et quamuis Platoni, Plutarcho, Porphyrio, Iamblicho, Plotinoq́; placeat, dæmonas bonos & malos esse: Christianis tamen appellatio Dæmonum, de spiritibus malis vbiq; accipitur, & Sorbonæ quoq; determinatio, confecta 19. Septembris, 1398. sententiæ veterum Doctorum conformata, eos pro hæreticis damnat, qui Dæmonas bonos esse docent: vt contrà Angelicorum spirituum nomine semper intelliguntur boni. quæ quidem resolutio est optima, & præcidendæ eorum excusa-

Libris Physic. & Metaphysic.

Aug. tract. 42. in Ioan. & libr. 8. de ciuitat. Dei, c. 22. & lib. de vera reli. ca. 13. & lib. contra Manich. cap. 33. & lib. 1. contra Pelagium.

cuſationi & impietati apprimè neceſſaria, qui ſpecie bonorum Dęmonum non dubitant inuocare diabolos, atq; acerſere. De origine Dæmonum, vix inuenias quod poſſis affirmare. itaq; ſic de illis in Timæo Plato: περὶ δὲ τῶν δαιμόνων εἰπεῖν, καὶ γνῶναι τὴν γένεσιν, μεῖζον ἢ καθ' ὑμᾶς. πιστέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν. i. de Dæmonibus autem dicere, & eorũ noſſe originem maius eſt quàm vt à nobis præſtari poſſit. Fides verò ijs eſt adhibenda, quæ à veteribus dicta ſunt. Priſcorum verò patrum ſententiam amplecti licet, qui ſpiritus gratia præditos, exortéſq; peccati, à Deo creatos eſſe docuerunt: quorum alij, volentes in Deum inſurgere, dati fuerint præcipites. Huic ſententiæ accommodant Draconis caſum, pertrahentis ſecum ingentem ſtellarum numerum in
Apoc. 12. Apocalypſi: Dæmonúmque principem cum ſubditis ſuis intelligunt. Ethnici verò ad Gigantomachiam olim retulerunt: atque in eam ſententiam Pherecydes Draconem *Ophionæum*, caput rebellium Angelorum, Triſmegiſtus in

Poiman-

Poimandro, & Empedocles, Dæmonas coelo delapſos οὐρανοπετεῖς appellarunt. Hoc ſentit Auguſt. lib. viij. cap. xxij. de Ciuit. Dei: idemq́; propter antiquitatem, autoritatemq́; eorum qui ita ſenſerunt, à Chriſtianis receptum eſt. Verumtamen illis videtur Deus ab initio mundi magnum illum Satanam, quem Scriptura Behemoth & Leuiathan vocat, Iob. 40. &
creauiſſe, ait enim Scriptura: Is prima 41.
rerum origine à Deo conditus eſt. atque vt eum confirment fuiſſe à gratia in creatione alienum, adducitur Eſaiæ Eſaiæ 54.
locus, in quo ſic effatur Deus: Feci & formaui Satanam, vt perdat, vaſtet ac deſtruat. (Itaque non rarò appellatur Aſmodæus, à verbo שמד quod ſignificat profligare) & Deus populo Hebræorum narrans, ſe in toto AEgyptiorum regno de omnibus tam hominum quàm iumentorum primogenitis vltionem ſumpturum eſſe: Non ſinam, inquit, de- Exod. 12.
ſtructorem intrare domos veſtras. Orpheus ipſe dæmonem magnum appellat vltorem, atque (vt erat Magorum princeps)

ceps) ei decantat hymnum. Similiter
Psal. 74. hæc Psaltæ verba adducuntur, Magnum illum Leuiathanem, quem formasti vt
Exod. 9. triumphares de ipso: & illa in Exodo, Feci te, ô Pharao, vt demonstrem meam potentiam in te. quæ præter nudum historiæ sensum, de Satana accipiuntur: vt
Ezech. 29. ista in Ezechiele: Ecce me inimicum tuum, Pharao magne, Leuiathan, Draco iacens in medio fluuiorum, qui dixisti, Meus est fluuius, & ego feci me, &c. Efficiam te escam volucribus cœli. Quibus in locis interpretes consenserunt, Leuiathane, Pharaone, & Behemoth, significari magnum humani generis inimicum, regno AEgypti, carnem cupiditatemq;: & fluuio, torrentem naturæ fluxæ, continenter in corruptionem delabentis: quæ corruptio destructori propria, Creatori verò omnium Deo aduersa est. vt enim ad creationem & generationem Creatore patre & genitore opus est, ita etiam corruptore ad succedentem elemẽtaris huius mundi corruptionem opus esse.. eadem quoq; ratione Prouer-

biorum

biorum Salomonis xxx. capite dici allegoricè, coruos torrentis effodere oculos illius qui deridet patrem, & contemnit doctrinam matris. his enim verbis diabolos elementaris huius torrentis intelligi, qui nigri plurimùm apparent vt corui, & rationis lumen in eis extinguunt, qui contemnunt naturæ legem, & ludificantur Deum. Quinetiam Hebræi affirmant, periturum Satanam, adductis locis ex Ezechiele xxi. & Esaia xxvij. vbi Deus dicitur certo die Leuiathanem magnum occisurus, magnum serpētem tortuosum qui est in mari: intelligentes maris nomine, materiam hanc fluxam & elementarem, quam Plato & Aristoteles, originem mali indagantes, subiectum esse statuerũt malorum omnium, & quã Salomo in allegorijs parabolisq; vocauit mulierem, dicens nullam malitiam accedere ad malitiam mulieris: & paulo pòst (quod amplius est) meretricem quæ viros omneis admittit, vt materia formas. Atque hæc R. Maymonis interpretatio. Præterea dicunt, eos ho- Lib. I. More nebocim.

mines qui se cultu Dei in hoc mundo penitùs addixerint, fore vt Angelos Dei: Erunt, inquit Scriptura, sicut Angeli Dei: Marci 13. è diuersò autem qui Deo renũtiauerint, & se in cultum Satanæ dederint, eos perpessuros, seruituros vt diabolos & carnifices iusticiæ Dei, ac perituros tandẽ (huc enim adducunt Zachariæ locum: Auferam, ait Dominus, spiritum immũdum de terra) hæc deniq; electorum Angelorum signa, reproborumq; diabolorũ esse, quòd illi vitam, hi mortem æternam consequentur, cùm tormenta suis sceleribus digna pertulerint, idq; eo tempore quod singulis fuerat destinatum arcano consilio Dei. Hæc ergo summatim Hebræorum quorundam Theologorum opinio, qua prisci quoq; autores Græci imbuti sunt. Lib. περὶ ἐκλελοιπότων χρηστηρίων. Nam Plutarchus causas exponens, cur oracula desiuerint (quod Cicero iamdiu ante ætatem suam scribit contigisse) Lib. de diuinatione. hac inter cæteras vtitur, quòd vita Dæmonum circumscripta sit, & illis deficientibus defecerint oracula. Lib. περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας. Porphyrius quoq; hos versus citat ex Apolline:

Οἴ οἴ μοι τρίποδες στοναχήσετε· οἴχετ' ἀπόλλων,
οἴχετ'. ἐπεὶ φλογόεν με βιάζεται οὐράνιον φῶς.

Id est.

Væ væ mihi, tripodes lugete, perijt Apollo,
Perijt, quoniam ardens mihi vim infert
cœleste lumen.

Eusebius item Ecclesiasticus historiographus memorabilem narrat historiã, ad Tyberium Cæsarem fuisse perlatam, quæ apud Plutarchũ etiam legitur: Multos cùm Echinadas insulas prænauigarent, audiuisse in aere vocem sæpius inclamantem, Thamus (hoc autem fuit gubernatoris in naui nomen) & huic edicentem, vt cùm Palodes appulisset, magnum Pana mortuum esse indicaret. hoc facto, repentè magnos gemitus ciulatusq; per Palodes, nemine comparente, exauditos esse. Augustinus autem, Aquinas, Hebræorumque Theologorum plurimi, Latinorumq; crediderunt ex Dæmonum cum mulieribus consortio (quod in Scriptura aiunt exprimi, & Magi semper confessi sunt) diabolicos homines generari, quos Hebræi appel-

Lib. 5. cap. 18. & 9. προπαρασκευῆς εὐαγγελικῆς

Genes. 6.

lant Roſchoth, id eſt capita, & diabolos eſſe putant humana ſpecie: ſimiliterq; Magos & Magas, qui liberos ſuos ab ipſo ortu addicunt Satanæ, & deteſtandam parentum imitantur vitam, naturæ diabolorum eſſe. Ac propterea Deus ſummam hanc impietatem abominatus, ex-
Leuit. 20. ecrandæ maledictioni deuouit eos, qui Moleco ſemen offerebant, minatus ſe ipſos è terra eradicaturum, vt Chananæos qui vſi fuerant illis, eradicauerat: quo-
Sapient. 3. rum ſemen ait Salomo eſſe à Deo maledictum. Hi enim perſæpe liberos ſuos diabolo ſacrificauerant, viuos cremauerant, mactauerantq;: vt maga Medęa fecit, ad vlciſcendam filiam Creontis regis Corinthi, Iaſoni ſuo amatori nuptam. Siue ergo Dæmones de gratia illa deciderint in qua creati fuerant, & immortales ſint (prout nos quidem ſtatuimus) ſiue propagatione (vt Hebræi volũt) multiplicati ſint, & Deus Satanam malignũ fecerit, vt deſtruente ac perdente illo generatio in corruptionem ſuccedẽs continuetur in hoc elementari mundo: non

eſt

eſt propterea ferendum æquis animis, & accipiendum iſtud, eſſe iniquitatem in Deo: neque illud quod Manes Perſa, Manich. autor, affirmabat, duo principia inter ſe poteſtate & origine æqualia ponenda eſſe, vnum boni, & mali alterum: quod tamen à ſe dicebat poni, vt abſurdum iſtud declinaret, ſi fateamur ſatanam naturà malignum à Deo creatum eſſe, malum igitur à Deo proueniſſe: ſin autem perfectum, non potuiſſe igitur peccare, & in ſceleſtam deprauatámque naturam degenerare. Hæc enim hæreſis ſupra omnes quæ vnquam extiterunt, abominanda eſt, eámque deſeruit D. Auguſtinus hoc argumẽto, quòd malum nihil ſit aliud quàm priuatio boni: cum tamen in ratione iſta non poſſint illi conquieſcere, quibus æquè vitia ac virtutes ſunt habitus, & æquè actionib. diſpoſitionibusq; comparantur. Omnia verò Manichæorum argumenta, velut ſucciſa radice, corruunt, ſi obſeruabitur quod Dionyſius ait libro de diuinis nominibus, in mundo nihil non bonum

esse. nihil fieri quod non sit bonum aut per se aut relatione: vt optimè Magister sententiarum tradit. Quemadmodum enim plantas fecit Deus his venenatas, illis salutareis: & serpentes quoque ipsi ac viperæ (quas Manichæi à diabolo creatas iudicabant) componendæ theriacæ, pharmaco omnium præstantissimo, sanandæque elephantiasi, & immedicabilibus morbis sunt vtiles: ita etiam de actionibus illis dicendum est, quæ per se malæ sunt, per relationem bonæ. Verbi gratia: Prædo cùm viatorem occidit, prædæ causa indignum commisit facinus atque capitale: fortasse verò nesciuerit parricidam à se interfectum fuisse, aut hominem Deo charum ex calamitatibus istius vitæ liberatum: vt in libro Sapientiæ ostendit Salomo: itaque Deum quidem ipso vsum esse administro, se verò propter idem factum, vt prædonem peruestigari, præhendi, pœnas luere certissimo iudicio Dei, ac postremò gloriam Deo tribuere. Iubebat quidem Pharao, mares Hebræorum vt nascebantur, occidi:

occidi: veruntamen Deus in Scriptura dicitur indurasse ipsum, rebellémque sibi effecisse, vt illustraretur potentia Dei, quæ alioqui tanquam sepulta latebat, & prædicaretur in vniuersa terra. Quamobrem docet Salomo, improbum non rarò efferri atque educari, solùm vt seruiat gloriæ Dei, in die vindictæ. quicquid enim hic geritur, tandem oportet cedere in Dei gloriam. Atque hac quidem in re innotescit maximè iustitia Dei, & sapientia ex turpissimis hominibus laudem suam, & ex crudelissimis sceleratorum factis, dum exequitur vltiones suas, gloriam eruentis. An ergo faciendum est malum, vt ex eo eueniat bonum? Hoc argumento Paulus ad Romanos in eadem causa vtitur: deinde verò subijcit, damnationem eorum iustam esse qui sic loquuntur. & sermonem concludens, ab admirabili Dei sapientia exclamat: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, Rom. 11. quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius? Lutetiæ nuper vir quidam nobilis

per falſos teſtes, nec infirmatos, euictus hominem quem nunquam viderat, occidiſſe, vbi animaduertit ſe Areſto Curiæ condemnatum, & mox ad necem rapiendum eſſe, patrem à ſe veneno ſublatum confeſſus eſt. cuius rei teſtes ſunt quàm plurimi. Infinita ſunt exempla ad manum, & omnibus cognita: ſed mihi ſufficit breuiter indicaſſe, non debere quemquam Deo, velut iniuſto, illud vitio vertere, quòd Satanam creauerit ad perdendum, aut Angelos ſiuerit concidere. perinde enim illud fore, ac ſi quis emiſſaria, cloacas, latrinas, & alia ſordium conceptacula, in elegantiſſimo quouis palatio neceſſaria criminetur. Quicunque autem laborat, vt calumnijs Deo imputet malum quod ineſt mundo, is proculdubio horribiliori maledictioni deuouebitur, quàm illa Chanaanis fuerit, cuius pater Cham ludificatus fuerat pudenda Noë parentis ſui, quæ fratres ipſius auerſa facie contexerunt. Atque hæc quidem cauſa eſt, cur poſt narrationem creati mundi, elegantia, amplitudine &

perfectione admirabili, dicat Scriptura sancta, Deum vidisse quicquid fecerat pulchrum esse, bonúmq; valde. Etenim cloaca mundi, est minutissima hæc elementaris mundi particula vbi versamur, quam Proclus Academicus non dignatur particulam mundi, sed appendicem aut apotelesma appellare. & mare ipsum terráque (si cum cœlo comparaueris) nihil est nisi punctum quod sensu vix perceperis: vt à Ptolemæo optimè demonstratur. Verumtamen in hac cloaca, fœtorem & malum istius mundi continente, elegantia Dei opera & admirabilia extant. Sicut autem Deus, qui solus natura sua bonus est, neque errare potest, neque rem vllam à natura non bonam committere: sic etiam diaboli, si naturà maligni sunt, nequeunt rem vllam facere quæ ex se bona sit: sin autem non sunt à natura mali, possunt benefacere, vt Angeli possunt errando & offendendo malefacere. Dicitur enim Sol immundus in conspectu Dei, & iniquitatem in suis Angelis Deus inuenire. & alibi Angelus ad

ἐν τοῖς λόγοις περὶ κόσμου.

Iob. 4.

Genes. 19. Lotum: Si peccauerimus, non condonabit iniquitatem nostram. Veteres porrò vno consensu docent, Angelos partim ad cœlorum motum cœlestiúmque luminum, & agitationem naturæ fuisse institutos, partim ad imperiorũ & rerumpublicarum conseruationem, (hos Psellus & Porphyrius κοσμάγους vocant) & ad hominum moderationẽ, partim vt Deum singulariter colant & celebrent: etsi omnes simul in gloriam & laudationem Dei certum est conspirare. De malignis verò spiritibus, hi quoque gloriæ Dei inseruiunt, tanquam supremæ illius iustitiæ administri & carnifices, nihil efficientes, nisi iusta permissione illius. Quamuis enim maligni spiritus quicquam non faciant boni, nisi per accidens, & vt maius aliquod malum ex eo consequatur, vt si ægrotum curent, suæ religioni obstringendum: tamen certo certius est, nunquam passurum fuisse Deum, vt malum vllum committatur, nisi hoc consilio fieret, vt in maius aliquod bonum redundaret: vt Augustinus

nus docuit ſanctiſſimè. Hic autem definitionem Dæmonum, quæ apud Apuleium extat, Magorum ſui temporis facilè principem, definitionem igitur iſtam ſequutus eſt: *Dæmones ſunt genere animalia, ingenio rationabilia, animo paßiua, corpore aerea, tẽpore æterna.* vbi vox, *Æterna*, pro perpetua aut diuturna ſumitur: ſicut in Scripturis perſæpe. nam Deus vnus æternus eſt, principio carens. & nunquam ſortiturus finem: ſiue (vt Eſaias loquitur) fuit ante omnia, & poſt omnia futurꝰ eſt. Quòd autẽ Dæmonas eſſe tradit corpore aereos, id verò ſpirituum (qui puræ intelligentiæ ſunt) naturæ aduerſatur. ſed Dęmonas non eſſe puras intelligentias, placet Academicis. Hebręus Philo in locum Numerorum, Diuiſit Deus de ſpiritu qui erat ſuper Moſen, in electos ſeptuaginta duos: ita eſſe ſcribit, vt eſt in lumine. Potiùs fuerim dicturus, è ſubſtantia quinta exiſtere, vt de cœlo dicitur: ad declinandum illud ἄτοπον, de corruptione ſpirituum, quod conſequuturum eſt, ſi elemẽtares dicantur eſſe, hanc enim vnicam

obcau-

ob causam defendit Cicero, non esse illos ex elementis constitutos. Apuleius sintne Dæmones boni an mali, dissimulat. quanquam apud veteres illud obtinuit, alios ex eis bonos esse, alios malos, & indifferrenteis alios. Inter Christianos Psellus, inter Academicos Plotinus, & Iamblichus inter AEgyptios, ponunt tres differentias, omneisq; in vniuersum Dæmonas sex locis collocant, in cœlo, in summa aeris regione, in regione media, in aquis, in terra, & sub terra. Nos autem definitioni Theologorum insistemus, omnes Dæmonas malignos esse. Enimuerò ferri non potest, vt constitutio illa indifferens in natura intelligente statuatur: cum ipsi quoque veteres, duo ista solùm epitheta Dæmonum vsurpauerint, εὐδαίμων, & κακοδαίμων. His ita constitutis de origine, natura, & qualitate Dæmonum vel diabolorum, via ad primum nostræ definitionis caput munita est: vt diabolorum actiones cognoscamus, & diabolicos modos, quibus ad labefactandum homines abutuntur. Huic autem capiti

capiti necesse est societatem & fœdus cum Dæmonibus anteire. Videamus ergo póssintne vnquam fieri, vt hæc ineatur consociatio.

De spirituum cum hominibus consociatione. CAP. II.

NVlla rerum potest esse societas atq; coniunctio, nisi similium, aut quibus aliqua inter ipsas est conuenientia. Apes societatem inter se ineunt, propter ipsarum inter se similitudinem, vt ex societate mutua vtilitatem capiant: formicæ quoque, & si qua sunt in animalibus ad societatem apta. Lupis autem cum ouibus (quibus impressit Deus ἀντιπάθειαν quandam, & ἀσπόνδους inimicitias ac capitales indidit) proiectis ad omne scelus cum sanctis hominibus societas non potest consistere, neque Angelis cum Dæmonibus. Inter homines verò inueneris qui nec boni sunt, nec mali: sed ita se his & illis accommodant, vt de homine non ineptè statueris, intelligentem ipsius animam inter Dæmonas & Ange-

Angelos, tanquam in medio positam. Deum enim Opt. Max. videmus res omneis à natura constrinxisse medijs quæ suis extremitatibus respondeant, & in rebus intelligentibus, cœlestib. atque elementaribus harmoniam mundi certis medijs & adamantinis vinculis compegisse. Quemadmodum autem si contrarias voces medijs nō temperaueris, concidit harmonia: sic etiam fit mundo, & illius partibus. Cōtraria cœlorum signa, conueniente cum vtriusque signo colligantur. Inter lapidem & terram sunt argilla & tophus, terræ metallorúmque intermedium obtinent pyrites lapis, & fossilia multa: inter lapides & plantas genera sunt coralij, tanquam lapidescentes plantæ, quæ radices, ramos & fructus afferunt: inter plantas & animalia habemus zoophyta prædita sensu, motu, & facultate ducendi vitam radicibus quæ ad lapides adhærescunt: inter animalia terrestria & aquatica sunt amphibia, vt fibri, lutræ, testudines, cancri: inter aquatilia & volucria sunt volantes pisces: in-

ter alias beſtias & homines ſimijs & cer-
copithecis eſt locus: inter animãtes bru-
tas & naturam intelligentem, Angelos
puta & Dæmonas, Deus hominem fecit
mortalem corpore, immortalem intel-
ligentia. Itaque homines ſancti, qui ſpre-
ta mortali & terrena parte in id incum-
bunt, vt ſuam intelligẽtem animam ad-
iungant Angelis, hi mundum intelligen-
tem cum inferiore colligant, quod qui-
dem tum primùm factum eſt, quando in
conditione gratiæ creatus eſt Adam, cõ- Geneſ. 4. Deut. 30.
iuncto pariter libero arbitrio, vt bonus
aut mal⁹ exiſteret. Atq; hanc ob cauſam
Hebræi tradunt, hominem poſtremum
omnium à Deo creatum eſſe, adhibitis
(inquit Philo Hebræus) Angelis: cùm
vt eum oſtenderet intelligentis naturæ
eſſe participem, tum vt ſuperiorem mũ-
dum cum inferiore compingeret. De
cæteris enim animantibus, dicitur aquis
præcepiſſe Dominus, vt volucres & pi-
ſces producerent: terræ, vt animantes
alias: de homine verò minimè, vt qui
medium quodammodo vinculum inter

mundum

mundum intelligentem & aspectabilem erat præstiturus: quod vinculum inter Angelos perstat & homines sanctos, quorum precibus atq; interuentu genus humanum fuit conseruatum. Idcirco in Psalmis Deus hominem fecisse dicitur paulo minorem Angelis (hîc enim voce Elohim non significatur Deus, vt quibusdam placuit: sed lxxij. interpretes ἀγγέλους reddiderũt, & Chaldæus מלאכיא ducta voce ab Hebræa מלאכים angeli, ad æquiuocum Elohim exponendum: & quod Marotus noster dixit,

Psalm. 8.

Tu l'as faict tel que plus il ne luy reste:
---- Fors estre Dieu.

id commodius fuisset dicturus in hanc formam,

Tu l'as si haut eleué de son estre
Qu'il est peu moins que l'Ange de ta dex-
tre:

& Hebræi Angelos pædagogos hominum nuncupant, sicut homines pastores dicuntur animalium. Quamobrem Plato vt ab Hebræis illud didicerat, ca-

Lib. Pirke a both.

in sympo. sio Prota.

prarum

prarum custodiam dixit, non permitti gora, polit-
capris, & bestiarum bestijs, sed homini- tico, Cri-
bus, hominum verò Angelis: Nos, in- tia, legi-
quit, sicut oues, mira diuinorum pasto- bus, & E-
rum custodia semper egemus. Cùm ita- pinomide.
que boni sint Angeli, Diaboli verò mali, homines quoq; liberum habere arbitrium: vt boni sint aut mali: quemadmodum inquit in lege Deus, Posui ante o- Deut. 30.
culos tuos bonum & malum, vitam & mortem: elige ergo bonum, & viues. & alibi dicitur euidentius: Deus postquam Eccles. 15.
creauit hominem, permisit eum libero arbitrio ipsius, & dixit ei, Si voles, seruabis mandata mea, & seruabunt te: ignem & aquam dedi tibi, potes manum in vnum aut in alterum immittere: habes bonum & malum, vitam & mortem, & vtrum voles, habiturus es. Vt autem ostendatur, homini post peccatum Adæ liberum arbitrium non intercidisse, verba illa haberi in lege Dei, & Caino fuisse Genes. 4.
dictum, penes ipsum potestatem esse faciendi bonum aut malum. Quo in loco Moses Maymonis inquit, idem sentire

Hebræos omneis, homini esse liberum arbitrium, de eo nihil dubitari: qua de re (inquit ille) laudetur Deus. Hæc illius verba. Itaq; stat illa Theologorum sententia, omneis spiritus aut bonos esse, aut malos, & alios ab alijs disparatos. quam sententiam his verbis significari volunt Theologi: Deus diuisit aquas ab aquis. & ab hominibus interuallum medium occupari. eorum enim alij consociantur Angelis, alij Dęmonibus: sunt etiam qui neq; hos, neq; illos curent. Siue autem cum Angelis, siue cum Dæmonibus societas & amicitia ineatur, ea principium habet à tacitis aut expressis conuentionibus vt ijsdem verbis cum August. Thoma Aquinate, & alijs Theologis vtamur. Sunt quidem homines, qui sese nunquam τοῖς νοητοῖς contemplandis occupant, neq; animum altiùs attollunt rostro, tanquam sues aut bruta animantia transigentes vitam, de quibus Scriptura:

Lib. 3. More hannebocin.

Psal. 94.

Nō generi nostro similes, in bruta vidētur
Degeneres, animamq; vomunt corpusq; sepulchro.

Ac

Ac mihi quidem videntur cum ſpiritibus bonis aut malis nullo pacto conſociari poſſe, propter diſcrimen illud ampliſſimum quod inter ſues iſtas intercedit, & ſpiritus, quorum incorporea & ſpiritalis eſt ſubſtantia. Qui autem ſuas cogitationes ad malum conuertens vltrò ſe in eo occupat, huius anima, inquit Iamblichus, in diabolicam naturam degenerat, primùm quidem tacitis conuẽtionibus (vt poſtea dicemus) deinde expreſſis. Econtrariò autem qui bonis rebus ſtudens, animum ſuum ad Deum, bonum, virtutemq́; extulerit, ſi purgata per Dei gratiam anima ipſius in virtutes morales primùm, tum etiam νοητὰς & ſpirituales incumbat, is cum Angelo Dei fortaſſe poterit eam ſocietatem contrahere, qua ab ipſo conſeruabitur, præſentem ipſum ſentiet, easq́; res cognoſcet quas ipſe iuſſurus & vetiturus eſt. Hoc verò pauciſſimis accidit, idq́; ſingulari Dei gratia & beneficio. quod Auerroes adeptionem intellectus vocat, in eo ſtatuens maximam felicitatem omnium: &

Lib. 5. c. 38

Græcorum primus Socrates percepit, vt apud diſcipulum eius Platonem in Theage legimus: *Adeſt*, inquit, *mihi diuina quadam ſorte dæmonium quoddam, à prima pueritia me ſequutum.* deinde vocem à ſe audiri addit, qua illud quod inſtituebat, faciendum ſibi non eſſe cognoſceret. Atque hoc quidem inter Hebræos frequenter accidiſſe, è ſacra Scriptura didicimus: quæ mille exempla proponit gratiæ ſingularis, qua Deus per Angelos adſtabat ſanctis, eos non obſcurè p Angelos cõpellabat voce, aut ἀφώνῳ ſigno. Eorum autem qui ſocietate cum ſpiritib. bonis coniuncti ſunt, gradus ſunt varij. Alios enim Deus adeò excellente ornabat Angelo, vt prophetię & prędictiones eorum ſemper eſſent çertæ, nec vllo pacto eludi poſſent: prout de Moſe, Elia, Samuele, & Eliſæo dicitur. Aliorum verò prædictiones non vſquequaque valuerunt, ſiue hi ſpiritus illis imperfectiores eſſent, ſiue minus accommodatum ſubiectum. Nã quemadmodum Sol non tam clarè in terra quàm in aqua reſplendet, neq; tam in

in aqua turbida quàm in clara, in agitata quàm in ſedata: ſimiliter etiam turbatæ animæ, ac minus quietæ perturbationes, non capiunt tam commodè claritatem quæ eſt intelligentiæ. Diximus autem, ſingulare Dei donum eſſe, quando ſpiritum bonum immittit ei quem diligit, vt ab ipſo curetur, & in actionibus ſingulis dirigatur: quia fieri etiam poteſt, vt vir amans virtutis, & timens Dei, preces apud ipſum fundat aſſiduè, neq; tamen à Deo donetur ſpiritu, ſed ea ſolùm ſapientia & prudentia, quæ fuerit opus: aut ſi fortè Angelum bonum ad cuſtodiam ipſius addiderit (vt Theologis placet, & Scriptura de eo loquitur, qui ſedet in latibulo Altiſſimi, ipſum præcepiſſe Angelis, vt cuſtodiant eum ambulantem in vijs ſuis:) Angelum tamen Dei præſentem nec cernet, nec ſentiet. Sic quod Abraham Eliezeri dixerat, Deum præmiſ- Geneſ. 24.
ſurum eſſe Angelum ſuum ad ducẽdum ipſum, id verè factum eſt: quanquam nihil amplius percipiebat Eliezer, quàm puer aut demens aliquis, quos Deus ſæ-

penumerò conſeruat Angelorum operà, alioqui infinita mortis diſcrimina quotidie incurſuros. Si cui autem Deus ſingulare hoc donum contulit, vt præſentem ſibi Angelum ſentiat, & diſtinctè diſertéque cum ipſo communicantem, hic de maiore poteſt felicitate ſibi gratulari: de maxima verò, ſi Prophetiæ donum habuerit, ſummum honoris faſtigium, quò homo poſſit cõſcendere. Horum itaque numerus ſemper fuit pauciſſimus. Deo per deſertum populum ſuum deducente, erant quidem ſupra ſexcenta hominum millia vigeſimum annum ſuperantia, hanc verò gratiam ſeptuagintaduobus ſolùm eſt largitus. & alio tempore ſolus Ieremias fuit gratia eadẽ præditus, cui præcepit Deus, vt Barachiæ donum Prophetiæ petenti à Domino, indicaret rem nimis magnam ab ipſo expeti. Huius communicationis Angelorum cum ſanctis exempla, in Scripturis extant quàm plurima. Non ſum neſcius, Atheos & Epicureos his velut fabulis reclamaturos, neq; verò efficere ſtatui, vt iſti

ſapiant: hoc tamen pro indubitato obtinuit apud omneis cuiuſcunq; generis philoſophos. Plutarch. in libello de dæmonio Socratis, & certiſſimam aſſerit ſpirituum cum hominibus conſociationem, & Socratem, virum optimum Græciæ iudicatum, narrat ſæpe amicis dixiſſe, præſentem à ſe ſpiritum aſſiduè percipi, qui & à malefactis & à periculis ipſum auerteret. Longa eſt Plutarchi oratio, & quantum quiſq; voluerit, tantum de ea crediturus eſt. Ego verò confirmare poſſum, me ex homine qui adhuc viuit, audiuiſſe, ſpiritum quendam eſſe aſſiduum ipſius comitem, quem tum demum cœperit agnoſcere, cùm annum fermè trigeſimumſeptimum ageret: putare quidem eundem ſpiritum ſibi per totam vitam adfuiſſe, cùm ex antecedentib. ſomnijs, tum ex viſionibus, quib⁹ fuerat præmonitus, vt certa vitia periculaq; præcaueret: nunquam tamen ita percepiſſe planè, vt ab ea ætate fecerit. Hoc autem ſibi narrabat accidiſſe, cùm prius non deſiuiſſet anno integro Deum orare ex

animo veſperi & mane, vt bonum Angelum, futurum actionum ſuarum ducem, ad ipſum tranſmitteret: ſe antè & pòſt quàm orauiſſet, certum tempus in contemplandis operibus Dei occupauiſſe, binis interdum aut ternis horis conſidentem, vt meditaretur, volutaret animo, legeretq; Biblia, & deprehenderet tandem, quænam ex omnibus religionibus tantopere controuerſis, cum veritate faceret: itaque hos verſus à ſe non raro pronuntiatos eſſe:

Pſal. 143.

Me Deus informa quæ ſit tua ſancta voluntas,
Morigeráſque manus præſta, greßúſq; ſequaces:
Namque eris ecce Deus ſemper mihi: tramite recto
Spiritus ille tuus diuináq; virgula ducat.

Se itaque improbantem eorum factum, qui Deum orant vt in præcepta opinione confirmet ipſos, pergentem in oratione hac, & legentem Scripturas ſacras, apud Hebræorum Philonem reperiſſe in libro de ſacrificijs, virum bonum & integrum, ac purificatum à Deo, non poſſe vllum maius aut Deo gratius ſacrificium, quàm ſui ipſius offerre Domino: obſe-

obſequentem huic conſilio, animam ſuam Deo obtuliſſe: ex eo tempore (ſic enim ille mihi) ſomnia ipſi & viſiones monitorum plenas obueniſſe, modò huic aut illi vitio corrigendo, modò anteuertendo periculo, modò huic aut illi difficultati ſoluendæ tum in diuinis, tum etiam in humanis rebus: inter alia verò dormientem ſe viſum eſſe audire Dei vocem, dicentis, Seruabo animam tuam: ego ſum qui ante apparui tibi. Poſtmodùm quotidie ſub horam tertiam aut quartam matutinam ſpiritum pulſaſſe fores, ſe verò cùm ſurgens aperuiſſet fores, vidiſſe neminem: ita perſtitiſſe ſpiritum vnoquoque mane, & niſi ſurgeret, excitaſſe. Tunc ſibi demum obueniſſe metum, cogitanti (aiebat ille) ſpiritum aliquem malignum eſſe: propterea non deſtitiſſe, neque diem vllum intermiſiſſe, quin oraret Deum, vt Angelum bonum ad ſe tranſmitteret, & ſæpe Pſalmos (tenebat enim memoriter pleroſq;) ceciniſſe. tum ergo vigilanti ſeſe patefeciſſe ſpiritum, leniter pulſantem:

quo die primùm ſenſu percepit illum, & ſæpius tangentem vitreum baucalium: quo facto non parum fuit attonitus. Biduo pòſt cùm amicum quendam Regis Secretarium adhuc ſuperſtitem prandio excepiſſet, erubuiſſe illum, vt audiuit ſpiritum ita cædentem ſcamnum quod adſtabat ſibi, & fuiſſe perculſum metu, ſe verò dixiſſe illi, Ne timeto, nihil eſt: vt tamen hominem confirmaret, facti veritatem ipſi explicaſſe. Ab illo igitur tempore mihi confirmauit, ſpiritum ſemper ſibi adfuiſſe, & ſigno afficiēte ſenſus monuiſſe: puta modò aurem dexteram feriendo, ſi quid mali faceret, modò ſiniſtrā, ſi ſecus: ſi quis ad circumueniendum ipſum accederet, aurem dexteram fuiſſe pulſatam: ſiniſtram verò, ſi vir bonus, & ad rem bonam aduenirct: ſi quid mali bibiturus aut eſurus eſſet, ſi quid facere cunctaretur, aut aggredi, ſignum item fuiſſe datum: ſi quid mali cogitaret aut inſtitueret, ſigno reuocatum eſſe: ſi quādo Deum laudare Pſalmis inciperet, aut facta eius admirabilia eloqui, ſpirituali

quadam vi auctum fuisse atq; confirmatum. Atq; vt inspirata somnia à delirijs discerneret, quæ ex inualetudine aut animi perturbatione solent incidere, se sub secundam tertiámve horam excitari à spiritu, deinde redormiscere, tum sibi demum vera somnia de eo quod facturus aut crediturus esset, de ijs quæ dubitabat aut quæ ventura erant, obtingere: adeò vt ex illo tempore nihil ferè sibi acciderit, cuius non sit præmonitus: nihil credendum dubitauerit, quin fuerit factus de eo certior. Se quidem quotidie à Deo petijsse, vt ipsum doceret voluntatem, legem, & veritatem suam, & vnum ex hebdomade diem occupasse (nō autem Dominicum, propter luxum vitámque perditam, quam die illo dicebat agitari) legendis Biblijs, meditandis & expēdendis rebus lectis, Deo cum voluptate laudando Psalmorum laudibus quo die feriebatur, domo non exiuisse: Verumtamen in suis actionibus reliquis satis esse hilarem, lætoq; animo: citabat enim ad hanc rem Scripturæ locum, *Vidi facies*

sancto-

sanctorum lætas. Quòd si versanti cum a-lijs contigisset non bonum sermonem habuisse, aut diebus aliquot precari intermisisset Deum, illicò dormientem fuisse monitum. Si librum malum legeret, fuisse librum percussum à spiritu vt eum deponeret. Ab eo quod valetudini ipsius fuisset nociturum reuocatum esse, & in morbo curatum studiosissimè. Denique tam multa mihi narrauit, vt infinitum esset percurrere. Monebatur verò inprimis vt manè surgeret, idq; hora fermè quarta, sibi dormienti narrabat edi vocē quæ dicebat, Quis primus oraturus surget? Narrabat quoq;, sæpe se commonefactum esse de eroganda eleemosyna: quò plus erogaret, eò secundiores suarū rerum successus percepisse. Cùm inimici appetentes vitam ipsius, aqua vectum iri cognouissent, patrem sibi per somnium fuisse visum, adducentem equos duos, ruffum & album, ideoque curauisse, vt duo equi conducerentur, & quamuis de colore nihil indixisset, famulum duos illos ruffum & album adduxisse. Mihi au-

tem

em roganti, Quid non apertè ſpiritum compellaret? hoc quidem à ſe reſpondit ſemel poſtulatum eſſe, repentè verò ſpiritum tanquam malleo vehementer fores pepuliſſe, vt iſtud ſibi ingratum eſſe oſtenderet. Cæterum ſe à Spiritu, ne diu legat aut ſcribat, impediri, vt quieſcat animus, & meditetur ſolus, perſæpè ad ipſius vigilantis aures ſubtiliſſimam quandam vocem & ἄναρθρον peruenire. Quærenti etiam, An formam ſpiritus vidiſſet vnquam? reſpondit, ſe dum vigilaret, nihil vidiſſe vnquam, præter lumen quoddam valde clarum, in orbem ductum. Semel autem cùm in extremo agens vitæ diſcrimine, Deum oraſſet ex animo, placeret ſaluti ipſius conſulere, & ſub diluculum dormitaret: ſuper lecto cui incumbebat, animaduertiſſe puerulum veſte alba in purpureum colorem inclinante, vultu formaq; admirabili: hoc ille plurimùm confirmabat. Iterum verſantem in graui periculo, & modò cubātem, à ſpiritu impeditum eſſe, qui non ceſſaret donec è lecto ſurrexiſſet, inſomnem

nem itaque totam noctem in precibus consumpsisse: postridie se mirabili ratione & incredibili, carnificum manus effugisse: hoc facto, se dormientem audiuisse cùm inclamaret vox, Iam dicēdum est, qui sedet in latibulo Altissimi. Ne plura, narrabat ille se in omnibus difficultatibus, itineribus, institutis quæ aggressurus erat, consilium à Deo petijsse. & quadam nocte cùm benedictionem à Deo sibi donari postulasset, visionē dormienti fuisse oblatam, in qua ipsi benedicebat pater. Hæc de eo homine perspecta placuit enarrare: vt ostendam, non debere mirari quenquam malignorum spirituum consociationem, si Angeli boniq; spiritus, societate huiusmodi & frequentatione cum hominibus communicent. Quod autem narrabat ille aurem sibi à bono Angelo pulsatam esse, idem optimè Iobi 33. & Esaiæ 50. ostenditur. hic enim, *Dominus*, inquit, *vellicauit mihi aurem diluculo:* verò longè apertius secretum hominib. peritis retigit, quo se paulatim Deus percipiendum sensibus exhibet.

bet. Similiter quod dicebat ſe tanquam malleo pulſantẽ audiuiſſe. hoc primum legimus fuiſſe Prophetarum ſignum. De Manoha enim Iudicum libro legitur, cœpiſſe Angelum Dei pulſare ante ipſum interprete Rabbi Dauide, vbi vox לפסמי pulſare & ſonare, eſt à nomine פסמיב tintinabulum aut tympanũ denotante. An ſuus autem cuiq; bonus ſit Angelus, difficile eſt ſtatuere. Nam etſi peruetus hæc ſententia eſt, quod hi verſus Græci non obſcurè docent,

ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ τῷν γενομένῳ
ἅπαντός ἐστι μυσταγώγος τοῦ βίου: id eſt,

Omni dæmon viro nato
Omnis eſt moderator vitæ, vel initiator.

contraria tamen magis videtur probabilis. Etenim Saulem videmus, poſtquam 1. Sam. 10.
benedictione per Samuelem conſecratus, turbam Prophetarum inſtrumentis muſicis ludẽtium in via offendiſſet, Spiritu Dei indutum eſſe, & ſe totum (ait Scriptura) ſenſiſſe commutari: propterea; mandaſſe ei Samuelem, tum demũ faceret quicquid ſibi in mentem venturum

Num.11. rum esset. Item cùm dicitur Deus cepisse de spiritu Mosis, quem in septuaginta duos homines diuideret, è sexcentis millibus electos, & illi quiescente super ipsos SpirituDei prophetasse: facilè ex eo colligas, Spiritũ Dei nondũ ipsis adfuisse: hũc autem Dei spiritum esse tanquam lumẽ, quod sine sui deminutione communicatur, & in perpaucis hominibus, idque non semper esse. Sic ediuersò Spiritus Dei Saulem reliquisse, & malignus Spiritus eum nonnũquam agitasse dicitur. legati quoque ab ipso ter ad Samuelem, Dauidem, aliósq; Prophetas missi, à Spiritu Dei, simul ac propè aderant, occupati prophetabant. quin Saul ipse eódem

1.Sam.19. veniens vt illos comprehenderet, mortique traderet, à Spiritu Dei comprehensus cœpit laudare Deum, & vaticinari: discedentem verò à Prophetarum turba, Spiritus Dei reliquit, quẽ antea quoque Spiritus malus inuaserat, adeò vt furiosus factus prophetaret. Sic in Scriptu-

1.Sam. 18. ra passim prophetãdi verbum in bonam & malam partem sumitur: quia malign⁹ spiri-

ſpiritus, diuinorum miraculorum ſimia, conatur ea imitari, & quòd res futuras nouerit perſuadere. quanquam fieri poteſt (quemadmodum dixi) vt ab Angelo Dei homo ducatur & cuſtodiatur, Quē Angelum neque percipiat, neque compellet νοητῶς ἢ αἰσθητῶς intellectiuè vel ſenſitiuè: ſiue quòd Angeli dignitate differant, vt de ſpiritu Moſis, Samuelis, Eliæq; diximus, Prophetas reliquos longo interuallo ſuperantium, ſiue quòd homo ineptus ſit percipiendæ ſpirituali intelligentiæ. De bonorum ſpirituum cum hominibus coniunctione ſatis: de hominum verò cum Diabolis conſociatione, in hoc opere dicturi ſumus: ſed tenenda eſt priùs bonorum ſpirituum à malis differentia.

De bonorum ſpirituum malorumq́; differentia. CAP. III.

MAgum diximus eum eſſe, qui diabolicis modis ad aliquid conatur peruenire, tum de conſociatione ſpirituum cum hominibus egimus: iam itaque

cognoſcenda eſt horum ab illis differen-
tia, vt filij Dei à Magis diſcernantur. Hoc
enim perneceſſarium eſt ad pietatis ac
religionis velum, laruamq; luminis adi-
mendam, qua non rarò diabolus homi-
nibus fallendis abutitur. Veteres Græci
& Latini annotarunt eſſe bonos ſpiritus
& malos: quorum illos εὐδαίμονας, hos κα-
κοδαίμονας, ἀλάστορας καὶ παλαμναίους, Latini
Lemures appellabant: quod imperiti nō
poſſunt: Athei nolunt credere, Magi ad
tollendam de ſe ſuſpicionem rident qui-
dem in ſpeciem, ſed reipſa plus ſatis in-
telligunt. Docemur autem exemplis nō
paucis, in hoc diabolum incumbere, vt
Dei effingat opera, prout de Magis Pha-
raonis legimus. Hoc quoque legimus,
malignos ſpiritus olim, vt hodie ſolent,
fefelliſſe duobus modis: vno aperto ex-
preſſis pactis (hoc autem rudes & impe-
riti ſolùm ac mulierculæ decipieban-
tur:) altero idololatria & religionis ſpe-
cie, viris bonis ſtudioſiſq; circumueni-
endis accommodato. Ideoq; Satanas vt
ab adoratione veri Dei ad ſui adoratio-

nẽ homines abduceret, nolebat oracula respõsaq́; edere, nisi per virgines, & eos q in precibus orationibusq́; ad Apollinem Deosq́; similes cum ieiunijs temp⁹ transigerent. Atq; hunc qdem ritum tã bellè fouit Diabolus, vt in Occidentalib. insulis, anteq̃ Hispani illis potirentur, fuerit compertum, Sacerdotes illarum gẽtium ieiunia maxima, preces, & supplicationes celebrasse, Labaris idola circũgestasse, eorumq́; honores decantasse, tum occupatos à spiritibus malignis res mirabiles pronuntiauisse, quales in historijs Indiæ Occidentalis legimus: omnibus autẽ in vniuersum vxores non esse præterquã ijs qui peccata audiebant, pœnitentiam imperabãt, & confessionẽ sub graui pœna nõ audebãt retegere: omnes persæpe ieiunare, maximè si quãdo facienda messis aut bellum, aut Deus ipsorum, id est, diabolus consulendus: vt autẽ vehemẽtius raperentur, oculos occlusisse aut eruisse sibi, cùm sacrificandi essent homines & omne genus animalia idolis suis: multa puellarum esse monasteria quas

Plutarch. lib. de oraculorum defectu.

hominces castrati naso labijsq; præcisis asseruarent, indicta aduersus incestam capitali pœna, vt Romæ Vestalibus factum est: qui ambibant Sacerdotium, eos cum Sacerdotibus se in syluas albis vestibus indutos vel candidatos abdidisse, vbi annos quatuor aut quinque transigerent, hoc facto cum literis testimonialib. (syllabas Imperatores vocant) abire solitos: Maximum Deum ab ipsis adorari Solem quem vocant Guaca, & Paniacana Solis & Lunæ filium. Omnibus autem notum est Amorrhæos aliosq; populos quos exterminauit Deus has artes magicas exercuisse, hominesq; diabolis sacrificauisse, quos compellabant adorabantq;: in primis verò Solem quem κατ' ἐξοχὴν Hebræa voce *Bahal*, id est, Dominum appellabāt: vnde processit nomen *Bahalzebub*, muscarum dominus, eo quòd nulla in templo illius musca degeret, quemadmodū in Venetiano palatio nulla esse dicitur, & in Toletano vnica. Hoc autem nec nouum nec inauditum est: Cyrenæos enim legimus cùm Acaroni Deo muscarum

rum sacrificauissent, & Græci Ioui quem Myriodē quasi dicas muscarium nominabant, muscas omneis vna nebula euolasse, vt narrat Pausanias in Arcadicis, & Plinius lib. 29. naturalis historiæ, cap. 6. à Magis quoque certis carminibus omnes angues è regione vna abigi animaduertimus: non est igitur mirum si omnes muscæ à Satana horum magistro abiguntur. Quòd si certa est de Toletano Veneticoq; palatio fama, omnino statuimus idolum aliquod sub palatij limine fuisse conditum: vt nuper in quodam AEgypti oppido (vbi non erant crocodili vt in alijs oppidis secundum Nilum) inuentum est plumbeum crocodili signum sub ædis limine conditum, quam Mehemed ben Thaulon cremari iussit: quo nomine expostularunt incolæ dicētes se ex eo tempore à crocodilis grauissimè infestari. Eadem ratione rex Iudææ Ezechias serpentem æneum comburi iussit, ne adorari posset. Extant libro tertio Mosis Maymonis Chaldæorum sacrificia & ceremoniæ excerptæ è libro

zeuzit (qui ceremoniarum illius gentis liber eſt) vbi ſacrificia, preces, ieiunia, ſaltationes, & ſupplicationes deſcribuntur illis perſimiles quas Occidentales Indiæ tenuerunt: apud quos etiam Bahalis ſacerdotes erant Prophetæ ſeorſim degentes à mundo, colore fumido amicti (horret enim iſte color vt qui maximè) ex quo nominabantur Camarin. Quin etiam (quod magis miramur) Indi Occidētales de Sole ſeu Apolline idem ſentiebant quod Amorrhæi, Græci, & Latini ſenſerant, hunc Deum prophetiarum eſſe: quo argumento planè oſtenditur Diabolum præclarum iſtam ſcientiam omnes docuiſſe. Itaq; Ochozias rex Iſraelis maximus ſua ætate Magus cùm de feneſtra cecidiſſet, legatos in ædem Bahalis miſit victurúſne à caſu eſſet conſulturos, quibus Elias cauſa itineris perſpecta obuiam venit & dixit, an Deus non eſt in cœlo quem conſulatis? Dicite Regi moriturum ipſum. Itaq; nemini mirum videri debet, ſi Occidentales populi à Satana precum, ieiuniorum, ſacrificiorum

ſuppli-

ſupplicationum,& prophetiarum ſpecię faſcinabũtur, cùm Palæſtinæ, Græciæ,& Italiæ populi hac religioni eſſent & nihil celſius cognoſcerent. Dixerit quiſpiã, nõ habuiſſe eis fidẽ ſapientiſſimos: ego verò ſũmos philoſophos video id pro re diuina certiſſimaq; habuiſſe. Quis inter Philoſophos Platone diuinior? At cũ Apollinis oraculum nõ deſtituram peſtem Athenienſibus reſpõdiſſet donec altera ipſius (quod omneis in partes quod ratũ erat) fuiſſet duplicatũ,& Plato ea tẽpeſtate Geometrarum maximus aperta Phyſica & craſſa duplicã di altaris ratione dixiſſet Athenienſibus, Deo rem omnium quæ in Geometria ſint difficillimam & quæ adhuc minimè comperta fuerit poſtulaſſe, vt eos ab auaritia, ambitione, inhoneſtisq; voluptatibus reuocaret,& ad cõtemplationem τῶν νοητῶν mirabiliumq; Dei operum pertraheret: diabolus maximæ iſtius peſtis occaſione arrepta plurimum abuſus eſt, & amplificauit opinionẽ de diuinitate oraculi. Secũdus à Platone Iamblich⁹ AEgyptius tẽporib, Iuli-

ani apoſtatæ magn⁹ ante omnes & ſummè diuinus eſt habitus, quem Porphyrius, licet Philoſophus κατ' ἐξοχὴν dictus pro magiſtro agnoſcebat. Verumtamen in iſtius libris de myſterijs (quæ integra Romæ traducta atq; impreſſa ſunt) non in Marſilij Ficini fragmento, videmus illorum impietatem ab ipſo reprobari qui imagines & characteras ad vaticinãdum faciunt, affirmando prophetiam non eſſe naturale bonum, ſed donum Dei maximum: à Deo enim ſolum ad eos promanare quibus purificatæ ſunt animæ; reprobari quoq; illorum factũ, qui Prophetiæ donum per δαίμονας παρέδρους. i. Dęmonas aſſeſſores vel comites & conſiliarios (quos in annulis phialíſve geſtare ſolent) aucupantur: etſi Prophetia comparari ait Hydromantia, Lithomãtia, Actinomãtia, Xylomantia, Rabdomantia, Orneomãtia, & Alphitomãtia, miraturq́; Deos ſe ita demittere vt in cibis diuinitatẽ ſuã dignẽtur collocare (quod Porphyrius in dubiũ reuocabat) & Deorũ naturam in iſtis omnibus adorari iubet. Omnia

Lib. 3. c. 30 32. & 34.

lib. 3. cap. 24. & 37.

Synefius περὶ ἐνυπνίων.

lib. 3. c. 15.

lib. 3. c. 14.

lib. 3. c. 17.

nia autem hæc facta impia Deum vide-
mus deteſtatum eſſe grauiſſimè, atq; no-
minatim iſtud vetuiſſe ne lapis imagina- Leuit.26.
tionis adoretur: quem lapidem Chaldę-
us interpres vocat adorationis, multi ſta-
tuam ἀπροσδιονύσως interpretati ſunt. Iam-
blichus præterea, de quo iam habetur
ſermo, ſcribit animam interdum extra lib.3.ca.2.
hominem ſic rapi diuinitus, vt corpus & ſequẽt.
maneat ἀναισθητὸν, neq; ictuum neq; pun-
ctionum ſentiens: interdum verò cor-
pus animamq́; exportari, quod genus ap-
pellat ἔκστασιν; atq; hoc Magorum com-
mune eſt qui expreſſis pactis cum diabo-
lo coniuncti ſunt, vt modò ſpiritu de-
portentur dum ſenſus corpus fugiunt,
modò corpore ſimul & ſpiritu, cum no-
cturnos cœtus obeunt, vt quæſtionibus
infinitis (de quibus poſteà dicturi ſumus)
fuit comprobatum. Hic tamen animad-
uertens malignos ſpiritus ſubire bonorũ
locum, θεουργίαν dixit & ſacrificia indignè
facta diſplicere dijs, tum demum mali-
gnos ſpiritus ſe hominibus loco deorum
exhibere: qua occaſione Porphyrius,

quamuis Christianorum hostis infensissimus, eò adductus est vt Deos omneis veterum esse κακοδαίμονας & malignos spiritus affirmaret. Atq; hic quidem Iamblichus, qui de istis rebus, quàm accuratissimè potuit, disserebat, ea tempestate sanctissimus vir omniumque maximus habebatur, adeò vt Iulianus apostata literis quas sæpe ad ipsum mittebat inscriberet, Magno Iamblicho: sed postquam ipse cum alijs tentauit Alectryomantia cognoscere quis post Valentem imperio potiturus esset, Imperator Valens de quatuor literis θεοδ. à gallo gallinaceo exaratis factus tandem certior morti addixit Magos innumeros, & Iamblichus veneno sibi ademit vitam vt supplicium effugeret. Verùm vt demonstretur industrios quosque & sanctos viros non rarò deceptos esse a specioso illo pietatis prætextu, qui plurimùm in rebus magicis potest: suo loco posteà exponemus vt ad dæmonum inuocationem à sceleratissimis magis nostra memoria vsurpatam orationes, ieiunia, cruces, hostiæq; soleāt
ab

ab ipsis ad suum scelus occupari. Sic non ita pridem quædam BlesensisMaga fascinatam mulierem & decumbentem curatura mandauit vt media nocte Missa S. Spiritus in æde S. Mariæ virginis auxiliatricis caneretur, deinde postquam toto corpore incubuisset ægrotæ & occentasset voces aliquot, sanata est (quam ceremoniam à Satana mulieri traditam fuisse constat exemplo Eliæ Prophetæ, qui Sunamitidis potentia Dei è mortuis suscitauit.) Sed post duos menses eadem mulier, quæ curata fuerat, in morbum relapsa, obijt, & consulta de ea re Maga respondit se plus satis loquutam esse, vt Harduinus Blesensis hospes ad Leonis insigne mihi exposuit: sortes enim à malefica quæ hanc incantauerat in alteram dixit coniectas esse, qnod Magorum omnium medicam artem fingẽtium commune est, vt posteà dicturi sumus. Et Magorum ὑποβρασωιςὺς postquam orbes & nefarios characteras (quos hic de industria omissuri sumus) ad inueniendum thesauros posuit, fodiendo scribit Psal-

mos

mos dicendos esse, *De profundis, Deus misereatur nostri*, &c. *Pater noster, Aue Maria*, &c. *à porta inferi, Credo videre bona Domini*, &c. *Requiem æternam*, &c. & legendam Missam: Item vt aliud quippiam quod reticebo consequantur, inscribi quatuor tabulis membranæ puræ, *Omnis spiritus laudet Dominum*, & ad quatuor parietes domus suspendi: ad alia quoque scelera quæ nolo scribere Psalmum centesimumoctauum pronuntiari. Quinetiam Hispani & Itali regionem Belgarum adituri anno M. D. LXVII. amuleta sortilegiorum plena & sibi tradita gestabant vt tuti ab omnibus malis essent: Germani quoq; nonnulli indusium necessitatis portāt forma exsecrabili quam nihil opus est describere, & crucibus vbique figuratum: & Magorum princeps indignus cuius hic apponatur nomen, ad malignorum spirituum inuocationē priùs ieiunari mandat, & S. Spiritus missam accurari. Quapropter difficilè est Magos retegere & à viris bonis discernere, sed olim difficilius quàm nostro tem-

pore:

pore: etſi omnes populi omnesq; Philoſophorum ſectæ Magos condemnarunt, vt Auguſtinus inquit, ſectus omneis Magiæ pœnas decreuiſſe, & Seruius apud Romanos narrat horrori ſemper fuiſſe Magos & incantatores, quod ex legibus 12. tabularum & Pandectis conſtat: cùm tamen omnia oracula quæ pro ſanctiſſimis habuerunt planè eſſent magica, vt antè diximus & pòſt ampliùs declarabimus. Si quis igitur affirmet bonorum ſpirituum & malignorum ſignum ex operibus bonis aut malis petendum eſſe, verum quidem dixerit: ſed in circumſcribendis bonis operibus res tota vertitur: nam vtcunque ieiunia, preces & orationes, caſtitas pudicitiáque, ſolitudo, contemplatio, ægrotorúmque curatio res per ſe bona ſint, ſi tamen propterea fiunt vt honor Satanæ idolóue habeatur, vt de rebus præteritis aut futuris oracula cognoſcantur, hæc verò opera non iam bona ſed deteſtabilia, damnanda, & diabolica cenſeri neceſſe eſt. Veteres autem hiſtoriæ docent hæc ab ijſdem Ethnicis

lib. 18. de ciuit. Dei.

L item iubeo. § ſi quis aſtrologus. de iniu. toto ti. de maleficis & math. l. ſi quis aliquid, de pœnis. ff.

nicis fuiſſe, facta à quibus faſcinatores & qui elementa (vt lex ait) turbabant fuerunt condemnati: eadem Amorrhæos feciſſe, Indosq; ſimiliter. Ac horum quidem Magorum nonnulli fuerunt voluntarij: ſed verum certúmque indicium tangendis & cernendis Magis ſpiritibusqúe bonis & malis inter ſe diſtinguendis Lex Dei exhibet, nam lege Dei omnes ſortes ſeuerisſimè prohibentur, & varia illarum genera adducuntur, vt alia quoque ſimilia ſtatuamus eodem iure prohiberi. Neque verò Ioſephi dictum libro Antiquitatum 8. oportet accipi, artem coniurandi malignos ſpiritus à Solomone repertam eſſe: cùm enim res longè minores de eo ſcriptæ ſint, & in omnibus eius ſcriptis ne minimum quidem iſtius artis veſtigium exſtet, non eſt credibile Scripturam fuiſſe illud diſſimulaturam: niſi fortè quiſpiam voluerit Solomonem illorum deteſtabilium librorū autorem facere, quos inſcriptos Magi circumferunt ipſius nomine. Potuit verò ſic Ioſephus decipi vt Iamblichus deceptus

l. 6. de maleſic. C.

Deut. 18.

ceptus eſt. Narrat enim Eleazarum quẽdam Iudæum coram Veſpaſiano Cæſare annulo nares cuiuſdam dæmoniaci attigiſſe, malignumq́; ſpiritum vi radicis annulo incluſæ, quam à Solomone monſtratam aiebat, abegiſſe. Quod genus erroris pernicioſiſſimum eſt ac ſceleratiſſimum, licet multi ſquillam eſſe opinentur, & malignis ſpiritibus arcendis ſoleãt præ foribus ſuis ſuſpendere. Conſtat enim puluere quodam in ouile per Magum iniecto perituras oues, niſi auertat Deus: & quemadmodum faſcinata pecora hominesq́ue interdum per Magos adminiſtros ſuos reſtituit Satanas (ſed ea lege vt ſortes in alium transferantur nequicquam ſibi intercidat, vt poſtea demonſtrabimus) ſic etiam è dæmoniacis malignos ſpiritus ſæpe eijcere, artéſque diabolicas ad iſtud facinus effingere. Sic iſte de quo Ioſephus narrat faciebat annulo, cui non radix inerat ſed malignus ſpiritus, cuius facultate aut colluſione potiùs alter ſpiritus exibat, vt fides Magiæ & idololatriæ, qua imperitos ludificatur

catur Satanas, haberetur. Signis autem dixerit luporum morſus lupos non petere, nec malignos ſpiritus à malignis pelli, huic reſponſurus ſum non tam hac arte diuidi regnum Satanæ quàm confirmari, & his miraculis ſtabiliri foueriq; idololatriam: neque abſonum eſt illud Auguſtini, Diabolos à diabolis pelli etiámq; euerti, vt improbi ferè non euertuntur niſi improborum opera per volũtatem Dei dicentis apud Ieremiam, *Vlciſcar inimicos meos per inimicos meos*. Etenim ſi boni ſæpe bello petunt bonos, multo magis improbos appetunt improbi, diabolóſq; diaboli. In Daniele autem legimus Angelos imperijs & regnis præeſſe, belláq; inter ſe gerere: Angelus enim Dei
Danie. 10. Danieli dicit Angelum Michaelem Hebræorum principem contra Angelum Perſarum ad auxilium ſuum aduениſſe: ſed de huius loci interpretatione ſapientes viderint. Sic Deus in cœlo diſpoſuit contrarios ſtellarum planetarumq; motus & effecta, ſic contraria elementa, ſic antipathiam hinc, illinc ſympathiam in

vni-

vniuerſitate rerum, qua contrarietate & ſuaui concertatione harmonia mundi continetur. Iſta autem bonorum ſpirituum & malignorum confuſio ex illo nouorum Academicorum axiomate profecta eſt, Cœlum cum terra copulari oportere, virtutesq; cœleſtes cum terreſtribus, & alia alijs coniungi, vt vis diuina elementaribus pariter ac cœleſtib9 modis attrahatur. Hæc Procli, Iamblichi, Porphyrij, & aliorum Academicorum hypotheſis: qua magiſter ille artium diabolicarum fretus, cuius libri cum magnificis priuilegijs excuduntur, fundamento huic ſuperſtruxit omnes ſortes & diabolorum inuocationes, quę cum priuilegijs principum, peſtilentiſſimo Rerumpubl. exitio, vbiq; excudũtur. Componit enim characteras proprios dæmonum planetas ſingulos (vt ait) moderantium: hos characteras in metallum planetæ cuiuſque proprium eodem momento incidi iubet, quo planeta in ſua domo & exaltatione verſatur cum aliqua ſignorum coniunctione grata; atq;

tum præſtò eſſe plantam, lapidem, & animal Planetæ deſtinatum: ita planetæ huic ſacrificari omnia: interdum verò planetæ imaginem & Orphei Magi hymnos adhiberi: quibus hymnis plus ſatis Mirādulanus hæſit ſpecie Philoſophiæ, cùm ait hymnis Orphei non minorem vim ineſſe ad Magiam quàm hymnis Dauidis ad Cabalam (de qua dicemus ſuo loco) & à ſe primùm gloriatur arcanum hymnorum Orphei, qui Medeæ maleficæ magiſter erat, fuiſſe reuelatum. Quin hymnos iſtos ad honorem Satanæ factos fuiſſe cernimus. quò ſpectant illa Pici verba, Fruſtra naturam adit qui Pana non attraxerit. Hac eadem ratione iſte magorum magiſter diſcipulos ſuos in omni idololatria, impietate, artibusq; magicis informauit. Etſi quod illi Academici ignoratione per errorem ſine dolo malo & bona fide rem bonam arbitrati faciebant, eo per deteſtandam impietatem Agrippa abuſus eſt: fuit enim quamdiu vixit Magorum ſui temporis maximus, quo defūcto ſcribit Paulus Iouiꝰ & com- (Lib. elegiorum.)

plures

complures alij canem atrum (quem ille vocabat dominum) è cubiculo illius exeũtem fuiſſe viſum, qui ſe in Rhodanum immerſerit, neque ab eo tempore comparuiſſe. Verùm lex Dei proſpiciens ſapientiſſimè eorum impietatibus, qui inferiorem mundi partem ſuperiori volunt coniungere & connubio mundum ſociare (vt Picus ait impietatem maximam ſpecioſo tegens velamine) & herbarum, animantium, metallorum, hymnorum, characterum, ſacrificiorúmq; opera Angelos & Deos primùm minorum gentium, tum per hos Deum maximum creatorem omnium adducere: Deus igitur ipſe impietati huic occurſurus diſertè videtur vetuiſſe, neq gradus fierẽt ad conſcendẽdum altare ſuum, ſed vt ad ipſum rectà adiretur præcepiſſe: quod dictum Platonici nõ ſatis aſſequuti, Dæmonum inferiorum & Semideorum opera ſuperiores Deos perducendos eſſe, horumq; opera conſimiliter ſupremum Deum. Ex his igitur Platonicos & alios Ethnicos ſtatuimus fuiſſe quidem idololatras, Exod. 20.

qui ſimplice animo per ignorationem Iouem adorauerint ſupplicauerintq́;, Saturnum, Martem, Apollinem, Dianam, Venerem, Mercurium, & alios ſemideos, viuendo ſanctè, orando, ieiunando, quæuis iuſticiæ, charitatis, & pietatis facta exercendo: ſed Magos neq; hos eſſe credimus, neque eos qui errore pari detinentur, quamuis res futuras diabolicis modis conati ſint prænoſcere, quia rem Deo gratam à ſe fieri exiſtimauerunt. Quamobrem etiam has voces, *ſciens prudens*, in definitione Magi poſuimus. Sed quiſquis notitia legis diuinæ prę̨ditus intelligit omnibus iſtis diabolicis diuinationibut interdictum eſſe, & ijs tamen ad aſſequendum aliquid vtitur, hic Magus dicendus eſt. Certiſſimum igitur notam internoſcendæ bonorum ſpirituum à malis, & pietatis ab impietate differentiæ ſitam eſſe in eo animaduertimus, vt perſpiciatur ſi fortè res creatæ Creatoris loco ad conſilium adipiſcendum adeuntur. Sed quia pleriq; in prædictionum argumento falluntur, & bo-

na pro malis non infrequenter accipiuntur, nunc de prædictionibus præsagijsq; videamus.

De prophetia alijsq; diuinis modis ad res occultas cognoscendas. CAP. IV.

Diuinum Græci appellant μάντιν ἢ μαντὴν παρὰ τὸ μαντεύεσθαι, id est, diuinare, vel vaticinari: quod genus hominum quia fraudibus mendacijsque circumfluit, mendacem hominem Galli appellant *Menteur*, vt mihi quidem videtur, παρωνύμως. Latini diuinum vocant, ineptè Magis nomen præstantissimum æquè ac Prophetis dantes. Illud autem est à voce μαντεία, quasi μανεία quædam dicta, quia Diuini fascinati & à maligno spiritu possessi furebant plurimùm: neq; enim Pythias sacerdos diuinabat nisi furore ageretur. Quapropter etiam Herculeus morbus appellatur sacer, quia abrepti Magi similes sunt hominibus ex eo morbo laborantibus. Hebræi diuinos primùm *Videntes* nominauerũt: vt cùm Saul amissis asinabus diuinum consul-

Cic. lib. de diuinat.

Sam. 9. turus de ijs quæreret, Samuel Videns esse dicebatur: idem drachmam argenti quam videnti traderet à suo comite postulauit: & Samuel roganti essétne *Videns* se esse respondit: nondum enim ait
1. Sam. 10. Ierem. 26. Zach. 13. Scriptura, *Videntes* נביאים id est, Prophetę dicebantur. Est autem hoc nomen à verbo נבא, quod plurimum passiuæ cõiugationis est, vt ostendatur veram diuinationem à Deo percipi. Græcum autem προφητεία prædictionem significat, siue in bonam partem siue in malam acceperis. Quod verò eos qui pulueribus & pingui vtuntur appellamus Magos, hoc scitè cum veteribus distinguens Aristoteles vernaculo sermone Magos dixit τὺς περὶ τὰς φαρμακείας, & Magos φαρμακίδας, vt videre est libr. 6. cap. 18. & lib. 9. cap. 17. historiæ animalium, cum hippomanes scribit ὑπὸ τῶν φαρμακίδων vsurpari. Verùm vt cognoscatur quænam sit licita & quæ illicita diuinatio, omnem diuinationem statuemus aut diuinam esse, aut naturalem, aut humanam, aut diabolicam, & de his quatuor generibus dicemus

mus ordine. Prima ergo quia à Deo extra ordinem proficiſcitur præter naturaleis cauſas, diuina dicitur. De hac extat teſtimonium Dei dicentis: Si qui Propheta fuerit inter vos, ego viſione apparitúrus ſum ei, & cum eo loquuturus ſomnio: De Moſe verò ſeruo meo fideli præ omnibus, non ſic futurum eſt, nam ego facie ad faciem ipſum alloquar. Quem in locum Hebræi annotant Prophetiam eſſe munificentiam opera Angeli aut actiuæ intelligentiæ à Deo collatam rationali primùm animæ, deinde imaginationi, hinc Moſis ſolùm prophetiam excipi oportere, quam Moſi Deum immediatè alloquenti ſine alio modo traditum affirmant, idq́; vigilanti: atq; hoc ipſum ſignificari cùm Moſi dicit Dominus, Apparui quidem Abrahamo, Iſaaco & Iacobo nomine meo Schadai, ſed magnum nomen meum Iehouah non expoſui eis. item ſub finem Deuteronomij, cùm dicitur nũquam fuiſſe Propheta ſimilis Moſi, qui Deum facie ad faciem cognouerit. Quoſcunque igitur ſer-

Num. 12.

R. Moſes Maymonis lib. 2. more nebocim.

Exod. 9.

mones in Scriptura Deus cum Prophetis habuit, per Angelos aut intelligentias ſomnijs & viſionibus fuerunt traditi: ac

R. Moſes Maymonis lib. 3. more nebocim.

propterea Hebræorum Theologi à quibus Prophetarum doctrina quaſi per manus accepta eſt, omnia ſomniorum viſionumq́ue diuinarum genera diligenter expenderunt, quæ Auguſtinus breuiter formis quinque complexus eſt, comprehenſis putà humanis ſomnijs, quæ neq; huius loci ſunt, neque vllius pretij, vt in Eccleſiaſtico legimus. Nam eorum ſolùm ratio habenda eſt quæ diuinitus immittuntur: etſi omnia voce Hebræa חלם & Græca ἐνυπνίου contenta ſunt, vt viſa He-

Lib. περὶ ἐνυπνίων.

bræi מראות, Syneſius τὰ ἀναρθεάματα, Latini viſiones appellarunt. Inter hæc autem duo differentia inſignis interuenit: primùm à perceptione vtriuſque. Etenim diuinum ſomnium à dormiente percipitur, viſio à dormitante, idq́; impreſſione viua imaginationi adhærente, quæ inſtituendis hominibus res perinde exhibet ac ſi præſentes oculis cernerentur: itaq; hæc ab humanis & brutis ſomnijs

nijs plurimum diſcrepant, quibus nihil aliud ineſt quàm naturalis impreſſio ita ad imaginationem accedens vt anteà res à vigilantibus fuerunt viſæ. Modus autem diuina conſequendi ſomnia & ad celſum illum prophetiæ gradum aſſurgendi eſt, ſi primùm omnis arrogantia & κενοδοξία deponatur, & ab inhoneſtis voluptatibus auaritiaq; abſtineatur, deinde ſi vitæ bene inſtituendæ incumbatur, operaq; in contemplandis & cognoſcendis operibus ac Lege Dei conſumatur. Prætereà antiqui Hebræorum Theologi à triſtitia ſenioq; non mediocriter effectum prophetiæ tradunt impediri, & Prophetas bona ex parte fuiſſe iuuenes. Hoc autem eſt totius rei pertingendæ caput, ſi læto alacri integroq; corde laudetur Deus, & Pſalmi ſæpe ad laudes ipſius maximè verò ad inſtrumenta muſica concinantur: ideóq; prophetizandi verbum etiam ſignificat laudare Deum, vt 1. Sam. 10. & 13. בהנבאתר cùm prophetizaret, id eſt, laudaret. Neq; verò ad viſionum diuinarúmque prophetiarum vim

Libris Pirke aboth.

intelligendam dicta Philoſophorum oportet accipi, qui, ex coniectatione pura iudicantes, putant, ſi cuius natura eſt temperatior huic veriora ſomnia accidere: virum enim qui florente ætate nunquam prophetauerit interdum videas in ipſo mortis articulo, dum mors præſtò eſt, prophetare. Itaq; non habens Ariſtoteles quod ſuper hac re ſtatueret, ait in libro de ſomnijs, non exſtare veriſimilem aliquam cauſam diuinandi, niſi quæ diuina & occulta ſit, captumq́; noſtri ingenij ſuperet. Illud quoq; non eſt omittendum, quod Num. 12. legimus Deum ſe cum hominibus (excepto Moſe) non communicare niſi dormientibus ſomnio & viſione, idq; cum Prophetis ſolùm, vt viſionis à ſomnio diſcrimen, diuiniq́; ſomnij ab humanis oſtenderet, aut quæ à morbis importantur. Diuinorum autem ſomniorum atque viſionum gradus ſunt plurimi. Primus gradus prophetiæ eſt reuelatio facta per ſomnium de colendo bono & fugiendo malo aut euitandis ſceleratorum manibus:

qua in ſpecie (inquiunt Hebræi) homo ſentit cum animo ſuo præceptorem quendam à quo inſtituitur, ideoque de hoc Scriptura dicit S. Dei ſuper ipſo conquieuiſſe, aut Deum ipſi adfuiſſe. Secundus gradus eſt, cum homo vigilans aliquid percipit, quod animæ adhæreſcens impellit ipſum ad laudationem Dei operumq; eius: quemadmodum Dauid Pſalmos compoſuiſſe dicitur, Solomo Parabolas, quibus ampliſſima & elegant. arcana continentur allegorijs inuoluta. Etenim Dauid & Solomo (vt Hebræi notant) ad eundem gradum quo Eſaias, Ieremias, Nathan & alij conſimiles minimè peruenerunt: ſed quoties in ſcripturis Deus alloquutus Dauidem aut Solomonem dicitur, id Hebræi per Prophetas accipiunt dictum, puta Gadem aut Nathanem, quibus exhibebantur ad Dauidem informandum viſiones Dei, aut Ahiam Silonitem qui ad Solomonem miſſus eſt, & illud etiam quod Solomoni dictum eſt eum fore omnium qui vnquam extiterint ſapiētiſſimum, illud, inquam,

quam,

quam, non pro visione accipiunt, sed pro diuino somnio, quam in sententiam Scriptura narrat expergefactum Solomonem percepisse id esse somnium: item quod Deus secundò apparuisse Solomoni dicitur, id visionem fuisse negãt. Tertius gradus est, cùm purgatus anim⁹ cernit figuram aliquam somnio, hominem, bestiam, aut aliud quippiam, & significationem visi eodem momento percipit: quod in Zacharia non rarò legimus. Quartus est cùm nuda ab omnibus figuris & pura verba intelliguntur. Quintus, cùm homo loquens apparet, ac res diuinas retegens dormienti. Sextus, cùm Angelum loquentem videre sibi videtur dormiens. Septimus, cùm dormientem Deus videtur alloqui vt E-
Esai. 6. saias inquit, Vidi Deum & dixit, &c. sic apud Ezechielem, Micheam, & alios. Octauus, cùm visio Prophetica Dei verbo coniuncta aduenit: quo in gradu Hebræi prisci visiones Abrahæ posuerunt, excepta ea quæ obuenit in conualle Mãbræ: hanc enim visionem in nono gradu

collo-

collocant. Decimus gradus eſt cùm Angelus videtur facie ad faciem colloquẽs, vt in ſacrificio Abrahæ. Vltimus & ſupremus omnium eſt, cùm Deus in os alloquens ſine alio modo videtur à vigile: qui gradus, vt ait Scriptura, Moſis fuit proprius. Quod itaq; Eſaias Deum à ſe viſum fuiſſe dicit capite 6. hoc viſionis eſt quæ non vigilanti offerebatur: quod Ezechiel in campum inter cœlum terramq; ſitum delatus dicitur, id obuenit dormienti: nam etiam murum templi Ieroſolymitani Ezechiel, cùm in Babylonia eſſet, dicitur perforaſſe, & conſimiliter Ieremiæ indicitur vt cingulum abdat in Euphrate fluuio Babylonię, & poſt dies aliquot cingulum dicitur computruiſſe, cùm tamen Ieremias nunquam fuerit in Babylonia. Sic de Gedeonis vellere: nam loca perſæpe, tempora, perſonas, & alia ſingularia Prophetæ circumſcripſerunt, quæ ad viſiones tamen referri neceſſe eſt. Quod cùm Ethnici & infideles multi non animaduerterent, prophetias à Deo vigilantibus reuelatas fuiſſe

Num.12.

iſſe putauerunt, & occaſionem crimi-
nandi ſcripturam ſanctam aucupantur;
multa enim viſionis ſunt quæ vigilanti-
bus non potuerunt accidiſſe, & ex Scri-
Danie. 10. ptura quoq; diſcimus Prophetas conſul-
tos die ſolùm poſtero reſpondiſſe, niſi
anticipaſſet viſio: qua conditione Ahias
Propheta reginæ Samariæ vxori Ierobo-
ami reſpondit. Holda verò Prophetiſſa
legatos Regis Ioſiæ in noctem iuſſit ex-
ſpectare, & Balaam legatos Balaci regis
per noctem conſiſtere, quando per viſi-
onem aſinam loquentem videre ſibi vi-
ſus eſt, non autem (quod opinãtur mul-
ti) audiuit vigilans. Diabolus quoque di-
uinorum operum ſimia ſacerdotes A-
pollinis in ſpelunca ſoporabat, & qui-
cunq; oraculum Mopſi conſulebant, in
æde ipſius dormiebãt: ita enim Plutarch.
Lib. de oraculorũ defectu. narrat præfectum quendam Aſiæ cum
Epicureorum aliquot comitatu omneis
religiones ludificantium, puerum in æ-
dem Mopſi miſiſſe cum occluſis literis
quęſtionem hanc continentibus, vtrum
vellet Mopsꝰ ſibi à præfecto ſacrificari, al-
búmne

búmne vitulum, an nigrum: puerum autem, cum noctem vnam in æde dormiuisset, reuersum dixisse dormienti sibi visum esse hominem qui nihil amplius quàm nigrum responderit, ex eo tempore Præfectum credentem Mopso sæpe sacrificauisse. Duo tamen in discrimine prophetiarum Dei & incantationum Satanæ oportet obseruari. Vnum est eos qui à dæmonibus inspirantur tum magis furere, qui autem à Deo sapere vt cùm maximè. Quamobrem Scriptura Saulem narrat, cùm Spiritus Dei incesseret eum, studiosum fuisse, integrum, sapientem, idq; per biēnium, cùm verò Spiritus malus, amplius furiosum fuisse & prophetauisse (sic enim scriptura, cúmque in cœtu prophetarum esset, 1. Sam. 18.
spirit⁹ Dei inuasit eum, cœpitq́; prophetare & laudare Deum) & veteres Hebræi dixerunt solos sapientes prophetas esse: contrà verò Sibyllæ & Apollinis Prophetissæ nihil nisi furentes & spumantes rabie prophetabant, similiterq́; dæmoniaci prophetæ antequàm diuinent agun-

aguntur furore summo. Alterum diuinæ prophetiæ incantationumq; discrimen est, quod illa semper vera est, hæ à maligno spiritu profectæ aut semper falsæ sunt, aut pro vna veritate centũ mendacia nectunt. Propterea in lege Deus,

Deut.13. Hac re, inquit, Prophetas agnoscetis, cùm quid dixerint ac non euenerit, ego non fuero alloquutus ipsos. Neq; tamen continuò Propheta falsus aut improbus putandus est qui prophetiæ donum habuerit: hoc enim interdum ac non semper obuenit: quæ si posteà humano somnio nec diuinitus immisso permotus vẽturum aliquid dixerit quod non eueniat, errat ille quidem, sed eo tamen non desinit vir bonus esse & timens Dei: verum Deus hoc pacto docet non stãdum humanis somnijs, & Eccles. cauendum præcipit vt credatur somnijs nisi quæ Deus immiserit. Ex omnibus itaq; Prophe-

1.Sam. 3. Eccl.pen. tis, qui Sam. tempore vixerunt, nullus præter Sam. fidelis & certus appellatur, qui nihil quæ non sit gestum pronunciauerit: & inter omnes quoque theologos

con-

conuenit non ſemper Prophetis ſan. fuiſſe donum Prophet. fuiſſe etiam cui vnica viſio, aut duo triáve ſomnia obuenerint, interdum verò gratiam hanc diuinitus per totam Prophet. vitam obtingere, vt Sam. Eliæ, Eliſæ, Ahiæ Silon. obtigit, quinetiam prophetia quæ non euenit, aliquando Prophetis reuelatur, vt Micheas interminatus eſt Hieroſolymis, Ionas Babylonem mox euerſum iri poſt 40. dies prædixerat: cum tamẽ iſtud non euenerit vbi pacatus eſt Deus pœnitentia. Hoc idem Ieremiæ 26 Ionæ 2. & Ezechielis 17. animaduertimus. Sed prophetia ferè deſiſtit ſenio: vt Ierem. quinquageſimoprimo dicuntur Ieremię verba deſinere, cùm tamen deinde pertexat hiſtoriam, vbi Hebræi annotant prophetiam tunc in ipſo deſiuiſſe: & de ſene Heli dicitur ipſum oculis fuiſſe captũ, quod Hebræi accipiunt de viſione prophetica: nam etiam Samuel admodum iuuenis viſionem habuit, vt ſacerdoti Heli iudicium Dei contra domum ipſius latum exponeret. Ideoq; apud Ioelem legimus

I diebus

diebus vltimis iuuenes visuros esse visiones, & senes somniaturos somnia: hæc autem illis lõgè inferiora sunt. Nonnunquam etiam gratia prophetica rationali parti infunditur, ac non phantasiæ, fortè ob phantasiæ vel imaginationis imbecillitatem: aut contrà infusa imaginationi ad rationem non permeat, tum quia imbecilla est, tum quia homo in contẽplando sese non occupat. Aliquando ita infunditur vt ad exsequendum mandatum homo compellatur, quod Ieremiæ qui solus suo tempore Propheta fuit, videmus contigisse. Huic enim iubente Domino somnijs & visionibus vt populo exponeret futurum vt Hierosolyma ab hostibus obsessa caperentur vi, Rex populusq; cæderentur gladio, templum cõflageret, oppidum euerteretur, rem imperatam à Deo non audebat explicare: sed ita sibi institisse Spiritum Dei narrat, vt vi quadam prophetiam coactus fuerit pronuntiare: ac tum reclamante populo in foueam cœno refertam coniectus est, & famem aliquantisper passus,

donec

donec clàm à Rege euocatus veritatem rei declarasset. Etenim sæpenumero prophetia & somnium immittuntur vni, vt moneat, minetur, aut declaret damnationem alterius, vt Eliæ de Achabo Rege, Nathani de Dauide, & Ahiæ de Ieroboamo indictum est: quamuis Dauid Spiritu Dei fuisset præditus, sed aut visione prophetica quam alij prophetæ habebant oportuit caruisse, aut nō fuisse tam excellenti præditum. Hoc ita esse eo demonstratur, quòd si quando bellum aut magnum aliquid gerere cogitaret, visionem à Gade Propheta postulabat, aut Sacerdotem (qui comitabatur ipsum) iubebat Ephod induere, vt voluntatem Dei ex Vrim & Thummim cognosceret. Hæ autē voces Vrim & Thummim Hebrææ sunt, quas LXXII. interpretantur declarationem & veritatem, Chaldæus (vt mos Hebræorum fuit mysteria condere) seruauit ἀνερμηνεύτους: Hebraicè Vrim lumina, & Thummim perfectiones sonant. Hoc nomen fuit tabulæ in quam duodecim gemmæ erant insitæ,

incisaq; duodecim filiorum Iacobi nomina, ex catenulis duabus impendentis maximi Sacerdotis pectori, vt in libr. Exodi legimus. Eleazar itaque Pontifex successor Aaronis iubetur in Numeris pro ratione Vrim consulere, vt res gerantur ex verbo & responsione ipsius. Si res quæ gerenda erat bene casura esset, quæstione proposita gemmæ viuida micabant luce, aut inspiratus à Deo sacerdos futura prædicebat: quemadmodum ex Scriptura discimus, & Iosephi antiquitatibus, vbi lumen istud ante ducentos annos quàm viueret scribit desiuisse. hic autem trigesimo anno à Christo natus est. Græci pectorale istud vocarunt λόγιον, id est, oraculum, quod vulgus ineptè vertit Rationale: Reges enim in causis omnibus grauissimis per Pontificem cõsulebãt deum, & si non edebatur responsum, hęc fuit iræ Dei significatio. Quamobrem Sauli cùm à Deo abiectus esset (ait Scriptura) nihil responsum est, neq; prophetia, neq; somnio, neque Vrim & Thummim: ille verò Sagam diabolico Spi-

Exod. 28. Num. 27.

Esdræ 2. Nehem. 7. Antiquit. Iudaic. lib. 3. cap. 9.

1. Sam. 28.

Spiritu instructam sibi præcepit inueniri, vt exitum prælíj, quod postridie commisit & in quo cecidit, cognosceret. Dauidi cõtrà aut Prophetæ visione semper, 2. Sam. 2. & 5.
aut somnio, aut per Vrim & Thummim responsum dabatur, atq; hic rem imperatam efficiebat sedulò: Saul verò cum non paruisset, à Deo populoq́; simul desertus, & ab hostibus occisus est: ad excusationem enim dicenti Regem Amalechitarum 1. Sam. 15.
pecudesq́; à se non fuisse cæsas vt de ijs sacrificia pararet Domino, respondit Samuel idololatria artibusque magicis peiorem esse ἀπειθείαν, & præstare obsequium omnibus sacrificijs. Apud Iobum quoque legimus Deum miserentem Iob. 33.
hominum eos cõmonefacere somnio aurémq; vellicare docere quid facto sit opus vt eos humiliores efficiat, idque ter: si enim tertiò monenti morem non gesserint, tum eos abijci. Quòd si is quem Deus bono Spiritu agendum instruxit, agenti nõ obsequatur, obiectionem cõminatur Spiritus: si corrigitur, non abijcitur: si non resipiscit, abijcitur. Atque

hi tres modi ſunt quibus olim Deus hominibus declarabat voluntatem ſuam, viſio, ſomnium, & pectorale ſacrũ. Quare Propheta Balaam à Deo inſpiratus cũ Iſraelitis benediceret, Beatum, inquit, populum qui incantationes non habet, cui futura cùm opus eſt reuelat Deus. Quamuis autem ex Lege Dei promulgata, tot prophetijs, viſionibus, iudicijsq́; Dei quæ in Scripturis hiſtorijsq; ſacris conſignantur, ita de veritate & voluntate Dei bellè informemur, vt non ſit opus prophetijs: certum eſt tamen non eo minus ſomnia, viſiones, & bonos Angelos diuinitus immitti hominibus ad exponendam eis voluntatem Dei, ex qua ſeipſos regant & inſtituant alios. Hebræorum itaque Doctores etſi oraculum Vrim & Thummim à tempore Babylonicæ reuerſionis deſiuerat, confitentur aliquam diuinam vocem ſemper fuiſſe exauditam, quam Ioſue filius Leui קול בת, id eſt, filiam vocis, Græci ἠχὼ appellarunt. De veris autem indicijs quibus homines his donis inſtructi agnoſcuntur

Libris Pirke aboth.

tur

tur vt dicamus paucis, obſeruanda ſunt optimè recognoſcendaq; ipſorum facta, inprimis verò quem colant Deum. Nam fieri poteſt vt viſionem aliquis & ſomnium habeat, futura prædicat prout accident, edatque miracula, qui tamen adorationem aliorum Deorum prædicabit quàm eius qui fecit cœlum & terram: neque propterea fides huic habenda eſt, cùm hoc vnum ſit è ſignis quæ Deus diſertè præcauit Lege, dicens ſe hunc ſomniatorem prophetamque mittere ad experiēdum amemúsne & reuereamur ipſum. Deut. 13. Quibus ex verbis apparet, non electis ſolùm & viris bonis à Deo immitti ſomnia, ſed improbis quoq; & infidelib. vt conſternatos eo ſeuerius præcipitet. Huius rei plenæ ſunt hiſtoriæ, vt de Pharaonis ſomnijs & Nabuchodonoſoris legimus: ante omnes verò principibus viris accidiſſe, cùm de Reipublicæ ſtatu ageretur. Plerumque tamen vſu uenit quod ait Solomo in libro Sapientiæ, vt improbis terribiles horrendæq; viſiones adſint: bonis verò, etſi nonnunquam

ſomnijs conſternantur, ſua ſecuritas & conſolatio. Sic Veſpaſianus ſomnio monitus eſt ſe Imperatorem fore, cùm Nero dentem vnum (quod poſtridie accidit) amiſiſſet. Sic Antoninus Caracalla ſomnio Seuerum patrem ſtricto gladio audiuit dicentem, vt fratrem occidiſti, ita te hoc ictu oportet mori. Sic Athenienſis tyrannus Hippias pridie quàm occideretur, ſomniauit ſe dextera Iouis in terram dari pręcipitem. Artemidorus huiuſmodi abundat hiſtorijs. Notandum porrò illud eſt maxima naturalium ſomniorum parte naturalem humorē aut morbum hominis indicari, vt Galenus experientiam docuiſſe ſcribit ſomnium de ſtellæ caſu, aut fractione currus cui ægrotus inſideat, mortem homini portendere. Somnia diluculo accidentia homini, cuius animus vacet perturbatione, veteres pro veris annotarunt. Scriptura ſacra præſtituit regulam, ne credatur ſomnijs niſi quæ Deus iniecerit. Eorum ſignum eſt, ſi ab homine bono & verace manāt, aut ſi ab improbo cùm agitur perditio eius.

ius. Magorum verò, Atheorum, & vita consceleratorum turpiumq; somnia à Spiritibus malignis infundi posteà demonstrabimus.

De naturalibus modis ad res occultas cognoscendas. CAP. V.

NAturalis diuinatio est rerum futurarum, præteritarum vel præsentium anticipatio, quæ nihilominus occultæ sunt in cognitione causarum quadam veluti catena inter ipsas dependentium, prout has inde à creatione mundi ordinauit Deus. Hanc definitionem statui, vt iudicium fieri certò possit quænam sit licita, & quæ illicita aut diabolica diuinatio: quod ex nostra Magi definitione est consectarium. Inter omnes autem philosophos & Theologos conuenit Deum primam æternamqúe causam esse, & omnia ab eo dependere. Licet enim Plato tria mundi principia posuerit, Deum, materiam & formam, in Timæo tamen, Theæteto, alijsq; locis compluribus Deum supra omnes causas, & extra omnem

Epist. 7. ad Dionem.

consequutionem ordinemq; causarum euehit. Demonstrauit quoq; Aristoteles necessariò oportere vt Deus vnus sit, prima causa de qua omnes reliquæ pendeant. Itaq; impietas Manichæorum euertitur duo principia esse confirmantium, vnum bonum, & malum alterum, vnum elementaris mundi, alterum cœlestis & spirituum bonorum Creatorem. Quòd enim Marcionem tria Epiphanius, Basilidem quatuor principia statuisse narrat, opiniones fuerunt improbæ & detestabiles: nam πολυθεότης, inquit Proclus Academicus, pura ἀθεότης est, & qui plures Deos infinitásve statuit, Deum verum conatur tollere, ἀπειρία τὸν θεὸν ἀναιρεῖ. Sed de aliarum causarum cõsequutione philosophis cum theologis minimè conuenit. Academici enim & Peripatetici docent Deum causam efficientem esse primæ intelligentiæ (Hebræi Metatron vocant) hanc secundæ causam esse, hanc tertiæ, sic deinceps ad causas vsque vltimas. Quamobrem Iulianus apostata Plat. errorem & Iamblichi præceptoris

[lib.] Phy- & 8. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ 12.

sui

ſui ſequens in libro quem aduerſus Chriſtianos ſcripſit in eadem eſt ſententia, & Chriſtiãos eo nomine criminatur, quòd Deum affirmẽt principium & originem eſſe rerum viſibilium & inuiſibilium ſine alio modo: etſi hoc dogma nihil abludit ab ipſo contextu hiſtoriæ ſacræ, dicentis, In principio creauit Deus cœlum & terram, tum creaturas ſingulas, ita vt ex ordine agatur de creatione Angelorum, ne rerum creatio Angelis tribuatur: & homines quoq; arcanorum Legis peritiſſimi his verbis, Deus creauit cœlum & terrã, materiam dicunt formámque innui: vt opinionem eorum euertunt qui non materiam ſed formam ſolùm à Deo factam fuiſſe putant, & materiam confuſam iam antè exſtitiſſe, errore pernicioſiſſimo. Origeni quidem & nonnullis placet Deum ex ordine ſemp infinitos mũdos creauiſſe, & cùm viſum fuit exſcidiſſe, puta elementarem mundum ſepties milleno quoq; anno, cœleſtem verò quadragies nonies milleno: tũc omneis beatos ſpiritus ſibi adunare, & per

Apud Cyrillum cõtra Iulianum.

& per annos mille materiam confusam informémque sinere: deinde virtute sua omnia in statum priorem dignitatémq; reformare. Huic opinioni requiem terræ septimo quoque anno, & annum Iubilæi quadragesimo nono accommodant: ac propterea in creatione mundi aiunt Angelorum creationem reticeri, vt ostendatur eos corruptis mundis antecedentibus immortaleis permansisse, quod Mirandulanus princeps in suis Cabalæ positionibus pro certo habuit. Hæc in arcana sua philosophia Hebræi docent cum Origine: quæ opinio etsi omnibus Theologis non æquè accepta est, quia plus satis videtur in profundissima Dei secreta penetrare, eorum tamen impietatem resecat qui Spiridionem & alios Nicenæ synodi Episcopos ludificati sunt, dicendo mirum illud esse quòd Deus inde à tot centenis annorum millibus, ac potius ab æternitate infinita de mundo hoc tandem faciendo, & quidem breui perituro, ante tria aut quatuor demum annorum millia cogitauerit: etiamque hoc

Rabbi Iuda, & Leo Hebræus, & alij. lib. περὶ ἀρχῶν.

hoc pacto ſpeciem habitura eſſet Rabbi Eliezeri ſententia, dicentis Deum de lumine veſtis ſuæ tanquam ex materia feciſſe cœlos, quod non abſimile eſt à Solomonis dicto qui ante creationem mūdi materiam confuſam fuiſſe docet, & nihil noui ſub ſole factum. Verumtamen ſi infiniti mundi alij alijs ſucceſſiſſent (quod dogma repudiandum eſt) fateri tamen oporteret materiam primam à Deo creatam eſſe: hoc enim ſine impietate negari non poteſt. Alioqui ſequeretur materiam æternam eſſe, cauſam efficientem æquandam effecto, & alia abſurda neceſſaria, quæ alibi annotauimus ſententiæ Ariſtotelis aduerſari oſtēdentis non poſſe aliter fieri, nec poſſe à natura cohærere iſta, & vnicam primam cauſam eſſe demonſtrantis: quemadmodum etiam Hebræi, Academici, & Stoici vno ore improbarunt iſta, & Plutarchus, Galenus, adeoque ipſi Epicurei deriſerunt. Nobis igitur ſic conſtitutum eſt, Deum ex nihilo materiam creauiſſe, quod ברא Hebræum ſignificat; ſin mi-

Lib. Sapien.

In method. cap. 6.

Lib. περὶ τῆς ἐν τῷ Τιμαίῳ ψυχογονίας. lib. de placitis Hip-

nus,

pocrat. & Platonis. nus, עשה facere, vsurpasset, vt cùm Deus hominem de limo terræ fecisse dicitur, materia quæ antè comparata fuerat, desumpta: quibus verbis mysterium celsius innuitur, teste Rabbi Paulo Riccio, nempe ex anima intellectum à Deo fuisse factum. Atque hoc prætereà in verbis

Psalm. 33. istis obseruandum, *dixit & facta sunt*, verbum אמר ex propria significatione non solùm esse dicere, sed etiã velle, & sic Hebræos accipere: cùm De9 sermonẽ ad res creatas, q̃ nondũ erant, non fuisset habiturus, sed inde à creatione rerũ Angelos suos distribuerit, quorũ opera res creatas instaurat & fouet. Deus autem si quando efficiens causa, forma, & materia mundi nominatur, non ꝓptereà cœli aut alteri9 creaturæ forma esse intelligendus est, sed is qui omnib. dat vt sint, & sine quo nihil potest subsistere. Angelũ cùm dico, omnem potentiam virtutémque in genere volo intelligi quam Deus rebus creatis donat, & spiritus boni & mali, homines, venti, ignisq; in Scriptura Angeli appel-

Psal. 103. & 104. lantur. Quod itaq; moueri cœlos cernimus

mus cœleſtiaq; lumina, id Angelorũ fit miniſterio q ppriè dicuntur angeli, prout Theologi omnes & philoſophi confitentur, adeóq; ipſe Ariſtoteles aiens vt cœli quinquaginta ſint totidem ineſſe Angelos ſeu intelligentias: nõ quòd Deus ſolo nutu nequeat ſine alio modo regere omnia, ſed qa magis decet ipſum rebus quas creauit vti. Ideóq; in Scriptura legimus Deum eſſe in Angelorum cœtu, ſe ibidẽ ſpiritus malignos ſiſtere, vt Propheta Michæas narrauit Regibus Iudæ & Samariç, & Deum Satanam in Angelorũ cœtu compellare: quæ Hebræi omnes de miniſterio rerum creatarum accipiunt quibus Deus ad ſingula vtitur. Diximus anteà quemadmodũ homines Deus nõ alloquitur niſi per Angelos, ſic nihil in rebus corporeis efficere niſi per corpora cœleſtia, ſiue ordinaria poteſtate vtatur, ſiue extra ordinẽ immediatè faciat: quod Zachariæ viſo demõſtratur lucernarum in candelabro ſeptem (quod in Apocalypſin poſtea fuit translatum, & ibidem interpretatur Angelus ſeptẽ oculos eſſe qui-

Iob. 1.

Zachar. 4.

quibus videt Deus) & Angelorum fundentium oleum ex duabus oleis ad dexteram Dei, quos aiunt Hebræi ſeptem planetas eſſe, quibus diuina virtus infuſa eſt per totum orbem manatura. Licet igitur ſempérque licuit cœleſtium luminum virtutem inquirere, modò in cauſis naturalibus conſiſtatur: nam in eo verſatur Dei gloria, quòd per creaturas ſuas res facit tam admirabiles. Hæc ſententia Damaſceni, hæc Thomæ Aquinatis in libro de ſortibus, & altero de iudicijs aſtronomicis, hæc Scoti: neq; amplectendus Lactantij Firmiani error, qui Aſtrologiam, Necromantiam, Magiam, haruſpicinam à malignis ſpiritibus inuentas aſſerit: nam hoc quidem de alijs verum eſt, ſed Aſtrologia effectorumq; cœleſtium notitia à Deo donata eſt. Et quamuis Caluinus certo (opinor) conſilio, quia Melanchthonem animaduertebat in Aſtrologiam plus æquo incumbere eamq; magni facere, pro eo ac potuit Aſtrologiam depreſſerit, mirabilia tamen aſtrorum effecta fateri cogitur, hoc vnum ad-

In Theologicis ſententijs.

Lib. contra Aſtrologos.

dens

dens esse Deum superiorem istis omnibus, & qui confidit Deo hunc nihil ab istis debere metuere. Atqui tantumdem Ptolemæus dicit, imperare cœlo sapientem*, & Abraham Aben Esra maximus inter Iudæos Astrologus filios Israelis ait non subijci astris, de ijs qui confidunt Deo intelligens: qui verò non timet Dominum, inquit Solomo, transibit sub rota, cœlum procul dubio his verbis, virtutésq; & influentias cœlestes denotans. Eadem ratione Hebræus Philo allegorias Bibliorum explicans, vbi dicitur Cherubinus ante Paradisum gladio flammãte rotam efficere, dicit hoc cœlum flammans esse, luminibusq́; abundant cœlestibus, quorum vi & influentia materialem hunc mundum tuetur Deus, hanc verò materiam homini bruto terrenisq́; voluptatibus seruienti esse impedimento, ne in contemplationem admirabilium Dei operum assurgat, itaq; efficere vt tanquam in sepulchris, sic in corporibus suis sepulti iaceant: de quibus agit Scriptura Psal. 77. versu 7. dicens, Sicut vul-

In decalogum.

Lib. Pirke aboth.

nerati dormiētes in ſepulchris, quorum non es memor ampliùs, & ipſi de manu tua repulſi ſunt: qui locus complures nō attendentes ad Hebræorum allegorias torſit, à Chaldęo verò Paraphraſte in hāc formam redditur, Sicut occiſi gladio dormientes in ſepulchris quorum non recordaberis ampliùs, & ipſi quidem à facie diuinitatis tuæ ſeparati ſunt, nempe gladio cœlum naturalemq; eorū influentiam intelligēs, qui conditionem quæ à natura eſt & brutam beſtiarum vitam proſequuntur. Quapropter etiam Deus aquas quæ ſub firmamento ſunt, id eſt, cœleſtes influentias dicitur ab ijs diuiſiſſe quæ ſupra cœlos ſunt, id eſt, ab Angelorum & intelligentiarum mundo. Euidentiſſimum verò potentiæ quam Deus cum aſtris communicatam voluit habemus
Iob.33. teſtimonium, vbi dicit Iobo, Poteris ne ligare Pleiades, aut ſtellas maioris vrſæ diſiungere? An produces Hyadas & poteris gubernare ſtellas Arcturi? Hic Deus aſtra totius cœli annotauit quæ maximam vim exerunt in hoc elemen-

tari

tari mundo, prout ſingulis anni tempeſtatibus cognoſcitur in ortu & occaſu heliaco & chronico ipſorum. Deinde verò vniuersè Iobo dicit Deus, Scísne leges cœli? túne poteſtatem cœlo daturus es quam habet in terram? Hi omnes loci amplam demonſtrant potentiam, quam Deus corporibus cœleſtibus indidit in hunc elemẽtarem mundũ. Quinetiam Deus creatis cœlorum luminibus edixit vt ſint temporum annorum dierúmq; ſigna: ꝙ ad commoditatẽ numerandi dies referre fuerit ridiculum, quia tot cẽtena ſtellarum millia futura eſſent inania. Atq; hęc quidem magna facultas & virtus admirabilis corporum cœleſtiũ tantum abeſt vt minuat vllo pacto potentiam Dei, vt eam contrà extollat euehatq́; mirificè. Si enim virtute lapidis, herbæ, animalis cognita laudamus Deũ, quanto maius habituri ſumus laudationis illius argumẽtum, ſi amplitudinem, vim, claritatem, celeritatem, ordinem, ſtupendumq́; motum cœleſtium corporum animaduertam?? Ideoq́; Pſaltes lau-

dato Deo istarum rerum inferiorum nomine, cùm ad vim astrorum annotandam venit, extra se raptus exclamat in hanc formam: Psal. 8.

Suspiciens oculis tua celsa palatia cœlos,
Artifices digiti quos peperere tui,
Lucentémq; globum Lunæ, Titaniáq; astra,
Quæ doctæ Domini constituere manus:
Ecquid homo est, dico attonitus, quem mente reuisat
Sollicita, cuius te meminisse iuuet?

Enimuerò cœlum theatrum est laudis Dei elegantissimum, cuius luminum effecta quò magis agnoscuntur, eò magis ad Deum celebrandum homo abripitur. Cernentes imperiti plenilunio nouilunióque abundare marinos fluxus, alio tempore breuioreis esse, fluxus quotidie spatio vnius horæ tardari, in eodem agro, regione, climate, sed varijs portubus reciprocari variè fluxus, obstupescũt. Vident piscatores omnia ostracina esse inania: similiter animalia, plantæ, elementáque omnia mirabilem sanguinis, humorum, medullarumque mutationem declinante Luna & augescente sentiunt.

tiunt. Arborem ad ædificandam putatores non cædunt plena, ſed decedente Luna, alioqui lignum ædificijs foret inutile. Eodem tempore inſeritur, plantarũq; radicibus accumulatur: grana & legumina vanno excutiuntur declinante Luna, aliæq; obſeruationes innumeræ à veteribus fuerunt annotatæ, quas videre eſt apud Plinium lib. 18. cap. 32. Critibus febrium morborúmque dies fatentur Medici à Luna gubernari, etiamq; Galenus libros complures ſcripſit de hoc argumento, miratus id quod in horoſcopo ægroti ferè animaduertitur, oppoſitum Soli aſpectum Lunæ aut quaternũ morbis afferre mutationem manifeſtam, itemq; ſi Luna ſtationem oppoſitam aut quaternam aſſequatur ab eo loco vnde inuadente morbo profecta eſt. Conſimiliter in lue peſtilentiáque publica per ſingulos quadrantes Lunæ videmus innumeros ſubita morte concidere. Verumtamen Galenus ab experientia iudicabat, quam ex veterum obſeruationib⁹ didicerat: nam ne verum quidem Lunæ

De diebus decretorijs Hipp. li. 1. προγνωστικῶν.

motum cognoſcebat, vt ex libris ipſius conſtat. Quanto maiore igitur admiratione fuiſſet traductus, ſi aliorum Planetarum coniunctionum, reciprocantium aſpectuum, fixarumq; ſtellarum effecta etiam in corpus & conſtitutionem hominum percepiſſet? Veteres enim hæc axiomata ex multorum ſeculorum experientia annotarunt, Saturno & Mercurio inter ſe in bruto aliquo ſigno oppoſitis hominem qui tum naſcitur balbum ferè aut mutum eſſe: Luna ad ortum poſita eſſe incolumem, defectum patiente non poſſe infantem viuere: nec eum diu viuere qui tum naſcitur cùm Luna in cōiunctione eſt. Arabes deniq; cognita cœleſtium influentiarum in corpora facultate, inaugurari nolebant medicum niſi peritum Aſtrologiæ, & Græci peritos vtriuſq; ſcientiæ Iatromathematicos appellabant. Ne plura, ex cœleſtium rerum profluentia & humores cognoſcuntur, & naturalis corporum humorumq́; cōſtitutio: ſed malè audiuit hæc ſcientia, inquiebat Melanchthon, apud multos

propter

propter eorum qui ineptè de ea ſcripſerunt ignorantiam. Aſtrologos verò iudicium facere de animis, ſpiritibus, vitijs, virtutib⁹, meritis, & ſupplicijs indignum eſt: de religione arrogare omnium eſt indigniſſimum: ꝙ multi faciunt, eos monetæ adulteratores imitati qui è plantis quidem & metallis quintam eſſentiam extrahunt, mirifica olei & aquæ genera faciunt valde ſalutaria, de virtute metallorum & tranſmutatione acutiſſimè diſſerunt, ſed nihilominus adulterinā monetam conflant: ſic iſtorum Aſtrologorum multi cùm ex horoſcopo humorē & naturalem corporis affectionem explicarunt, ad ea impudenter tranſcendunt quæ corpus non attinent, vt connubia, dignitates, expeditiones, opes, & alia huiuſmodi quibus nihil cum aſtris commune eſt, & ſi quod ius in eas res haberent aſtra, impium tamen foret ſtultiſſimumqúe omnium de eo perueſtigando laborare. Etenim ſi Diuinus falsò prędixerit igne aut laqueo periturū quemquam, tū mille mortes obit ante mortē

ſine occaſione miſer: ſin vera eſt prædictio, ſemper inquietus eſt geminato malo. Si cui diuinus falsó affirmauerit ipſum magnum fore & diuitem, hunc eò ſpe inani perducet, vt bona ſua otioſus & iners dilapidet: Sin verè, ſpes dilata (ait Sap.) facit vt homo langueat, adeò vt cùm res adeſt, iamdiu abſit voluptas. Etſi in more habet Dominus, vt eos qui ſcrutantur iſta fruſtari bono exſpectato ſinat, & malo à quo ſibi metuunt opprimi. Inexcuſabilis verò illorũ eſt impietas, qui profluentijs cœleſtibus aſſignant religionis dominatum: vt Iulij Materni ſcribentis eum cui Satur. in Leone eſt victurum perdiu, & poſt mortem in cœlos aſcenſurum: itemque Albumazaris affirmantis eum qui orabit Deum quando Luna cum altero planeta (cuius nomen de induſtria placet reticere) in capite Draconis coniuncta eſt, imperaturum petitionem ſuam: quod Petrus de Apono Magorum omnium qui fuerunt vnquam Coryphæus ſe expertum narrat, vt homines ad eandem improbitatem pertrahat.

trahat. Qua in re gemina est impietas & ignorantia: cùm caput & cauda Draconis nihil ſint aliud quàm duo puncta intercurrentis ſectionis imaginariæ duorumque orbium, quibus nec ſtella nec planeta ineſt, ſingulis momentis variantium. Quamquam maioris adhuc impietatis tenetur Albumazar, quod ex profluentijs cœleſtibus religionum fines auſus ſit circumſcribere, Chriſtianā religionem dicens anno M. CCCC. LX. deſituram, quod tempus ante annos plus centum videmus effluxiſſe. Ineptè ſimiliter Arnoldus Hiſpanus Antichriſtum anno M. CCC. XLV. vēturum prædixerat: & Cardinalis de Alliaco, qui librum ſuum infarciuit mendacijs huiuſmodi de fine trium religionum agens ſepties mille ſeptingentos quinquaginta octo annos ſtatuit à creatione mundi, aberrans à probato Chriſtianorum Hebræorumq; calculo mille quingentis annis: idémq; Horoſcopum faciens creati mundi Solem ponit in Ariete, quem in Libra fuiſſe docet diſertus

Exod. 23. Iosepho li. 5. antiq. c. 3. R. Abraham Aben ezra in cap. 7. Danielis. initiũ mundi in Tisri constituunt qui mensis est September.

Bibliorum textus. Primum enim mundi creati diem fuisse eum quem dicim⁹, septimi mensis decimum (in quo Libræ signum est) ex Biblijs sacris didicim⁹. Amplius insaniuit Cyprianus Leonicus memoria nostra: qui religionem Iesu Christi mundumq; finem habituros dixit anno M.D.LXXXIII. & tam grauiter cõfirmat vt dicat, *Proculdubiò alterum aduẽtum filij hominis in sede maiestatis suæ prænuntiat*, idq; propter coniunctionẽ summam quæ est in triplicitate aquatica Iesu Christi. Hoc verò in Astrologia insigniter absurdũ est, in causa religionis impiũ: nullus enim Planeta vnq̃ signum suũ stationemq; euertit: Iupiter autem piscibus cõiungitur in ea cõiũctione abs qua iste metuit tantopere, Iouis cũ Saturno, quæ duo signa inter se amica sunt. Cùm autẽ istud tam seriò confimauerit vt dubitari de eo nefas videretur, quàm stultũ illius est hominis factum qui Ephemeridas in triginta annos post cõsummationẽ mũdi (quod iste fecit) cõscripserit? Neq; verò prudentius Cardanus iudicauit, rationes

iniens horoſcopi Ieſu Chriſti & in Italia Galliaq; excudi iubens, quib⁹ Saturnum in ſtatione nona ſignificare putat deſertam fore religionem, & Martē in domo ſeptima coniunctum Lunæ gen⁹ mortis oſtendere: ridicula omnia, cùm Mars in ſigno ꝓprio, id eſt, igneo verſaretur. Verùm ſummæ impietatis eſt ſiquis religionem aſtris tentet ſubijcere: quemadmodum Abeneſra fecit, qui magnum ducē (quem vocat Meſſiam) Iudæis liberandis prædixit naſciturū anno M. CCCC. LXIIII. nec tamen illud accidit. vt igitur opiniones iſtas diuinationésq; impietatis & ignorantiæ plenas omittamus, eas ſolùm naturaleis prædictiones accepturi ſumus quæ profluentijs cœleſtibus in corpora atque humores tribuuntur. Certum quidem illud eſt, ingenia & mores hominū ad humores ſæpe accedere, vt Galenus ait in libro, Quòd mores humoribus obſequantur: ſed non ſemper eſt neceſſariū, cùm inclinatio ſit à natura ſolùm, ac non neceſſitas. Quum itaq; lingua ſancta (qua Adā, vt eſt in Geneſi,
omni-

omnibus rebus ex proprietate ipſarum, naturali indebat nomina) Saturnum שבתי legimus appellari, id eſt quietum & tranquillum propter naturalem eorum inclinationem quorum Horoſcopum Saturnus obtinet (vt ferè ſunt melancholici, tranquilli, & contemplationum ſtudioſi) aut Iouem צדק. i. iuſtum, quia iuſtitiæ ciuili ſtudere videntur ij quibus Iupiter dominus eſt horoſcopi, aut Martem מאדים, id eſt, robuſtum, propter naturalem inclinationem qua eos afficit quorum præeſt horoſcopo, vt eos quodammodo Martiales reddat aptósq; laboribus, & ſic de cæteris: non tamen continuò neceſſitatem poni opus eſt, ſed inclinationem à neceſſitate liberam. Idem quoq; iudicium facimus de magnis ſuperiorum planetarum coniunctionibus cum differentibus triplicitatibus, poſt quas coniunctiones veteres permagnas mutationes in rebuſpub. atque imperijs annotant accidiſſe: nullam enim hic neceſſitatem adeſſe alibi demonſtrauimus. Nam etiam fieri non poteſt

Lib. de rep. & lib.

potest vt à ter mille annis solùm ex quo obseruationes Astronomicæ fuerũt traditæ (antiquissima enim est Sennacheribi Assyriæ Regis) tanta capta fuerit experientia quanta ad iudicium certò faciendum est necessaria. Itaque Ptolemæum videmus & Firmicum Borealibus populis triplicitatem ignis tribuere: Albumazarem verò Orientalibus, & triplicitatem aquarum meridianis, & cum hoc Paulum Alexandrinum & HenricumMechliniensem facere, Alcabicium verò Capharem, Abenacram, Messahalam, & Zaelem Israelitam triplicitatem terræ Meridianis assignare. Omnino certi nihil potest in futurum de mutatione rerumpub. cõstitui, nisi fundamentum hoc fuerit confirmatum, prout amplius in libris deRepub. declaraui, ac proinde breuior hoc loco futurus sum. Nulla igitur fortuita prædictio statui, nulla vsurpari potest nisi quæ nitatur experientia: quæcunque autem rerum experientia teneatur, tamen dominatus omnium semper est Deo committendus,

de metho. histor.

6. magni iutroductorij. In Institut. artis Apotelesmaticæ.

qui

qui Solis & Lunæ cursum potens est sistere, vt fecit postulante Iosua, & solem ad retrogrediẽdum impellere, vt fecit cùm vitam regis Ezechiæ annis 15. prorogaret: nec dubium est quin is qui fidem in Deo collocat, superior sit quauis cœlesti profluentia. Quamobrem Platonicus quidam dicebat olim, qui naturam sequitur eum se fato submittere & cursui naturæ singulis rebus elementaribus destinato: eum verò qui à bono spiritu agitur, omnibus fatis potiorem esse. Vt autem maiestas Dei per illam scientiam naturæ astrorum cœlestiumq; luminum reuelatur, sic etiam contrà damnandæ sunt electionum Arabicarũ fraudes, & illicitæ iudicandæ: & de ijs oportet accipi decretum Concilij Toletani primi cap. 8. & Concilij quarti Carthaginensis cap. 89. Naturales diuinationes aliæ plus habent euidentiæ, quæ fiunt ex temporis constitutione, prout ordinaria est illarum experientia. Ex his tota μετεώρων scientia constat, id est, impressionũ ignis in suprema regione, aut generationis

nis imperfectorum corporum in media aeris regione: vt Luna rubens significat ventos, imbres pallida, serenitatem clara. Fumida enim exhalatio quæ gignit ventos similis est fumo quo rubescit flāma, & pruna ex atro carbone rubet, ait Theophrast⁹, quia nigrum & clarum inter se confusa sunt: humidus vapor efficiens pluuiam serenæ Lunæ claritatem adimit: claritas verò nitente aere sine impedimento cernitur. Hæ autē naturales diuinationes eò certiores sunt, quòd experientia conueniat causæ, quæ non perinde abstrusa est atque huius inuestigatio cur pluuia hoc potiùs tempore quàm illo decidat. Hîc dicet Astrologus monstrari obseruatione veterum vapores primùm, deinde pluuiam à Luna Hyadibus, Pleiadibus, aut stellis Cancri coniuncta excitari. Sed aliæ alijs sunt certiores in hoc argumento: cuiusmodi illa est ab antiquis omnibus probata & oculis omnium exposita, quarta & sexta Luna si serena fuerit, constitutionē Lunę totius certissimè præmonstrare, nisi qua

con-

coniunctio insignis intercidat: sed tamen nunquam huius rei causa fuit explorata, quod Virgilius optimè annotauit dicens,

1. Georg.

Sin ortu in quarto (namque is certissimus autor)
Pura non obscuris in cœlum cornibus ibit,
Totus & ille dies & qui nascetur ab illo
Exactum ad mensem pluuijs ventísque carebunt.

His rebus plenus est Arati liber, quas nihil opus est minutatim pertexere. Taceo naturaleis medicorum prędictiones quę in omnium oculis versantur, & ab Hippocrate Galenóque libris singulis, maximè verò in libro de arte parua exponuntur: vt cùm ait si quis debilitatem neruorum palpitationémq; senserit, eo de podagra ventura confirmari: dysenteriam si à melancholia inceperit lethalem esse, & cætera. Est quoque Phytoscopia, id est, occultarum rerum ex plantis prædictio, vt virga è corylo per medium dissecta si tenetur manu, eò inclinat vbi metalla sunt, quod omnes metallici plurimùm experti sunt: itaque ad augendam corylum metallica terra ipsi apponitur. Hæ præ-

prædictiones omnes experientia cognitæ etſi cauſas occultas habent & incognitas, naturales ſunt tamen: quarum instigatione amplitudo operum Dei & admirabilis forma retegitur. Quemadmodum autem naturales modi, quos Deus cognoſcendis occultis rebus & futuris dedit, boni ſunt & laudabiles ijdem quoque ſunt modi quos Deus nobis præmõſtrauit vt tueamur nos ipſos, nutriamus, induamus, incolumitatem vim & alacritatem conſeruemus, & curemus morbos, modò ex animo illud agnoſcamus virtutem alimentorum medicamentorúmque & alias occultas vires quæ elementis, plantis, lapidibus, metallis, animalibus inſunt à Deo proficiſci, qui vires eis cum videtur adimit, frangitq; facultatem panis (vt in Lege Dei eſt) immittens famem. Qui enim rerum naturalium viribus ſic vtitur vt ſi manarent ab eis, Deo iniuriam facit ad quem laus tota pertinet. Ac propterea Galenus 20. libros quos de vſu partium corporis humani ſcripſit, poſtquam admirabilia ſe-

creta quæ in eis ſunt retexerat, hoc dicto terminat, videmur nobis elegantem honoris cantum in Dei laudem ceciniſſe? meliusq́; Seneca reprehendens eos qui aiunt, hoc aut illud natura fecit, Tu naturæ (inquit) Deo nomen mutas: quanto pulchrius ſi dixeris, Deus hoc aut illud fecit? In tota Scriptura ſacra non exſtat iſtud Naturæ vocabulum, ſed vbiq; dicitur, hoc effecit Deus, fecit Deus vt illud fieret, & tranſitiuum verbum Hebræum adhibetur הפקיל, quod eſt (vt ita dicamus) fecit facere: ſed hoc verbum Græci & Latini octauo verbo reddiderunt, cuius verbi abuſus errores non paucos attulit eorum qui Deo res attribuerunt maieſtate ipſius indigniſſimas. vt cùm dicitur Deus rotas è Pharaonis curribus ſuſtuliſſe, primogenitos AEgypti occidiſſe, cum nihil feciſſe niſi per Angelos conſtat: nam populo ſuo præceperat vt ſuperliminare ianuarum ſanguine Paſchalis agni obſignaret, vt vidēs (inquit) ſanguinem vobis intactis pręteream, neque deſtructorem patiar venire in domos

mos vestras. Ita solet Scriptura Deo rerum creatarum opera tribuere tam mala quàm bona, vt cùm Esaias inquit, Nullum est malum in ciuitate quod non fieri fecerit Dominus, & Ieremiæ 32. Omne malum hoc venire feci super locum istũ: etsi spiritus hominésq; pessimi plerumque sunt illius administri, vt est apud Malachiam, Increpabo deuoratorem ne perdat fructus vestros & vites vestras efficiat steriles: idque adeò quàm ad Deum confugiatur, ne alius quàm ipse timeatur, néue alteri præter ipsum agãtur gratiæ, aut alterius laudes quàm solius Dei prædicentur. Etenim non fugit Hebræos operum Dei & naturæ differentia à Salomone non raró annotata, vt cùm in Prouerbijs allegoricis ait, Filius sapiens obsequitur mandatis patris, neque obliuiscitur legem matris, nempe mandata Dei & legem naturæ intelligens. Nam horrendæ omnes idololatriæ inde omnino profluxerunt quòd relictus fuit Deus, bonorum acceptorum honos exhibitus actæq; gratiæ Soli luminibusq;

cœlorum, tum ſpiritibus poſtremò infe-
rioribus creaturis. Atque hoc pacto AE-
gyptij boues adorauerunt, quia maxi-
mum ex bobus emolumentum percipi-
tur, Palæſtini & Amorrhæi arietes quos
vocabant *Eſtheroth*, & quibus veſceban-
tur: qua in re falſus eſt Cicero cùm ait,
Nullá gens eſt tam ſtupida quæ id quo
veſcatur Deum eſſe putet. Hæc igitur ſa-
tis futura ſunt ad demonſtrandum natu-
raleis modos quibus aliquid conſequi-
tur eſſe licitos & à Deo inſtitutos, ſi ad ip-
ſum non ad res creatas honor & laus eo-
rum nomine referatur: ſiue futuris re-
bus abditisq; cognoſcendis ſiue efficien-
dis alijs, vt ſi certorum lapidum planta-
rúmq; indicijs ac non diabolicis artibus
metallicæ venæ perueſtigabuntur. Præ-
terire tamen ſilentio non poſſum, quod
Ioannes Picus Mirandulanus Princeps
ſcribit in magicis poſitionibus, natura-
lem Magiam nihil aliud eſſe quàm πρᾶξιν
Phyſicæ, quo reti Satanas nobilia multo-
rum ingenia in naſſam ſuam pertrahit,
ſic fore cogitantium vt naturalium re-
rum

Lib. de natura Deorum.

rum facultate virtutes cœlestes non attrahantur solùm, sed etiam vi quadam compellantur. Idem verò positione 24. confirmat nihil figuris & characteribus in Magia esse valentius, & positione 21. barbaris & ἀσήμοις vocibus plus inesse virium quàm ijs quæ aliquam habent significationem: quarum rerum vanitatem ac impietatem potius antè ostendimus. Verùm vt fraudis istius arcanum retegatur quod idem autor aut quisquis fuerit abusus nomine illius conatur tegere, positione 25. in hymnos Orphei hæc verba legimus, Frustra naturam adit qui Pana non attraxerit, id est, Satanam non inuocauerit. Panos enim appellatione veteres omnes eum intellexerunt qui Hebræis est Satan, terroresque Panicos dixerunt eos qui à diabolis afferuntur, & quibus dæmoniaci agitantur cùm malignos spiritus ad vexandum se irruentes fugiunt: & Plutarch. libro de Oraculorum defectu principem dæmonum magnum Pana vocat, ad cuius mortem alij dæmones clamoribus magnis flebi-

liter eiulantes auditi ſunt Tyberio Cæſare imperium obtinente: quam historiam Euſebius quoq; confirmat in libris de præparatione Euangelica. Similiterq; poſitione 11. per Leucotheam Lunam intelligit, quam Hebræi לבנה id eſt, albam vocant, & poſitione 19. dicens nihil eſſe quod in Magia effectum ſine veſta conſequatur, ſacrificia igne confecta intelligit. Idem ex Cabala peſtilentem Magiam efficit & fundamenta Legis Dei prorſus euertentem, vt facilè agnoſcet quiſquis ad rem propriùs attenderit. Cùm enim Cabala nihil ſit quàm recta diuinæ Legis interpretatio quam litera adumbrat, hic contrà eò ſolùm ſpectat vt literarum & characterum vi faciat miracula. Hanc fraudem placuit retegere, vt quicunque Agrippam magorum magiſtrum legerint & qui idem ſentiunt, ſe porrò non ſinant decipi, lapidibus, plantis, alijsq; rebus naturalibus abutentes ad virtutes & profluentias cœleſtes attrahendas. Quamobrem Hippocrates libro de Morbo ſacro Magos deteſtatur qui ſe

eo tempore iactabant Lunam attracturos: hoc enim (inquit) foret Deos planis subijcere, & cœlum terramq́; hominibus mancipare: quod & principijs naturæ & ipsi contextui sacræ Scripturæ in Iobo aduersatur, vbi Deus legum quas cœlo terræque tulit mentionem facit. Quinetiam technam hanc demonstrãt characteres ipsi & figuræ diabolicæ, barbara vocabula, & quæ nusquam intelliguntur, quæ nihil cum elementis commune materia formísve naturalibus aut qualitatibus habent, quæcunq; tandem illæ sint. Non sunt igitur artes, vanitates, & superstitiones Ethnicæ idololatrarum Magorumq́; velandæ naturæ nomine: vt pleriq; Magi olim persuadebant artes suas in sola plantarum, animalium, lapidum, metallorum, cœlestiumq́; corporum facultate positas esse: quod Arabes quoque docent vt scientiæ suæ dignitatem, Magis impunitatem comparent, Auicenna, Algazel, Alpharabius, & Agrippa memoria nostra: ac propterea opinio hæc quondam inualuerat, vt est apud

Plinium lib. 26. cap. 4. AEthiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari coniecta, tactu clauſa omnia reſerari: Achimenide coniecta in aciem hoſtium trepidare agmina, ac terga vertere: Latacen dari ſolitam à Perſarum rege legatis vt omnium rerum copia abundarent, id eſt, regia diplomata quæ terrorem omnibus populis incuterent. In eodem numero ponimus quod Plinius de Verbenaca ſcribit (Græci ἱερὰν βοτάνην dicunt) febres abigere, amicitias conciliare, nulli non mederi morbo: quod Plinius ipſe ridet omnesq́; medici, quibus diuturna experientia conſtat nihil horum Verbenacam poſſe, neq; valentiſſimam omnium Cynocephaliam, neq; Homeri nepenthes, neque herbam Moly, quam Plinius non iniuria ridet: non quòd multi velut theſauri non ſint in rerum natura conditi, qui indies reteguntur, in primis verò igne quintam eſſentiam abſtrahente: ſed hæ vanitates, quas recordatur Plinius, non comparent vſquam. Simile quoq; iudicium de eo facimus quod Plinius ex

Demo-

Democrito narrat, aues quosdam esse quarum confuso sanguine serpens gignatur, quem quisquis ederit intellecturus sit alitum colloquia: quid si etiam dixisset vitulorum? item de adamante aduersus incantationes, coralio rubro aduersus carmina, iaspide contra dæmomonum vmbras, Lycurio contra præstigias, & de eo quod Dioscorides lib. 5. cap. 15. narrat puluer atum lapidem Memphiticum & cum vino & aqua potum stupidum planè hominem reddere. Diuinas prædictiones siue prophetias neq; à natura neq; ab humana voluntate diximus procedere, sed à pura Dei inspiratione sine modo vel Angelorum opera: Naturales verò prædictiones fieri per cognitionem causarum effecta sua antecedentium, & naturales rei alicuius assequendæ modos communi ratione nosci, si à causis ad effecta venias. Humanæ autem prædictiones etsi quodammodo à rerum natura pendent, humanæ tamen eò dici possunt quòd neque semper certæ sunt, vt natura est, neque semper

Lib. 10. nat. hist. c. 49. Gellius libr. 10. cap. 12. Philostratus Lemnius.

incertas, siue propter causarũ ignorantiam, siue propter ingenij humani imbecillitatem: & eas quisque in sua conditione facit ab experientia. Exempli gratia, Politicus videns in Republica impunè abire scelera & sine præmio merita, prædicit illius casum: cùm autem prædictio hæc neque ex causis naturalibus pendeat, neq; speciatim sit ei à Deo exposita, humana potest appellari, & ea quidem licita; sed nõ pro certa & indubitata affirmanda: hoc enim pacto inuolaretur in consilium Dei, qui sæpe contra vim omnium sartam tectam ciuitatem bonorũ votis precibúsque præstat: Itaq; Deus Abrahæ promittebat, si decem homines à sceleribus Sodomæ integros offenderet, non esse regionem ab ipso perituram. Verùm si quando bonos & virtutis studiosos viros à Deo subinde recipi in cœlum videris, tum ne dubites imperium illud propediem grauissimis procellis ruiturum. Quemadmodum autem homini politico suæ prædictiones sunt, sic etiam procellas, ventos, imbres, tempe-

ſtatesq́; naucleri præuident ab ordinaria experientia, vt cœleſtium motuum ſint imperitiſſimi: paſtores quoque ſi putre iecur leporinum viderint, luem ouium prænuntiant: ſimiliterq́; agricolæ cum ſinapi viderint, aut dẽſitatem baccarum quas *Ribes* vocant, aut quid ſimile animaduerterint quod experientia ſine cognitione cauſarum naturalium & reuelatione diuina didicerũt, fertilitatẽ anni præſagiunt. Hæ autẽ prædictiones, niſi qs eas ꝓ indubitatis affirmare & teneri velit nõ ſũt illicitæ, vt neq; in pari cauſa Metopoſcopia, q̃ ex ſola vultus inſpectione interiores hominis perturbationes dijudicat: è quibꝰ aliæ ſunt naturales, vt ſubitꝰ rubor pudorem, pallor metum denotat, quibus ſunt naturales cauſæ: aliæ humanæ potiùs quàm naturales, vt micãtes bubonum oculi crudelitatem plerunq; deſignant (quales Sylla & Cato Cenſorius habuit) & ſanguine guttati: eademq́; ratione ſimi dicuntur impatientes atque cholerici, naſones contrà plus valere prudentia & patiẽtia. Atque hoc quidem

epitheton inter cætera ſibi Deus arro-
Exod. 34. gat, qui Moſen alloquens proprietatibus decem hanc adijcit ארך אפים, id eſt, magno naſo, vt Hiſpanica editio Complutenſis & Antuerpiana ad verbum exprimunt, & alijs quoq; Bibliorum locis Deus magno naſo vocatur, quod omnes interpretes exponunt patientem, vt contrà קצר אפים breui naſo, Hebræi promptum ad iram vel iracundum interpretantur. Quæ res pariter oſtendunt licere vti naturali Metopoſcopia, cuius Orientales populi admodum periti ſunt. Sed non continuò perpetua lex inde cõficienda eſt: homines enim ita perſonatos inuenias tantóq; artificio & fuco ingenium ſuum obuelãtes, vt eos non ineptè dominos ſuorum vultuum nominaueris, à quibus deluſi multi locum dederunt prouerbio, Fronti nulla fides: qua ratione Alcibiades in cachinnum effuſus eſt, cùm Zopyrum phyſiognomonẽ de Socrate dicentem audiret eum mulieroſum, adulterum, & iracundum eſſe, quod Socrates quidem fatebatur, ſed muta-

mutatum ſe amore ſapientiæ. Itaque hominem videmus facie virginea, animo leonem eſſe, vt erat Alexander magnus, & contrà qui leo videtur fronte, animo eſſe leporem. Humana igitur eſt Metopoſcopia cum ſuis prædictionibus ob incertitudinem ipſius, licet Ariſtoteli liber Phyſiognomiæ Metopoſcopiam continens (qui nihil Ariſtotelem ſapit) tribuatur. Chiromantiam verò vel Chiroſcopiam in numero Phyſignomicarum artium poni inſulſum eſt, cùm inter principia magiſtrorum qui de ea ſcripſerunt non magis cõueniat quàm inter ignem & aquam, prætereáque lineamenta mutentur plurimùm, neq; exſtent vnquam in puerili, virili, & ſenili eiuſdem hominis ætate ſimilia. Omitto populareis prędictiones cæteras, quia numero iſto indignæ ſunt: vt ſi ranæ plurimùm coaxauerint, ſi mergus in aquam inuolet, ſi grues ab aquis auolent, portendi pluuiam; & ſimilia innumera quæ humana ſunt & bona ex parte appendent cauſis naturalibus. Aliæ quoque prædictiones

huma-

humanę in vſu ſunt quamuis reipſa illicitæ, quia ſuperſtitioſam fidem, metum à rebus vanis, & diffidentiam à Deo velut comites adiunctas habēt. Hoc enim certo eſt certi⁹, quiſquis prædictiones ſuperſtitioſas aut timet aut credit, eum ſemper potentiæ Dei diffidere: vt qui olim domo exiens ad limen offendebat pede, præcipiebat animo infortunium (quod Bruto eueniſſe aiunt quo die occidit Cæſarem) aut cui annulus excidebat cùm ſponſus in ſponſæ digitum eſſet inſerturus. Similiter apud antiquos fuit coniectatio (palmirum augurium dixerunt) ex palpitante membro, quod certè naturale eſt & naturaleis cauſas coniunctas habet. Sed hæc iuſtiſſima eſt à Deo vltio, quòd ij ferè qui credunt iſta, ac non ij qui ludificātur ea, opprimūtur malis. Quamobrem Cæſar nunquam rationem iſtarum vanitatū habuit, & ipſi contrà ſucceſſerunt omnia quàm diuini prædixerant. Nam cùm è naui deſcendens in Africam repentè cecidiſſet, quamuis hoc argumento malè ominarētur augures, dixit, teneo te Afri-

te Africa, & tribus victorijs insignibus reportatis inimicos omneis post dies paucos profligauit. Similiterq; prælij Pharsalici (vbi Pompeium superauit, qui longè maiores habebat copias diuinosq; omneis antè prælium adhibuerat) exitum noluit vnquam à Magis percontari. Multorum principum historias annotauimus, qui consultis diuinis perierunt miserè. Ariouistus Germanorum Rex quadringentis hominum millibus instructus cùm de die conflictus mulieribus Sagis haberet fidem, & inire prælium ante nouam Lunam ab illis vetaretur, Cæsar re (vt scribit) cognita statim commisit prælium atq; superauit. Sed ne longè exempla petantur, fuit qui per Magum exitum Patauini prælij voluit cognoscere, &, visis hostium copijs, responsum par priscis oraculis reportauit: exitus verò toti Galliæ fuit luctuosus. Sed de his rebus seorsim postea dicturi sumus. Alterum nostra memoria exemplum fuit in Rege Sueciæ: nam literis ad Principes Germaniæ scriptis anno M. D. LXIII.

expo-

exponitur Henrico Sueciæ Regi Sagas fuiſſe quatuor, quæ ſe gloriabantur effecturas ne rex Daniæ victoriam conſequeretur: ſed vna iſtarum maleficarum capta non impediuit carnificem quin viua igne conſumeretur, & Rex Sueciæ poſt annos quatuor à ſubditis interceptus, dignitate ſpoliatus, & in vincula, quibus adhuc tenetur, coniectus eſt. Hactenus de humanis prædictionibus: nunc de illicitis modis videndum eſt.

De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur. CAP. VI.

DIximus eum Magum eſſe qui diabolicis modis atque illicitis ſciens prudens ad aliquid conatur peruenire: iam igitur modos illicitos cognoſci neceſſe eſt. Ac modos quidem eò quò intendit animus perueniendi (ſi licitum eſt) ope Dei, aut medijs quæ in rebus creatis exhibet tum naturalium cauſarum conſequutione tum effectorum inter ſe cohærentium, aut denique libera hominis voluntate, iam declarauimus. Sed ſi qui

qui rem licitam conãtes aſſequi ad quam neq; natura, neq; facultate humana adiuuentur, Deum qui omnia poteſt minimè accedētes non ritè ſed tentandi gratia fecerint, aut ſi bono quidem animo ſed rebus ſecundis à Deo diſceſſerint, adeò vt in aduerſis ab ipſo deſerantur, illiciti ſunt modi: vt cùm Deus inquit apud Ieremiam, Si Moſes & Samuel me nunc orarent veſtra cauſa, non exaudirem eos (hi autem ante ſecula multa obierant, & dum in viuis eſſent, ſolebant iram Dei precibus ſuis mitigare) & alibi Prophetæ imperat, Ne ores pro iſto populo in bonum, nam neq; ieiunijs neq; precibus & ſacrificijs illorum exaudiam ipſos, ſed fame & peſte conſumam. Eos enim oportuerat cœlos precibus perrumpere, & in Dei fide perſiſtere, qui minatur quidem vehementer ſed repente ſedatus eſt, vt ait Ionas. Huic Deus prænuntiauerat ſe Niniuen intra quadrageſimum diem euerſurum eſſe: cùm autem populus, qui res creatas vt Solem & Lunam adorabat, & omni idololatria magicisque artibus Iere. 14.

circumfluebat, præ ſe ferret magnam reſipiſcentiam, Deum quoque pœnituit: quod Ionas indignatus factum cum Deo
Ionæ 4. expoſtulauit dicens, Nónne ſciebam te Deum eſſe mitem, miſericordem & clementem præ omnibus, & vltionis, quam inſtitueris, momento vno pœnitere? Vir autem impatiens deſperat & diabolum ad opem aduocat, vt Saulem regem videmus cùm de euentu inſtantis prælij Deum, Prophetas, & Sacerdotes conſuluiſſet, ad cognoſcendum ſuæ rei exitum ad Sagam abiuiſſe. Alij theſauris inueniendis, alij depellendo morbo, alij voluptatibus perfruendis, alij conſequendis honoribus & dignitatibus, alij futuris rebus aut abſentibus percipiendis, alij omnium peſſimi hoſtibus vlciſcendis accerſunt diabolum: qui vocatus non ſemper reſpondet, quamuis ſit præſens & propinquus non ſolùm quærentibus ipſum, verumetiam faſtidientibus (vt alibi oſtendemus) ſed importuna frequentia rogari expetit. Qui autem ex Magis Deo renuntiant, & ad Satanam conuerſi dant

expreſſa cõuentione fidem de obſequio, ſeruitute, ſubmiſſione, & adoratione huic exhibenda, hi Magi, vt qui maximè, ſunt deteſtabiles. Sunt etiam qui vt illud ſciant quod expetunt Satanam horrent conſulere, ſed Magos adeunt intrepidè, modò non interſint ſacrificijs: quo facto penè tam grauiter Deus offenditur quàm ſi Diabolus ipſe adiretur: item qui Satanam nõ eſſent acceſſuri vt leuentur morbo, ſed non dubitant tamen Magos conſulere qui Diabolũ precantur coràm vt ſanet ipſos: quemadmodum nuper in Vallo (hoc ſuburbij Laodunenſis nomẽ) quædam malefica mulierem miſeram grauiſſimè decumbentem ſortibus liberauit, cùm procidẽs in genua demiſſo in terram vultu Diabolum magna voce ſæpius inuocaſſet vt curaret mulierem, & verbis aliquot enũciatis bucceam panis dediſſet ei comedendam: atq; hoc modo curata eſt. Quod quidem planè tantidem eſt, ac ſi ægrotans ipſa Diabolum de valetudine orauiſſet: itaq; præſtaret vel crudeliſſima omnium quæ vnquam co-

Leuit. 19. & 20. Deut. 18.

gitari poſſint perire morte quàm eo pacto curari. Sunt item alij qui neq; cum diabolo neq; cum Magis conſociari volunt, ſed diabolicis modis abutuntur quos Magi ope diaboli ſoliti ſunt exſequi: hic enim modos iſtos vſurpantibus præſto eſt conſiliáq; eorum dirigit. Atq; hæc tacita cum Satana conuentio eſt, vt Auguſtinus ad diſtinguendam conuentionem expreſſam definiuit. Hic enim & item Aquinas, Durandus, AEgidius Romanus, alijq; theologi vno ore duas eſſe cum Satana pactiones docent, vnam expreſſam quam faciunt Necromantici & Magi illi qui adorant ipſum, alteram tacitam ſiue implicitam qua tenentur omnes idololatræ & quicunque ſcientes hærēt ſuperſtitioſis obſeruationibus naturali cauſa vacantibus. Hæc illorum definitio. Certum quidem eſt, eum qui ex volatu auium ſucceſſum inſtituti ſui itineris cupit cognoſcere, vt religiosè veteres factitarunt, Magum dici non poſſe, neq; expreſſam tacitámve cum Satana conuentionem iniuiſſe quamuis ſit idolatra,

lolatra, neq; tam grauiter offendere quã si quis nesciens à Deo interdici fecerit curiosè: vt etiam qui curiosè aut per errorem facit non ita offendit vt qui sciuit vetitum esse diuina lege, ac propterea voces, *Sciens prudens*, ad definitionẽ Magi adiecimus. Sed ille omnino tenetur culpæ qui interdicto legis diuinæ cognito & contempto se addicit istis, ac proinde cõmuni cum Magis supplicio plectendus, etsi leniore quàm esse illorum debeat qui expressa conuentione cum Satana deuincti sunt. Verùm vt Sortilegi vocabulum exponatur (hoc enim frequens Magorum genus est) is est propriè qui sorte vtitur & in actionibus illicitis conijcit sortes. Quædam enim sors lege Dei, κληρομαντεία. quædam politicis legibus probata est. Iosuam videmus cogniturum quisnam anathema cepisset Ierichunte, sortem de toto Israelitarum exercitu coniecisse: similiterque Samuelem cùm Rex habendus esset coniecta sorte dixisse, Domine da sortem (quem morem amoliendæ potestatati & sorti diabolicæ veteres v-

ſurpabãt) tum Beniaminis tribui ſortem accidiſſe, deinde ſortitione de principib. familiarium facta familiã Cis obueniſſe, è cuius domeſticis coniectam ſortẽ Sauli accidiſſe, quem Deus regem in populum ſuum declarauerat: ne quis ſceptra regaléſq; coronas putaret fortuitò obtingere: Saulem poſtea de toto exercitu ad cognoſcendum, quis ieiunij legem feciſſet irritam, ſortitione facta deprehẽdiſſe Ionathanem, qui ſolus contra interdictum
Leuit. 16. Regis mel comederat. In Leuitico quoque legimus ſortem in duos hircos fuiſſe coniectam, vnum ſacrificandum Domino, alterum Zazeli committendũ: quod myſterium LXXII. interpretes nolentes Ethnicis reuelare, Zazel ἀποπομπαῖον reddiderunt, id eſt, emiſſarium, quia emittebatur in deſertum neque inueniebatur ampliùs. In Actis quoque Apoſtolorum legimus ſortitionem Matthiæ & Barnabæ fuiſſe factam. Idem inter Ethnicos pariter fuit obſeruatum. Etenim ſi qua tempeſtas grauis incumbebat mari, ſortem conijciebant nautæ, & qui ſorte obue-

obuenerat mittebatur in mare, vt Ionæ factum est. Ordinariè item frequentatur sors in successionibus diuidundis & bonis communibus, populorum legibus permissa, & valde necessaria rixis & contentionibus quæ infinitæ forent euitandis. Sic Romani in causis publicis sortiebantur Iudices, & magistratus prouincias oneraq; , nisi inter ipsos aliter conueniret, quod Latini dicebant sortiri aut comparare inter se prouincias. Hinc sæuissimi illius belli inter Marium & Syllam occasio, quòd bellum in Mithridatem sortitione obtigisset Syllæ, & Marius libello ad populum sortitionem voluit eripere. Ex his igitur constat ex se licere sortem si res merebitur, & verba illa, Domine Deus cedo sortem, quæ in Scriptura sacra sunt tenebuntur, non autem Mercurius (quod faciebant Græci) κληρωτὴς inuocabitur. Græci enim principio Hermem siue Mercurium (id folio nomen oleagino) immittebāt in κληρωτίδα κάδον, tum iniectis sortibus Hermem ante omnes è cado educebant:

Ionæ 1.

L. sed cū ambo. de iudic. ff. l. si duobus. commun. de leg. C. & c. sors. & c. hi qui. & ca. illud. 26. q. 2. & ca. vl. de sortile.

Asconius in Verrianas.

bant: quæ ratio Ethnica vt corrigeretur, Chriſtiani cùm ſortiuntur Regem, primam Dei educunt ſortem. Verumtamen ne hoc quidem ſatis eſt, ad ſortitionem inuocari Deum, ſed religionem oportet adhiberi ne alijs in rebus quàm neceſſarijs vſurpetur, vt ſũt eæ quas modò diximus: alioqui ſi quis res leues ſortiri, aut curioſa mente experiri, aut in conſilijs publicis bellúmne ſuſcipiendum aut aliquid magni ſit inſtituendum volet cognoſcere, ſortes conijci indignum eſt: ſic enim Deus tentatur, quod diſertè prohibetur lege. Itaque in cauſis huiuſmodi Dauid ſanctiqúe homines conſulebant Deum, qui voluntatem ſuam aut per Prophetas, aut per Sacerdotem Ephod & Pectorale (de quibus antè diximus) geſtantem exponebat, aut per ſomnia & viſa conſulentibus reuelabat: cumque in rebus omnibus grauiſſimis homines ſancti conſilium à Deo poſtulaſſent, ſi quando non reſpondebat, lætum tamẽ rei euentum dabat, ſi quidem res bona eſſet, rectusque animus conſulentis.

lentis. Cumq́; pacem Iosue Deo inconsulto cum Gabaonitis pepigisset, ab ijs deceptus est, quia Deum (ait Scriptura) non consuluerant. Quamobrem iustius adhuc fuerit diabolicas sortes reprobari in quibus Deorum exterorum inuocantur nomina, vt olim fuerunt Eliensium, Lyciorum, Prænestinorum, & Antiatium sortes, quas hic exponi non est opus, sed magis sepeliri obliuione sempiterna. Illicita quoq; est Astragalomantia, ex tesserarum & ossiculorum iactu inquirens quid fieri, quid mitti oporteat: etsi veteres non rarò, & nostri hodie plurimum abutuntur: vt ter à Germanis sortem fuisse iactam testatur Cæsar ad cognoscendum, Marcúmne Valerium legatum ipsius necaturi essent, eumq́; sorte euasisse. Eodémque iure par esset omnes sortitionis ludos omnemq́; aleam exterminari, prout Martia lege & alijs antiquis legibus interdicuntur. Similiter nefarium est & diabolicum omne sortis gen⁹, quo res aliter quàm quibus modis diximus perquiruntur: vt olim fuerunt Home-

Ἀστραγαλομαντεία.

ricæ & Virgilianæ ſortes, & cùm primus verſus ex aperto Homeri aut Virgilij volumine applicabatur ſorte: item cùm obſeruatur apertura Euangelij, vt iam olim abiectis Homeri & Virgilij ſortibus fuit factitatum (quod genus vocabant ſortes Apoſtolorum & Auguſtinus ad Ianuarium ſcribens improbauit) & receptum memoria noſtra Dodecaderon, & ad præcipiendos caſus Paſtorum ludus: quæ omnes formæ improbæ ſunt & diabolicæ.

Γεωμάντεια.

His ſortibus illicitis Geomantiam annumerabimus aliam artem diabolicam, quæ libris editis & excuſſis inualuit maximè, ſitam in alea & fortuito illius iactu qui puncta ſignauerit è quibus figuræ quindecim conflantur.

Τεφραμάντεια.

Idem iudicium de Tephramantia, quæ fiebat è cineribus (vt è terra primùm Geomantia à qua hæc diuerſa eſt) iam inuſitata arte & quã nolim explicare vt ſepulta maneat:

Βοτανομάντεια. Συκομάντεια.

item de Botanomantia & Sycomantia ineptioribus artibus & planè ridiculis, in quibus prout folia vento per noctem agitata inter ſe concurrebant fiebat

bat coniectatio. Etſi hæc ab illa diſcre-
at cuius Virgilius & Liuius memine- Li.6. Aen.
unt, cùm ſacerdotes folijs ſuper puluı- Lib.22.
naria poſitis inſcribebant eorum nomi-
na qui poſtquàm idola adorauiſſent ſci-
ſcitabantur veritatem: huic enim con-
uncta ſemper eſt plana idololatria, illi
verò minimè. In eodem genere ſunt O- Ονομάν-
nomantia & Arithmomantia, quæ fie- τεια.
bat ex eo numero quem literæ proprij a- Αριθμομ-
licuius nominis deſignabant in nume- μάντεια.
rorum ordinem relatæ, prout accom-
modari poterat aliqua ſignificatio. Hæc
autem Latinis ſolùm recepta eſt. quam-
uis numerorum qui extant tabulæ non
cõueniat planè cum facultate literarum
numeros ſignificantium: nam litera M
q̃ deſignat mille, non amplius LXXVIII.
in tabula efficit, & C deſignans centum,
non amplius VI. Quibus tamen in pre-
tio eſt iſta diuinatio, ij numeros beſtiæ in
Apocalypſi ex his literis & quidem ita Numeri
numeratis ſolent interpretari. Nomi- ſunt 666.
num verò & cognominũ anagramma- & 1260.
tiſmi omnino ſunt ridiculi, cùm ſignifi- Αναγραμ-
ματισμός.

cationes

cationes ex diametro aduersantes transpositio literarum afferat. Primus horũ autor exstitit Lycophron Chalcidensis, quibus si habetur fides, etsi à sorte non pendeant, ad sortem tamen pertinent illicitam. Veteres autem aliud sortis genus vsurpauerunt quod dixerunt Alectryomantiam, à gallo gallinacco quem Solis, Dei diuinationum, altem esse prædicabant. Hac vsus est Iamblichus, vt cognosceret quis post Valentem imperio potiturus esset, & quatuor has literas θεοδ, à gallo comperit exaratas: quod vbi resciuit Imperator Magos amplius centum occidit, cùm Iamblichus sibi vitam veneno ademisset, nobilesq; viros omneis quibus Theodori, Theodoti, Theoduli, & similia fuerunt nomina, è medio sustulit. Sic diabolus seruis suis mercedem pendit. Formam diuinationis istius reticebo: vtinam verò authores eã omisissent: hoc enim planè impium est & diuina lege disertè cautum, Non inueniatur (ait lex) in te sortilegus, quia est abominatio Deo tuo. Quo in loco ponitur

ἀλεκτρυομάντεια.

Deut. 18.

nitur vox *Menahes* ducta à verbo Manah מבח, significante numerare aut characteras inducere, quia sortilegia, omnésque sortes magicæ (sunt autem infinitæ) ex characteribus numerisq; pendent: sic speciei frequentioris nomen generi scientiarum istarum συνεκδοχικῶς tribuitur. Alioqui propria sortis apud Hebr. appellatio est *goral*, *pur*, *soles*, quæ non continentur interdicto legis, ob eas causas quas suprà explicauimus. Notandus verò diligenter Scripturæ loc⁹ interdicta diuinationum genera complectens. Primum eorum est qui liberos per ignem transmittebant, quod Rabbi Maymonides sine eorum concrematione dicis causa scribit obseruari: cùm tamen horrendis sacrificijs consumptos fuisse legamus Regis Manassis & Hyrcani tempore, & obsessum quoq; Idumæorum Regem in muro coram hostibus filium suum immolasse, quo spectaculo perculsos hostes obsidionem soluisse, vt apud Iosephum ostenditur. Secundum legi Dei vetitum est diuinus, קסם, à verbo quod lata significatione do-

supputatio: vnde Arabicum Almenach id est supputatio, vt Arabica lingua ex Hebræa nata est.

Deut. 18.

ne docere est, prout accipit Michæas cap. 3. dicens Iudices pecunia iudicant, & Sacerdotes diuinant argẽto: interdum verò bonam diuinationẽ denotat, vt Prouerb. 16. ſed in malam partem plerumq; ſumitur pro omnibus illicitis diuinationibus, vt Deut. 18. Num. 23. Ezech. 13. & 1. Sam. 15. quibus locis omnia genera cõprehendit quę ſpeciatim poſteà enarrantur: nempe מעונן *megonem*, id eſt eum qui dubitantibus de eo quod ſuſcepturi ſunt reſponſa dat, à verbo ענה reſpondere, hunc interpretes verterunt augurẽ, noſtrates à Iudæis hanc vocem aſſequuti, incantatores pro *Megonim* appellant *Maiſtre gonim*. Tertium qui in lege dicitur מנחש *Menahes*, id eſt (vt propriè reddam⁹) calculatorem, quem Rabbini vocant ſortilegum, in ſortes & numeros incumbentem. Quartum מכשף *mecaſeph*, præſtigiatorem, à verbo כשה quod eſt oculos hominum faſcinare (vt fit malignorum ſpirituum opera) quibus incantatores iungendi ſunt, Hebraicè *malcheſim* à verbo *Lahas* murmurare & ſuſurrare, quos

re, quos 72. interpretes ἐπαοιδὺς, Hiſpani *Hechiezeros* vocant, Antonius de Turca meda lib. 3. horti ſui definit eos qui tacitè inuocant dæmonas & Magiam naturalem confundũt cum diabolica. Quintum חבר *chober* aſſociatum, ea conſociatione puta quæ in ſaltationibus magorum & conuentibus obſeruatur, à verbo חבר aſſociare: hunc nos propriè ſortiarium appellamus, Hiſpani *Bruxo*, Germani *zauberer*: ſextum שאל ארם *Schoel ob*, rogantem ſpiritus, à dictione אוב lagenam aut vas cauum ſignificante: malignorum enim ſpirituum oracula è ſpecubus dehiſcentis terræ petebantur, vnde vox *oraculi* ſumpta pro foramine ab ore paruo terræ hiantis, quod Latini dixerunt oraculum: ſeptimum ידעני *Iedehoni*, à verbo ידע ſcire, vt vocem δαίμονα ſciētē, Euſtathini⁹ Homerũ quaſi δαΐμονα oſtendit fuiſſe dictam: hunc Interpretes exponunt Magum, quo ſapiens & doctus Perſarum lingua denotatur, Hebræi verò in libro ſexcentorum tredecim mandatorum diuinæ legis, voce *Iedehoni* eos ſigni-

ſignificari tradunt qui diabolum conſu-lunt latentem in oſſibus beſtię quam vocant *Iadoha*, aſpectu enecantis & quam eminus ſagittis oportet transfigere. Athenæus eam κατωβλεπάλλα nominat, quã inſtar vituli eſſe narrat, ſemper paſcere, oculos vix poſſe attollere, & tũ eos quos inſpexerit enecare: Marium Conſulem bellum in Numidia gerentem, poſt iacturam aliquot militum de capienda vna laborantium, è longinquo telis occidi curauiſſe, & pellem miſiſſe Romam, quæ in æde Herculis fuit repoſita: quod in noſtris commentarijs ad Oppiani de venatione librum annotauimus: octauum דורש אל חמוחים cõſulentem mortuos, id eſt, Necromanticum. Hæc omnia ſubijcitur eſſe abominationi Domino. Pharaonis Magi in Exodo appellantur *Quoſemim* Hebraica voce, & *Chartumim* AEgyptia, quos interpretantur multi Genethliacos: ſed nihil effectis Magorum AEgyptiorum cum Aſtrologia, nihil cum Aſtrologis, qui neque virgas ſerpentibus commutare, neque ranas formare

mare possunt. Hactenus de sortilegijs quæ sorte fiunt, de alijs postmodùm dicturi sumus. Sed hoc intereà obseruandum, nostratibus propriè eos non dici Sortiarios, qui cõiecta sorte bonum aut malum euentum præcipiunt animo (quamuis hoc quoque sit genus sortilegij) sed eos potissimùm qui per vias serunt, aut ad stabulorum limina ferales infodiunt pulueres, ad eos qui supergressi fuerint exstinguendos. Quamobrem non raró sortes amicos sortilegorum inuadunt, aut eos quibus non malè cupiunt, vt suo loco demonstrabimus. Iam verò percurramus alias artes & modos illicitos eò perueniendi quò intenditur, quos modos in Lege sua prohibuit Deus.

De Teratoscopia, Aruspicina, Orneomantia, Hieroscopia, alijsq; similibus.
CAP. VII.

TEratoscopia est ars quæ obseruat miracula, eorumq; peruestigat causas, effecta, & significationes: Orneomantia, quæ auium intuetur motus ad

res futuras prænoſcendas: Hieroſcopia, hoſtiarum & ſacrificiorum cõtemplatio eſt ad explorãdam rei futuræ veritatem. Latius patet Aruſpicina, vt quæ aeris, fulminum, tonitruum, fulgurum, monſtrorúmq; obſeruationes continet, auguralẽq; ſcientiam totã vniuersè, in qua non omnia criminanda ſunt, ſed res bonæ à malis diſtinguendæ. Etenim quæcunque monſtra ſignaq; præter naturæ ordinem offeruntur, ijs aliquam iræ Dei ſignificationem exhiberi nemo negauerit, & homines admoneri vt reſipiſcentes ſe ad ipſum conuertant: non autem pernicioſa Ariſtotelis opinio amplectẽda, cõfirmãtis nihil in rerum natura mutari atq; variari, monſtraq; ſolum ob materiæ defectum accidere: quo dicto euertuntur opera & miracula Dei quæ adhuc acciderũt & præter naturam quotidie accidũt. Quamquam idem Ariſtoteles ſui diſſimilis conſcripſit librum περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων. i. de miraculis, & terram quoq; agnoſcit fuiſſe, velut grauiorem, aquis omni ex parte obruendam, ſed partem eius

ad terrestrium volucriumq; commoditatem retectã esse: qua confessione se ipse iugulat seruiens gloriæ Dei & Scripturę sacrę consentiẽs pro miraculo sexcẽtis locis illud adducenti, q Deus super aquas fundauit terram ita vt supernatet eis, put ostẽdit Lossensis insulæ, aliarumq; multarum documẽtum. Quamuis enim terra inueniatur in fundo maris, in alto tamẽ naucleri bolide immissa terrã nequeunt pertingere, & mare ipsum tanquam montem celsum assurgere videm⁹ in littore, Deumq; virtute admirabili adstrinxisse & terminos aquis posuisse quos non transiliant. Cometas autem, quæ teste communi totius antiquitatis experientia sunt fueruntq; semper iræ diuinæ signa, Aristoteles ipse non negauerit nasci præter ordinarias naturæ leges: & quæcunque rationes de Cometarum ortu, lancearum, igneorumq; draconum ab ipso afferuntur, ab omnibus Philosophorum nationibus, vt inanes ridiculæq; fuerunt explosæ. Cometæ enim ordinariè durant non minus dieb⁹ XV. vix amplius

duobus mensibus, hi magni, illi parui, hi aduersus cursum mobilis primi nitentes, vt postremus ille Nouembri mense 1577. illi à meridie Septemtrionem versus contendentes, vt ille qui anno 1556. visus est, alij permanentes fixi, vt is qui in Nouembri 1573. apparuit. Quo autem alimento magnus ille & horrendus ignis foueatur, cur pestes, fames, bella sint horum consectaria, nihil in hoc argumento vidit Aristoteles. Sunt enim signa Dei, in quibus oportet suam quemque fateri ignorantiam laudemque Deo tribuere, ac non pestilente arrogantia tantum honorem ipsi eripere: quod proculdubio facimus, si tanti ignis & tam diuturni alimoniam ex fumis & vaporibus in purissima ætheris regione dicam' existere. Adde quòd singulis annis, mēsibus, diebus non desunt vapores & fumi, impressiones verò igneæ vix semel in regione ętheris spectantur decennio, quod veteres optimè obseruauerunt. Sed vt res miraculosas & præter naturæ ordinem contingentes omittamus, etiam depre-

deprehenditur ignorantia in rebus ordinarijs, quæ etsi quotidie ſpectantur ſunt tamen nobis incognitæ: vt in ſtellarum magnitudine, quarum minima (ſi Lunã & Mercurium exceperis) decies eſt terra maior: & in homine quoq; (vt ad res propinquiores veniamus) pars operum Dei nobiliſſima ab hominib. ignoratur. Quo igitur modo poſſet de extraordinarijs Dei operib' & miraculis iudicari? Antequã Xerxis copiæ octodecies centies mille hominum in Europã traieciſſent, inſignis Cometes apparuit, paulo ante bellũ Peloponneſiacum vnus, ante cladem ab Athenienſibus in Sicilia acceptam vnus: ante cęſos à Thebanis Lacedæmonios vnus: ſic ante ciuile bellum inter Cęſarem & Pompeium flammæ igneæ in cœlo viſæ ſunt: item Cæſare interfecto, & ante cædem eorum quos Auguſtus & M. Antonius proſcripſerãt ingẽs Cometes fulſit, cuius ſignum ad honorẽ Cęſaris poſteà pecuniæ impreſſum eſt. Ante captam Hieroſolymã toto anno ſupra templum igneam flammam fuiſſe viſam Ioſephus Herodotus.

testis est. Ex quib' certe fatendum est naturalia non esse aut ordinaria miracula quæ præter leges naturæ accidunt, sed irã Dei nobis portendere, quam nos precibus anticipare conuenit & resipiscentia. De insolentib' monstris, quę contra ordinem naturæ accidunt, iudicium idem. Etenim si vitio materiæ dicas accidere, cõtinuò sequitur principia & fũdamẽta ex quibus Aristoteles constituit mundũ, caduca esse atq; vitiosa, in eis enim materia numeratur: & hoc quoq; ex eo conficietur mundum minari ruinam, quod ab Aristoteléa æternitate mundi abest longissimè. Fateamur itaque hæc nobis occlusa & abstrusa esse, & Deum solum, prout libuerit, ea disponere. Nam proptereà mutari tempestates animaduertimus, pecudes emori, famem peruadere, sanguinem, lapides pluere, & inusitatas res quàm plurimas, dum Astrorum in suo ordine perstat conuersatio, & Deum benedictionem suam modò terræ, modò aquis, modò pecori adimere, famémque, pestem & bellum hominibus importare.

portare. Harum autem rerum prædictio ex miraculorum conſpectu non eſt illicita, ſi Deo feratur accepta, ac non idolis, quod olim faciebant & adhuc faciunt Ethnici. Athenienſes ait Plutarchus, eos olim tanquam hæreticos viuos tradebant igni qui interiecta vmbra corporis terræ aut Lunæ fieri Eclipſim affirmabant, eóſq; vocabant μετεωρολεσχᾶς, velut celſarum rerum diuinorúmq; arcanorū plus ſatis curioſos. Romani vidētes eclipſim ea nocte quæ Perſei Regis anteceſſit cladem, ad ciendum Lunæ ſplendorem galeas ſuas armáq; quatiebant. Indi flebant putantes Lunam à Sole Deo ſuo lethale vulnus accepiſſe. Hæ ſuperſtitiones vbiq; ferè exoleuerunt itémq; auguria ex volatu auium, quibus veterum libri pleni ſunt. Populorum enim conuentus nullus, nulla pax, nullúmq; bellum inibatur quin aduocarentur augures ad conſtitutionem aeris auiúmque obſeruandam, & vanitates alias huiuſmodi plenas ſuperſtitionis & impietatis, & lege diuina vetitas. Quò pertinet illud quod Ioſe-

In Pericle.

Plutarch. in Aemylio. Tacitus in Druſo.

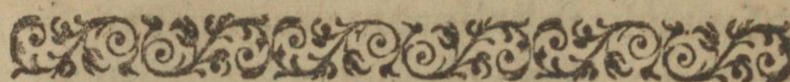
In bello Iudaico.

phus narrat, ducem quemdam Iudæum occidiſſe auem ex qua Augures prædixerant, & affirmaſſe ſtolidum hoc planè videri quòd exitus belli à bruto animante ſui exitus ignaro peteretur. Verùm altera quoq; ratio afferri poteſt ad euincendam rerum iſtarum vanitatem: nempe quòd Latini ſiniſtrum volatum auium pro infauſto, dexterum alij populi habuerint, vt in libris de diuinatione Tullius annotauit: ex quo omnino confirmatur puram putam fraudem & mendacium eſſe, ſiquidem principia horum illis aduerſantur cùm in aeris conſtitutione, tum in volatu auium exponendo. Auguralis enim ſcientiæ fundamentum in eo fuit poſitum, vt templũ conſtitueretur, id eſt, definiretur regio aeris vnde cõtemplarentur Augures & dexteram mũdi à ſiniſtra diſtinguerent: qua in re omnes autores Græci, Latini, & Barbari inter ſe diſcrepant & ab Hebræis quoq; diſſident, vt alibi oſtendimus. Ieremias verò propheta hirundines quidem, turtures, & ciconias tempus reuerſionis nouiſſe

In methodo hiſt. ca. 8.

uiſſe prædicat, bellorum verò exitus & ſimilia multa ab eis teneri nuſquam fit mentio. Ante omnia verò admirabilis eſt hoſtiarum, hepatis, cordis, fellis, inteſtinorum obſeruatio, ad præuidendum an inſtituta conſilia bene ceſſura ſint: qua in re duplex eſt impietas, veritatem in mendacibus iſtis rebus perueſtigari, & ſacrificia idolis exhiberi. Etſi qui his vtebantur nō propterea Magi dicendi ſunt, cùm illis hęrerent quàm optima fide poterant, & rem Deo gratam ſe opinarentur facere. Magum autem eum eſſe diximus qui ſciens prudens diabolicis modis vtitur vt ad aliquid perueniat, cuiuſmodi futurus eſſet qui cognito diuinæ legis interdicto iſtis rationibus vteretur. Nūc itaque de alijs technis diabolicis, quæ inter Ethnicos maiorem impietatis ſpeciem habuerunt, porrò dicendum eſt. ἡπατοσκοπία.

N 5 IOAN-

IOANNIS BODINI DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber ſecundus.

De Magia vniuersè, & generibus ipſius. CAP. I.

MAGIA vox Perſica eſt ſcientiam rerum diuinarũ & naturalium notans, & Magus nihil eſt aliud quàm philoſophus: Sed quemadmodum philoſophiæ attulerunt vitium Sophiſtæ,& ſapientiã, quæ donum eſt Dei, corrupit Ethnicorum impietas & idololatria, ſic etiã Magia diabolicis ſortibus commutata eſt. Primus Satanæ adminiſter promulgandæ huic impietati in Perſide fuit Zoroaſtes: ſed obducebatur ei pietatis velum, quod ſibi Diabolus ſolet arrogare: Semper enim viri boni à ſceleribus iſtis abhorrue-

horruerunt. Plinius libro 30. capite 1. sic de ea loquitur, Magica fraudulentissima artium plurimum in toto terrarum orbe, plurimisq; seculis valuit: autoritatem ei maximam fuisse nemo miretur, quandoquidem sola artium tres alias imperiosissimas humanæ menti complexa, in vnam se redegit. Natam primùm è medicina nemo dubitat, ita blandissimis promissis addidisse vires religionis ad quas maximè caligat humanum genus, deinde miscuisse artes Mathematicas. Ac propterea Iamblichus, Proclus, Plotin. Porphyrius & Iulianus apostata Magiam dixerũt esse bonorum Dæmonum inuocationem, Goetiam verò malignorum, reprobatam ab illis artem, qua vtuntur ij qui nocte sepulchra adeunt, effossisq; cadaueribus spiritus inuocant. In eandem sententiam cæcus ille Magus, qui accusatis amplius centum quinquaginta socijs Lutetiæ fuit suspensus anno M. D. LXXIIII. viro cuidam nobili (ex quo rem cognoui) semel dixit se albam Magiam ipsi, non autem nigram

Γοήτεια δ' ἀπὸ τῶν γοῶν καὶ θρηνῶν περὶ τοὺς τάφους.

nigram demonſtrare velle, & Leo Africanus ſcribit albos dæmonas ab Africanis magis inuocari. Quinetiam maximũ illum doctorem artis diabolicæ, cuius nomen præ deſyderio ſepeliendæ in æternum impietatis ipſius reticebo, in prima librorum ſuorum fronte non videmus alias res quàm Phyſicam, philoſophiam, virtutem abditam aquarũ, plantarum, animantium, metallorum, tum numerorum & aſtrorum prædicare: ſed libro demum quarto (cuius tamquam clauis ſpem lectori fecerat, & quem Magi diſcipuli ipſius ediderunt) venenum tartareum permiſcere characterum, diabolicorum nominum, ſpirituum, & inuocationis illorum. Eodem errore implexi Auicenna & Algazel quicquid à Magis efficitur id naturalibus cauſis contendunt effici: qui certiſſimus eſt modus ad ineſcanda ingenia quæuis illuſtria & omni magicarum ſortium genere implicanda. Huc quoque pertinent commentitiæ illæ appellationes, familiaris ſpiritus, alborum dæmonum in Africa,
in

in Græcia Sibyllarum, in Germania albarum Sibyllarum, & Fearum ſeu ſatiferarum in Gallia: cuius rei lectores volui admonitos, ne circumueniantur iſta nominum elegantium ſpecie. Nam quomodo poſſet dictum boni illius doctoris conſiſtere, ſingulis planetis etiamq; ſtellis æquè malum dæmonem adeſſe ac bonum? nam diaboli in cœlo non ſunt, omne malum elementari mundo incluſum eſt, qui minima eſt vniuerſitatis iſtius particula, & milliaribus amplius quinquagies mille à cœlo Lunæ eſt diſſitus. Omnes autem Theologi & Philoſophi conſentiunt ſuam eſſe cuiq; intelligentiam ſiue Angelum ad motum & conuerſationem. Sed vt demus vnicuique ſtellæ ſuam eſſe intelligentiam, nũquam tamen exſtitit philoſophus qui malignos ſpiritus in cœlo verſari crederet: multo minus igitur inter duos aduerſos dæmonas in rebus agendis conueniret, maximè verò in motu cœleſtium corporum ſtato & immutabili. Neque enim perinde vt homo liberè ad bene aut malè fa-

ſe faciendum conuertitur, qui modò à maligno Spiritu agitur cum in ſceleribus ſeipſum occupat, modò à bono ſpiritu quando ad Deum conuertitur. Præterea quomodo bonus Angelus aut albus Planetarum dæmon ſine damnanda idololatria poteſt inuocari? nam aut planeta, aut dæmon adoratur, aut vterq; ſimul. Inprimis verò ſi ritum ſacrificiorum animaduertamus quæ inſignis ille magiſter præcipit, lapidem, plantam, animal, numerum, characterem, metallum, aſpectum, & propriũ Planetæ tempus aptans carmninibus, hymnis & inuocationibus, quomodo ſine damnanda idololatria conſtabit hæc inuocatio? vndénam, obſecro, omnes Bahalis, id eſt, Apollinis vel Solis, omnesq; Lunæ (quã
Ierem. 32. Reginam cœlorum vocat Ieremias) manarunt idololatriæ, niſi ex iſto fœtido commentorum fonte? Atqui iurat apud Ieremiam Deus ſe igne, gladio, peſte, fame eos omneis abſumpturum eſſe qui reginam cœli adorauerint: quapropter Septemtrionales populi eam maſculina

voce

voce nominabant adorabantq́;, vt memoria nostra Germani faciunt priscam maiorum suorum superstitionem imitati, qui (vt Caracallam Imperatorem dixisse apud Spartianum legimus) eos solùm vxoribus suis putabãt dominari qui Lunam masculino genere nominarent. Sic Iamblicho respondetur, sic Proclo, Porphyrioq́;, sic magnis illis Diabologicæ artis doctoribus tam multa centena animarum millia ad impietatem suam pertrahentibus, qui dicunt adunari omnia oportere, & creaturis elementaribus stellas & planetas, his suos dæmonas, dæmonibus Angelos & cœlestes minorum gentium Deos, his deniq; Deum adipisci. Verumtamen isti proxenetæ quotquot sunt Satanam solùm attrahũt, nec aliud Agrippa veteres Doctores imitatus præstitit. Ideoque 26. articulo determinationis à Sorbona factæ anno M. CCC. XCVIII. rescinditur & damnatur eorum impietas qui vim facultatẽq; intelligentiarum cœlestium in animam sic docet influere, vt cœlestiũ luminum

facul-

facultas influit in corpora: verùm amplius damnanda est atque detestanda eorum impietas qui vnicuique stellæ malum Dæmonem adesse tradunt. Quamquam errorem istum Aphrodiseus philosophus, Porphyrius, Proclus, & Iamblichus reiecerunt, qui ieiunabant optima fide, & bonis dæmonibus, paruulis Dijs alijs & Semideis sacrificabant, Hercule, Baccho, Apolline, AEsculapio, Angelis, & consimilibus insuper cooptatis. Quamobrem in Lege multoties inculcauit Deus, ne alius præter ipsum colatur aut adoretur Deus. Vox enim Hebræa *Tistaueh* quæ in Decalogo habetur, & Chaldæa *Tisgod* nihil aliud significat quàm inclinare sese & quod Latini dicũt adorare: vt Plinius, Galli, inquit, adorando dextram ad osculum referũt, totumque corpus circumagũt, quod in læuum fecisse religiosius esse putant. Præuidens autem Dominus Ethnicos primùm Stellas, planetas, aliásq; res creatas adituros, disertè pœna capitali id cauit fieri: eoq; amplius gradus in altari suo vetuit ad ascen-

cendendum exſtrui, vt rectà ad ipſum adiretur, non autem ijs gradib⁹ quos Platonici, Pythagorici, & alij ſequuti ſunt. Exod. 20.
Iſtud enim interdictum ne gradus fiant quibus ad altare Dei conſcendatur, notandum eſt Decalogo & in eodem capite ſubijci, vbi nulla eſt expreſſa tacitáue templi aut altaris mentio: ac propterеà de lapidibus ſolùm accipi non oportere. Sed vt præclaræ illius Magiæ quam albam vocant impietas demonſtretur, quiſquis ea ad rem optatam adipiſcendam & fruendam vtitur, effigiem Planetæ ſolenni ritu affabrè factam geſtat: quod nobis idcircò viſum eſt annotare, quia magnos viros & qui in magna opinione erant iſtis impietatib⁹ addictos vidimus: etiam vni ex Chriſtianorum principum potentiſſimis (cuius nomen præſtat reticeri) auream Iouis imaginem ex Theurgia fabricatam dari, quam ille circumgeſtabat vt maiorem ſibi amplitudinem compararet, & quæ de collo poſt mortem ipſius (mors autem fuit miſera) pendens inuenta eſt. Nam etiam Neapolitano cui-

dam Mago, quo vtebatur & conſeruatorem ſuum appellabat, mille ducentas libras francicas in ſtipendium annuum numerabat. Atqui mandatum illud Dei, non ſculpes tibi imaginem, habet Hebræum פסל omnem imaginem fuſam, cæſam, ſculptam, cælatam ſignificans: eorumq́; idololatria qui imagines iſtas & characteras gerunt omnino longè maior eſt, quàm illorum qui coram Deorum iſtorum quos diximus ſimulachris procumbunt, quod tamen indicta capitali pœna in lege Dei prohibetur. Sed Pythagoreorum, Academicorum, & infidelium gentium quæ iſtis rebus optima fide vtebantur inſignis ab his eſt differentia. Illi enim vt fuerint idololatræ, cùm eo pacto à ſe Deum adorari & dignè coli putauerint, non fuerunt Magi: hi verò qui interdictum norunt, & quamuis diabolum autorem ſciant eſſe ac inuentorem iſtorum ſcelerum, eis nihilominus abutuntur, hi igitur Magi dicendi ſunt. Iam itaq; minutatim illicitos modos quàm maxima religione poterimus

Exod. 20. & 21.

ordine

ordine persequamur, tum vt caueatur ab illis, tum vt si quando iudicia de artificibus erunt faciēda bene expendi possint. Quamquam in hoc argumento non mediocriter animi pendeo. Si enim oculis commonstrauero & palpandos digitis exhibuero ritus, modos, verba, quæ ad eam rem oportet adhiberi, equidem sic docuero id quod sepeliendum est obliuione sempiterna: sin autem obscurè vno verbo impietatem rei perstrinxero, sic neq; imperitis (quos vt ab isto pręcipitio caueant pręmoneri opus est) profuero, neq; iudicib⁹ qui ne fortè ex communi errore defunctoriè iudicent de merito istius criminis cupiunt informari: idq; præsertim hoc tempore, quo vrbes, vici, agri, adeoq; elemēta ipsa contaminata sunt, ac ne pueruli quidem ipsi exsortes sunt istius criminis. Fieri tamen non potest vt centesimam partem impietatum annotem quæ in hac causa cōmittuntur, quas neque scire cupio, neq; si scirem vellem exponere: sed aliquid solùm exscribam quod aut in scriptis

 legero,

legero, aut ex quæſtionibus habitis cognouero. Etſi maligni ſpiritus nouas artes, noua ſcelera comminiſcuntur momentis ſingulis, vt Poeta inquit, tibi nomina mille, Mille nocendi artes, &c. Vvierus autem (qui de comparando Defenſoris magorum nomine videtur ſatagere) non poteſt ſe excuſare quin impietatis ſummæ teneatur, quòd formulas omnium quæ vnquam cogitari poſſunt ſceleratiſſimas & ſummopere deteſtandas in librum ſuum retulerit: adeò vt ſpecie tenus diabolum & commenta eius criminetur, ſed ea tamen doceat indicétque, etiam characteribus & verbis appoſitis, quæ præceptor ipſius Agrippa dum viueret publico noluit committere. Atque hæc quidem cauſa eſt cur res iſtas obliuione inuoluendas, quoad eius fieri potuit, celauerim: facturus enim mihi ſum viſus operæpretium, ſi Iudices teneant quid ſupplicio dignum, & imperiti à retibus ſibi caueant, quæ bellus iſte protector ipſis decipiẽdis & ad Satanam perducendis antè comparauit. Modi igitur

tur quos antè explicauimus ex ſorte du-
ᶜti & in alea ſola videntur poſiti: in ſe-
quentibus verò ſunt verba, ſunt motus
quidam, ſunt & imagines, ex quibus ma-
lignus adeſſe ſpiritus manifeſtò cognoſ-
citur. Eiuſmodi eſt cribri ſaltatio à vete-
ribus paſſim vſurpata, vt apud Lucianum
legimus: vnde prouerbium κοσκίνῳ μαντέ-
νεσθαι, & nomen diuini κοσκινόμαντις (quaſi
cribrouatem dixeris) apud Theocritum,

εἶπε καὶ Ἀγροιὼ τ' ἀλαθέα κοσκινόμαντις.

Hac arte multi vtuntur palàm. Memini me Lutetiæ ante annos 20. in domo clariſſima videre adoleſcentem, qui intactum cribrum ſine alio naturali & latente modo præſentibus multis honeſtis viris agitauit, enuntiatis ſolummodò & reiteratis ſæpius voculis aliquot Gallicis quas hic placuit reticere. Huic autem malignum ſpiritum adfuiſſe eo demonſtratur, quòd eo abſente alter idipſum enuntiatis ijſdem vocibus tentauit facere, nec effecit quicquam. Equidem impietatem hanc affirmo eſſe, tum quia blaſphematur Deus quando per alium

Deut. 19. Ierem. 5. & 12. iuratur quàm per ipſum, quod iſte faciebat: tum quia modus eſt diabolicus, vt qui à natura fieri nequeat, & prohibeatur diuina lege. Quòd autem verborum virtus aliquid præſtare dicitur, technam eſſe diabolicã apertè vident omnes, eaq; malignos ſpiritus ſolere vti ad ineſcandos imperitos & ad ſcholam ſuam paulatim perducendos: nam etiam Iohannes Picus Mirandulanus Princeps voces barbaras nec intellectas in Magia plus ſcribit poſſe quàm eas quæ intelliguntur. Sed vt impietas apertius oſtendatur, nemo iam ruſticus neſcit vno verſu (quem nolo indicare) è Pſalmis pronuntiato quando lac premitur, non cogi butyrum. Fui Chellis Valeſiorum agro, cùm paruulus à pedibus puer ancillæ impedimento eſſet ne butyrum cogeret: ea autem interminante flagrũ à domino ſi carmen non eximeret, fecit eodem verſu præpoſterè enuntiato ac velut retexto, vt butyrum (in quo totus ferè dies conſumptus fuerat) cogeretur. Si vel tantillũ ſacchari indatur, butyrum non coagulari conſtat: hæc

In poſitionibus.

hæc enim à natura eſt ἀντιπάθεια: eademq́; ratione ſi æris Cyprij aliquantulum inij-ciatur in fornacem ferri, nõ liquatur fer-rum ſed abit totum in cinerem: quam-obrem fuſores accenſo igne metuentes ne qd immittatur æris, in illud incũbunt nequis proximè caminũ veniat. Sed hic quæritur liceátne verſum Scripturę ſacrę pronuntiare verbi gratia, verſum è Pſal-mis cùm itur cubitum, vt qua hora voles expergiſcaris. Spectabat quidem verſus vt Dauid ad orandum & prædicandum Dei laudes excitaretur: verumtamen nõ apponam eum, quia iniquè fit cùm ver-bis virtus tribuitur: vt nihil amplius ſit quàm quòd verbis habetur fides, hoc ta-men ſatis eſt vt homines prouehantur longiùs & ab his principijs in res ſuper-ſtitioſas & impias ferantur præcipites. I-mò ne quem circumueniant Magi, ipſo-rum carmina abundant pulchris oratio-nibus, Pſalmis, nomine Ieſu Chriſti vbiq; inſperſo & ſanctæ Trinitatis, cruce ad vo-ces ſingulas, aqua luſtrali, verbis è cano-ne Miſſę, Gloria in excelſis, Omnis ſpiri-

O 4 tus

tus laudet Dominum, A porta inferi, Credo videre bona Domini,&c. Quod eo deteſtabilius eſt, cùm ſanctæ voces ad ſortes magicas admittuntur. Si qui itaq; pronuntiatis aliquot verſibus aut Pſalmo bipennem rectà impingunt, ac tum eorum de quibus ſuſpicio eſt nomina proferunt ad aliquid cognoſcendum, ſi prolato illius qui reus eſt nomine mouetur bipennis, ars diabolica eſt quam veteres Ἀξινομαντείαν appellabant: ſimiliter annulo ſuper aquæ cyathum poſito Δακτυλιομαντεία, quam famoſa quædam malefica genere Itala exercebat Lutetiæ anno M. D. LXII. neſcio quas voces admurmurans, & interdum rem diuinans, de qua conſulebatur: etſi plerisque dabantur verba. Ioachimus Cameracenſis narrat Hieronymum Moronem, ex quo Cancellarius Mediolani fuit, loquentem annulum ac potius diabolum habuiſſe, qui tandem mercedem rependit hero ſuo dignam,& curauit eum abdicari. Sũt tamen qui genus iſtud ὑδρομαντείαν vocẽt, Dactyliomantiam verò putent de illis annu-

ἀξινομαντεία.

δακτυλιομαντεία.

ὑδρομαντεία.

annulis accipi in quibus Magi portant ſpiritus quos familiareis dicunt, δαίμονας παρέδρους Grçci. Υδρομαντειαν & Παγομαντειαν ex fontibus Numa Pompilius exercuiſſe dicitur. Etſi Hydromantiam Varro aliter accipit, narrans imaginem à puero, cuius opera vtebantur Magi, fuiſſe in aqua viſam, quæ verſus quinquaginta de toto bello Mithridatico antequàm gereretur pronuntiauerit. Incerta eſt ἀεροµάντεια, niſi fortè pars fuerit Auguralis ſcientiæ, quæ ex aeris conſtitutione coniectaret. Alia quoque diuinationis ſpecies ex farina fuit ἀλφιτομάντεια vel ἀλευρομάντεια, cuius meminit Iamblichus ſed ritum illius non exponit. Meminit quoque λιθομαντείας, ex lapidibus, nec eam explicat: nos autem ſuprà eam attigimus, interpretantes legis diuinæ locum qui lapidem imaginationis vetat adorari: vnde videtur lapis fuiſſe ad vnguem expolitus, tanquam ſpeculum ex quo imagines offerebantur & diuinationes petebantur. Illa quoque diuinatio facta ex lapide dici poſſet, cùm digito fertur Amethyſtus,

παγομαντεία.

ἀεϱομαντεία.

ἀλφιτομαντεία vel ἀλευρομαντεία.

lib. 3. c. 12.

λιθομαντεία.

quem Hebręi & Arabes vocant אלחלמיה propter naturalem ipsius proprietatem in efficiendis somnijs: nam articulus *Al* est Arabum, reliqua vox Hebræorum, somniumq; significat. Diuinationis ex lauro, quam Δαφνομάντειαν dicunt, ratio est eadem: quæ planta fuit olim sacra Apollini, & somnia creditur gignere magnasque vires in Magia obtinere, vt inquit Proclus. Ac somnia quidem per laurum effici concedo, quemadmodum ab omni odorata planta & fumis omnibus generantur: sed vsum illius ad veritatem alicuius rei cognoscendam illicitum esse affirmo ac diabolicum: aditur enim res creata, & creator deseritur ad diuinationem, quod prohibetur seuerissimè. Κεφαλεονομαντείας, ex asinino capite, idem iudicium. Quî fieret, nondum legi: ab AEgyptijs profectam puto. Nam apud Iosephum legimus contra Apionem Grammaticum (qui legatione ad Caligulam Imperatorem functus est) illum Iudæos calumniatum esse quòd in Dei templo caput asini habuerint. Πυρο-

Δαφνομαντεία.

Κεφαλεονομαντεία.

μάντεια

μάντεια & Καπνομάντεια, præcepta ex igne diuinatio & ex seminum quorundam fumo, præ alijs est diabolica: nam thymiama vel suffitum coniunctum habet, quo subiectum quoddam ac veluti corpus spiritui maligno subministratur: quo genere imperitos plerosq; circumueniunt Magi, nihil aliud esse quàm albam Magiam affirmantes. Ab hoc malo cauendum studiosius quàm à pestilentia. Ραβδομάντειαν medicum Tholosæ exercētem vidi, & submissa voce aliquot verba murmurantem, vt ambæ vnius virgæ extremitates oscula iungerent: sed nihil profecit, eos causatus qui intererant carere fide. Hoc facto, duo frustula eiusdem virgæ accipiunt, eaq; de collo suspēdunt curandæ quartanæ. Nefarium institutū, scelerata carmina, quæ sine ope Satanæ nihil omnino possunt. Ξυλομαντείας Hebræus quidam Doctor meminit in li. de sexcentis tredecim mandatis Dei, narrans è fragmentis ligni fieri in Illyrico: sed quid illud fuerit nescio, nec satis possum colligere. Thomas Aquinas genera

Πυρομαντεία & καπνομαντεία.

Ραβδομαντεία.

ξυλομαντεία.

Thom. 22. distin. 95.

&26 q.4. igitur & q.5. nec mirum. & 26.qu.2.& Gaspar Peucerus.

nera percurrit multa, ſed ne centeſimam quidem eorum partem. Sufficiunt iſta quæ diximus, vt de conſimilibus ſecreta verba aut characteras ad rem ſimplicem adiectos habentibus iudicari poſſit. An nuda verba ſine alia actione vlla quicquam poſſint, ſuo loco dicturi ſumus. Ex omnibus autem ſceleribus huiuſmodi nullum exſtat frequentius paſſim, nullum propè pernicioſius eo impedimento quod nouis coniugibus affertur: hoc vulgus dicit ligare ligulam, quod pueri quoq; exercent palàm ſumma impunitate & licentia, nonnulli etiam gloriantur. Neque verò nouum hoc inſtitutum eſt: nam Amaſin AEgypti Regem apud

Lib.2.

Herodotum legimus fuiſſe vinctum & impeditum ne rem haberet cum Laodice vxore ſua, donec carminibus ſolennibusq; precibus ſolutus eſſet. Concubinas quoque Theodorici Regis ijſdem ligamentis aduerſus Hermambergam vſas eſſe Paulus AEmilius in vita Clotarij ſecundi teſtatur. Rident quidem philoſophi Epicurei iſtud miraculum: verumtamen

tamen hi nodandæ ligulæ artifices qui habentur passim illos reddunt attonitos, vbi se experti sunt nulla arte mederi posse. Ideoq; Canon, Si per sortiarias, inquit, & maleficas artes, occulto sed nunquam iniusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, concubitus non sequitur, ad Deum per humilem confessionem est recurrendum. Quo ex loco notari quatuor aut quinq; axiomata necesse est: Primum, copulationem arte malefica impediri posse, quod omnes Theologi agnoscũt vno ore, & ipse Thomas in librum quartum sententiarum, distinctione 24. vbi dicitur vir respectu vnius solùm mulieris ac non aliarum nodari posse, & cap. vltimo de frigidis: Secundum, id occulto fieri sed tamen iusto iudicio permittentis Dei: Tertium, id totum à diabolo præparari: Quartum, ad Deum ieiunijs & orationibus recurrendum esse. Quod postremum caput apprimè notandum est, quia impietatis est in eo laborare vt (quod multi faciunt) diabolicis modis soluatur nodus: sic

33. qu. 1.

ſic enim ad diabolum & diabolicas ſuperſtitiones recurritur. In primis verò illud eſt admirabile, quod pueruli magicarum ſortium imperitiſſimi hanc artem pronuntiatis quibuſdam vocibus exercent, vinctaq́; ligula. De Rioleo generali apud Bleſenſes legato me audire memini puerulum quemdam in templo nodationem ligulæ ſub petaſo ſuo facientē à muliere fuiſſe perceptum quo tempore coniugio duorum benedicebatur, cumq́; deprehēſum cum ſua ligula aufugiſſe. Pictauij quoq; cùm in magnis conuentibus vices regij Procuratoris gererem anno M.D.LXVII. acta cuiuſdam quæſtionis in Magos mihi ſunt tradita: quam cauſam cùm meæ hoſpitæ, mulieri honeſtæ & bona exiſtimatione, narrarem, illa tanquam iſtius artis doctiſſima, me & Iacobo Bauuaſio relationum actuario præſentibus, explicauit eſſe formas nodandæ ligulæ amplius quinquaginta, ſiue ad virum coniugatum impediendum, ſiue ad mulierem ſolummodo, vt alter alterius faſtidiens infirmitatem adulte-

ulterijs ſeſe pollueret: plerumq; tamen virum illigari, vix mulierem: ligati autē poſſe in diem vnum, in annum, in æternum, aut quantiſper duratura eſſet ligula niſi ſoluerentur: eſſe nodationem qua vnus alterum deamet neq; redametur, ſed odio ſit vehementiſſimè: eſſe qua inter ſe amarent ardentiſſimè, ſin ad congreſſum veniretur alter alterum laniaret vnguibus & cæderet indigniſſimè: vt mihi fuit aliquando Tholoſę narratum, eo pacto fuiſſe virum mulieremque illigatos, qui poſt triennium recõciliati pulchram ſobolem progenuerint. Et quod amplius mirer, narrabat mulier dum vincta manebat ligula tumores ei adnaſcentes veluti verrucas ſpectari, indicia (vt aiebat illa) liberorum qui fuiſſent editi niſi occupauiſſet nodatio: poſſe verò nodationē fieri ad procreationem intercipiendam, non ad copulationem præuertendam. Homines etiam affirmabat eſſe quos nodare non poſſis: eſſe quos nodatio impediat ante coniugium: eſſe quos impediat coniugatos, ſed difficiliùs. Præterea in homi-

hominibus aiebat eiectionem lotij impediri posse (cauillare dicunt artifices quasi διαπορονᾷν subscude infibulare dicas) ex eo non paucos emori. Sic comperi miserum quendam puerum prope enectum esse, tum impedimentum per eum qui infibulauerat sublatum fuisse, vt mingentem palàm puerum traduceret: deinde verò post menses aliquot Magus iste decessit de vita maniacus. Narrabat quoque mulier sermones varios ad nodationem quemq; pertinenteis (qui neq; Græci fuerunt, neq; Hebraici, neq; Latini, neque Gallici, neq; Hispanici, neque Italici: ac ne cum alijs quidem linguis habuisse puto conuenientiam) & quo ex corio, quo colore ligulas esse oporteret. Nihil profectò ad nostram hãc Doctores omnes qui in titulum de frigidis & maleficiatis annotarunt. Cùm itaque in Pictonum agro hoc percrebuisset malum, Niorti capitalis Quæstor cùm vicinam suam noua nupta detulisset & accusauisset ligati viri anno M. D. LX. in obscurum carcerem eam rapi iussit, mi-

natus

natus ex eo nunquam egressuram esse nisi soluisset virum: itaq; post biduum captiua coniugatis concubitum imperauit, & Iudex solutum esse audiens è vinculis dimisit illam. Vt autem verba ligulasq; nihili esse constet, sed rem totam arte diaboli malitiaque peragi, abutentis hominibus & sceleratam ipsorum volũtatem adiuuantis, demonstrãt illud Latina Maronis verba, quæ certo consilio omittimus: carmen enim quo ad impediẽdam copulationem vtitur, Latinum verbis, sensu apertum est, ex quatuor metricis vocibus constitutum: quæ autem dicuntur hodie, planè sunt barbara: deinde Virgilius nouem nodos imperat, vnico vtuntur nostri. Illud præterea observatione dignum est, neq; penes Diabolum neq; penes Magos ipsius administros esse vt alios sensus obligent, hominesque à bibendo aut comedendo auertant intercepta eorum facultate: neque similiter posse homini membrum vllum præter virilitatem adimere, quod in Germania faciunt pudendis abditis

atq; in ventrem contractis. Ita Sprengerus hominem Spiræ narrat, cùm se pudendis orbatum esse crederet, Medicos & Chirurgos ad se inspiciendum aduocauisse, hos verò nihil omnino, ne vllum quidem vulnus percepisse: itaque hunc pacata deinde ea quam offenderat malefica restitutum esse. Alterum quoque exemplum affert ciuis Ratisbonensis, qui Magam arripuit strãgulaturus, eámque vi ad impedimentum soluendum compulit. In hoc autem Hebræi omnes consentiunt, Diabolum Deo permittente plurimùm in genitalia & concupiscẽtiam posse, dicentes allegoricè Satanam à serpente ferri. Serpente verò ἀλληγορικῶς voluptatem quæ in ventrem incumbit significari Philo & Hebræi tradunt. In Tobia quoque legimus septem viros qui

Tob. 7.

Raguelis filiam duxerant prima nuptiarum nocte à maligno spiritu fuisse occisos. Non debet autem videri mirum, si nodationibus istis diabolus plurimùm abutitur: primùm enim generis humani quod totis viribus conatur perdere pro-

procreationem impedit: deinde augustum illud amicitiæ vinculum inter virum & vxorem tollit: postremò qui ligati sunt artibus, ad scorta & adulteria transuolant. Horrendæ igitur impietatis istud est atque capitale, vt suo loco demonstrabimus: plerique tamen qui nodationibus istis abutuntur expressam cũ diabolo conuentionem nesciunt, neque inuocant eum: sed eum artificibus istis adesse constat. Iam igitur de ijs videamus qui inuocant diabolum: nam Magorum conditiones diuersæ sunt.

De tacitis malignorum spirituum inuocationibus. CAP. II.

INsignis Magorum est differentia, quã ob varietatem suppliciorum necesse est cognoscere. Illi enim de quibus antè agebamus carent malignorum spirituum inuocatione: horum verò non mediocris est differentia. Nam alij quibusdam verbis & mysterijs abutuntur sine expressa inuocatione, quamuis eò pertineant verba vt spiritus dicat aut indicet

rei illius quæ agitur veritatem, alij expressam inuocationem adhibent. Λεκανομάντειαν prisci Aſſyrij & Chaldæi plurimũ exercuerunt, inditis in peluim aqua plenam auri & argenti laminis gemmisque certo charactere ſculptis: qua ex pelui poſt ſermones aliquot pronuntiatos exilis vox inſtar ſibili exaudiebatur ex aqua reſponſa edens, ſine expreſſa inuocatione. Γαστρομάντεια ex vaſis vitreis rotundis aqua plenis conijciebatur, poſtquàm accenſis cereis quaſdam voces effati fuiſſent Magi: neque audiebatur vox vlla, ſed reſponſa ex notis quibuſdam & ſignis percipiebantur. Similiter è ſpeculis κατοπτρομάντεια, è glacie aut è cryſtallinis κρυσταλλομάντεια: quemadmodum Ioachimus Cameracenſis ciuem Noribergenſem à ſe viſum teſtatur qui cryſtallinum annulum emerat, ex quo quidem annulo viſionem eorum de quibus conſulebatur percipiebat puerulus, ſed poſteà emptor cùm à diabolo infeſtaretur diffregit annulum. Ea quæ dicitur ονυμάντεια fit, cùm fricato vngue aut cryſtallo certis confectioni-

Λεκανομαντεία.

Γαστρομαντεία.

Θατοπτρομαντεία.

κρυσταλλομαντεία.

ὀνυμαντεία.

ctionibus nescio qui sermones pronuntiantur, ac tum puerulo integræ & incorruptæ pudicitiæ videndum exhibetur illud quod quæritur: persuadet enim diabolus à se virginitatem deamari, cùm vt arte ista homines ab ineunte pueritia ad se pertrahat, tum vt humani generis impediat procreationem, cùm tamen suos ad nefarios concubitus & contra naturam prouocet & commixtionibus horrendis contaminet. Diuersa est Catoptromantia cuius Pausanias in Achaicis meminit, ab ea qua Magi nostri abutuntur. Cupiens enim aliquis cognoscere an à morbo reualiturus esset, speculum in fontem ad Cereris indebat Patris, & si mortui hominis figura appareret, iudicabatur moriturum, sin viuentis, reualiturum consultorem esse. Vide autem diaboli κυβείαν in magicis sortibus admirabilem: nam quia sunt viri boni & religiosi qui ne minante quidem morte grauissima diabolum essent inuocaturi, hoc ille persuadet verborum, characterum, herbarum, aut animantium, viribus affici,

eóque pacto à vero abducit etiam consyderatissimos: itaque Virgilius, qui non postremus inter Magos habebatur, inquit,

Carmina vel cœlo possunt deducere Lunam,
Carminibus Circe socios mutauit Vlyßis, Et alibi,
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. &c.
Atq; satas aliò vidi traducere messes. Item,
Hæc se carminibus promittit soluere mentes,
Sistere aquam fluuijs, & flumina vertere retrò,
Nocturnosq; ciet manes: mugire videbis
Sub pedibus terram, descendere montibus ornos.

Amplius verò Ouidius agens de malefica, cùm inquit,

Quum volui, ripis ipsis mirantibus amnes
In fontes rediere suos, concussaq; sisto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubilaq; induco, ventos abigoq; vocoq;
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces,
Et syluas moueo, iubeoq; tremiscere montes,
Et mugire solum, manésq; exigere sepulchris:
Te quoq; Luna traho, &c.

Quæ omnia si vera essent, humanas mētes plurimùm raperent admiratione: verumtamen magnum est quòd ita homines fascinātur, vt illud quod nihil est,

ad oculorum aſpectum putent eſſe veriſſimum. Et ſi hoc verborum vi non poteſt fieri, quicquid ſcribant homines ſcientiæ iſtius peritiſſimi, ſed ſolus diabolus iſtorum faſcinorum autor eſt atque adminiſter. Quam ad rem confirmandam illud argumentum pertinet quod antè diximus, homines à diabolo omni ſermone per Græcas, Latinas, barbaras, & inauditas voces decipi, quamuis pro varietate nationum ad eandem rem vocabula artis ſuæ ſoleat commutare. Demonſtrãt illud poetæ Virgilius & Theocritus, hic Græcus, Latinus ille, Marcellus & Nicolaus medici, & ipſe quoque Plinius, qui multa iſtarum fraudum profert vocabula ab ijs quæ Magi noſtri ſcripſerunt planè diſſonantia. Cruces etiam ac hoſtiæ inſperguntur paſſim, vt in iudicio cæci (qui Pariſijs fuit ſuſpenſus) confirmatum eſt, & duorum aliorum qui conuicti fatebantur ſe hoſtijs, crucibus, & orationibus plurimis vſos eſſe. Maximam impietatem, cùm Diabolus eo quod Magi putant ſanctiſſimum ad res ſummo

horrore & deteſtatione dignas abutitur. Etenim qui ludificatur & blaſphemat Iouem quem putat eſſe Deum (prout Caligulam feciſſe legimus) is tam reus eſt propemodũ, quàm ſi ludificetur Deum qui animos & voluntates hominum introſpicit: quemadmodum primus ille Scæuola, qui Porſennæ Hetruſcorum Regis vitam appetens occidit legatum eius, non minus reus exſtitit quàm ſi occidiſſet Regem. Hæc igitur illa mens, hoc conſilium Satanæ, vt non veram ſolùm religionem ex animis humanis eximat, verumetiam omnem conſcientiam metumq; maleficij: ideoque imperitis perſuadere nititur non à ſe iſta geri, ſed ex vi verborum proficiſci. Dixerit quiſquam Cabala (quæ Hebræorum eſt philoſophia) vim quoq; verbis & characteribus tribui, vt in Reuchlino, Galatino, & Cabaliſtis Pici poſitionibus legimus. Reſpondeo Cabalæ duas eſſe partes, vnam quam vocant Bereſchit, in principio, à prima Bibliorum voce, eámque veram Phyſicam & naturalem philoſophiam, in

in qua exponunt magnum istud opificium mundi & res arcanas inuolutas allegorijs, sententiasq; aliorum Philosophorum reprehendunt diuinę legi aduersantes: Alteram quam dicunt Mercaua, id est currus, à viso Ezechielis figurans maiestatem Dei & Angelorum comitatum, quæ celsa quidem & difficilis est, sed tamen intellectum in admirationem rapit & νοητȣ̃ κόσμȣ contemplationem. Hanc Hebræi aquarum ἐπȣρανίων vel supercœlestium, illam (Physicam dico) inferiorum aquarum appellãt nomine. In Prophetis & Lege Dei animaduertimus amplissima & elegantissima secreta operum Dei allegorijs Biblicis occultari (vt quisquis bene attenderit apud Philonem, Leonem Hebræum, Origenem, & Salomonem comperturus est) easq; viros & Prophetas sanctos quasi per manus posteris tradidisse: At non ita curiosè atque subtiliter clausulas, voces, syllabas, literas, adeóque singularum literarum puncta & characteras aucupabantur, vt posteà recentiores Iudęi rimati sunt. Hi enim

mirificam ſubtilitatem in magno Dei nomine tractando occupant, ex quo ſeptuagintaduo nomina Dei componunt, & Angelorum totidem: argutias quoque adhibent ad numeros, quos vocant Sephiroth: ex his nominibus numerisque putant mirabilia præſtari poſſe. Sed iſta mihi non probantur admodum, maximè cùm à magis Agrippa & conſimilibus maximum illud Dei nomen & auguſtiſſimum characteribus ipſorum intermiſceri & contaminari video, ad quos ſermonem Dauid habebat, dicens,

Pſalm. 50.

At Deus irarum plenus ſic dicet iniquo
Quem cœli aut hominum non cohibet metus.
Quid celſum nomen, quid polluis improbe iuſſa?
Infandumq; agitans in manibus nefas,
Fœderis inſtituis crepitantes fundere laudes?
At tu quæ doceant vtilium viam Spernis.

Reuchlinus & Agrippa falsò tradiderunt victoriam aduerſus Lyſiam & Antiochũ Epipiphanem Macchabæo Iudæ accidiſſe, quòd has quatuor literas militari ſigno impreſſit מכבי quibus ſignificatur
יהוה

מִי כָמוֹךָ בָּאֵלִים יהוה, qs eſt par tibi inter fortes, ô Iehouah? Atq; hæc quidem bellica fuit teſſera militibus imperata, ſed per hos characteras victoriã reportaſſe pernego. Itaq; Dei nomina in ore, in tabulis, in characteribus Magorum aut eorum qui tentant Dominum, non ſanctificantur, ſed polluuntur atq; blaſphemantur. Dei autem lex præcipit vt qui per contemptum nomen ipſius pronuntiat lapidetur. Non ſum neſcius malignos ſpiritus ab hoc ſacro nomine abhorrere, nominatoq; Iehouah repentè fugam verti: ſed Iehouæ nomen, quo æternus ſignificatur, quolibet ſermone pronuntiatum eumdem effectum obtinet: imò ſolum Dei nomen vtut commune & peruulgatum eſt, bono animo enũtiatum diabolos ſtatim propellit (quod toties vſuueniſſe nouimus quoties Magus aliquis in communi cœtu auxilium Dei implorauit) & quod amplius eſt, ſolus Dei metus & terror ab ipſo propulſat diabolos, vt poſteà dicturi ſumus. Paulus Grillandus qui vixit anno M. D. XXXVII. Sabinum quem-

Leuit. 24.

Lib. 1. de ſortilegijs.

quemdam non procul Roma fuisse scribit ab vxore persuasum vt se exemplo ipsius certis vnguentis inungeret, eoq; pacto cum Magis alijs exportaretur: credentem itaq; illum à diabolo istud non esse, sed ex vi vnguenti & enuntiati sermonis vxori paruisse: tum delatum in Beneuentanum Comitatum optimum Papæ fundum, idq́; sub nucem vbi versabantur Magi innumeri epulantes, idem fecisse quod faciebant alij: cumq́; sæpius salem quem perhorrescunt diaboli petiisset, & sal tandem (vt videbatur) ei allatus esset, vernaculo suo sermone dixisse, *Laudato sia Dio pur e venuto questo sale*, Laudetur Deus quandoquidem hic aduenit sal: simulatq; Dei nomen fuit pronuntiatum, omnem diabolorum Magorumque conuentum momento euanuisse, miserum illum Sabinum solum ac nudum remansisse, qui domum mendicans ad centesimum milliare reuersus est: reuersum vxorem accusasse, quæ viua igni fuit tradita postquàm veritatem facti agnouisset aliásque complureis accusasset.

cusasset, quæ euictæ similiter incendio fuerunt sublatæ. Quo exemplo constat euidentissimè, efficacitatem miraculorum non in figuris, characteribus, syllabis, vocibus, sed in timore Dei positam esse, Diabolum verò suas celantem fraudes verbis, characteribus, & consecratis hostijs abuti ad perficiendum voluntatem suam. Quod autem diabolum à sale dixim⁹ abhorrere, ratione optima nititur, quia sal æternitatis est & immortalitatis signum, neq; putredine neq; corruptione infestus vnquam, sed ipse à corruptione atque putredine omnia vindicans: Diabolus verò nihil procurat aliud quàm rerum creatarum corruptionem & dissolutionem, vt generationem Deus. Quamobrem salem mensæ loci sancti omnibusq́; vniuersè sacrificijs apponi lex Dei imperat: quod mandatum ab Hebræis Plato videtur didicisse cùm salem à Dijs affirmat diligi. Contrà verò sacrificijs vinum aut mel lex Dei vetat adhiberi, quod faciebant Ethnici, innuens Deum sine adulatione attentè prudenter Leuit.2.

dentet

denter & sobriè accedendum esse. Atque
hac in re falluntur qui vxorem Loti in
Genes. 19. statuam salis mutatam putauerunt: sic e-
nim Hebræi amplissima naturæ arcana
tenentes solent statuam salis pro perpe-
Num. 18. tua nominare, vt Lex Dei inquit, pan-
gam vobiscum fœdus salis, id est, perpe-
tuum. Si characteribus aut figuris nomi-
num Dei proprium esset vt res easdem
efficerent, non essent profecto Magi ad
suas inuocationes illis abusuri, quibus
tamen pleni sunt ipsorum libri. Ex his
itaque conficitur Cabalam, id est, sapi-
entiam à Deo acceptam quasi in ma-
num, Angelorum Prophetarúmque mi-
nisterio, non esse in characteribus aut fi-
guris positam, sed in secreta diuinorum
miraculorum intelligentia allegorijs
per sacram Scripturam implicata pas-
sim. Nulla enim propemodum exstat
oratio, præceptum nullum, cuius non
sit duplex, aut etiam triplex intelligen-
Leuit. 13. & 14. tia. Exempli causa, præceptum datum
Sacerdotibus de includendo homine
qui ex elephantiasi cœpit laborare cum
pri-

Lib. Pirke aboth sepe legitur Moses accepit quæ tamen scripta in libris Mosis nusquam reperiuntur.

primùm malum cernitur, & septeno quoque die, donec sanatus fuerit aut totus à capite ad pedes albus euaserit, reuisendo: tum de eo liberè dimittendo quia mundus est, inquit Scriptura: sin apparentem aliquam viuæ carnis partem habuerit, de eo ab aliorum conuersatione separando: præceptum igitur istud politicum miratur Philo, itaque moralem affert sensum, si bene memini, dicens non posse eum qui prorsus cognitione Dei caret ac conscientia aliis damno esse: qui autem diuinæ legis & veritatis sensu præditus se aliunde sinit nefarijs opinionib⁹ deprauari, hunc perniciosum esse, quia religionis specie venenū impietatis miscet, vt magi miscent Dei nominibus. Ad sensum illum politicum expressum lege Dei, & moralem Philonis alterum accedit elegantissimū naturæ mysterium quod nemo attigit: nempe quicquid corrumpitur id aerem quoq; & accedentes propiùs corruptionem inficere donec fuerit consummata, quod Theophrastus paucis libro de

Odori-

Odoribus expoſuit dicens πᾶν σαπρὸν κακῶδες, quicquid corrumpitur fœdum exhalat odorem: vt ouum, ſuauis & ſalutaris cibus quem antiquas regum delicias vocat Horatius, ſi incubatu cœperit corrumpi fœtet ſupra modum, aeremq́; inficit donec perfecta ſit corruptio & pullus excludatur: Ozimum quoque & Lauendula, quam veteres Nardum Celticam à naturali ipſius apud Occitanos ortu appellabant, quãdo tecta & compreſſa incipiunt corrumpi, fœtent vehementiſſimè, ſin corruptio ipſorum ſinitur cõſummari, oleum afferunt optimum & odoratiſſimum: Corruptum item genitale ſemen ſi in corruptione perſtat, cancros, bubones, & varos horrendos efficit. Eadem igitur ratione elephanticorum ſanguis eſt fœtidiſſimus quãdo corrumpitur, donec tota materia ſanguiuis planè conuerſa ſit: quamobrem dum conuertitur, non ſine periculo ad elephanticos acceditur: conuerſo eo nihil periculi. Atque hæc genuina Legis ſententia. Interdum hiſtorica ſolùm eſt ſententia, vt cùm

vt cùm Moſes dicitur populum numerauiſſe, & ſimilia: interdum allegorica, vt cùm Lex præputia cordium circuncidi iubet: præputium cordi nullum eſt, & ſi ineſſet nunquam tamen circuncidi poſſet: Innuit ergo lex improbas cogitationes reſcindendas eſſe, vindictæ appetentiam, auaritiam, cæteraq; vitia. Hoc pacto imperiti qui in Cabalam inuehuntur viſuri ſunt Deum nobis quaſi palpandum & cernendum oculis iſtud exhibere, non ſolùm literalem ſenſum teneri à nobis oportere, cùm verè Scriptura dicat, Litera occidit, Spiritus autem viuificat. Quamquam pulcherrimus in Lege Dei habetur locus ad rem iſtam demonſtrandam, vbi Moſes dicitur è monte (in Exod. 34. quo dies & noctes 40. fuerat) deſcendens velum faciei ſuæ impoſuiſſe vt alloqueretur populum, quod velum cùm ipſe ad Deum reuertebatur eximebat: id autem feciſſe, quia non poterat diu populus ſplendentem ipſius faciem conſpicere, id eſt (vt è literali ſenſu excedamus) non valebat myſteria & allegorias, quæ con-

fertim habentur in Lege Dei, animo percipere. Verumtamē populus Mosem retectum vidēs dicitur faciem ipsius quàm valde splenderet animaduertisse. Certè quicunque ex inconsyderata pertinacia expositiones istas improbant, quib9 Hieronymi, Augustini, Basilij, præcipuéque Origenis, omnium quoque Doctorum Hebræorum scripta abundant, iniuriam Deo ac Prophetis faciunt, qui nunquam aliter loquuti sunt. Ac ne excelsa quidem illa Salomonis scripta sunt aliud quàm parabolæ & allegoriæ, cáque certo consilio in eam formam inscripsit, vt demōstret singulis non oportere vbique insistere in literalem sensum quem Hebræi *sensum passuk*, id est, versus nominant: vnde barbari Latinitatis autores ex versu facientes passum *in hoc passu*, soliti sunt dicere. At Salomonem scribitur sapientia fuisse cumulatum, Deumq; plus in eum contulisse quàm in vllum hominem vnquam contulerit: hic tamen vt sapientum mentes supra terram altiùs erigat, docet cognitionem Dei esse arboris

vitæ

vitæ fructum. Non eſt igitur, quod plerique literæ inſiſtentes tradunt, arbor intelligenda. Hinc enim accidit vt boni iſti literalis ſenſus interpretes multa ἀθέων centena millia peperint, qui ex ſcripto illud de ſerpente in Geneſi loquente interpretati dicunt animantes brutas olim loquutas eſſe: vt faber quidam ferrarius in Gallia, poſtquam à celebri Prælato audiuiſſet in concione per Adamum (propterea quòd pomum ederat) totum genus humanum præter exiguum Chriſtianorum manipulum in damnationem æternam labefactatum eſſe, cùm videret ſibi contrà diſputanti Prælatum de ſenſu literali non ſatisfacere, dixit tandem tam multas rixas pro re tantilla ineptè excitari: quod blaſphemum dictum ſimulac noſtrorum aulicorum pulſauit aureis in prouerbium abijt, non abiturum ſententia mea, ſi hic qui docebant alios bene intellexiſſet atq; ſapienter explicauiſſet locum. Eodem errore Porphyrius in libris quos aduerſus Chriſtianos ſcripſit, ex literali ſenſu illud exagitãs

Geneſ.3.

quod de arbore ſcientiæ boni & mali & de arbore vitæ in Moſe legimus, innumeros homines à religione vera auocauit propter ea ἄτοπα quæ naſcuntur ex literali ſenſu: deſinunt verò ex diuina interpretatione, quam Deus Moſi & Prophetis tradidit, & quam apud Philonem, Moſem Maymonis filium, Leonem, Moſem Maymonis filium, Leuin, filium Iarrhi, Origenem, aliosque Theologos Hebræos & Chriſtianos legimus. In hanc ſententiam ait Lex non ea ſolùm animalia quæ non ruminant & quæ ſciſſum non habent vnguem immunda eſſe, ſed ea etiam quæ non ſunt vngue fiſſo, vtcunque ruminent: quod Origines de ijs accipit qui ſeſe in meditanda & contemplanda Dei Lege occupant, ſed inter literalem ſenſum & myſticum, inter carnem & ſpiritum nullam diſtinctionem ſeruant. Hunc autem (Origenem dico) magiſtrum Eccleſiarum Chriſti poſt Apoſtolos vocat Hieronymus, omniumq; Doctorum principem. Cùm itaque in Lege Dei legimus Pharaonem curauiſſe vt occiderentur mares

Leuit. 11.

In catalogo ſcriptor.

mares, & puellæ ſeruarentur incolumes, id præter conſtantem literalis ſenſus veritatem ſapientes Doctores ita accipiunt, Diabolum quem figurat Pharao in hoc incumbere, vt intellectum maſculam hominis partem interimat vitámq; det concupiſcentiæ. Item quod Abraham Saræ dominæ obſequutus dicitur ancillam eiusque filium eieciſſe, id Cabaliſtæ Theologi ſapienter exponunt rationi vt dominæ obſequendum eſſe, & cupiditatem eijciendam ac peccatum ex ea genitum. Cùm prohibetur ne fructiferæ arbores gerendo bellum excidantur, interdictum quoq; intelligendum eſt ne homines virtute præditi & opifices periti tollantur. Cùm dicitur oletum terra obrui oportere ne inficiatur aer, hoc quoq; eſt inde eruendum, dignius eſſe malum excuſatione quod occultum eſt: ideoq; cauendum ſingulis vt propalent ſuam turpitudinem, ne cuiquam ſit exemplũ mali. Quando interdicitur ne aries aut ouis Deo offeratur niſi tota ſit alba & ſine macula, putandum eſt animam quo-

que ſiſtendam Deo puram & mundam haberi oportere: quando interdicit ne clauda ſit, rectè ambulandum ſignificat in Lege Domini. Hebræus Philo in moralibus interpretationibus afferendis eſt mirificus, Leo & Maymonides in naturalibus, in vtriſque liber Zoar qui nondum fuit è Chaldæo ſermone verſus. Sicut autem de naturalibus prædictionibus, de Aſtrologia, & ſcientijs conſimilibus antè dicebamus, ſic etiam in Cabala à communi illo abuſu quem ſuprà attigimus abſtinendum: nihil enim eſt tam ſanctum & inuiolatum, quod non à Satana & adminiſtris ipſius polluatur. Artis eſt diabolicæ cùm Scriptura ſacra tanquam ad carmina adhibetur, quod nunquam priſci Hebræi cogitauerunt. Atq; hinc data fuit gentib' occaſio ad calumnijs petēdum verbum Dei Hebræorumque Cabalam, de qua ſic Plinius libro 30. cap. primo. Eſt alia, inquit, Magices factio à Moſe & Iochabella Iudæis pendēs. Corrupit autem dictionem Cabala quæ ſignificat Græcè ἀκρόαμα, id eſt, ſcientiam audi-

auditione comparatam nec literis exaratam, à verbo קבל accepit, eo quòd Cabalam non licebat docere aliter quàm viua voce, & quidem eos qui quadragesimum ætatis annum superasset: vt autem verba concepta ad miracula edenda pronuntientur nulla mentio, quamuis id Reuchlin⁹ & Galatinus voluerint: omnino certè abusus est. Si quis autem mihi obiecerit nihil hic inesse diabolici, si quando certus Psalmorum versus aut ad expergiscendum constituta hora, aut ad orandum Deum, aut ad conficiendas alias actiones bonas pronuntiabitur: Fatebor illud quidem non vltimum sapientiæ fundamentum esse, vt quis mane oraturus surgat, credibile esse qui primi suas preces offerunt eos primarias benedictiones reportare, vt Iacob anteuertit Esauum: propterea scriptura tota indice Prophetas summo mane ad laudandum Deum & primas suas actiones ei sacrificandum surrexisse, quemadmodum aiebat Dauid, *In matutinis meditabor in te.* Item, *Exsurge Psalterium, exsurge*

cithara, exſurgam diluculo, & apud Ierem. *Miſi ad vos Prophetas ſurgendo manè*: & Deus quoq; in deſerto videtur maximè procuraſſe vt mane populus ſurgeret, quia Sole ſuper Man radiante abibat in fumum & liqueſcebat illico, quamvis igne non liquefieret, vt gratiarum (ait Salomo) agendarum Deo monerentur: Nihilominus tamen illud affirmamus non licere vti Scriptura ſacra vt vis aliqua verbis tribuatur, quamuis ad finem optimum. Hæc recepta eſt Theologorum ſententia. Minorem itaq; veritatis ſpeciem habuerit, ſi quis Magos verborum vi poſſe crediderit ſegetes & terræ fructus perdere: etſi 12. tabulis diſertè cauebatur ne incantarentur fruges, *Qui fruges excantaſſet, aut qui malum carmen incantaſſet*, &c. non quòd magi ſuis carminibus fruges perdant aut tempeſtatem virtute verborum commoueant (vt alibi oſtendemus) ſed ope Satanæ: Sortilegus enim alter non poſſet idem efficere, quamuis eadem verba pronuntians. Quapropter imperitum vulgus non

valde

valde miratus ſum, ſed Catonem illum docere luxatis membris carmen auxiliari: Cæſarem quoque Dictatorem poſt vnum ancipitem vehiculi caſum, ſemper vt primùm conſediſſet carmine ter repetito ſecuritatem itinerum ſolitum aucupari, cùm tamen obſeruationes iſtas ex more deriſerit: & M. Seruilium Nonianum principem ciuitatis, qui chartam duabus literis Græcis P & A inſcriptam ſubnectebat collo metu lippitudinis. Si qua fuiſſet radix ſalutaris herbáue medica, odore & proprietate naturæ mala hęc curatura, ſpeciem aliquam habuiſſent: vt radicem Pæoniæ appenſam collo certum eſt epilepticis adiumento eſſe plurimùm, & confirmatum experientia: ſed chartam aut characteras ſubnecti collo, quicquid inſcribatur, cum Ioanne Chryſoſtomo & Auguſtino ſtatuimus meram eſſe idololatriam, ſi ignorantes fecerint: ſortilegium verò, ſi iſtud illi commiſerint qui nouerunt interdictum, nec eo minus fidem ſuperſtitionibus adhibent. Etenim hic quoque eſt idololatria, ſi vis

Plinius li. 28. cap. 2.

Homil. 43. in Matth. ca. 23. licet fiant periapta cum inſcriptione Agnus

Dei, Lib. 1. de ceremoniis, & distin. 7. ca. 3. de consecra.

curandi herbis, plantis, animalibus, metallis tribuitur, nisi eadem opera laus ad Deum tota referatur. Ideoq; Hebræi tradunt Salomonis librum de vi & proprietate animantium, plantarum, lapidum, herbarum, metallorumque omnium ex mandato Regis Ezechiæ crematum esse, ne ad idololatriam ratione ista homines adducerentur: vt serpentem quoque æneum è deserto allatum Ezechias igni præcepit tradi, quod eum imperitus populus adoraret. Quanto æquius ergo futurum est censeri idololatriam, si verbis & characteribus adhibetur fides, ijsque non formatis à Deo (vt sunt res creatæ) sed per homines aut malignos spiritus inuentis? hoc verò non solùm idololatria, sed purum putum est sortilegium. Idololatriam cum Augustino veteribusque & recentibus Theologis appello auersionem à creatore ad creaturam. Etenim videmus verba ad effectum suum nunquam perduci, nisi ipsis adhibeatur fides: tum peruigil Satanas seipsum ingerit & ad tempus compēsat idololatriam,

t ex idololatra perfectum Magum Sortilegumq; reddat, quod ſuo loco oſtēdemus. Hic fortè aliquis obiecerit vocem, ſermonem Dei, duasq; tabulas manu ipſius exaratas tam eſſe opera Dei quàm Solem, Lunam, aut cœlum: itaq; illa etiā naturalem vim obtinere: quod Mirandulanus Princeps & Reuchlinus ſentiūt. Ego verò nullam his verbis facultatē ineſſe dico, niſi ad eum effectum cuius cauſa enuntiata à Deo ac digitis inſculpta ſunt: neq; ad tempeſtatem ſerenitatémve aut aliud efficiendum, ſed ad vitam æternam ijs qui morem geſſerint tribuendam, ſicuti ſcriptum eſt, Hoc fac & viues. Hominum aūt Satanęq; verba nihil ampliùs poſſunt, quā fructus picti, ſtatuę, & res artificioſæ eiuſdem generis. Hanc demum poteſtatem Satanas à Deo obtinet, vt eam aduerſus Ethnicos, idololatras, infideles, & Dei contemptores exerat qui decipiuntur verborum fucis, ac eorum inprimis quæ nequeunt intelligi, quia minorem (ait Plinius) fidem homines adhibent ijs quæ intelligunt. Quamobrē

Gale-

Galenus lib. 6. de ſimplicibus pharmacis Xenocratem Aphrodiſæum & Pamphilum quendam improbat, qui fraudibus iſtis inſtructi Medicos ſimulabant. Plinius quoq; ſeptem primis capitibus lib. 28. his abundat ineptijs: & quamuis eas ſecundo capite dicat ſapientiſſimi cuiuſq; fide reſpui, Theophraſtum tamen, Catonem, & Cæſarem in quibuſdam malis narrat fidem his nugis adhibuiſſe. Mirum autem eſt & ab omni antiquitate annotatum, ſerpentes incantari: Improbum enim Dauid comparat Aſpidi aures ab incantatoris callidi voce obturanti. Hi verò plerumque à ſerpentibus occiduntur: quamobrem ait Salomo neminem de incantatore occiſo à ſerpẽte capturum miſericordiam. Sic Sortilegus quidam Salisburgenſis cùm in oculis totius populi ſerpentes omneis qui in ambitu ad milliare integrum fuerant, in foſſam vnã coegiſſet & tradidiſſet morti, à poſtremo eoque permagno furiosè inſultante enectus eſt. Atque hac ratione conſtat, neque voce *hypokindox* quam

Theo-

Theophrastus Paracelsus affert, neq; aliis Psalmi 91. neq; vocum vllarum virtute, quicquid obtendatur, hæc præstari posse. Qui enim fuissent serpentes per integrum milliaris ambitum vocem hominis audituri, & quidem profundè in terram abditi? Quamquam Aristot. sub finem libri περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων scribit Tenæ oppido Thessaliæ fuisse maleficam quæ fascinaret basiliscum. Is ergo fuit diabolus, qui fidos suos administros hoc compensat præmio. Ac propterea Canonem, nec mirum, 26. q. 5. & Augustinum dicentes per Magos virtute carminum infici homines atq; enecari, sic intelligimus vt opera Diaboli istud effici statuamus. Docuit enim amplius millies experientia à verbis ab altero quàm Mago pronuntiatis nihil esse consectarium: Sin autem leuioribus in rebus nonnunquam visa sunt effectum suum habuisse, vt in ligaturis diximus, pro certo illud habendum est diabolos (qui vbiq; præsto sunt) & voluntatis illius qui maleficium aliquod cogitat administros

esse,

esse, & ad hominem grauioribus malefactis ac impietatibus implicandum eam perficere.

De expreßis malignorum ſpirituum inuocationibus. CAP. III.

QVicunq; rem bonam facere arbitrati malignum ſpiritum (quem pro Deo habent) inuocant ad conſilium aut opem aut conſolationem ſuam (vt Ethnici priſci faciebant, & multi noſtra memoria in Occidentalibus inſulis faciunt) nihilo amplius Magi dicendi ſunt quàm illi qui Solem Lunam & res creatas adorabant: Idololatræ iure appellantur. An verò bonam ipſorum conſcientiam accipiat Deus, id committo iudicio eius: nam qui hoc quæſierit, is ſe in Dei arcana plus ſatis intulerit: vt ij qui Socratem, Phocionem, Ariſtidem iuſtum non dubitauerunt velut Magos turpiſſimos æternæ damnationi & ſupplicijs paribus addicere, cùm tamen Lex Dei pœnam
Deut.15. pro delicti grauitate decerni imperet. Sed inter Ethnicos quicunq; bonorum

mali-

malignorumque ſpirituum diſcrimine cognito & ſacrificabant liberos, & adulteria, præpoſteram libidinem, omniaque turpia, horrenda, & rectæ rationi (quam à natura in mentib' noſtris ingenerauit Deus) aduerſantia committebāt vt inſtitutum ſuum aſſequerentur, hi nō ſolùm fuerunt idololatræ, ſed etiam Magi, eoq; nomine à Philoſophis omnibus & legumlatoribus condemnantur. Hæc illa cauſa eſt cur Deus populo ſuo dixerit, ſe Amorrhæos alioſq; populos ſortilegia exercentes è regione exſtirpaſſe: cur etiam Rom. Senatuſconſulto Bacchanalia cognitis exſecrabilibus ſortilegijs quæ noctu committebantur, ex vrbe & Italia tota eiecta ſunt. Nullum autem lapidem non mouet Satanas vt ſibi homines vindicet abduceátque à vera veri Dei adoratione: Cùm itaq; Deus non ſit aſpectabilis, ſed admirabilem Solis elegantiam, cœleſtiumq; luminum conuerſationem, vim, motum homines proſpiciant, perfacilè illuc delapſi ſunt, vt Solem, Lunam, Iouem, & alia cœleſtia corpora Deut. 18.

laudi-

laudibus extollerent atq; ſupplicarent:& pro eo quod Noe liberos ſuos docuerat vt ſacrificarent vbique Domino, facile fuit vota ad Solem, Lunam, cœleſtiaque corpora conuertere, quæ Noe & poſteri perdiu exhibebant Deo. Hoc Abraham in Chaldęa videns indignè fieri pronuntiauit, & eo nomine malè exceptus eſt, vt Philo, Ioſephus, & Moſes Maymonis vno ore docēt: Deus verò ipſum ex Chaldæa exire iuſſit, vt in ipſo & poſteris verum Eccleſiæ ſignum conſeruaret. Hoc cōſequutus Satanas, cœleſtium inquam corporum adorationem, elementorum quoq; ſenſim inuexit cultum: primùm ignis, cui omnes gentes honorem permagnum habuerunt, deinde terræ velut matris & genitricis hominum bonorumq; omnium: nec ſpectantibus altiùs hominibus, nec contemplatione intellectus ad Deum vſq; rerum omnium autorem & creatorem euolantibus. Ab elementis ad alias res creatas ventum eſt: adorauerunt itaq; Deos panis & vini inuentores Bacchum & Cererem multi,

etiamq;

etiamque bouem AEgyptij quem vocabant Apin, eo quòd videatur animalium omnium quæ in orbe terrarum degunt esse vtilissimum: Quam opinionem vt confirmaret Satanas, aliquando specie bouis apparebat, eoq́; mortuo lamentationes fiebant maximę. Atq; hæc Apidis superstitio adeò Israelitarum animos incesserat, vt ad figurandum Deum qui eduxerat ipsos è terra AEgypti vitulum fusilem confecerint, Deum cœli & terræ quem adorabant forma vituli putantes fingi oportere, cùm tamen Deus indicta capitali pœna vetuisset formam vllam aut figuram sibi assignari: quamobrem incensus ira populum grauiter castigauit. Sed ne his quidem acquieuit Satanas: principes enim viri (ait Salomo) amissorum liberorum quos deamauerant memoriam conseruaturi, eorum curabant pingi & incidi vultum, studiosè imagines asseruabant, osculabantur sæpe, honorem exhibebant: quēadmodum Augustum Cæsarem Capitolio exeuntem legimus defuncti nepotis ima-

Exod. 20.

Suet. in Augusto.

imaginem forma expressam Cupidinis solitum osculari. Idem quoque factum Principibus potentissimis. Nam apud Herodotum legitur in summa Babylonis turri fuisse templum dicatum Belo regi Assyriæ quem vocabant Iouem: cumque illius cultum Assyrij & Chaldæi cœpissent instituere, procedente ipsorum imperio ad omnes Asianos bonamque partem Africæ, sacrificia quoque & superstitiones ipsorum inualuerunt per imperium totum quod fuit amplissimum (capiebat enim 127. præfecturas, & in ijs AEgyptum duplo ampliorem quam sit regnum Galliæ) & paulatim in Græciam transmearunt. Ideoque Deus per Esaiam abominatur Babylonem, quòd sortilegia & superstitiones suas in populos transmiserit: & Porphyrius ad Boethum scribens, Theodoricus, & Iamblichus consentiunt omnes antiquas superstitiones à Chaldæis manauisse. Ex quo in Deorũ numerum cœperunt homines cooptari, infinitus Deorum numerus exstitit. Fuerunt enim

Lib. de curatione Græcarum affectionum.

nim minimùm tricies ſexies mille, vt veteres annotarunt, præter Deos manes, id eſt, parentum & conſanguineorum ſpiritus, quos pro Dijs habebant, quibus ſacrificabant, & ad quorum ſepulchra comedebant: in quos Scriptura inuehens ac deteſtans eorum maleficia, inquit: Et comederunt ſacrificia mortuorum. Horum ſacrificiorum ſpecie animæ defunctorum primùm fuerunt inuocatæ: atque hæc Νεκρομαντεία, haud ſcio an prima ſortium magicarum & vetuſtiſſima. Eſaias enim deteſtans impietatem iſtam capite octauo, An non quiſque, inquit, mortuos pro viuis conſulturus eſt? Et Saul exitum poſtremi in Philiſtæos prælij cupiens cognoſcere Magam Endore conſuluit, quæ euocatum Samuelem aut Samuelis imaginem ſola vidit, Saule non vidente eum. Itaque rogauit eum Samuel quamobrem interturbaret quietem ſuam, cùm à Deo relictus, & Deus ipſi inimicus eſſet, adiecit eum Dauidi regnum tradidiſſe quòd verbo eius Saul non obſequutus eſſet, ipſumq; &

Νεκρομαντεία.

1. Sam. 28.

liberos fore ſecum die poſtero. Non ſum neſcius placere quibuſdam Theologis diabolum fuiſſe iſtum, ac non Samuelem: ſed bona pars refragatur freta loco Eccleſiaſtici cap. 46. qui narrat in Samuelis laudibus, ipſum poſt mortem prophetaſſe prænuntiata morte Regis & Philiſtæorum victoria. In eadem ſententia eſt Iuſtinus Martyr, Rabbi Sædias, Hasias, & Hebræorum plerique: & ijs obſeruandum eſt illud ſuffragari quòd reſponſio per Samuelis imaginem, quem diabolum putant, Sauli facta, magnum Iehouæ nomen habet quinquies repetitum, quod etiam audire dæmones perhorreſcunt. Ideoq; iudicium R. Dauidis Kimhi in hunc locum, neq; Tertulliani libro de anima neq; Auguſtini amplecti poſſum, ſtatuentium hunc fuiſſe diabolum, nec aduerſantem huic ſententiam planè confirmare. Deinde verò ſi eo damnetur Saul, quòd Regem Amalecitarum, captiuos, & pecora ex mandato Dei non interfecerit (nam hanc ſolam
1. Sam. 20 cauſam Scriptura ſacra adducit cur Deus

Sauli

Sauli infensus fuerit) altius quidem certè in consilium Dei penetratur: maximè cùm huius peccati nomine tantisper dũ vixit pœnas luerit non mediocreis, vexatus à Satana & plerumque in summum furorem actus. Paulus autem 1. Corint. 5. consilium dat, vt qui incestum perpetrauit eijciatur ex Ecclesia, vt corpore ipsius tradito Satanæ quod affligeretur, spiritus seruaretur die iudicij: quo spectat illud Samuelis, *cras mecum eris*, nimirum postquàm iustè afflictus à Deo & desertus fuerat eam ob causam quòd in Amalecitis omnibus pecoribusq; occidendis morem non gessisset Domino. Sic etiam in pari causa 1. Regum 13. Prophetæ ad Ieroboamum misso dicitur, non fore vt sepeliatur in sepulchro maiorum, quia cibum contra quàm ipsi fuerat indictum in Samaria sumpserit: deinde à leone paulo pòst occiditur, qui tamen corpus ipsius cum asino reliquit intactum donec in sepulchrum efferretur. Qua ex re manifestum est, Prophetæ animam ob peccatum istud non fuisse à Deo damna-

tam,cùm præsertim cadauer eius non siuerit à leone deuorari. Vt ergo damnationem iudicio Dei permittamus,Deus æquè potest voluntatem suam per sortilegos & improbos atq; per electos exponere,vt somnijs Nabuchodonozeris, Pharaonis,& Balehami demonstratur: sic etiam tradunt Theologi in locum illum Euãgelij,Expedit vnum hominem mori pro populo , atq; hanc esse ꝓphetiam ex ore Caiphæ docēt. Deinde quid illud dici prohibet, Deum siuisse vt veniret Samuel postquàm defunctus esset, ad ruinam Saulis & status euersionem prædicendam? Audiui ex Insulano Abbate Noualliorum Domino,qui iam legatione Constantinopoli à Rege fungitur, & ex nobili Polono cui nomen est Pruinski Legato in Galliam, vnum ex maximis Christiani orbis Regibus auidum sui exitus cognoscendi Iacobitam Necromantem ad se accersiuisse, qui confecta missa & sacrata hostia primogenitum quendã decēnem puerum ad hoc comparatum truncari iussi[illegible] capite: eo hostiæ imposito
certis

certas voces pronuntiaſſe, characteras quos ſcire non attinet adhibuiſſe, ac tum roganti quid vellet caput duobus verbis reſpondiſſe, *Vim patior*: illicò furibundum Regem indeſinenter clamauiſſe, tollite caput iſtud, & in eo furore exſpiraſſe. Hęc hiſtoria in toto regno vbi geſta eſt pro certa & indubitata habetur, etſi quinq; homines ſolùm negotio interfuere. Non diſſimilis huic hiſtoria Theodorici Imperatoris legitur, qui poſtquàm Symmacho ceruices præſcindi curauiſſet, appoſito ad menſam ingente piſce viſus eſt ſibi videre caput Symmachi, & furore correptus paulo pòſt vita defunctus eſt. Quod ſi ita eſt, quis duas illas voces in os pueri inditas fuiſſe à Deo dubitet? Græcè enim Latineq; puer neſciuerat, & repentina tam horrendi ſceleris vltio certè à Deo ſumpta eſt: niſi quis fortè dixerit ſpiritum pueri aut Angelum proloquutum eſſe, & Regem excarnificaſſe ad vindictam ſceleris: nam quò innocentior eſt ſanguis, eò vindicta grauior. Atque hac quidem in re conſpicua eſt

execrabilis impietas, quòd innocẽs, mas,
Leuit.13. & primogenitus (quem Deus Lege sibi
sanctificari iubet) capitur & præsciendis
futuris sacrificatur diabolo: eaque non
noua sed peruetus impietas, vt Elias Le-
uites annotauit, qui istud sermone suo
appellat Theraphim. Etsi hic cruentum
caput scribit laminæ aureæ imponi soli-
tum cum nomine dęmonis certisq; cha-
racteribus, quos omissurus sum, ita eum
adorari conceptis verbis, quæ neque dici
opus est neque scribi, sed præstat reticeri
prout institui facere: cum tamen sit ne-
cessarium probè teneri, quãta sit istorum
damnatorum hominum impietas, vt ab
ipsis caueatur. Hominum interfectorum
animas plerumque instare vindicandis
occisoribus veteres affirmarunt. Pausa-
niam Lacedæmoniorum regem in Plu-
tarcho legimus, cùm esset Constantino-
poli, generosam adolescentulam mune-
re accepisse: vt autem puellam virginem
ad ipsum pudebat accedere nisi digressis
omnibus, solam cubiculum ingredien-
tem noctu lucernam abiecisse: cui⁹ casu
Pausa-

Pausaniam repētè excitatum, & tanquā si vita ipsius in tenebris peteretur attonitū, arripuisse pugionem, & incognitam adolescentulam occidisse: ex eo tempore sine intermissione Pausaniam à spiritu vexatum esse ad mortem vsque, quem spiritum adolescētulæ narrabat esse persimilem. Hominem in vinculis vidi anno millesimo quingentesimo sexagesimo nono, quòd ira percitus vxorem occidisset, qui data sibi & confirmata venia maleficij conquerebatur sibi nullā quietem esse: se enim singulis noctibus ab ea cædi. Sed hoc tamen homicidis omnibus non vsuuenire constat. Existimant quidem nonnulli si homo occisus sine vindictæ studio decesserit, id non accidere: verumtamen notauit antiquitas, & Plato scripsit libro de legibus 1. animos eorum qui occubuerunt in occisores insistere: quod Marsilius Ficinus libro 16. de animarum immortalitate, Lucretius, & Virgilius AEnei. 4. verum esse dicunt, & infinitis iudicijs probauerunt iudices, homicida super cadauer (etsi non attin-

gat) transeunte statim è vulnere manare sanguinem. In hanc rem nō pauci quoq; Doctores ciuilis & canonici iuris cōsentiunt, & præsumptionem hanc argumētum esse cōiecturamq́; violentam in reum statuunt, ex qua legitimè ad quæstionem rapi possit: nam etiam hoc modo persæpe innotuerunt sontes. Id Plutarchus de Damone scribit, Sueton. de Caligula. Aiunt consimiliter animam quæ de hoc mundo non inuita migrauerit, aut saltem brutis cupiditatibus se non immerserit, vestigijs corporis non ampliùs hærere: vt ij faciunt qui bestiarum vitam vixerunt, de quibus Horatius,

Et affigit humo diuinæ particulam auræ.

Horum itaq; animas desyderari à Necromantis & sortilegis, sepulchra de nocte circumeuntibus carnémq; corporum edentibus: quemadmodum in Thessalia Magi exstiterūt qui mortuorum perquirebant corpora, eaq́; (nisi accuratè per vigiles obseruarentur) erosis naribus, ore, genis, alijsq; partibus inueniebantur. Potius crediderim eò impietatis a Diabolo per-

Paris. de Puteo in syndicat. verbo tortura. Hippolit. cons. 24. nu. 2. vo. 1. & con. 90. n. 3. & cons. 91. nu. 4. & cons. 100. nu. 4. & consil. 110. nu. 4. vo. 2. Ang. in tractat. de homic. Ioan. de Neuisa in sylua nup. ver. cadauer. Boerius decis. 619. nu. 1. Apulei. in asino aureo.

perduci Magos persuadente sic defunctorum animas attrahi. Etsi Græci Necromantem appellauerũt ψυχαγωγὸν quasi animæducum dixeris: Thessalis quoq; & Arcadibus fuit istud palàm vsitatissimum, apud quos Pompeio placuit ex Erichthone Maga exitum Pharsalici prẹlij Necromantica arte cognoscere, quo in prælio (vtcunq; de victoria fuisset confirmatus) fusus est, prout omnibus accidit qui viam istam sequuti sunt. Nuper nostrorum patrum temporibus siquando eos qui sancti habebantur indigitari oportuit, quidam liber inuocationum plenus publicè legebatur noctu. Libro nomen erat *Grimorium*, quod asseruatur in abdito: itaque de eo aut de re sanctè & in rem bonam facta nequeo iudicare. Hoc solùm affirmo damnandum esse vsum Necromantiæ, qua diabolus pater mendacij de veritate, de rebus abditis, etiamque de salute hominum consulitur. Etenim animæ quas Necromantæ sacrificijs à se adduci putant ferè sunt diaboli: ac propterea quicunque capita mor-

tuorum

tuorum ſeruant, niſi medicinam aut chirurgicam faciant, ij plerumque exercent Necromantiam, vt Ioachimus Camerarius à ſe viſos narrat nõ ita pridem, qui diabolo per caput mortui loquente vtebantur. Sed quoniam homines bene inſtituti & quicunque ſunt meticuloſi perhorreſcunt noctu ſepulchra accedere & in artes iſtas incumbere, alias rationes excogitauit Satanas vt hos ad ſui adorationem pertraheret: inſinuabat enim ſe in earum corpora quæ frequẽtes in templis erant, & per eas loquebatur. Id autem plurimùm virginibus accidebat ſortilegis ad impietatis opus adornatis, quæ ieiunantes religione maxima orabant in ſpecu Apollinis, ſomnumq; in ea capiebant (nam quo grauior eſt impietas, eò honeſtiore pietatis & religionis velo obtegitur) tum diabolo in illius corpus ingreſſo quæ ita noctem tranſegerat, illa poſtridie diuinabat & de rebus quæſitis reſponſa dabat plerumq; amphibola: atque hæ ſacerdotes Pythiæ, nonnũquam etiam Sibyllæ dicebantur. Sic Virgilius

Sibyl-

Sibyllam Cumanam nominat, quæ precibus ad Satanam in ſpecu habitis furore correpta ſpumabat, & nouo ſermone loquebatur; ac tum prædicabatur Deum ad ipſam aduenisse. Quamobrem in Lege Dei præcipitur, vt lapidibus obruatur mulier prædita ſpiritu Pythonico. Hebræi appellant אב, LXXII. interpretes ἐγγαστρίμυθον ἢ ἐπ κοιλὸν, quaſi dicas in vẽtre aut vaſe loquentem: quod Magi cum ſuís phialis vitreis peluibusq́; faciunt. Vulgata verſio Græcos in transferendo ſequuta eſt Apollinis Pythij oracula conſulentes. Narrat Cælius Rhodiginus puellam nuper in regione ſua à ſe viſam, cuius in corpore ſpiritus erat Pythonicus res præſentes & occultas verè per pudenda reſponſans, & de futuris perſæpe mentiens. Verùm quod ex Apolline Delio reſponſa plurimùm petebantur, id eo factum eſt quòd euidentiora eſſent: quamobrem Delius dicebatur ἀπὸ τȣ̃ δήλȣ. Scribit Chryſoſtomus Sacerdotem in ſpecu proſtratam Pythonicum ſpiritum ſolitam accipere & deſpumare furore

cor-

correptam, ac tum plerumq; dæmonem (quem Ethnici colebant pro Deo) per eius pudenda respondisse: quod Origenes aduersus Celsum Epicureum deridet grauiter, & Plutarchus etiam (quamuis Ethnicus) extremi esse furoris testatur quòd Deus in fœminas istas intrare creditur, imò & religionem & naturam Dei sic traducendam polluendámque propinari. De Sibyllis iudicium permitto sapientioribus: videtur tamen Lactantius & quicunque tanti fecere Sibyllarum oracula, non satis originem vnde processerunt ista attendisse. Etenim Virgilius testis est Sibyllam Cumanam omnium celeberrimam Sacerdotem Pythiam fuisse ac dæmoniacam: & bona pars istorum oraculorum Saturno solùm, Ioue, Venere, Neptuno personant. Prætereà Ethnicæ fuerunt Sibyllæ omnes & à fide nostra alienæ, quarum neque Scripturæ meminerunt vnquam, neque vllam confirmationem aut approbationem dedit Conciliorum (fuerunt autem ampliùs sexcenta) autoritas. Verùm

Lib. 6. AEneid.

Lactantius videns apud Ethnicos nihil maiestatem Bibliorum posse, Sibyllinis oraculis tentauit id quod volebat ostendere: quamquam hæc oracula quibus illis adhibebant fidem fortè pro libito fuerunt concinnata. Hos autem Sibyllinos versus qui excusi exstant & Latini per Castallionem facti, nihil quàm summam historiæ Biblicæ continentes: hos ergo Sibyllarum esse ridiculum est credere: cum ne vnus quidem versus eorum compareat quos è Sibyllinis Cicero, Liuius, Porphyrius, Plutarchus, & Græci authores adduxerunt. Verumtamen benefactum eo tempore putauerunt Patres, si Ethnici quocunque modo pertrahi ad religionem Christianam possent: quæ opinio impura est ac iure damnata, cùm Prophetias diuinitus inspiratas cum ijs sit nefas coniungere, quas apud infideles Ethnicos Satanas Sibyllis inspirauit. Aristoteles huius diuinationis & furoris peruestigans causam admiratur vehementissimè: tandemq; statuit ex antrorum vapore fieri, vt in Lebadia

Lib. de mundo ad Alex.

dia ſpecu, Trophoniana, Corycia, Pythia, & alijs: ſed hæc cauſa ratione nulla nititur. Nam cur hæc potius quàm illa ediderit? cur ex tot centenis ſpecuum millibus ne ſex quidem ediderunt? cur etiam centum annis aut centum viginti ante Ciceronis tempora (vt in libris de diuinatione legimus) edi in ſuis antris deſiuerunt? neq; enim permutata fuerunt antra: qua occaſione Plutarchus eorum Dæmonas defendit obijſſe. Præterea an iſtud aliquam veritatis cauſam habuerit, eo vapore fieri vt ſpiritus ingrediatur in fœminam, in ſtomacho eius loquatur occluſo ore, aut ore loquatur exerta lingua, aut denique pudendis? Et veritas tamen cum mendacio ſæpe confuſa deprehendebatur, & cùm oraculum dixit apud Iuſtinum Martyrem, & Euſebium,

Lib. de oracul. defec.

Μοῦνοι χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδ' ἄρ' ἑβραῖοι,
Αὐτογένητον ἄνακτα σεβαζόμενοι θεὸν ἁγνῶς.

Id eſt, Soli Chaldæi ſapientiam ſortiti ſunt, & Hebræi. Ex ſe genitum Regem colentes Deum ſanctè. Taceo myſteria

& ſa-

& ſacrificia quæ obſeruabantur ad exoranda reſponſa, & apud Diodorum & Pauſaniam legimus. Quid verò quod eos interdum diabolus occidebat qui ſuas adibant ſpecus, niſi aliquid poſtularent? Fernelius hiſtoriam recitat cuiuſdam magi, quem, cùm accerſiuiſſet dæmonem, ſuperueniens occidit dæmon: rogāti autem ſortilego ſodali iſtius quare occidiſſet eum, id à ſe factum reſpondit diabolus propterea quòd à ſe nihil poſtulauiſſet. Ab hominibus enim rogari, orari, & adorari Satanas percupit, & nonnunquam veritatem profert vt mētienti ſibi habeatur fides, aut ſi ignorat verum, ambages reſponſat atque ænigmata. Deus autem alium præter ſe de rebus futuris Lege prohibet conſuli, aut alteri haberi fidem, licet id euenerit quod malignus ſpiritus & diuini prædixerint. Non tamen eam ob cauſam prohibetur, quod ſpiritus rerum multarum ignari ſint, cùm ipſi dæmones quaſi δαίμονες id eſt, ſcientes, Euſtathio teſte, appellentur (qua ſignificatione Hebræi verę linguæ

&naturalis magiſtri appellant ידעבים à verbo ידע nouit, ſciuit) contra quam Euſebius dæmonas à timore quem inijciunt hominibus dici παρὰ τὸ δειμαίνειν cenſet: quorum tamen bona pars familiaris eſt agitq́; familiariter, quam ob cauſam Græci δαίμονας παρέδρους nominabant. Ex his itaq; concludimus nihil in prophetiarum cauſa accipi aut credi oportere, niſi verbum Dei aut quod omnino cum verbo Dei conſenſerit, ne ſi Angelus quidem è cœlo dixerit, nedum quod Satanas inſpirauerit. Quamuis autē Chriſtiani Ethnicorum templa ipſamq́ue ædem Apollinis exſpilauerint atq; euerterint, non tamen Satanas continuò deſtitit vires ſuas nouis idololatrijs artibusq́ue magicis exercere, frequentibus nunc vt cùm maximè. Ac olim quidem religionis ſpecie rogabatur: iam verò accurrit non vocatus, & ſe ratione cæca intrudit in omneis partes ineſcandis & peſſumdandis hominibus. Qui autem diabolum non accerſit neq; inuocat, ſed exhibentem ſe accipit, is certè non eſt tan-

ta im-

ta improbitate omnino quanta ille qui eum aduocat, orat & accipit: verumtamen vterq; morte dignus est, vterq; sortilegus. Non ita est homo δαιμονιόληπτος, qui neq; rogato neq; inuocato diabolo possidetur ab eo atque obsidetur: cuiusmodi in Italia inuenias multos, plerasq; fœminas, pauciores viros, quos tanquam furiosos & agitatos rabie oportet necti. Sic anno M. D. LIV. Romæ octoginta duæ inuentæ sunt, quas Gallus quidam monachus Benedictinorum ordinis voluit eiurare, sed frustra. Scribit D. Fayus Consiliarius in Parlamento, qui tum agebat Romæ, postero die rogatos diabolos cur eas inuasissent, respondisse se fuisse in corpora fœminarum istarum (quæ bona ex parte Iudææ erant genere) à Iudæis missos, indignè (aiebant illi) ferentibus quòd fuissent baptizatæ. Quam ob causam Theatinus Papa capitali odio Iudæos prosequens fuisset relegaturus illos, nisi Iesuita quidam liberè defendisset non posse hominem quemquam in vllius hominis corpus diabolos In lib. Energumen.

immittere. Certum illud quidem, ac ne diabolum quoq; ipſum niſi Deo permittente poſſe: hoc permittente poteſt. Sic in Germania fortaſſe Kentorpenſi monaſterio euenerit, vt moniales omnes à ſpiritibus malignis obſiderentur: quibus dicentibus per coquam monaſterij Eliſabetham Kamam effectum eſſe, illa agnouit factum, ſe ſortilegam faſſa eſt, & improbis ſuis precibus ſacrificijsq́; diabolos in earum corpora fuiſſe miſſos: atque hoc nomine fuit igni tradita. At Romanus ille diabolus Iudæorum accuſator nullius nomen detulit: (Non potuerunt autem in tanto virorum mulierum puerorumq́; numero omnes rei eſſe) licet dæmoniaci diuerſis linguis quas nunquam didicerant loquerentur. Spiritus autem modò fatur velut in ſtomacho dum os mulieris occluſum eſt, modò exerta ſemipedali lingua, modò pudendis: qua in re omnes Athei qui diabolos eſſe negant coguntur obmuteſcere. Etenim aut occluſo ore, aut exerta & rigente lingua, aut pudendis fari nemi-

Στερνομάντεια. Ἐγγαστρίμυθοι.

nem

nem fatentur posse: & mulierem quæ nihil vnquam didicit, doceri à melancholia Græcè Hebraicè Latinéque non ausint dicere: quæ tamen in dæmoniacis inesse constat. Huc pertinet quod Fernelius medicorum nostra memoria princeps ca.16. de abditis rerũ causis ignarum furiosumque puerulum à se visum fuisse scribit qui Græcè loquebatur: ac se tum dixisse eum à maligno spiritu possideri. Sunt etiam quæ à diabolo sic ligantur vt solui non possint vincula, sed ea rumpi aut secari sit opus. Est Menilij ad Dammartinum mulier domina Rossa nomine, quæ inde ab octauo suæ ætatis anno à maligno spiritu ligari cœpit ad arborem, ad pedem lecti, ad præsepe stabuli, aut altera manu alteri imposita, fune, vimine, seta equinæ caudæ, cannabe: idq; tanta celeritate vt facto diabolus velocissimum quemque oculorum iactum anteuerteret. Puellam Parisios ductam anno M. D. LII. viderunt Doctor Picardus alijq; Theologi, omneisque artes suas ad liberandam ipsam consumpserunt: sed nihil

effectum. Hos medicus Hollerius ridens dicebat primum morbum eſſe melancholicum: poſteà verò quàm oculis ſuis in frequente corona vidit miraculum, puellam inter duas trésve mulieres ſtantem clamare, & illicò ſic vinciri ambab' manibus vt ſolui non poſſet, vinculum ac ſecari opus eſſet, malignum ſpiritum confeſſus eſt. Nemini apparebat quicquam, ſola puella albam videbat nubē, cùm ſpiritus vinctur' accederet. Eadem ratione quod Magi & Magæ ſibi copulationem carnis cum maligno ſpiritu fatentur intercedere, id complures Medici Ephialtas aut Hyphialtas, Incubos aut Succubos eſſe aiunt vel lienteriam: ſic ementiuntur legem Dei, homines in cæca ignoratione continent efficiuntq́;, vt grauiſſima omnium ſcelera impunè abeant. Similiter diuinationes pro delirijs habent, quarum tamen euenta ſpectantur adeò mirifica, vt nemo non rapiatur in admirationem. Si bene Platonem euoluiſſent iſti, comperiſſent ab eo ſtatui duo diuinationis vel θεομαντείας genera, vnum

num morbo accidens, alterum dæmonum inſpiratione. Quod enim ſcribit Ariſtoteles nullam foris diuinationem accedere, id philoſophorum omnium exploſit conſenſio, certiſſimaq; euertit experiẽtia, prætereà ab opinione iſta diſceſſit idem in libro de mundo quem Alexandro magno dicauit. Non ſum neſcius Platonem, quia legem Dei ignorauerat (nondum enim ac ne poſt quinquaginta annos ab illius tempore ſermone Græca donata fuerat) prædictionem diuinam à diabolica minimè diſtinxiſſe, ſed generatim diuinationem vel μαντικὴν definiuiſſe κοινωνίαν τινὰ περὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καὶ δημιουργὸν τῆς θεῶν καὶ ἀνθρώπων φιλίας, id eſt Diuinationem eſſe modum inter Deos & homines communicandi, eorumque amicitiæ effectricem. quod prophetiæ diuinæ non malè conuenit. Diabolica autem prædictio modò ab expreſſa conuentione & diaboli atque hominis conſenſu naſcitur, modò à diaboli violentia ſine morbo hominẽ obſidentis adeò vt diuinet: quẽadmodum Saul à Dæmone

agitatus & in furorem versus eo autore diuinabat: nam scriptura (vt antè diximus) prophetiæ voce vtitur. Non rarò etiam malignus spiritus magum immorigerum vexat, in furorem agit, & nonnunquam occidit. Sic nobilem à biennio virum cognoui ad Villerios Costeretanos habitãtem, qui in annulo quem ab Hispano percarè emerat familiarem habebat dæmonem, cui ex sententia animi sui volebat imperare & velut mancipium subijcere: cúmque mendacia plerumq; effaretur dæmon, annulum in ignem iniecit homo tanquam si eodem inijci potuisset dæmon & annulo hærere teneretur: sed ex eo tẽpore furiosum hominem effectum diabolus exagitat. Iudicium legi latum in Ducatu Geldriæ M. D. XLVIII. contra magum quemdam Iacobum Iodocum à Rosa nomine, Corttraci natum, qui dæmonem sibi esse inclusum annulo fatebatur: sed addebat se quino quoq; die fuisse coactum dæmonem compellare atq; consulere. Multis etiam Sagis mulieribus accidit, si promisso

misso fœdere & fide data Satanæ ipsas aliquando consortij istius tæduerit, nec seria resipiscentia ad Deum conuertantur, vt tundantur & vexētur nocte mortemq; expetant, vt Iacobus Sprangerus Coloniensis Inquisitor fidei, cuius operâ Magæ non paucæ igne perierunt, literis consignauit. Equidem cognoui hominem (cuius nomen quia in viuis est reticebo) qui mihi indicauit ipse se à persequente spiritu & varijs modis seipsum obtrudente plurimum infestari, de nocte vellicari naso, excitari, persæpe percuti, & quamuis rogantem vt se fineret quiescere non dimitti tamen, sed continenter agitari, dicente spiritu, aliquid mihi impera: ideoque se putantem fore vt à spiritu fineretur Lutetiam aduenisse specie litis suæ quam procuraturus venerat, si fortè malo suo remedium comperturus esset. Cùm itaq; animaduerterem non audere hominem singula mihi retegere, rogaui quam vtilitatem ex seruitute domino huic præstita percepisset: Ad hęc ille, se existimasse futurum vt for-

 tunas

tunas atq; honores adipiſceretur, & res abditas cognoſceret, ſe autem ſemper à ſpiritu falli cùm rem veram ſemel protulerit tria mendacia enuntiante, ſe ne obolo quidem à ſpiritu ditatum eſſe, neque amata potitum, qua occaſione præcipuè ad eum inuocandum venerat, ſe de plantarum animalium lapidumq; viribus, deq; ſcientijs abditis (prout ſperauerat) ex eo nihil didiciſſe, vrgeri ſolùm verbis vt inimicos vlciſcatur, technam conſuat, aut ſcelus perpetret. Dixi facile eſſe ab iſto domino liberari, videndum vt eo aduenicnte ſtatim Dei nomen ad auxilium ſuũ inuocaret, & ſe mente pura optimoq; animo ſeruituti Dei addiceret. Ex eo tempore non vidi hominem, neq; an pœnituiſſet potui cognoſcere. Hic ſpiritum paruum ſuum dominum appellabat: nam Satanas decipiendis hominibus blanda ſibi arrogat vocabula, familiaris ſpiritus, albi dæmonis, parui domini, quia in odio eſt Satanæ & diaboli appellatio: itaq; plerique Magorum appellant paruum dominum, vt in libro Pauli Grillandi

landi

landi Itali (qui multos adiudicauit morti) memini legere. Diximus de ijs qui malignorum ſpirituum accerſunt opem vt ijs imperent eosq́; in ſua poteſtate habeant, & qui vtendos comparant, etſi emptores iſti ſeruitutem miſerrimam deprehendunt ſibi impoſitam: tum etiam de ijs qui inuocationes faciunt ceremonijs, ſacrificijs, & orationibus ad eam rem accommodis, quarum orationum verba nolui exſcribere, cùm tamen plus ſatis de ſcripto excuſaq́; adiectis priuilegijs habeantur, quorum autores cum ſuis operib⁹ iuſtum eſſet concremari. Quamobrem in hoc noſtro opere ſategim⁹, vt quicqd mentib⁹ curioſis occaſionem experiundi iſta ſcelera prębiturum eſſet, intectum & occultum permaneret: id ſolùm quod ad informandos Iudices pertinet, eosq́; præmonendos qui in foueam technis Satanæ inciſuri eſſent, placuit exponere. Iam dicamus de ijs qui præter inuocationem expreſſis verbis Deo creatori totiq́; religioni renuntiant, & ſeruitute diabolo addicti ab eo obſignantur.

De

De ijs qui expressa conuentione Deo & religioni suæ renuntiant, & an corpore à dæmonibus exportentur.

CAP. IV.

DIscrimen inter Magos obseruari optimeque intelligi pernecessarium est propter iudicia quæ variè de eis ferenda sunt. Hi autem præ omnibus sunt abominandi qui Deo & cultui eius renuntiant, aut qui (siquidem non Deum verum, sed superstitiosam aliquam religionem coluerint) suæ religioni renuntiant vt se conuentione expressa dedant Diabolo. Nulla enim est religio tam superstitiosa, quæ homines non coerceat quodammodo in legis naturæ repagulis, vt parentibus & magistratibus coniuncto nocendi metu obsequantur: quem nocendi metum ex hominum mente conatur Satanas eximere. Expressa autem conuentio modò fit verbis sine scripto, modò scriptura confirmatur: cùm Satanas (vt suos obstringat sibi antequã impetrent postulata sua) iubet eos, si nouerint,

uerint,inſtrumentum obligationis conficere atq; ſubſcribere, interdum etiam ipſorum ſanguine, prout veteres in ſanciendis coniurationibus fœderibusq́; vtebantur, vt apud Liuium Libro ſecundo, & apud Tacitum de Regibus Armeniæ legimus. Sic ergo cum ſuis experitur Satanas. Theophilum quemdam narratur ſe ita diabolo obligaſſe, & quidem obligatione ſanguine exarata. Et nuper etiã anno M. D. LXXI. inter eos quos ille cæcus Lutetiæ ſuſpenſus detulit, fuit cauſidicus cuius prætereo nomen, qui ſe fatebatur obligatione diabolo facta renuntiauiſſe Deo, & obligationem ſanguine ſuo conſcripſiſſe. Multis prætereà judicijs compertum eſt reciprocam inter diabolum & Magum obligationem interdum eſſe ad anni ſpatium, ad biennium, aliúdve tempus: item eſſe qui poſtulent ſibi facultatem dari curandi dolores dentium, quartanam, aut aliud malum, ea lege vt alios occidant aut abominanda committant ſacrificia. Quòd ſi ab ijs qui ſe in totum addixerunt diabolo

Plutarch. in Valerio Publicola.

vt ali-

vt aliquid cõſequantur, ipſe metuerit vt cultum ſuum deſerant, tum non ſatis habet ſi diſertis verbis Deo renuntiauerint, ſed notam eis inſuper imprimit, vt Danæus in dialogo de ſortiarijs obſeruauit: qui autem ex animo ſe tradunt ipſi & quos ſtare nouit promiſſionibus, his non indit ſignum, vt idem autor oſtẽdit. De notis autem quod dicimus tam certum eſt quàm quod certiſſimum, & ordinariè Iudicum oculis compertum, niſi in locis abditiſſimis occultentur: vt ex Valeſio quodam nobili audiui his inter labia notam eſſe, illis ſub palpebris (vt Danęus inquit) alijs in ſede ſi metuũt retegi, plurimùm ad dexterum humerum, fœminis verò ad femur, ſub axilla, aut in genitalibus. Narrauit mihi Albertus Picto Aduocatus in Parlamento, ſe quæſtioni de veterinario quodam Mago in Theoderici caſtello adſtitiſſe, in dextero cuius humero comperta eſt nota, poſtridie verò à diabolo obducta deletaq;. D. item Claudius Deſſayus Procurator regius Ribemontij affirmauit notam Ioannæ Haruille-

uilleriæ Magæ à se fuisse visam, sed deletam die postero. Cenomannus ille Triscalanus nomine qui à Præfecto prætorio damnatus veniam hac lege impetrauit vt affines eiusdem criminis indicaret, cũ in populareis conuentus ducebatur, aut de facie agnoscebat eos quos in Sabbathismis viderat, aut ex alia nota quam ipsi inter se nouerant: atq; vt dictum confirmaret, signatos aiebat esse notis quæ in nudis deprehendi possent. Excussi itaque illi quos accusauerat signati deprehendebantur quodam quasi vestigio leporis, sed ex sorte sensus adeò vt vel ad ossa vsque intima in loco vestigij punctim percussi magi non persentiscerent. Sed tam multi diuites ac pauperes in isto numero comperti sunt, vt alij effugiũ alijs comparauerint: itaq; serpsit hoc malum semperq; dissipauit se latiùs, vt reorũ impietatem in æternũ testatã faciat & conniuentiam Iudicum, quibus habendæ quæstionis iudicijq; perficiendi munus fuerat commendatum. Hoc verò mirabilius, quòd plerique Magi non satis esse

ducunt

ducunt Deo renuntiauisse, nisi se iterum in nomine diaboli baptizari curauerint & vocari altero nomine, ex quo fit vt Magis ferè duo sint nomina. Neq; dissimulandum istud, ad efficiendum quingentos Magos vnum sufficere: nam ei qui se addixit diabolo nihil est expedit⁹ ad gratiam eius ineũdam & habendam pacem quam vt multos subditos pertrahat: itaque persæpe vxor perducit virum, mater filiam, & iustæ familiæ sic aliquando per-stant in multa secula, vt infinitis iudicijs fuit comprobatum. Cuiusmodi familiæ olim in Africa Italiaque exstiterunt, quæ solo aspectu vel laudatione homines enecabant, vt Solinus, Memphodorus, Plinius, Gellius, & Isigonus scripserunt, & in Problematis Aristoteles annotauit 20. sectione, Problemate 24. veteres ante laudationem præfari solitos eam nocituram nemini: & Itali quoq; dicunt, vbi aliquem plenis buccis laudari audiunt, *Di gratia no gli diate mal d'ochio:* & Magi denique opportunè importuneq; faciunt. Prout enim laus propriè ad Deum

solum

ſolum pertinet, certum eſt, ſi quando ſic laudatur homo vt non referatur ad Deum laudatio, plus æquo exultare eos qui laudantur & gloriam ſibi arrogare, eoq́; pacto Satanam plenis velis in præcipitia ruinæ ineuitabilis eos perducere. Sed ad alia veniamus: Doctor Grillandus Italus & quinq; illi inquiſitores, qui de multis Magis in Germania Italiáque cognouerunt, nihil aliud dictum fuiſſe tradunt quàm idipſum quod rei euicti in hoc regno confeſſi ſunt, idq́; nominatim Lugduni Lochijs, apud Cenomannos, Pictauij, Sanliſij, Lutetiæ. Ioan. Charterius, qui Caro. 7. conſcripſit hiſtoriam, Guilhel. Edelinum Sorbonæ Doctorem narrat Magicarum ſortium fuiſſe damnatum pridie natalis Chriſti 1453. confeſſum ſe per noctem ſæpe in Magorum cõuentus exportatum Deo ibidem renuntiauiſſe, diabolum hirci figura viſum adoraſſe, & podici eius oſcula dediſſe. Hoc autem inſignibus exemplis oportet demonſtrari, vt intelligatur Canon Epiſc. 26. q. 5. Concilij Aquileienſis, à cuius in-

telligentia abluſerunt quamplurimi: etſi neque à Concilio generali profectus eſt, neq; à Theologis approbatus. Vt igitur id quod diximus illuſtretur, nullum iudicium fuiſſe puto inſignius quàm illud de Maga Lochiana recentiſſimum. Vir quidam tenuis cùm vxorem interdũ abeſſe noctu perciperet, bonámque noctis partem emanere, prætereà dicentem ſe aut ad deonerandum aluum egredi aut ad lauandum cum vicina ſua aliquoties falſi euiciſſet, ſuſpicionem concepit de perfida eius libidine, & necem intermi-natus eſt niſi locum quò proficiſcebatur indicaret. Illa ſibi à periculo metuẽs rem vt erat confeſſa eſt, atq; vt explores & videas hæc ita ſe habere (inquit illa) ſi volueris, eodem venies: tunc tradidit ei vnguentum quo ſe vterq; inunxerũt, & pronuntiatis aliquot vocibus diabolus eos Lochijs in arenarias Burdegalenſes (quæ à Lochijs minimum quindecim dierum abſunt) exportauit. Videns itaq; vir ſe in ignota Magorum, Magarum, & diabolorum (humana ſpecie aſpect⁹ tamen horrifici)

rifici)

fici) frequentia versari, dicere cœpit, Deus mi, vbinam sumus? Hoc dicto, repentè cœtus disparuit: ille verò cernens nuditatem sui corporis oberrauit per agros nudus, donec manè rusticos inuenit qui ipsum in viam deduxerunt. Reuersus Lochias ad Quæstorem rerum capitalium contendit rectà, qui audita probè historia fœminam prehendi iussit: illa verò minutatim omnia quæ diximus confessa est, & vltrò agnouit peccatum. Lugduni quoq; ante paucos annos mulier potens comperta est, quæ surrexit de nocte, accendit lucem, arrepta pyxide inunxit sese, & post voces aliquot elata est: hos ritus fieri obseruans mœchus qui cum ea cubauerat lucernam capit, peruestigat vndique: & ea non inuenta cùm solam vnguẽti pyxidem reperisset, curioso animo exploraturus quid vnguentum posset fecit prout fieri animaduerterat, ita statim elatus comperit se cum Magorum cœtu esse in agro Lotharingiæ, & consternatus est: Sed cum primùm Dei opem implorauit, euanuit to-

tus cœtus, ille verò ſolum nudumq́; ſeſe comperiens Lugdunum reuerſus eſt & maleficam accuſauit, quæ confeſſa rem totam igne perijt. Idem quoque nobili cuidam viro non ita pridem ad Melodunum accidit, qui & molitoris verbis & ſua ipſius curioſitate adductus cœtum maleficorum adijt: ſed quoniam perhorreſcebat metu, quamuis non inuocaret Deum, Diabolus maxima voce inclamauit, quiſnam hic metuit? Sic volente nobili viro diſcedere, ex oculis abſceſſit cœtus. Atque hic reuerſus indicare Magum ſtatuerat, ille verò præmonitus ſibi conſuluit fuga. Quod de timore diximus, ex iudicio magarum Valerianarum in Sabaudia commodè poteſt intelligi: vbi fatebatur filia cùm parentes primò ad cœtus ſuos eſſent ipſam deducturi, vt momento efferrentur, baculum ſibi ab eis fuiſſe datum quem femoribus ſubderet, eosque indixiſſe vt ante omnia ſibi caueret à metu: ſic cum parentibus ſtatim exportatam eſſe. Hoc iudicium in poſtrema editione libri Danæi fuit excuſum

typis,

typis, quod anno M. D. LXXIIII. fuerat confectum, vt posteà demonstrabimus. Sunt qui sartaginem aut æneum vas aliquod argenteúmve deferant ad festa sua solennius celebranda: quo spectat ille articulus Salicarum legum capite 67. *Si quis alterum hæreburgium clamauerit, hoc est, strioportium aut qui æneum portare dicitur vbi striæ concinant, & conuincere non poterit, soluat solidos 62.* hic enim *stria* & *striges* vocabula designant magas quæ dæmonas prosequuntur. Olaus magnus libro 3. cap. 11. scribit apud Boreales populos locis compluribus istas Magorum dæmonúmque saltationes conspicuas esse. Idem in monte Atlante plerumq; fieri tradunt Mela lib. 3. Solinus lib. 38. cap. 44. & Plinius lib. 5. cap. 1. Nec absimile est quod apud Paulum Grillandum Iureconſ. Italum legimus, qui de multarum maleficarum factis cognouit atq; iudicauit: anno M. D. XXVI. non procul à Roma rusticum extitisse, qui postquam nudam vxorem suam se inungentem vidisset noctu, sublatámq; ocu-

lis domi non inueniſſet, eam poſtridiè arrepto baculo non deſtitit percutere donec rem ex veritate fateretur, quod illa faciens veniam ſibi dari poſtulauit. Hic veniam ea lege dedit vt ſe in cœtum vxor deduceret. Ea poſtero die virum vnguento ſuo curauit oblini, ſic vterq; inſidentes hircis peruenerunt in cœtum velociſſimè. Virum autem vxor præmonuerat à nomine Dei planè abſtinendum eſſe, niſi per ludibrium blaſphemiámve diceretur. Nam hac in re omnes conſentiunt, eum qui baiulatur ſi Deum nominauerit in media via repentè deſeri: vnde oſtenditur nihil vnguento effici, ſed Diabolum ocyus Euro deportare (prout Auguſtinus inquit, Dęmones auium volatus incredibili celeritate vincunt) ac multo etiam velocius Angelos, quibus propterea ad pernicitatem eorum maximam & ἀκατάληπτον figurandam ſenæ alæ in Scriptura ſacra tribuuntur. Hunc igitur in cœtu verſantem mulier ſeorſim aliquantiſper iuſſit conſiſtere, vt myſterium totum cerneret, donec ipſa

caput

caput illius cœtus ſalutauiſſet ornatum Principis amictu magnificẽtiſſimo, maximáq; virorum & mulierũ corona cinctum, qui honorem clientelarem ſinguli exhibuerunt domino. Hoc facto ſaltationem inſtitui in orbẽ vidit ore extrorſum obuerſo, ita vt non viderent alter faciem alterius, quod in popularibus ſaltationibus receptum eſt: fortè eo conſilio vt alij nõ poſſint alios commodè obſeruare atq; agnoſcere, quos illi indicent ſi ad iudicum manus peruenerint. Quod etiam Triſcalanus Magus cui Rex Carolus 9. veniam dedit vt ſocios indicaret, adſtante magna procerum turba expoſuit Regi: Magos in ſuos conuentus exportari, innumeras eorum adeſſe copias qui adorant hircum & poſteriores illius partes oſculantur: tum aduerſis tergis non videntes inter ſe ſaltare: deinde cum diabolis virili & muliebri forma coeuntibus copulari. Poſt ſaltationem inſtratæ fuerunt menſæ, cibi appoſiti. Mulier tum admouit virum vt Principem ſalutaret: deinde vt cum alijs accubuit mẽſe

videns cibos insulsos esse & in mensis desyderari salem, clamauit continenter donec sal (vt videbatur) allatus esset, quem antequàm gustauisset dixit, *hor laudato sia Dio pur e venuto questo sale*, Iam laudetur Deus, cùm hic sal aduenerit. Hoc dicto abierunt statim ab oculis omnia, homines, cibaria, mensæ: ipse solus remãsit nudus, affectus ingenti frigore, nesciens vbi locorum esset: cúmque illuxisset dies, pastores nactus est, à quibus rogans vbinam esset, cognouit se in Comitatu Beneuentano agere opima ditione Papæ. Hæc sub nuce gesta ad centesimum milliare ab vrbe Roma: vnde proficiscens ille panem & amictum coactus est mendicare, & octauo demum die macer atque exhaustus peruenit domum, vxorémq; detulit, abs qua accusatæ aliæ & veritatem confessæ viuæ igni fuerunt traditæ. Idem autor est anno M. D. XXXV. adolescentulam in Spoletano Ducatu tredecim annos natam a vetula quadam in Magorum cœtum sic perductam esse, miratámq; conuentum

adeò numeroſum dixiſſe, *Dio benedetto, che choſa e queſta?* Deus benedicte, quid hoc rei eſt? Simul atque pronuntiaſſet iſta, euanuiſſe omnia: miſeram diluculo à quodam ruſtico inuentam ei rem totam enarraſſe: eum deinde ad ſuos puellam remiſiſſe, & Magam ab ipſa accuſatam igne ſublatã eſſe. Quod autem hic narrat conuentus ſub nuce ingente habitos, ex hiſtorijs compluribus annotaui & ex iudicijs, loca à Magis ad ſuos conuentus deſtinata aut certis arboribus aut crucibus plurimum inſigniri. Sic in Magarum Pictonicarum iudicio fuit deprehenſum, conuentus ad crucem quamdam tota regione celebrem haberi ſolitos, quò ante annos centum olim conuenerant, vt Saluertus Præſes ex actis veteribus & centenarijs ſe mihi narrauit comperiſſe. Malberij quoq; ad Lomagnienſe Bellomontium octauo ad Tholoſam milliari Magorum cœtus & ſaltationes compertum eſt ad crucem artocreatis haberi ſolitas, vt alijs locis fuit factitatum: & Magarum vna Beronda no-

mine, cùm propè esset vt igni traderetur, contendens cum nobili quadam fœmina quæ negabat se interfuisse, dicebat huic, *No sabes pas tu que le derrain cop que nous hemes le baran a la Croux do pastis, tu portaos lo topin des poudoux?* An ignoras cùm postremò saltationem facerem⁹ ad crucem artocreatis te portasse poculum venenorum? Hæc autem Beronda viua exusta est. De exportatione autem, post vnctionem transuehi Magos legim⁹, vel sine vnctione sæpe, hirco, pegaso, scopis, baculo, vel sine baculo & iumento vllo, alios nudos (vt plerosq; ad se inungendum nudos esse ostendimus) alios amictos, hos noctu, illos interdiu, plurimum tamen de nocte, idq; ea nocte quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit: cuius rationem suo loco dicemus. Huc pertinet quod Paulus Grillandus libro de sortilegijs scribit se anno M. D. XXIIII. à nobili quodam viro fuisse rogatum vt in castellum S. Pauli, (quod Spoletani Ducatus est) veniret, & de tribus Sagis mulieribus cognosceret. Earum minimam

fretam

etam ſponſione ſuæ liberationis fuiſſe
ōfeſſā, ſe iam ante ānos 15. à vetula Saga
n Magorum cœtum deductam eſſe, vbi
Diabolus interfuit, quo autore Deo, fi-
dei, & religioni ſuæ renuntiauerit, iura-
mento cauens ſe fidelem fore & diabo-
i mandatis obſequuturam, idque manu
libro obſcuriſſimam ſcripturam haben-
ti impoſita: item ſe ad ſolennitates no-
cte ad ferias cùm imperabuntur ventu-
ram, & quoſcunque poſſet eodem addu-
cturam: diabolum ipſi viciſſim lætitiam
æternamque felicitatem ſpopondiſſe.
Ampliùs confeſſa eſt ſe ex eo tempore
necem hominibus quatuor intuliſſe,
pecori ſæpenumerò, & fruges calamita-
te deuaſtaſſe: Siquando ipſam die ſtato
contigiſſet ad cœtus non accedere ſine
vera certáque excuſatione, ſe ita de no-
cte fuiſſe vexatam vt nec ſomnum cape-
ret nec quietem vllam: Cùm proficiſ-
cendum illuc fuit, ſe viri vocem audiuiſ-
ſe, quem paruum dominum, aut etiam
interdum magiſtrum Martinetū appel-
labant: itaq; ſimulac ſi vnguento quodā

obli-

obliuiſſet, hircum qui præſtò ad portam aderat conſcendiſſe quem tenebat pilo, eóq; hirco ſub magnam illam Beneuentanam nucem vbi innumeros offēdebat Magos tranſuectam eſſe: ibi fide Principi data ſaltari, tum mēſis accūbi, poſtremò quemq; dęmonē cum eo eáve cuius pręerat cuſtodiæ copulari: Hoc facto ſingulos ſuo dæmoni inſidentes reuolare: priuatim verò diabolum intra parietes domeſticos adorare. Hæc vbi fuiſſet cōfeſſa & cum duabus alteris cōparata, aliæ præterea fuerunt accuſatæ, quæ confeſſę culpam cum ſuis pulueribus & vnguētis viuæ fuerūt cōcrematę. In libro quoq; tertio Antonij de Turquameda Hiſpani aliā inter cæteras hiſtoriam recentem legimus, voluiſſe Magum quemdam ſocio ſuo perſuadere fore ipſum beatiſſimum omnium, ſi crediderit ipſi & magorum conuentus adiuerit: vt autem conſenſit ſocius, Magum de nocte poſt aliquot voculas manum ſocij prehendiſſe, & vtrumque elatum in aera procul fuiſſe in cœtum tranſuectos, in quo viri & mulieres

res innumeræ circumſtabant thronum cui maximus inſidebat Hircus: ad hunc oſculandum omnes acceſſiſſe *en la parte maſuzia que tenia* (qui ſciunt Hiſpanicè, eam partem eſſe intelligunt quæ honeſtè nō poteſt nominari) Nouitium cùm videret iſtud, ſocio dixiſſe, amitto patientiam,& inclamaſſe repentè *Dios a muy grandes bozes*, ait autor. i. Deum voce quam maxima: tunc irrumpente turbine procelláq; vehemētiſſima diſparuiſſe omnia, illum ſolum ſubſtitiſſe, & triennium totum conſumpſiſſe antequàm in agrum ſuum reuerteret. Apud Cenomānos nuper cremati ſunt plurimi, qui ſe in ſabbatha ſua perſæpe abiuiſſe & ea quę antè diximus commiſiſſe fatebantur: his acta forenſia plena ſunt, & iudicia recens huc illuc tranſmiſſa, quæ ita nota ſunt vt breuiter contentus indicaſſe prætererire malim ad cætera: Minimùm enim triginta magi inuidia inter ſe perciti alter alterum incuſarunt, quorum confeſſiones vno ore teſtificabantur tranſuectionem, adorationem diaboli, ſaltationes, & re-

& religionis abiurationem. Recens quoque iudicium exſtat in Valerianas Magas Sabaudiæ confectũ anno M. D. LXXIV. cuius hiſtoriam ſummam Danæus copiosè ſatis pertexuit, vnde ſimilem ſui diabolum ſemper eſſe conſtat: nam ex earum confeſſionib⁹ & comparatis earum ſermonibus inter ſe commiſſarum videtur corporis exportatio baculo ſolùm innitentis ſine vnctione, tum abiuratio Dei, diaboli adoratio, epulum pudendorum Satanæ (qui apparebat ſpecie pecudis) deoſculatio, obligatio de perpetrandis malis innumeris, pulueris in quemq; ſubminiſtratio: ab vna nefariam hanc artem triginta annis fuiſſe exercitatã: interdum ſe diabolum tetrum horrificumque valde humana forma oſtendere. De cibarijs autem hominibusq́; euaſcentibus habemus apud Philoſtratum Lemnium Græcum autorem teſtimonium, Tyanæum illum Apollonium domum quandam ingreſſum vbi hilaria ſua exercebant Magi, eis interminatum eſſe, omniáq; diſparuiſſe illico, menſas, cibaria,

homi-

homines, ſuppellectilē, & adoleſcentem vnicum quem Magi recens deceperant in eo loco ſubſtitiſſe. Ne procul abeamus, viuunt adhuc memoria noſtra plurimi qui Comitem quendam Aſpremōtenſem norunt omneis domum ad ſe venienteis tractare magnificè excipereq; ſolitū, adeò vt accurati cibi, officia, omniumque rerum copia ſummopere turmis eò diuertentibus ſatisfacerent, ſed homines illos & equos, cum primùm ab eo exibant, fame & ſiti oppreſſos eſſe: quod de multis adhuc ſuperſtitibus me audire memini. Ita fuit Matiſconēſis Comes Magorum ſua ætate facilè princeps, quem hiſtoriæ noſtrę aiunt excipientem prandio frequentem conuiuarum numerum ab homine foras euocatum eſſe, atque (vt non audebat homo Satanæ refragari) equum nigrum præ foribus exſpectantem reperiſſe, quo ille ſtatim cum ſuo homine tranſuectus diſparuit, nec vnquam ex eo viſus eſt. Idem Romulo ad Capreas paludes accidiſſe Plutarchus autor eſt, cum irruente turbine è medio Hugo Floriacenſis.

ſubla-

ſublatum eſſe, nec deinde viſum, vt procerum turba, quæ illi ad latus adſtabat, cõfirmauit: quod vt Plutarchus probet, ſimilia duo exempla adijcit, Ariſteæ Præconneſij, & Cleomedis Aſtypalæi. Nec aliter Apollonio Tyanæo fuiſſe factũ ſcribit Philoſtrat⁹, vt hoc pacto eum dijs acceſſeat q maximus ætatis ſuę Magus habebatur. Sed quoniã hoc factũ multi autoritate nationalis Concilij ac potius Conciliabuli Aquileienſis volunt defendere cuius antè meminimus, placet iam Theologos annotare, qui vno conſenſu docent Magos à diabolo corpore exportari. Multas complurimum populorum atq; nationum autoritates apponimus, vt illuſtretur amplius veritas tam multis totiesq́; probatis exemplis, idq́; non per ſomnia & deliria, ſed per iudicia contradictoria, per mutuas conreorum accuſationes, ἀντικατηγορίας, repetitiones, euictiones, comparationes, confeſſiones, condemnationes, & executiones iuridicas. In quibus vnum habuit Germania exemplum memorabile, quod Ioachimus

August. lib. 10. & 21. de ciuitat. Dei, Thomas in ſumma ſecũda ſecundæ q. 95. artic. 5. tit. de ſupe. & in tract. 40. pri. par. q. 8. ti. de mira. & q 16. arti. 5. & 6. & tit. de Dæmon.

Came-

Cameracensis narrat libro de natura dæmonum. Cùm fortè lanius quidam per syluam de nocte iret, strepitum & saltationes exaudiuit: re itaque peruestigata accedens pocula vidit argentea; quæ, vt magi & diaboli disparuerunt illicò, accepit lanius & postridie ad magistratum detulit: sic illi quorum signa poculis inerant accusauerunt alios citati in ius, & omnes supplicio digno affecti sunt. Alterum exstat exemplum insignius executionis illius quæ facta est Pictauij anno M. D. LXIIII. cuius executionis historiam cùm à multis in eodem loco, tum etiam à Pictonum Præside Saluerto didici (qui tum ad iudicium ferendum cum Dauentonio Pictonum Præside & iudicibus alijs fuerat accitus) & omnes in ea regione tenent. Tres viri cum fœmina vna Magi damnati & igne concremati sunt viui, cùm fuissent euicti necis hominibus plurimis pecudibusq; importatæ opera (vt fatebantur) diaboli subministrantis pulueres, quos humi stabulorum, ouilium, domorumq; limini subdebant.

Bonauen. in 3. sent. di. 19. q. 3. Pau Grillandus li. de sortil. sec. 7. nu. 4. Syluester Prier. in tractat. de strigib. dam. lib. 1. ca. pen. & lib. 2. ca. 1. Sprenger in malleo maleficarum.

debant. Narrauerunt autem isti se ter in conuentum maximum solitos proficisci, quò conueniebant Magi innumerabiles ad compitalem quamdam crucem quæ ipsis vsum præbebat signi: ibi præesse hircum ingentem nigrum, adstantes ratione humana compellantem, in eius ambitum saltare omneis, tum vnumquemq; posteriores illius partes cum ardente candela osculari: hoc facto, hircum absumi igne, de cuius cinere singulos capere, vt eo bouem inimici necarent, huius ouem, illius equum, hunc hominem languore, illum morte efficerēt: postremò diabolum voce terribili hæc verba intonare, vlciscimi vos, aut mortem oppetetis: ita singulos ope diaboli redire quà venerant. Non est autem leuiter prætereūdum illud, quod ter quotannis sacrificium istud diabolo tenentur facere: imitantur enim sacrificium hirci lege diuina imperatum, Leuit. 16. & præceptum illud vt mares singuli ter quotannis solennibus ferijs compareant coram Domino. Amplius dicebat Præses

Saluer-

Saluertus vir clarissimus, apparere ex actis veteribus Magos iam ante annos cētum de eadem causa fuisse damnatos, & paribus confessionibus idq́; eodem loco ad crucem eandem gestum. Horum duo resipuerunt, & duo in prouicacia sua cesserunt vita. Iudicium quoq; legi in Magas Potezanas latum, quod mecum Adrianus Ferreus generalis vicarius Regis apud Laodunenses communicauit. In eo confessio illarum exstat eiusmodi, se propè Lognium ad Frenquisanum pistrinum certis vocibus quas reticebo, pronuntiatis cum scopis delatas esse: ibiq; alias scopis ad manum instructas & cum eis sex diabolos quorum habentur nomina inuenisse: postquam Deo renūciauissent, diabolos humana forma sed tamen aspectu teterrimo osculatas adorasse, tum habentes in manibus scopas saltauisse, posteà diabolos rem cum fœminis habuisse, ipsas verò pulueres enecando pecori postulasse: postremò constitutum fuisse vt eodem post octiduum ineunte nocte conuenirent ad diem Lu-

næ, cumque tres horas illic ſubſtitiſſent fuiſſe reportatas. Vnum omiſeram, teneri Magum quemque malefactorum ſuorum rationes exponere, aut cædi, niſi fecerit, grauiſſimè. Hoc mihi Bouinus Caſtelli ruſſi præfectus Biturigum nomine delegatus apud Bleſenſes affirmauit, Magam ſe iudice crematam fuiſſe, quam filia accuſauerat, quòd ipſam in conuentus deduxiſſet mater & diabolo inſtituendam obtuliſſet: hæc inter alia ſcelera iſtud confeſſa eſt ſe ſaltaſſe in hirci ambitum, & tandem ſingulos rationes rerum à poſtremi cœtus tempore geſtarum reddidiſſe, & qua in re pulueṙem occupaſſent. Hic enectum à ſe infantem aiebat, alter equum, ille arborem. Vna autem nihil ab eo tempore feciſſe comperta frequentes ictus accepit baculo ad plantam pedum; & ab alijs omnibus deriſa eſt. Addebat illa pulueṙem ſæpe recentem haberi oportere. Huic ſimile eſt quod in altero Magæ iudicio legimus, quæ ſe fatebatur minimè quieſcere niſi quid mali quotidie committeret,

ret, ſaltem vt vaſculum diffringeret: ſed cùm hera ipſius frangentem de induſtria vas terreum deprehendiſſet, tum rem confeſſa eſt & addicta morti, quia dicebat nullam ſibi omnino quietē eſſe, niſi aut enecto homine aut perpetrato malo: Quibus ex rebus apparet non puluerem, ſed Satanam eſſe qui ruinam ſolùm generis humani appetit, & coli frequenter atque adorari cupit: cùm plerumque puluis vnum duóſve pedes in terram demergatur. Memini Furnerium virum doctum Aurelienſem conſiliarium mihi dicere, vulgò ſermonem eſſe & quidem compertum Magarum conuentus haberi ad Cleriacum, & diabolos illic quicquid varijs in regionib⁹ agitur nuntiare, quia ſingula hominum facta referunt velut in commentarios: atque hic diuinandi modus quo vtuntur Magi. Illa autem Maga cuius meminimus à ſententia lata noluit prouocare, dicens ſe mortem anteponere tantis diaboli cruciatibus, à quo non poterat vel momento quieſcere. In primis verò illud obſer-

uandum eſt nullum haberi conuentum in quo nõ ſaltetur: ſic Longuianæ Magæ inter ſaltandum canebant, har, har, diabole, diabole, ſali huic, ſali illuc, lude hic, lude illic: dicebãt aliæ, Sabbath, Sabbath, id eſt, dies quietis feſt⁹, elatis ſurſum manibus & ſcopis, tum vt teſtificarẽtur certò, quanta alacritate animi ſtudioq; colerent diabolum atq; adorarent, tum vt adorationem quæ debetur Deo effingerent. Priſcos enim Hebræos in templum apportantes munera cùm prope altare accederent ſaltauiſſe conſtat, vt optimè
In Pſal. 41 Dauid Kimhi de voce חגג ſignificante feſtum & ſaltationẽ annotauit: Dauidem quoq; ad teſtificandum lætitiam animi ſui cùm præiret arcæ canentem Pſal. 47. & pſallentem ſaltauiſſe. Saulem etiam legimus à Samuele ad prophetas ablegatum eſſe ſaltantes & laudantes Deum inſtrumentis muſicis, prout muſica hominibus ad Dei laudes læto & hilari animo potiſſimùm efferendas fuit attributa: ſed corporis motus nihil habebat inſolens, quin potiùs lenitas illius animum in cœ-
lum

lum quodammodo extollebat, quod officium eſt Deo acceptiſſimum. Non poteſt enim quiſquis Dei laudes iſta alacritate prædicat, non abripi amore & zelo honorandi Creatorem ſuum. Ita ſingulis Pſalmorum locis vbi legitur Sela (legitur autem ſæpiſſime) qui canebant illud, vnà cum corpore attollebãt vocem, vt Dauid Kimhi Hebræis commentarijs in Pſalmos notat: etſi eandem vocem Chaldæ' æternitatem exponit, Symmachus & Theodotion διάψαλμα. Abraham Abben Hezra אמת id eſt, verè: vtut ſit, cantores tamen ad vocis huius enuntiationem aſſurgebant. Priſcarum autẽ ſaltationum veſtigia quædam hodiernæ ſupplicationes videntur oſtendere, quibus populi etiam omnes in ſuis ſacrificijs & ſolennitatibus vtebantur. Scribit Moſes Maymonis, Perſarum filias nudas ſaltare, & inſtrumentis pſallere. Magorum verò ſaltationes homines furioſos reddunt, & fœminis abortum faciunt: quemadmodum de ſaltatione illa ex Italia in Galliam per Magos indu-

ἑta, quam voltam nominant, optimo iure poteſt prædicari, huic ſaltationi præter inſolentes ac impudicos motus hoc ineſſe mali, quòd homicidia & abortus innumeri ex ea accidunt: quod in republica in primis conſyderari oportet, & ſeueriſſimè prohiberi. Itaque Satanas, eo quòd Geneuæ ſaltationes ante omnia ſunt odio, puellam Geneuenſem ſic inſtituerat, vt quoſcunque virga ferrea ab ipſo tradita attingeret eos ad ſaltandum compelleret: atque hæc iudices ludificabatur dicens ſe necari ab ipſis non poſſe, neque vnquam voluit reſipiſcere donec ad mortem damnata eſſet. Hoc factum ab homine didici qui interfuit: addebat autem eam ſimulatq; fuit comprehenſa, metu & trepidatione maxima fuiſſe cōſternatam, dicēdo ſe ab hero ſuo deſeri, ab eo promiſſionem de morte nō oppetēda accepiſſe, eúmq; ab ipſa ſed ſola percipi. De furore autem, omnino cōſtat non alios quàm furioſos & væſanos homines tripudiationib⁹ iſtis & ſaltationib⁹ violentis vti, neq; magis expeditam

eis

eis curandis rationem esse quàm vt sedatè grauiterq; cogantur saltare, vt Germania facit insanis ex eo morbo laborantibus quem sancti Viti & Modesti vocant. Vt caput absoluam, conclusionem cuiusdam disputationis apponam factæ coram Sigismundo Cæsare, quam Vlricus Molitor in libello ea de causa conscripto retulit: nam in ea ex infinitis exemplis iudicijsq; fuit constitutum Magos verè à Satana corpore animoque deportari. Historia quidem Euangelij exponeretur ludibrio si vocaretur istud in dubium, an diabolus de loco vno in alterum deportet Magos: cùm in Euangelio dicatur Satanas Christum in cacumen templi, ac deinde montis transtulisse. Plerique enim Theologi ac eruditissimi sentiunt corpore & animo verè Christum exportatum esse: Abacuc item Prophetam fatentur & corpore & animo translatum fuisse in Babyloniam, similiterq; Philippum Apostolum vtroque vectum. Ex quibus Thomas Aquinas eruit, si id in vno potuit, in alijs eiusdem

naturæ & ponderis fieri potuiſſe: hoc illius argumētum in caput Matthæi quartum. Apud Philoſtratum etiam Grçcum autorem legimus, Apollonium Tyanæum à Nili fontibus in AEthiopia fuiſſe breui ſpatio Romam exportatum, id eſt (vt rectà contendas) in bis milleſimum quingenteſimum milliare: item Roma Corinthum, Smyrnáq; Epheſum. Ioannes Theutonicus ſacerdos Halberſtadienſis Magus eo tempore celeberrimus anno M. CC. LXXI. media nocte tres Miſſas cecinit, vnam Halberſtadij, alteram Moguntiaci, tertiam Coloniæ. Pythagoram item narratu tranſuectum fuiſſe Metapontum Thurijs. Quin Vierus ipſe Magorum defenſor affirmat verum eſſe certitudine quadam ſcientiæ, ſcire ſe multos homines ex vna regione in alteram momento ſic translatos eſſe. Hæc ipſius verba libro 2. cap. 8. de præſtigijs dæmonum, & lib. 3. cap. 12. Sed quia nonnullis videtur ſpiritu ſolùm translationem fieri, nunc de ſpiritus raptu dicendum eſt.

De

De ecstasi aut raptu Magorum, & ordinaria illorum cum Dæmonibus frequentatione.

CAP. V.

EX ijs quæ de translatis corpore animoq; Magis docuimus, & ex tam frequente experientia exemplisque memorabilibus, cernitur velut meridie, & palpatur eorum error qui Magorũ translationem statuunt esse imaginarium, neque aliud definiunt quàm ecstasin, exempli gratia visum Ezechielis adducentes, cuius spiritus è Babylonia abrept⁹ est Hierosolyma: quod visum aut vera animi separatione fieri potuit, aut sine separatione accidere. Ac Hebræi quidem in arcana sua Theologia animas electorum Deo per Angelos offerri tradunt quadam abstractione, homine tamen superstite: atque huc adducunt locum Psalmi 116. pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius, quam iucundam mortem in Phædone dicere videtur Plato. At non propterea veram corporis & animi

animi translationem per bonos ſpiritus & malos fieri negandum eſt. In exemplum Eliam & Henocum corpore abreptos adducimus, & Abacuc opera Angeli in leonum foueam corpore importatum. Quòd ſi in antecedentibus exemplis non verè fieret corporis exportatio, quî potuiſſet Lochianus ille à lecto in Burdegalenſibus arenarijs ſe deprehendere? Lugdunenſis in Lotharingia? Græcus ille Plutarchi Crotone ad Neapolim, vbi milliaria ampliùs centum oportet transfretari? quî ſexcenta alia huiuſmodi perfici? Thomas Aquinas, Durandus Heruæus, Bonauentura Tarantaſius, & Geraldus Odetus, qui in ſecundum librum diſtinct. 8. Magiſtri ſententiarum quæſtionem hanc explicarunt, omnino confirmant corpore à Diabolis naturali potentia de loco in locum tranſportari. Quamquam raptus ille, vt vocant, ecſtaticus plus habet admirabilitatis iudicio meo, quàm corporis exportatio. Etenim ſi poteſt diabolus, vt fatentur illi, extra corpora ſua animos abripere: nónne facilius

cilius est corpus animumque sine distra-
ctione & disparatione partis ratione prę-
ditæ devehere, quàm alterum ab altero
nec interueniente morte diuidere? Quã-
uis autem immortalitatis animarũ cer-
tissima testimonia & indubitatæ demõ-
strationes suppetant, hoc tamen in vali-
dissimis & maximis numerari mihi vi-
detur oportere, adeoque sufficere si bene
probatum fuerit (vt profectò historijs,
iudicijs, repetitionibus, testium compa-
rationibus, conuictionibus, confessioni-
bus, & executionibus infinitis fuit com-
probatum) sufficere igitur reuincendis
Epicureis & Atheis: adeò euidenter do-
cet humanum spiritum essentię immor-
talis esse. Hypothesis enim Aristotelea li-
bro secundo de anima sic optimè de-
monstratur, animam siquid sine corpo-
ris adiumento potest immortalem esse:
& altera hæc similiter, animam immor-
talem esse si à corpore potest separari. Isti
autem infidi, qui neque potestatem Dei
neque spirituum naturam credunt, eam
quam vocamus animam esse dicunt vin-
culum

culum harmonicum formámq; catholicam ex ſingularibus humorum aliarumq; humani corporis partium formis reſultãtem: quod certè planè abſurdum eſt, hominis formam (quam omnes Philoſophi puram & ſimplicem fatentur eſſe) ex compluribus formis componere. Ecſtaſin verò definiunt ſomnum melãcholicum, quo vires animæ ita ſepultæ ſunt vt mortuus homo videatur: rem ridiculam, cùm plures Magi, Olaö magno teſte, in Noruegia, Liuonia, Borealibusq́; partibus quàm in reliquo orbe terrarum exſtent: & quod de Satana apud Eſaiam prædicatur, Aſcẽdam ſuper Aquilonem, ero ſimilis Altiſſimo, ad eam poteſtatem referri poſſit quam Satanas in Boreales præcipuè populos exercet, famoſos Dæmonum Magorumque nomine: prout etiam in tota Scriptura legimus venturum ab Aquilone malum, Sapientiæ 2. Eſai. 14. 41. & 49. Ierem. 34. 4. 6. 13. 15. 23. 25. 46. 47. 50. & 51. Ezechiel. 8. 48. Daniel. 11. Zachar. 2. at populus iſte minus quàm quiſquam alius habet melancho-

liæ: ſunt enim omnes flauo capillo aut coloris ruffi. Quamobrem iſtos neceſſe eſt ignorantiam ſuam agnoſcere: nam Solenem quendam Plutarch. Plinius Hermotimum Clazomenium, & Præconneſium philoſophum atheon Herodotus ita abreptos fuiſſe tradunt in exceſſum mẽtis, vt corpora eorum mortua & ſenſus expertia ſubſiderint, itáque proſtratum Hermotimi corpus ab inimicis captum, occiſum & crematum eſſe. Scripſit Hieronymus Cardanus ſe cum luberet, per ecſtaſin extra corpus rapi adeò vt corpus maneret ἀναίσθητον, Ego verò eos qui voluntariè inter vigilandum patiuntur iſtud Magos eſſe confirmo: & Cardanus ipſe fatetur patrem ſuum triginta annos familiarem ſpiritum habuiſſe. Sic plerumque patres ſortilegi informant liberos vt in mentis exceſſum rapiantur: quò pertinet illud Virgilianum de Maga AEneidos ſexto, quæ ſe promittit ſoluere mentes. Nam reuera anima vegetatiua, vitalis, & animalis permanet, quamuis ſoluti ſint ſenſus,

Plin. lib. 2. cap. 52.

In ſua Gẽ.

In lib. de rerum variet. ad finem.

motus,

motus,& ratio. Exſtat recens hiſtoria Magiæ naturalis à Neapolitano, qui rem narrat à ſe in muliere Saga fuiſſe exploratam, quæ poſtquàm ſe vnxiſſet nudam λειποθυμοῦσα & ſenſu deſtituta concidit, reuerſaq; poſt trium horarum ſpatium in corpus ſuum multa è regionibus varijs nuntiauit, quæ vera deinde comperta ſunt. Sed autor libri digni incendio rationem rei iſtius gerendæ explicat. Hac arte Satanas ergo eos vtitur qui nolunt retegi, ſiue propter familiæ amplitudinem ſiue propter alias cauſas non audeant magnos conuentus accedere, Ex Turettano Præſide audiui Magam à ſe in Delphinatu viſam quæ viua fuit concremata: hanc ergo cubantem ad ignem, manente domi corpore in ecſtaſin abreptam eſſe, & quia nihil intelligebat, grauiſſimis virgæ ictibus ab hero percuſſam, tum etiam vt viderent an de hac vita deceſſiſſet, ignem partibus quæ maximè valent ſenſu, fuiſſe ſubiectum, nec proptereà euigilauiſſe: eam itaque iacentem ab hero heráq; mortuam eſſe exiſtimantibus

tibus ibi derelictam esse: manè iacentem in lecto inuentam: quod cùm miratus herus quæsiuisset quid rei contigisset ipsi, exclamãtem suo sermone dixisse, Ah, here, quàm verberasti me? Id hero apud vicinos narrantem aliquem dixisse, Saga est: ideoq; non destitisse herum, donec illa rem fassa indicauisset se animo cœtum Magorum adiuisse. Sic alia insuper scelera quæ perpetrauerat agnouit, & igni fuit tradita. Iacobus Sprangerus Inquisitor, qui de permultis Sagis quæstionem habuit, eas scribit confiteri se, cùm visum est, spiritu abripi, sin aliter videatur etiam corpore. Exemplũ nostra memoria apud Burdegalenses alterum habuimus anno M. D. LXXI. cùm in Magos Galliȩ instituta esset persequutio. Vetula quædam Burdegalensis Maga apud Iudices confessa est se cum alijs per hebdomadas singulas fuisse exportatam, vbi magnus hircus aderat, quo autore abnegabant Deum, se Diabolo seruituras spondebant, singuli pudenda illius osculabantur, & post saltationes pulue-

res accipiebat quisque. Tum D. Belotus libellorum supplicum magister, dicente Maga se nihil posse nisi è carcere educta esset, volēs rei veritatem explorare, eam educi iussit: & illa cum se nudam certo adipe inunxisset, velut mortua expersq; sensus corruit, deinde post horas quinq; reuersa exsurgensque permulta narrauit quæ varijs in locis ita habere vt dixerat comperta sunt. Hanc historiam mihi quidam Comes equestris ordinis narrauit, qui adhuc viuit & isti experientiæ interfuit. Id in Borealibus partibus frequentari Olaus testis est, & amicos ecstatici studiosè corp⁹ obseruare donec cum dolore ingente reuertatur, & annulum, literas, cultellúmve eius qui milliaribus trecentis abest ab eo reportari. AEquè admirabile est iudicium illud Magorum septem quod anno M. D. XLIX. apud Nannetas didici. Cùm igitur isti coram multis se indicaturos recepissent ante horam, quid per milliaria decem in ambitum ageretur, exanimes conciderunt illicò, & tres horas defecti animo iacuerunt:

runt: posteà exsurgentes renuntiauerunt quicquid in toto Nannetum oppido & ambitu longiore perceperant, locis, factis, & hominibus obseruatis: quæ omnia statim comperta sunt. Itaq; omnes isti accusati & maleficiorum multorum comperti, ad ignem fuerunt damnati. Dixerit fortasse quispiam non abripi animam, sed visum & illusionem à diabolo præstari: at effecta huic sententiæ aduersantur. Possunt quidem homines mandragora & narcoticis potionibus soporari ita, vt mortui esse videãtur: sed horum alij ita soporantur vt nunquam euigilẽt, alij epotis eis ad triduum quatriduúmue indesinenter dormiunt: prout ijs faciunt Turci quos castraturi sunt, & Vasconi cuidam ex inferiore Occitania captiuo qui pòst fuit redemptus, accidit. At nihil tale epotant Magi, & qui narcoticis soporantur nullius rei meminerunt: Magi verò impressionem viuam habent saltationum, sacrificiorum, adorationum, & aliarum rerum quas in conuentibus viderunt feceruntq́;, obseruant eos qui

 ad-

adſunt, qui cum illis commiſſi fatentur culpam: & Iacobus Sprangerus ex maleficarum quas igni damnauit, confeſſione id Magos confiteri narrat ſe in ecſtaſi eaſdem res percipere, quas, ſi corpore adfuiſſent, pariter percepiſſent. Auguſtinus quoque libro 19. de ciuitate Dei ait Præſtantij patrem tanta ecſtaſi ſæpe abreptum eſſe, vt reuerſo ſpiritu ſe fuiſſe verſum in equum affirmaret, commeatumque in caſtra cum equis alijs importaſſe: cum tamen ipſius corpus exanime iaceret domi. Atq; hæc fortaſſe fuerit ratio, cur Lycanthropia illa & hominum in pecora cōmutatio (de qua pòſt agemus) fuerit tantopere ab antiquis celebrata, & adhuc in Orientis partibus frequentetur. Sunt etiam morbi qui hominem orbant ſenſibus ac propè exanimant, vt ſunt epilepſia & apoplexia. Sic Iulius II. Papa ſpatio bidui pro mortuo habebatur: & Ioannem Scotum viuum fuiſſe humatum creditur cùm exiſtimaretur mortuus: cœpiſſe enim dicitur confliɛtari cùm præcluderetur anima, cuius
con-

conflictantis motum percipientes vespillones qui inijciebant humum retraxerunt quidem, sed sanguine offusum & agentem animam inuenerunt. Non insunt ista mala sortilegis, syncope, epilepsia, apoplexia: nam si quando placuerit, ita affecti sunt, neq; aliam ob causam patiuntur ista quàm vt se à conuentibus adeundis excusent si metuunt retegi, nec eo minus dant fidem diabolo, & cùm volunt eum alloquuntur domi. Sic Raziorum Baro (qui apud Nannetas magicarum sortium damnatus supplicium pertulit) non tantum fassus est se octo puerulos occidisse, & in animo habuisse occidere & diabolo sacrificare nonum, suum ipsius filium, idq; in matris vtero, vt summopere gratificaretur Satanæ, verumetiam se in conclaui suo procidētem in genua Satanam adorare humana specie comparentem, eiq; adolere: qui detestabilium sacrificiorum ritus apud Amorrhæos olim & Canan. obtinebat. Huic res admirabiles Satanas spoponderat, ac nominatim ipsum fore magnum,

Tandem verò ſe videns captiuum & acerbiſſimis malis oppreſſum, omnia cõfeſſus eſt vltimumq́; ſupplicium paſſus, & lis adhuc ſub iudice hæret de bonorum eius publicatione. Apud Sprangerum legimus, cùm de quadam malefica quam damnauit igni cognoſceret, eam confeſſam eſſe (vt erat obſtetrix) ſe pueros ſuſcipientem è matris vtero Diabolo obtuliſſe in aerem extollendo, deinde in caput eorum aciculam magnam ita vt non profluerct ſanguis indidiſſe: tum ijs in ſepulchrum elatis abeuntem de nocte eos eruiſſe, furno coxiſſe, carnes comediſſe, pingue ad ſuum vſum aſſeruaſſe: hoc pacto quadraginta puerulos à ſe interemptos eſſe. Hæc Danenſis fuit ad Baſileam. Alteram quoque Argentoratenſem innumeris occiſis crematam eſſe. Iſtius ſummè præ omnibus quas vnquam audiuerim deteſtandæ crudelitatis & idololatriæ placuit lectorem admonere, vt bene ad obſtetrices attendatur. veſci autem iſtos humana carne eſt certo certius: nam eam poſt omnem

homi-

hominum memoriam ſic appetiuerunt Sagæ, vt ægrè mortuorum corpora ſeruari aut concludi etiam poſſent, quin illæ ingreſſæ ad oſſa vſque abroderent: quamobrem 67. capite legum Salicarum dicitur, Sortilegam, ſi hominem ederit, atq; euincatur, ſolidos ducentos ſoluturam. Philoſtratus Lemnius autor eſt, Lamiam, quæ ſic humanis veſcebatur carnibus Corinthi, ab Apollonio Tyanæo retectam & eiectam eſſe: quò ſpectans Horatius & velut crudeliſſimum facinus abominatus inquit, Apule. lib. 1. aſini.

Neu pranſæ Lamiæ puerum viuum extrahat aluo.

atqui hoc Magis in more fuit poſitum, vt cibo iſto alerētur. Apud Ammianum Marcellinum lib. 29. legimus Pollentianum Tribunum conuictum & confeſſum fuiſſe quòd viuę mulieris exſecuiſſet ventrem, vt intempeſtiuo partu extracto de futuro Imperatore conſuleret. Quibus locis omnibus ea quæ in iudicijs noſtrorum temporum vidimus confirmātur. Imò complures Magi exiſtimant

ſe à Dæmonib⁹ ad crudelia hæc facinora adduci, vt hac ratione ex animi ſui ſententia aut ſpiritu aut corpore rapiantur. Et ne longè abeamus, Rondeletus doctiſſimus medicus & celeberrimus, Magum quendam in Montepeſſulano ſepulchris hærentem obſeruauit, qui ad ſepulchrum profectus vbi mulieris corpus fuerat pridie conditum, ex eo reſcidit femur, quod imponens humeris carnem dentibus mordicus auellebat. Hoc mihi quidam Rondeleti diſcipulus, qui tum eum proſequebatur, narrauit. Lycanthropiam morbum Rondeletus dicebat eſſe, qua homines furioſi facti ſe verti in lupos putant, eóq; cibo veſcuntur. Iam itaq; dicamus poſſintne homines verè in lupos & alias beſtias verti, an verò ſic imaginatione aut morbo ſibi videantur.

De Lycanthropia, & an ſpiritus vertere hominem in beſtiam poßint. *CAP. VI.*

Per-

PErmultis exemplis, & diuinis humanisq; autoritatibus, itemq; accusationibus, euictionibus, confessionibus, iudicijs, & executionib⁹ antè ostendimus, viros & mulieres via diabolica modò spiritu & corpore, modò spiritu solùm exportari: nec paucis Satanam persuadere ista verborum vi & vnguentorum quæ tradit effici, eumque plurimum hircina specie apparere. Ex quibus demonstrationem effectorum nobis esse constat, quam Dialectici appellant ὅτι ἐστί: quæ demonstratio etsi non æquè habet euidentiam ac ea quæ ex causis nascitur, non minus tamen habet certitudinis. Cùm autem nostram in causis ignorationem confitemur, amplissimam Deo laudem tribuimus, aduersus quem si infirmitatem mentis nostræ attendimus nefas est de eo quod fieri non potest contendere. At illud profectò mirum est Satanam (qui se quocunq; lubet corpore induit) sæpissime ac propè ordinariè secundum formam hominis hirci figuram assumere, nisi eo fortasse nomine quod hircus

Arist. in posterioribus analyticis.

ſœtidus eſt & ſalax. Videmus enim diabolos in Scriptura ſacra hircos appellari,
Eſa. 13. & 34. vt in Eſaiam Chaldęus interpres exponit vocē שעיר qua ſignificatur hircus. Ait enim Eſaias ſaltaturos Babylone dracones & hircos, & Satyrum vnum inclamaturum alterum. Zoroaſtes hircorum nomine Dæmonas intelligit, quia putidum & laſciuum eſſe in proprietatibus hirci numeratur: quod Mirandulanus Princeps obſcurè 12. poſitione in Zoroaſtem ſignificauit his verbis, Quid ſit intelligēdum per capros apud Zoroaſtem, intelliget qui legerit in libro Bair quæ ſit affinitas capris cum ſpiritibus. Propria autem Dæmonum eſt in laſciuā brutamq; cupiditatem dominatio, vt Hebræi annotant in lib. פרקי אבות dicentes Satanam portari à ſerpente. i. (vt Philo Hebræus interpretatur) à voluptate, qua Architas ille ſapientiſſimus aiebat nullam peſtem capitaliorem hominib⁹ à natura datam, Catone Cēſorio teſte apud Tulliū. Quāobrem Dæmonib⁹ figurandis Græci ſalaces Satyros ſemiuiros atq; ſemihircos depinxe-

pinxerunt: & in libro Leuitici postquam mandauit Deus animalia certa à populo sibi sacrificari & sanguinem ad altare fũdi, tandem inquit, Neq; vnquam in posterum sequamini hircos vestros & Satyros vt sacrificetis eis: quem in locũ Rabbi Moses Maymonis ex libris, quos de mysterijs & sacrificijs Chaldæorum Sabæorumq́ue legerat, tradit in more fuisse positum vt sacrificaturi diabolis in deserta concederent, effossaq́; fouea sanguinem in eam inijcerent, ad eam epularentur, & in honorem malignorum spirituum dies festos celebrarent. Leuitici quoq; 16. ca. Aaroni præcipitur vt sumptis duobus hircis sortiatur vnum ꝓ Deo, pro Zazele alterum, & vt hircus ille qui Zazeli sorte acciderit super quē Sacerdos peccata populi cõfitetur in desertum emittatur, Deo sacrificetur alter: quē tamen hircum Hebræi nunquam fuisse inuentum annotarunt. In Deut. euidẽtiore legis interpretatione maligni spirit⁹ propria significatione vocãtur, לשׂירם, omnes exponunt dæmonia: itaq; fieri potuit

Lib. 3. More nebocim.

Deut. 32.

vt

vt vox Lacedæmon ex Hebræa voce & Græca componeretur idem ſignificante. Scribit enim Ioſeph. Hebræis iam olim cum Lacedæmon. fœdus interceſſiſſe: etſi poſtremam hanc interpretationem non moror. Quicquid autem de Satyris vulgò prædicetur, quorum frequens eſt in vita eremitarum Antonij & Pauli mentio, non dubium eſt quin maligni fuerint ſpiritus. Non raro etiam figura hominis proceri & nigri Satanas ſeipſum exhibet, vt de eo diximus qui Catharinæ Dareæ viſus eſt, Dioni Platonis amico, Caſſio Parmenſi, Athenodoro philoſopho, Magdalenæ Cruciæ, Ioannæ Haruilleriæ, quæ ſibi annos duodecim natæ confeſſa eſt oſtenſum à matre fuiſſe diabolum forma hominis proceri & nigri, atrati, ocreis & calcaribus inſtructi, qua ſpecie compellat momentóq; accedit ipſam pro voluntate ipſius: id toto vitæ ſuæ curriculo fuiſſe factitatum. Sed nihil omnino tam incredibile & admirabile, quàm hominis in beſtiam & corporis in corpus tranſmutatio. Verumta-

men hoc iudicia in Magos constituta, & diuinæ atque humanæ populorum omnium historiæ probant certissimè. In libro Quæsitorum quinque aduersus Magos, cuius sæpe memini, legimus Stasum quendam Magum in Bernatum agro è medio inimicorum (quos habebat quãplurimos) repentè ac multoties effugisse, nec aliter quàm inter dormiendum occidi potuisse. Hic duos reliquit discipulos, Hopponem & Stadlinum summos Germaniæ Magos, qui eo loco dicuntur tempestates, fulmina & procellas maximas excitasse. Et ne procul ab hoc regno discedamus, exstat quæstio in Parlamento Dolensi habita, & sententia lata die 18. Ianuarij M. D. LXXIII. contra AEgidium Garnerium Lugdunensem: quod iudicium nihil hic attinet exscribere, cum Aurelijs apud Eligium Giberium, Parisijs apud Petrum Hayanum, & Senonibus fuerit typis commendatũ: præcipua solùm capita quorum accusatus & euictus fuit, annotabimus. Et quòd Garnerius iste die Michaelis festo ad Ser-

ranam ſyluam in vineis Chaſtenoyanis (quæ à Dolenſi oppido quadrante milliaris abſunt) puellam decē aut duodecim annos natam ceperat, manibus quæ luporum pedibus conſimiles videbantur dentibúſq; occiderat, femorum & brachiorum carnem deuorauerat, & de ea ad vxorem detulerat: quòd item poſt menſem eadem forma alteram puellam ceperat occiderátq; voraturus, niſi tres homines (vt ipſe fatebatur) impedimentum attuliſſent: quòd etiā poſt dies quindecim puerum decennem in Gredisanorum vineis ſtrāgulauerat, carnémq; crurum, tibiarū, & ventris comederat: quòd deniq; puerum alium hominis, non lupi ſpecie quaſi tredecim annos natum in vici Peruſani ſaltu occiderat comedendi animo (vt ipſe ſponte ac non coactus aiebat) niſi fuiſſet impeditus: his ergo de cauſis ad ignem viuus eſt damnatus, effectáque ſententia. Alia quoque habetur cauſa Veſontione cognita à Ioanne Boino Inquiſitore anno ſalutis milleſimo quingenteſimo vigeſimoprimo,
Decem-

Decembri menſe, in Galliam, Italiam, & Germaniam miſſa, quam Vierus Magorum defenſor libro ſexto de Præſtigiis, capite decimotertio exponit copiosè, itaque percurram paucis. Rei Petrus Burgotus & Michael Verdunus ſe Deo renuntiaſſe fidémque dediſſe diabolo confeſſi ſunt. Burgotum igitur Michael duxit in vicum caſtelli Carlonij, vbi candelam virentis ceræ obſcura flamma & coloris Veneti habebant ſinguli, ita ſaltabant & ſacrificabant diabolo. Poſteà ſe vnguento oblitos faſſi ſunt lupos fuiſſe factos celeritate ſumma excurrentes: tum verſos in homines ac ſubinde in lupos, eáque ſpecie lupas iniuiſſe eadem voluptate qua cum mulieribus rem habere ſunt ſoliti. Præterea confeſſi ſunt, Burgotus quidem ſe puero ſeptenni lupinis pedibus dentibúſque mortem attuliſſe, voraturum niſi ruſtici abegiſſent: Verdunus verò ſe puellam in horto quodam piſa carpentem occidiſſe, & à domino Cuueæ depulſum eſſe: ab vtriſque puellas quatuor voratas

esse certo tempore & loco, quarum ætatem exponebant: se puluere quodam tacto necem hominibus importare. D. Bordinum generalem Procuratorem Regis aliud exemplum mihi narrare memini ad se è Belgis missum cum iudicio toto à Iudice & actuarijs obsignato, de lupo sagitta ad femur transfixo, qui postcà in hominem versus decubuit in lecto cum sagitta, quam auulsam agnouit ille qui fuerat iaculatus, tempore & loco ex confessione hominis comprobato. Iobus Fincelius lib. II. de mirabilibus scribit Paduæ Lycanthropum fuisse deprehensum, cui lupini pedes resecti sunt, & momento manibus pedibusque truncatus homo exstitit. Quo exemplo iudicium Magarum Vernonij confirmatur, quæ frequenter felium innumerabilium specie in castellum peruetus solebant cõuenire. Ibi constituentes viri quatuor aut quinq; pernoctare multitudinem felium se inuadẽtem experti sunt, quorum vnus occubuit, cæteri læsi sunt, sed multis felibus vicissim læsis quę posteà in fœminas

minas verſæ grauia vulnera compertæ ſunt accepiſſe. Sed quia res incredibilis videbatur, iudicia ſiluerunt. Quæſitores autem quinq; huiuſmodi cauſarum peritiſſimi de ſcripto tradunt tres Magas ad Argentoratum forma trium ingentium felium agricolam adortas eſſe, qui defendendo ſe vulnerauit depulitq́; feles, deinde verò momēto mulieres decumbentes fuerunt compertæ & grauiter vulneratæ: qua de re cum interrogatæ eum accuſauiſſent à quo vulnus acceperant, ille iudicibus horam & locum indicauit quo feles appetiuerant ipſum easq́; læſerat. Petrus Mamorius in libello de Sortilegis mutationem iſtam hominum in lupos dicit à ſe in Sabaudia viſam: Henricus Colonienſis in libello de Lamijs pro indubitato affirmat: Vlrichus item Molitor in libello quem dicauit Sigiſmundo Cæſari, diſputationem conſcribit coram Imperatore factam, & certiſſimis rationibus exemplorumq́; innumerabilium experientia cōſtitutum fuiſſe docet trāſmutationem iſtam veram

In malleo malefic.

esse: & ipse Lycanthropum à se fuisse visum narrat Constantiæ, qui accusatus, euictus, damnatus, & à confessione morti fuit traditus. Multis quoq; libris in Germania editis ostenditur vnum ex potentissimis Christianorum Regibus qui nuper vita defunctus est, in lupum sæpe fuisse versum, vt Magorum omnium facilè princeps habebatur. Verumtamen hæc pestis Græciam Asiamque amplius peruasit quàm Occidentis populos, vt aiunt mercatores nostri eos illic cippo & carcere contineri qui in lupos conuertuntur. Itaq; anno M. D. XLII. Sultane Solymanno imperium obtinente, tanta fuit luporum vis Constantinopoli, vt armatus Imperator cum prætoriano milite procedens ad centum quinquaginta simul compulerit, qui vniuerso populo prospectante ex vrbe disparuerunt. Hanc historiam narrat Iobus Fincelius libro 2. de mirabilib⁹, atq; in hanc rem populi omnes consentiunt. Hos lupos Germani dicunt *vvervvolff*, Galli *loups garous*, Picardi *loups vvarous*, ac si lupos

pos varios dixeris (g enim in locũ vv ſufficiũt Galli) Græci λυκανθρώπους & μορμολυκίας, Latini varios & verſipelles, vt Plinius agens de hac tranſmutatione annotauit. Franciſcus Phœbus Fecenſis Comes in libro de venatione voce *garous* ait ſignifiri *gardez vous*, cauete vobis, cuius rei me Fauchetus Præſes admonuit. Hoc mihi quidem eſt veriſimile: nam alij naturales lupi pecudes perſequuntur, hi plerumq; homines: itaq; meritò dici poteſt, *gardez vous*. Pomponatius & Theophraſtus Paracelſus principes ſua ætate philoſophi certiſſimam eſſe confirmant hominum in lupos tranſmutationem. Gaſpar Peucerus homo doctus gener Philippi Melanchthonis ſcribit has ſibi ſemper viſas fuiſſe fabulas, ſed coactum fuiſſe credere ex quo iſtud ſibi mercatores plurimi fide digni negotiantes in Liuonia confirmarunt, multos etiam fuiſſe accuſatos, euictos, & à confeſſione adiudicatos morti: itaq; deſcribit modum qui in Liuonia obſeruatur: nempe quotannis ſub finem Decembris nebulonem

esse qui Magos omneis citat vt loco indicto cōpareant: si defuerint, eos à diabolo ictibus ferreæ virgæ cogi adeò vt vibices exstēt: præire ducem, myriadas sequi tranantes fluuium: eo traiecto mutari in lupos, in homines & in pecora inuolare, & innumerabilia dāna importare: post dies duodecim eodem fluuio remeare, & humanam formam recipere. Languetum Burgūdum vidi sæpenumerò virum doctissimum agentem in rebus Ducis Saxoniæ, dum pro Domino suo cum Rege Galliæ ageret: hic ergo similem historiā narrauit mihi, & se in Liuonia agentem dixit cognouisse, id toti populo haberi exploratissimū. Habeo apud me Germani cuiusdam literas qui stipendiarius fuit Henrici 2. Regis scriptas ad Connestabilē Galliæ, quib⁹ certiorē facit Connestabilē de Liuonia à Moscho capta: deinde subijcit, In illis locis Herodotus Neurios collocare videtur, apud quos dicit homines conuerti in lupos: quod est adhuc vsitatissimum in Liuonia. Multa autem dicta ab Herodoto, quæ incredibilia olim videban-

debantur, poſteritas comprobauit. Idem enim autor eſt exſtitiſſe Magos qui certis inciſionibus tempeſtatem illam ſedauerunt qua iamque naues Xerxis ampliùs quadringintæ fuerant ſubmerſæ: & apud Olaum magnum libro 3. cap. 18. legimus Lappos Magos ſecundos ventos & procelloſos vendere ſolutis quibuſdam funibus, quod ab experientia frequentiſſima omnes nautæ ſciunt. In hiſtoria quoque Ioannis Tritemij legimus anno DCCCC.LXX. Iudæum quemdam Baianum nomine Simeonis filium in lupum ſe cùm placuit transformauiſſe, & oculorum aciem effugiſſe factum ἀόρκτον. Mirum quidem iſtud, ſed hoc meo iudicio eſt admirabilius complures non poſſe credere, cum populi omnes terræ & tota antiquitas id vno ore agnouerint. Neq; enim ſolùm ante annos bis mille ducentos id ſcripſit Herodotus, & ante hunc Homerus 40. annis, ſed etiam Pomponius Mela, Solinus, Strabo, Dionyſius Afer, M. Varro, Virgilius, Ouidius, & ſexcenti alij: atq; in hanc ſententiã Virgilius,

-- has herbas atque hæc ponto lecta venena
Ipse dedit Mœris, nascuntur plurima ponto.
His ego sæpe lupum fieri, & se condere syluis Mœrin.

Lib. 8. ca. 22.

Miratus autem Plinius de hac re autores consentire, Homines, inquit, in lupos verti rursumq; restitui sibi falsum existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa seculis comperimus. Hoc ille non audet confirmare, metuens vt sibi habeatur fides: nam inter principes Græcos autores adducit Euanthem ipsum, qui ait in Arcadia ex gente Antæi vnum tranare quoddam regionis stagnum transfigurariq; in lupum, deinde post aliquot annos reuerti ad idem stagnum, & cùm tranauerit effigiem humanam recipere. Antè notauimus perdendæ iustæ familiæ toti Magam vnam sufficere: & Agriopas qui Olympionicas scripsit narrat Demænetum Parrhasium degustatis pueri Ioui Lycæo immolati extis in lupum fuisse conuersum: quod M. Varro omnium Græcorum Latinorumque, Tullio teste, doctissimus adducit & pro indubitato confirmat. Olaus magnus de

de gentibus Pilapiæ, Narboniæ, Fincladiæ, Angermaniæque loquens (sunt autem hæ gentes Ethnicæ adhuc, & malignorum spirituum Magorumque plenæ) in historia narrat homines vulgò in bestias ab eis commutari: & qui infinita exempla, quæ breuitatis ergò omittimus, desyderauerit, is Olaũ, Saxonem Grammaticum, Fincelium, & Guilhelmum Brabantinum potest consulere. Taceo Metamorphosin Ouidij, quia res veras confudit cum fabulosis multis: sed quod de Lycaone Rege Arcadiæ scribit in lupum verso non est incredibile,

Territus ipse fugit, nactusq; silentia ruris
Exululat, frustraq; loqui conatur:

cùm Rex quidam memoria nostra exstiterit transfiguratus in hanc formam, & id vbiq; sit adhuc vsitatum. Neq; fabulosum est quod Homerus narrat de Circe malefica, Vlyssis comites ab ea in porcos fuisse transformatos: cùm August. ipse in libris de ciuitate Dei historiam eandem adducat (quamuis opinione ipsius Lib 18. ca. 17. & 18.

miram) & illam de Arcadibus in Alpibus quoque memoria ſua frequens fuiſſe dicat vt ſtabulariæ mulieres imbutæ malis artibus in caſeo darent viatoribus vnde in iumenta illicò verterentur, vt neceſſaria quæque portarent, póſtque perfuncta opera iterum ad ſe redirent. Huic perſimilem hiſtoriam legimus apud Guilhelmum Tyri archiepiſcopum, quam eamdem Sprangerus Inquiſitor narrat, iuuenem Anglum militem in Cypro fuiſſe à ſaga transformatum in aſinum, qui cùm in nauem ad ſocios volens remeare fuſtibus abactus eſſet, ad Magam redijt: itaq; illam eo vſam eſſe, donec aſinus in Eccleſia viſus eſt in genua procidere, eáque facere quæ ab animante bruta nequeunt proficiſci: tum Magam quæ agebat ipſum ex ſuſpicione ad iudices raptam eum triennio elapſo reſtituiſſe, & morte affectam eſſe. Idem de Ammonio Philoſopho Peripatetico legimus, aſinum ordinariè lectioni eius interfuiſſe. Nihil in AEgypto magis frequentari tradunt mercatores noſtri; & ipſe

ipſe Belonius in ſuis obſeruationib⁹ Lutetiæ excuſis hiſtrionem ait in ſuburbio Cayri oppidi in AEgypto à ſe fuiſſe viſum, qui cum aſino ſuo ſermones conſerebat & confabulabatur quàm familiariſſimè: aſinum verò ſignis, geſtibus, & voce indicauiſſe optimè accipi à ſe quicquid dicebatur: Si herus iuberet aſinum pulcherrimam de cœtu fœminam deligere: contemplatum eum in omneis partes ad vnam tandem ſolitum, cui gratularetur, certo iudicio accedere: ſi herus ediceret hordeum aſino afferri, tum eum aliter quàm ſoleant aſini exultaſſe, & alia id genus innumera: quibus copioſè enarratis ſubdit Belonius, Amplius etiam dicturus eſſem, ſed metuo vt eis haberetur fides: quemadmodum nec ego crediodiſſem, niſi meis oculis ſpectante vniuerſo Cayri populo percepiſſem. Huic adſtipulatur quod ſcribit Vincentius, duas in Germania hoſpitas fuiſſe Sagas quæ hoſpites ſolebant in beſtias interdum vertere: cùm itaq; hiſtrionicum adoleſcentem in aſinum conuertiſſent, qui (vt

In Speculo li.3.ca.109 & Fulg li. 8.cap. 11.

erat rationis compos) voluptates mille viatoribus exhibebat, hunc magno fuisse à vicino emptum: illas tamen dixisse se non esse præstituras, nam eum si flumen accederet amissum iri: asinum itaq; die quodam elapsum in lacum proximum abijsse, & simul ac fuisset immersus formam recepisse. Id Petrus Damianus vir sua ætate inter primos numerādus cùm rem sciscitatus esset diligentissimè ex hero, ex asino, ex mulieribus Sagis confessis factum, & ex ijs qui asinum elapsum ac restitutum viderant, Leoni 7. Papæ narrauit, & postquam diu in vtramq; partē coram Papa fuit disputatum, hoc tādem posse fieri fuit cōstitutum. Atq; hoc quidem pacto confirmari posset illud, quod apud Lucianum & Apuleium atheos homines in asinum versos legimus, qui hoc sibi aiunt à Larissæis mulieribus Sagis accidisse, quas ideò inuiserant vt cognoscerent an istud ex veritate esset. Fuit autem vterq; & ἀθεότητος & artis magicæ accusatus: quamobrem Apuleius omnes machinas admouet in Apologia, vt istam

sorti-

ſortilegij & veneficij accuſationem diluat. Verùm vbi de hac ſua transformatione loquitur, obſeruandum illud eſt quod ait, Minus hercule calles prauiſſimis opinionibus ea putari mendacia, quæ vel auditu noua, vel viſu rudia, vel certè ſupra captum cogitationis ardua videntur: quæ ſi paulò accuratiùs exploraris, non modò compertu euidentia, verumetiam factu facilia ſenties. Et paulo pòſt, Prius deierabo Solem iſtum videntem Deum me vera & comperta memorare, ne vos vlteriùs dubitetis, &c. Potuit quidem ille narrationem ſuam facetis hiſtorijs locupletauiſſe: ſed hiſtoria nihil amplius habet admirabilitatis quàm illæ habent quas ſuprà attigimus. Nam ipſam Apuleij transformationem Auguſtinus lib. 18. de ciuitate Dei, cap. 18. neq; negare audet, neq; affirmare: putat quidem & iudicat faſcinationem eſſe: alij verò contendunt iſtud & vera & naturali ratione poſſe contingere, & mutatione puellarum fœminarum in maſculos comprobari, de qua legimus apud Hip-
pocra-

pocratem libro Epidemion, cap. 8. Plinium libro 7. cap. 4. Gellium libro 9. cap. 4. & Amatum Lusitanum centuria 2. curatione 39. Huius rei exempla octo meis commentarijs in Oppianum poetam Græcum de venatione annotaui: sed omnes mutationes sunt fœminarum in mares, pudendis videlicet quæ priùs in ventris sinu latuerant tunc primùm erumpentibus. At Lycanthropiæ cum hac nulla intercedit similitudo, neque naturalem habet causam, sed supra naturam omnia. Illud tamen certum est historia sacra Nabuchodonozoris regis confirmari, quem ait propheta Daniel fuisse mutatum in bouem, & septennio fænum & gramen duntaxat comedisse. Hoc fieri posse confirmant Arabes: etsi Pythagorea μετεμψύχωσις multo plus à iudicijs nostris videtur abhorrere, quam Platonici omnes, Chaldæi, Persæ & AEgyptij defenderunt. Complures autem Medici rem adeò mirificam, at non causam animaduertentes, ne quid nescire viderentur, sermone & scriptis tradiderunt

runt

runt Lycanthropiam morbum hominũ ægrotorum dici cogitantium ſe lupos eſſe atq; in ſyluis oberrantium, qua in ſententia eſt Paulus AEgineta: verùm permultis rationibus & teſtibus fuerit opus ad ementiendos populos omneis terræ, omnes hiſtorias, adeóq; hiſtoriam ſacrã, cùm Theophraſt. Paracelſus, Pomponatius, & Fernelius ipſe medicorum ſuæ ætatis non vltimi, & alij multis ſeculis Lycanthropiam certiſſimam eſſe, veram, & indubitatam duxerint. Prætereà illud ridiculum eſt quòd res naturales æquantur ijs quæ naturam ſuperant, & actiones animantium actionibus ſpirituum dæmonumq́; comparantur. Abſurdius verò illud hic cauſari morbum: malum enim Lycanthropo ineſſet ſoli, non eos afficeret qui hominem in beſtiam verti deinde reſtitui vident. Maleficam Circen ait Chryſoſtomus ſic brutis voluptatibus comites Vlyſſis ineſcaſſe vt ſi fuiſſent porci: quibus verbis videtur innuere nõ mutatum corpus, ſed rationem ſolùm abiectam fuiſſe brutamq́; factam. Quicunq;

Fernel. lib. de abditis rerum cauſis.

cunq; tamen veteres & noui autores de Lycanthropia ſcripſerunt, vno ore confirmãt mutari humanam formam ſpiritu & ratione integra permanente: quod Homerus in Odyſſea optimè,

Οἱ δ' συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς, φωνήν τε, δέμας τε,
Καὶ τρίχας: αὐτὰρ ὁ νοῦς ἦν ἔμπεδος ὡς τὸ πάροσπερ.

Hi verò ſuum quidem habebant capita, vocémque, Et pilos, ſed mens erat integra vt anteà. Et diſertis verbis exprimit Boetius, voce & corpore perditis ſola mens ſtabilis, quæ ſemper monſtra quæ gemit patitur. Itaque Lycanthropia neque aduerſatur canoni Epiſcopi, 26. q. neque Theologorum ſententiæ, quorum plerique docent omnia à Deo creata eſſe adeò, vt ne maligni quidem ſpiritus formam eorum mutari poſſint, cùm non eſſentialis forma hominis, id eſt ratio, ſed figura ſolùm permutetur. Quòd ſi facultatem hominibus eſſe fatebimur efficiẽdi vt roſas proferat ceraſus, & braſſica poma, ſi ferrum vertendi in chalybem, argentum in aurum, ſi mille artificioſas lapidum formas cum natura-

libus

libus gemmis venustate concertantium faciendi: an illud mirum videbitur quòd Satanas (cui permagnam vim in hunc elementarem mundum concessit Deus) figuram vnius corporis alterius figura commutat? Hæc omnia à Thoma Aquinate in secundum librum sententiarum, Distinct. confirmantur, cùm ait, Omnes Angeli 7. art. 5. boni & mali ex virtute naturali habent potestatem transmutandi corpora nostra: atq; huc pertinet Esaiæ locus, Babylonem euersum iri, & striges ibi saltaturas, lemures, dæmonas, & quos appellat Esai. 34. שעירים, quos vulgata Bibliorum interpretatio apud Plantinum Antuerpiæ excusa Gallicè semiuiros & semiasinos vertit: hoc autem nō fuisset interpres dicturus, si de morbo solùm aut illusione accipi oporteret: nam hos sermonis vsu omnino carere cōstat omnium testimonijs. Verumtamen fieri etiam interdum potest, vt Magus illusione diaboli faciat vt homo alius quàm sit esse videatur: vt in S. Clementis historia legimus per Simonem magū effectum esse, vt Faustinianū

amicorum nullus agnoſceret: item Neroni imperatori dixiſſe vt ſibi ceruices iuberet abſcindi, ſe enim tertio die reſurrecturum eſſe, quod cùm Nero (vt videbatur) feciſſet, eum die tertio reuertiſſe, Neronem verò miratum ei ſtatuam Romæ poſuiſſe cum hac inſcriptione, *Simoni mago Deo:* Neronem ex eo tempore in artes magicas incubuiſſe totum. Simon autem Neronis oculos & totius cœtus ſic faſcinauerat vt arietem Simonis loco decollarent. Simile eſt quod narrat Apuleius de tribus hominib⁹ quos à ſe putabat occiſos, cùm tres hircinas pellas à Pamphila Saga faſcinatus confodiſſet. Sed momentanea eſt iſta faſcinatio: hominis verò in animãtem brutam transformatio nonnunquam durat ſeptennium, vt apud Danielem Nabuchodonozoris. Deinde verò actiones & aſininus labor quem tres homines perferre nequeant, magnitudo, inceſſus, cibus gramineus, cardui humano corpori nequeunt conuenire. Nam & Propheta Daniel & quicunque de hac transformatione

ſcripſe-

ſcripſerunt non alio tradunt vſos fuiſſe cibario: etſi Apuleius ait, ſe cùm inueni-re potuit, vitam humanis cibis (vt erat integra ratione) toleraſſe. Accedit luporum celeritas, curſus, morſus vncorum dentium ab homine alieni. Quòd autem aiunt quidam, humanum corpus à Satana ſoporari phantaſiamq́; abripi, eoq́; illius mutationem perſuaderi (quam in ſententiam propterea veniunt, quòd ij quorum brutum corpus fuit vulneratum poſtquam reſtituti ſunt (vt ante diximus) ſe vulneratos eſſe humano corpore compererunt) & hoc interdum fieri & illud poteſt: poteſt etiam Satanas eodem momento vulnus humano corpori inflixiſſe. Neq; ſpeciem habet veritatis quod quidam aſſerunt, non eſſe has vires Satanæ à Deo attributas: etenim neq; Dei conſilium ab hominibus comprehendi, neq; poteſtas diabolo data cognoſci poteſt, quum in libro Iobi dicatur, non eſſe poteſtatem vllam in terra quæ poſſit ei obſiſtere. Prætereà dicuntur Magi Pharaonis eaſdem res feciſſe

quas facit Moſes, id eſt, baculos in virgas vertiſſe, & ranas produxiſſe: quod minimè fuiſſet dicturus, ſi qua fuiſſet oculorum faſcinatio: nihil enim Moſes per illuſionem fecit, neq; Moſis ſerpens baculos fuiſſet digeſtura, ſi Magorum ſerpentes meri fuiſſent baculi. Et quiſquis ſpirituum actiones cum humanis comparat, is perinde fallitur ac ſi defenderet nõ poſſe pictores alioſque artifices politiſſima opera & dignitate cum operibus naturæ concertantia facere, quia id vituli mulíve nequeunt. Deus enim ſingulis rebus à ſe creatis pro ipſarum captures ſuas admirabiles impertiuit. Si qua autem exponenda eſt ratio cur homines præcipuè in lupos aſinóſque vertantur potius quàm in formas alias, hæc mihi probatur ratio, quòd qui primi in lupos fuere transformati humanas carnes comedebant in ſacrificio Iouis, quem ideò Lycæum, quaſi lupinum dixeris, appellabant: quemadmodum eum qui Dolæ pœnas dedit in lupum verti ſolitum, & Sabaudos diximus ex confeſſione ipſorum

rum

rum pueris multis cibatos esse. Deus itaque iusto iudicio sinit eos humanam formam amittere, & lupos sicut merentur fieri. Nam post omnem hominum memoriam famosi fuerunt Magi & Magæ hoc nomine, quòd cibis vescantur huiusmodi, mortuorum corpora effodiant & abrodant ad ossa vsq;: quod Pausanas annotauit dicens à dæmone terrestri factum, Apuleius ait fecisse Sagas. Qui autem asini fiunt, eò transformantur, quod detestabilia Magorum arcana expetiuerint cognoscere: quemadmodum ij qui maleficam amarunt Circen, iusto Dei iudicio fuerant in sues transformati, & in Liuonio affirmatur eos qui Magos & Lycanthropos frequentant ijs tandem conformari. Enimuerò quæcunq; afferatur causa: & diuinis humanisq́; historijs, & bonæ Theologorum partis cõsensione, & experientia tot seculorum atq; populorum & doctissimorum hominum iudicijs coguntur vel pertinacissimi veritatem agnoscere: quam iustissimæ Theologorum sententiæ, etsi hoc
 nostro

noſtro argumento à Canoniſtis diſſidẽtium, ſtatui permittere. Vtut ſit, homines in beſtias verti conſtat forma & ratione integra permanente, ſiue potentia Dei ſola efficiente, ſiue per Satanam effectorem atq; adminiſtrum voluntatis eius. Nam ſi veritatem hiſtoriæ ſacræ apud Danielem (quæ in dubium vocari non poteſt) ſi vxoris Loti in ſaxum immobile verſæ confitemur, certum eſt æquè poſſe hominem in bouem, lapidem, aut animantes alias transformari. Atque hoc Thomæ argumentum agentis de corpore Chriſti ſuper montem & templum exportato, ſi in vno fieri poteſt, poſſe in omnibus: id enim per Satanam geſtum fuiſſe dicitur.

An Magi rem cum dæmonibus habeant.
CAP. VII.

PRincipio huius operis diximus Iohannam Haruilleriam Verberij ad Compendienſes natam inter cætera fuiſſe confeſſam, ex decreto Curiæ ſententiam Iudicis Sanliſiani confirmante matrem

trem ipsius viuam fuisse adiudicatam igni: se verò annos duodecim natam à matre oblatam fuisse diabolo specie hominis atri, amictu atro, ocreis & calcaribus instructi, gladio accincti, equum nigrum habentis præ foribus, vtente his verbis, Ecce Filiam meam quam spopondi tibi, ad ipsam verò dicente, Ecce amicum tuum qui beabit te: ex eo tempore Deo & religioni renuntiauisse, & illum sic concubuisse secum vt viri cum fœminis solent, nisi quòd frigidum erat semen; id octonis posteà dieb9 aut quindenis fecisse, nec percipiente viro cùm simul in lecto essent: diabolum semel ex ipsa quæsiuisse an grauida ex ipso vellet fieri, se autem renuisse. Summam quoque interrogationum Potezanis Magis ad Lognium propositarum (quæ igne quoq; sublatæ fuerunt) à Domino Adriano Ferreo generali Regis vicario apud Laodunenses traditam legimus, ex qua confessiones aliquot hic visum est apponere. Margarita Bremōtia vxor Noelis Laucreti dixit se die Lunæ proximo

nocte ineunte cum matre Maria in conuentum, qui apud Franquiſanum piſtrinum prope Lognium in prato habebatur, iuiſſe: matrem inter femora ſcopas habentem dixiſſe (verba hic placet omittere) & ſtatim vtramq; eò exportatam eſſe, vbi inuenerunt Ioannam Robertam, Ioãnam Guilleminam, Mariam vxorem Simonis Agni, & Guilielmam cuiuſdam Graſſi vxorem cum ſuis ſcopis ſingulas: eodem ſex diabolos humana ſpecie adueniſſe, aſpectu horridos, &c. facta ſaltatione Diabolos concumbẽtes rem cum ipſis habuiſſe: eorum vnum qui ſaltantem duxerat, cepiſſe ipſam, bis oſculatum eſſe, & amplius ſemihoram cum ipſa concubuiſſe, perfrigidúmq; ſemen eieciſſe. Ioanna Guillemina huius aſſentitur dictis, ſemihoram fuiſſe copulatos faſſa & perfrigidum ſemen ab eo excreatum. Taceo confeſſiones alias huic perſimiles. Legimus item li. 16. Ioannis Meyeri, qui hiſtoriam Flandricam ſcripſit accuratiſſimè, an. M. CCCC. LIX. ingentem virorum fœminarúmq; numerum

in A-

in Atrebatiorum oppido crematum esse, qui inter se accusantes fatebantur se noctu ad saltationes fuisse transuectos, & cũ diabolis, quos adorabant humana specie, copulatos. Iacobus Sprangerus, & collegæ 4. Magarum quæsitores se de innumeris Sagis cognouisse scribunt, plurimásq; Sagas supplicio vltimo addixisse in Germania, nominatim verò in Constantiensi & Ratisbonensi agro anno M. CCCC. LXXXV. quæ omnes fatebantur Diabolos concubuisse secum, postquàm Deo & religioni suæ, Diabolo autore, renuntiauissent. Amplius scribunt non paucas exstitisse quæ nec accusatæ resipuerint & à consortio isto discesserint, easq; idem confessas esse, nempe diabolos tantisper dum fuerunt sagæ cum ipsis rem habuisse. Hanc opinionem confirmans Henricus Coloniensis ait nihil in Germania tam vulgatum esse, adeoque in tota Græcia & Italia notissimum. Nam Fauni, Satyri, Syluani dæmones sunt & maligni spiritus: & illud quod vulgo dicitur σατυρίζειν nihil est

aliud quàm ſcortari. Auguſtinus lib. 15. de ciuitate Dei iſtam diabolorum cum mulieribus copulationem ſcribit adeò certam eſſe vt contradicere magnæ ſit impudentiæ. Hæc illius verba: Et quoniam creberrima fama eſt, multiq; ſe eſſe expertos vel ab eis qui experti eſſent & de quorum fide dubitandum non eſt audiſſe confirmant, Syluanos & Innos, quos vulgo Incubos vocant, improbos ſæpe exſtitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe & peregiſſe cõcubitum: & quosdam dæmones quos Galli Duſios nuncupant hanc aſſiduè immunditiem & tentare & efficere, plures taléſq; aſſeuerant, vt hoc negare impudentiæ eſſe videatur. Gerardus Lilius & Iſidorus lib. 8. rem eamdem narrant: ſed omnes in voce Duſios errant, legendum enim Druſios quaſi Syluestres diabolos dixeris, vt Latini Syluanos. Quòd igitur Auguſtinus ait, veriſimile eſt dæmonas illos à maioribus Druſios fuiſſe dictos, vt inter hos & Druidas ſyluarum incolas diſcrimẽ ponerent. Ad hæc Sprãgerus adijcit perſæpe ſagas in a-

gris

gris & syluis sese retegere & clara die coire cum diabolo, & sæpe retectas in agris visas, interdum etiam hærenteis diabolis (quos homines esse existimabant) à viris suis esse deprehensas, eosque gladio cædenteis nihil effecisse. Paulus Grillandus Iureconsf. Italus (qui de sagis plurimis cognouit) narrat in lib. de sortilegijs se anno 1516. Septēb. mense à S. Pauli ad Rom. Abbate rogatum esse vt de tribus Sagis cognosceret: easq; inter cætera confessas esse Magas singulas cum diabolo copulari. In historia S. Bernardi legimus Sagam extitisse, quæ marito suo nec percipienti accubans sæpenumerò diabolo commiscebatur. Hæc quæstio, an isti coitus fieri possint, coram Sigismundo Cæsare fuit agitata, & an ex ijs aliquid nasci: tandemq; fuit constitutum contra iudicium Cassiani, posse copulationem istam & generationem existere: quod glossæ ordinariæ placet & Thomæ Aquinati in 6. cap. Gene. dicenti: quicunque ex isto coitu procreantur eos aliter à natura comparatos esse, quàm qui

naturæ lege. Libro quoq; primo historiarum de Occidentali India, cap. 27. legimus apud Indos pro certo haberi Deum ipſorum Cocoto fœminis concumbere: nam illorum dij plane ſunt diaboli. Sed neq; hac in re inter Doctores conuenit: ex quib⁹ nonnulli putant Dæmonas Hyphialtas ſiue Succubos virorum ſemen accipere, & Ephialtas ſiue Incubos eodẽ in mulieres abuti, vt Aquinas: quod tamen videtur incredibile. Vtcunq; res habeat, ſcribit Sprangerus Germanorum (qui Magos ab omni antiquitate frequẽtiores quàm aliæ gentes experti ſunt) hanc opinionem eſſe, nonnunquam ex iſto coitu naſci liberos quos appellant *vvechſel kind*, mutatos liberos, hos alijs longè grauiores eſſe, macros, & qui ne tribus quidem nutricibus exſuctis pingueſcerent: alios eſſe diabolos ſpecie puerorum, qui cum nutricibus Magis congrediuntur & plerumq; in incertum abeunt. De hac autem copulatione Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & Gregorius Nazianzenus contra Lactantium

tium & Iosephum asserunt nihil ex ea procreari: si fiat, diabolum in carne, non hominem fore. Qui se omnia naturæ arcana rimatos putant, cùm nihil planè in Dei mysterijs & spirituum intelligẽtium videant, copulationem cum diabolo esse negant, sed ex oppilatione morbum: qui tamen dormiendo solùm ex consensu medicorum omnium accidit. At ex earum quas antè diximus confessione cõstat ipsas non potuisse hoc morbo infestari, postquam certo die locoq; anteà indicto saltauissent. Præterea quàm ridiculè philosophantur isti: nam hic morbus non potest homini Mago accidere cum diabolo vt cum fœmina concumbenti, id est, non cum Incubo aut Ephialte, sed cum Hyphialte aut Succubo. Nam apud Sprangerum legimus Germanum hominem robustum & Magum fuisse Confluentiæ, qui coram vxore & socijs hac ratione vtebatur: & illos hominem huic actioni incumbentem vidisse nulla fœmina comparente. Ioannes Franciscus Picus Mirandulanus Princeps Magum

Picus maior in libris de prænotione.

gum Sacerdotem nomine Benedictum Bernam octogenarium ſcribit à ſe viſum, qui ſe amplius quadraginta annis dicebat cum Dæmone muliebrem formam habente coiuiſſe, eumq; ſibi nemine cernente fuiſſe comitem, quem vocabat Hermionem, fatebatur item puerulorum multorum ſanguinem à ſe fuiſſe hauſtum, horrendaque ſcelera non pauca commiſſa: ideoq; viuum crematum eſſe. Item vidiſſe alterum Sacerdotem ſeptuagenarium, fatentem ſe itidem cum diabolo muliebri ſpecie ampliùs quinquaginta annis coiuiſſe, & fuiſſe igni traditum. Et (vt recentius aliquid afferamus) anno M. D. XLV. Magdalena Crucia Cordubæ in Hiſpania nata, monaſterij cuiuſdam Abbatiſſa, cùm in artis magicæ ſuſpicionem apud religioſas veniſſet, eoq; ab igne ſi accuſaretur ſibi metueret, anticipandi conſilium cepit veniamq; à Papa impetrandi: Se itaque duodecimo ætatis anno faſſa eſt à maligno Spiritu qui Mauri nigri præ ſe ferebat ſpeciem, ad inceſtum ſollicitatã ei conſenſiſſe,

ſenſiſſe, & ab eo tempore annis amplius 30. ei concubuiſſe: illius opera ſe cùm in Eccleſia eſſet, in editum fuiſſe ſublatam, & monialibus communionem ſumpturis poſt conſecrationem hoſtiam in aere ad ſe perferri ſolitam cæteris videntibus, à quibus ſancta habebatur, & vidente Sacrifico qui tum hoſtiam vnam deſyderari animaduertebat, interdum etiam parietem quodammodo fuiſſe diuiſum vt hoſtia videnda exhiberetur. Huic reſipiſcenti (vt aiebat) Paulus III. Papa veniam dedit. Verumtamen hanc inde ab vtero dicatam Satanæ à parentibus fuiſſe puto: dixit enim Satanam ſibi cùm ſextum annum ætatis ageret apparuiſſe, quę iuſta ad noſcendum ætas puellarum eſt, & duodecimo ætatis anno, qui puberum annus eſt, ſollicitauiſſe: quod Ioannam Haruilleriam de eadem ætate confeſſam eſſe oſtendimus. Hæc hiſtoria in toto Chriſtiano orbe pugnata eſt. Recentiorem alteram legimus, in Germania monaſterio quod vocatur Nazareth, Colonienſis diœceſis accidiſſe: Monialem

ado-

adolescentulam Gertrudem nomine agentem annum decimumquartum collegiatis suis indicauisse vt adueniens Satanas cum ipsa singulis noctib⁹ concumberet: cuius rei periculum facere volentes cæteras à spiritibus malignis fuisse occupatas. Ioannes Vvierus qui historiam scripsit ait se præsente multísq; claris viris in eo monasterio anno M. D. LXV. amatorias literas ad Dæmonem scriptas in Gertrudis cista repertas esse. In horto florido Antonij de Turquameda Hispani (quem librum nõ esset indignum donari sermone Gallico) aliam historiam reperi de Hispana fœmina nobili quæ se per vetulam Sagam cùm annum ageret duodevigesimum perductam fuisse narrabat, & rem ex eo tempore cum Dęmone habuisse: hæc viua & impœnitens cremata est, Cerdenas genere. Alteram idẽ resipuisse narrat & in monasterio fuisse collocatam. Adamus Martinus Laodunensis cõsessus Procurator mihi narrauit se de Saga Biebræ (hic vicus est duobus milliarib. Laoduno distans) quæstionem

habu-

habuisse in iurisdictione D. Boani Veromanduorum Præfecti anno M. D. LVI. quæ cùm ad strangulationem primùm deinde ad ignem fuisset damnata, viua tamen igni tradita est culpa carnificis, ac potius iusto iudicio Dei: qui sic demonstrauit oportere vt noxiæ par pœna sit, neq; maleficium qd' ignem magis mereatur, hanc igitur confessam esse Satanam (quem socium suum appellabat) rem secum habere solitum, & se frigidum semẽ illius persensisse. Atq; haud scio an illum in Lege Dei locum, Maledictus qui dabit Molocho semen suum, de his possit intelligi, itemq́; de ijs qui liberos suos (quos Hebræi denotant voce זרע) dicant diabolo: quod scelus supra omnia quæ cogitari possunt est execrabile, & cuius causa Deus furorem suum contra Amorrhęos & Cananæos ait exarsisse, eosq; propter flagitia huiusmodi de terra deletos esse. Illud etiam fieri potuit vt eæ familię, de quibus Plin. lib. 7. cap. 2. in Africa & Illyride versantes Psylli & ὀφιογενεῖς. i. serpentib⁹ geniti, qui in serpentes potestatẽ habent,

habent, & oculorum aſpectu faſcinant atq; enecant, ea igitur ſint ex illorum numero qui à pueritia dicati & inde ab vtero deuoti ſunt Satanæ, aut ſaltem ab ortu: quemadmodum in Theſſalia ex quo malum iſtud per Medeam Circes agnatam fuit importatum, non potuit vnquã eijci. Parentes enim liberos antequam eſſent editi dicabant Satanæ, & in hoc flagitio poſteri tamquam hæreditario pergebant: etiam primogenitos ſolebãt offerre Satanæ, vt Ezechiel. cap. 20. ſcriptum eſt: nonnulli etiam inde à matris vtero, vt nobilis Germanus in vxorem exardeſcens cùm imprecatus eſſet vt diabolum pareret, illa peperit monſtrum aſpectu horridum: nam ille Magus inſignis exiſtimabatur. In agro quoq; Valeſiorum & Picardiæ genus Sagarum eſt quod vocant *Coche-mares*: & Nicolaus Nobletus prædiues agricola in Altofonte Valeſiorum agro mihi dixit ſe puerum ſæpe de nocte ſenſiſſe Incubos aut Ephialtas eiuſmodi quos vocant *Coche-mares*, poſtridie verò mane Sagam illam vetu-

lam abs qua metuebat, post eam noctem qua hoc sibi contigisset venire solitam, vt ignem aut aliquid aliud postularet: cæterùm se quàm optima fuisse valetudine. Hoc non ille solùm, sed complures alij confirmarunt. Consimilem huic historiam libro octauo Scoticæ historiæ legimus, ita fuisse quemdam singulis noctibus à Saga oppressum, vt neque exclamare, neque se expedire posset, tandem verò precibus & orationibus liberatum esse. Innumera quidem alia possemus exempla adhibere: verùm hæc videntur sufficere vt demonstretur illud quod diximus, copulationes istas neque illusionibus neque morbis annumerandas esse. Iam verò dicamus an Magi morbos, sterilitatem, grandines, tempestatésque immittere, & homines atq; pecora enecare possint.

An sit penes Magos facultas morbos, sterilitatem, grandines, procellasq́; immittendi, & homines ac pecora occidendi.

CAP. VIII.

Inter

INter philoſophos omneis, Theologos & Hiſtoricos conuenit Dæmonas plurimum poſſe, hos plus, illos minus, hos illis mendaciores eſſe, alios improbiores alijs: atq; (vt vno verbo dicam) hæc opinio apud veteres inualuit, terreſtres & ſubterraneos dæmonas alijs crudeliores improbiores & mendaciores eſſe: quod Græcus interpres Syneſij libro περὶ ἐνυπνίων, inquit, οἱ δὲ χαλδαῖοι ψευδεῖς φασὶ τοὺς προσγείους δαίμονας, ὡς πόῤῥω θείας ἀποικισθέντας γνώσεως. id eſt, Chaldæi autem mendaces dicunt terreſtres Dæmonas, quaſi longè à diuina cognitione deiectos. Nos autẽ ſuprà diximus ſingulos Dæmonas malignos, mendaces, planos, & humani generis inimicos eſſe, ac nihil amplius poſſe quàm Deus ipſis conceſſerit: etſi Magi ſibi omnia videntur poſſe, vt de Erichthone Arcade Saga in Lucano, & de Pamphilia Theſſala in Apuleio legimus. Saga, inquit Apuleius, diuinipotens cœlum deponere, terram ſuſpendere, fontes durare, montes diluere, manes ſublimare, ſydera exſtinguere, tartarum ipſum

ſum

ſum illuminare. Et paulo pòſt de inimicis loquens ipſam cogitantibus lapidibus obruere, Precibus, inquit, & ſepulchralibus deuotionibus in ſcrobem procuratis cunctos in ſuis domibus tanta numinum violentia clauſit, vt toto biduo non clauſtra perfringi, non fores euelli, non deniq; parietes ipſi potuerint perforari, quoad deierarint ſe non ei manus admolituros: & ſic illa propitiata totam ciuitatem abſoluit. Atq; hoc quidem poſtremum caput verè poteſt fieri, vt Auguſtinus lib. de diuinatione, Accipiunt ſæpe, inquit, poteſtatem morbos immittere, & aerem vitiando morbidum reddere: nam penes Deum mille habentur modi hominibus caſtigandis & maximi vltionum theſauri, ait ille, modò per ſeipſum, modò per Angelos ſuos, modò per diabolos, homines, beſtias: tota denique natura ad vlciſcendum iniuriam Deo factam eſt comparata. Verùm omnis impietatis fundamentum, quo nituntur magi & quo freti dedũt ſe diabolo eſt promiſſionũ ei⁹ exſpectatio,

cùm diabolus promiſerit ſe poteſtatem hanc in eos collaturum eſſe, aut demonſtraturum pulueres, verba, characteras, quib⁹ amorem, honorem, diuitias comparare, deliciari & inimicos euertere poſſint, vt ex multarum ſagarum confeſſione compertum fuiſſe oſtendimus. Hæc ille miſeris Deo renuntiantib⁹ promiſſa facit: & quia princeps mendacij author eſt, puræ deprehenduntur fraudes in omnibus promiſſis eius, præterquam in vltione, idq́; in homines certos ſolùm, & quantum permittit Dominus. Exſtant exempla in ſcripturis ſacris innumera, momentisq́; ſingulis docet experientia. Itaq; Deo inter Angelos (in quibus aderat Satanas velut effector iudiciorum eius) roganti an quiſquam eſſet integrior Iobo & qui plus timore Dei ageretur, reſpondit Satanas, immeritò foret aliter, cum protegas eum & velut præalto muro circummunias ipſum, familiam, pecora, domos & quicquid ipſius eſt, adeò vt attingi non poſſint: ſed ſi vel tantillum ab eo diſceſſeris, te mo-

Iob. 1, 2, & 3.

mento

mento petet blaſphemijs. Tum permiſit Deus calumniatori Satanæ, vt vires ſuas in omnia quæ habebat Iobus præterquàm in ipſum exerceret: momentóque Satanas eum euertit rebus omnib⁹, nec paulatim ſed vno impetu, omnibus primùm ſublatis facultatibus (quamuis orientalium eſſet locupletiſs.) ſingulas ædes deturbans, liberos, familiamq́;, & pecora perdens vt eum ſtatim peſſundaret, ſolamq́; ei vxorem capitalem eius aduerſariam relinquens ad vexandum & ludificandum eum: A quibus omnibus incommodis Iob immotus dixit, nudus veni, reuertar nudus, Deus bona mihi dederat & repetijt, in omnibus laudetur Deus. Hac firma conſtantia conſilioque ſtabili prouocatus Satanas, quod Deum laudaret in tantis calamitatibus, iterum eum coram Deo calumniatur dicens, nihil eſſe quod homo non ſit traditurus ad redemptionem vitæ ſuæ: ſi ergo Deo videretur vt affligeretur Iob corpore, eum breui nomen Dei blaſphematurum eſſe. Tum permittente Deo vt Satanas pote-

ſtatem ſuam in affligendo Iobo occupa-
ret modò ne vitam adimeret, ſtatim illi-
us corpus à vertice ad talos Satanas affe-
cit apoſtematis & ſcabie fœtidiſſima: ne-
que tamen propterea, vt maximas fude-
rit querimonias, blaſphemauit Deum.
Quamobrem Deus animo ipſius & inte-
gritate cognita, incolumitatem, vires, a-
lacritatem & duplum bonorum reſtitu-
it ei, dedit ſeptem filios & filias tres, & an-
nos CXL. in vitam tranquillam & ſua-
uem largitus eſt. Dignam hiſtoriam con-
ſyderatione, vt tota Iobi cum amicis cõ-
fabulatio & deciſio eius eſt, elegantiſſi-
mam, & inter omnes planè diuinam: ex
qua conſtat euidẽtiſſimè, non poſſe Sa-
tanam vires ſuas exercere, niſi quantum
& quia permittit Deus, cui ſi ſemel habe-
nas permiſerit, mirabilia Satanæ effecta
ſpectari. Hic verò nectunt quæſtiones
multi, etiamq; iudicant ea quæ cernun-
tur oculis non fieri à Satana, Deumq; of-
fendi putant ſi credatur tantam illius
poteſtatem eſſe. Alij contrà Dei verbum
vocari in dubium affirmant, ac nomina-
tim

tim obseruandum locum, vbi Deus ait de Satana, Non est potentia super terram quæ cum ea comparetur. Equidem non minus argumentum laudationum Dei inesse statuo in potentia quam confert Satanæ & factis illius, quàm in viribus & facultate Soli, stellis, plantis, animalibus, herbis, metallis ab ipso attributa. Si itaq; vir bonus tonitrua, grandines, fulmina, tempestatesq; maximas, & terræmotus perceperit, hæc non dicet à Satana fieri, licet fortasse fuerit administer, sed à Deo proficisci, vt canebat Dauid: Iob. 41.

Erumpens cœlo Domini vox clara tonantis
Personat æthereas humentia culmina nubes:
Vires ostentat Domini vox clara tonantis,
Spirat magnificum Domini vox clara tonantis,
Perfringit cedros Domini vox clara tonantis,
E Libano effringit Domini vox clara tonantis,
Flammas diffundit Domini vox clara tonantis,
Et deserta quatit Domini vox clara tonantis.
Omnia dum paßim Domini de voce fatiscunt,
Laudibus è templo findunt pia pectora cœlos.

Sic ergo ad omnia opera facturi sumus quæ Deus per Angelos bonos vel malos,

per aſtra, per alias res naturaleis, vel per homines effecerit: Benedicens enim Deus gratuita ſua beneficia prolixè largitur & multiplicat per adminiſtros bonos, flagellaq́; per malos: neq; minus neceſſe eſt in ampliſſimi huius mundi adminiſtratione, vt Deus æterna iuſtitia ſua pœnas improbis tribuat, quàm bonis præmia. Cùm itaq; ait lex, Multi non dubitant magicis artibus elementa turbare, vitam inſontium labefactare, & manibus accitis audent ventilare vt quisq; ſuos conficiat inimicos: horum omnium poteſtas (etſi diabolorum & ſpirituum aliorum fiunt miniſterio) eſt Deo aſſignanda, credendúmq; nihil ſiue per dæmonas ſiue per Magos fieri, quia iuſto iudicio fiat permittentis Dei, tum ad eos qui promeriti ſunt caſtigandos, tum ad tentandos & confirmandos bonos. Ideoq́; agens de vltionibus Dominus, nulla eſt, inquit, afflictio, nulla calamitas quæ à me non euenerit. Ex omnibus autem actionibus quas Magi ſibi vindicāt, vix inſigniorem vllam inueneris quàm ful-

fulgura & tempeſtates prouocandi, vt e-
am lex pro explorata habuit. Itaque in l.4.de ma-lefic.C.
libro Inquiſitorum quinq; dicitur anno
M. CCCC. LXXXVIII. in Conſtan-
tienſi diœceſi procellas, grandines, ful-
mina, & tempeſtates exſtitiſſe, quæ pro-
uentum terræ per milliaria quatuor af-
flixerunt. Ruſticis autem omnibus in
Magas inuehentibus comprehenſæ fue-
runt duæ, Anna de Mindelem & Agne:
quæ primò infitiatæ, cùm ad quæſtionē
raperentur confeſſæ ſunt ſeorſim ſe vno
die in agrum cum paucula aqua proceſ-
ſiſſe, & quamuis altera conſilium neſci-
ret alterius, effodiſſe ſcrobem & ſub me-
ridiem aquam ſcrobi iniectam contur-
baſſe adhibitis quibuſdam verbis, quæ
ſatius fuerit ignorari, diabolum inuocā-
tes: his geſtis, ſimulac reuertiſſent domū
procellam exſtitiſſe: hæ incendio perie-
runt viuæ. Potuit diabolus tempeſtatem
venturam ex naturę cauſis præuidens eas
incitaſſe, vt ſibi reuerentiam & metum
conciliaret: Solet enim Satanas peſtem,
ſterilitatem, luémve præuidens id Magis

persuadere, ex potestate ipsius Magos pestem, calamitatem, aut famem & accersere & depellere, & re vera sæpe fit, sed non semper. Idem author ait iudicium à se in Sagam agri Constantiensis latam, quæ cùm videret omneis sui pagi incolas in nuptijs conuiuari & saltare, ægrè ferens quòd non fuisset eò vocata, se per diabolum clara luce spectantibusq; pastoribus curauit in collem exportari propinquum pago, & quia aquam non habebat quam in scrobem à se effossam inijceret vt cieret tempestatem (nam hunc ritum fassa est obseruari) emisit lotium, & illud in scrobe mouens sermones quosdam pronuntiauit: mox cœlo quod sudum serenumq; fuerat obscurato, grando vehementissima solummodò in pagum & in saltantes irruit, Saga verò in pagum reuersa est: ea itaque visa tempestatem ab ipsa accitam fuisse crediderunt omnes, eaq; capta Pastores pro testimonio dixerunt se vidisse cùm in aere transueheretur: quod illa accusata euictáque agnouit, & viua igni fuit

tradi-

tradita. Hic autem obſeruandum eſt fruges non fuiſſe tactas, prout in Fornicario legimus Magum quemdam confeſſum eſſe facile ipſis eſſe excire tempeſtatem per ſacrificium vnum diabolo oblatum quod nihil opus eſt deſcribere: verùm hoc adieciſſe, non poſſe ipſos tempeſtatibus nocere ex ſententia animi ſui, aut fruges vaſtare. Quamquàm Sagæ, ac potiùs Satanas ipſis poſtulantibus & Deo permittente fruges interdum perdit, ſed neq; omnes, neq; omnium, vt pòſt dicturi ſumus. Exſtat enim lex in 12. tabulis: *Qui fruges excantaſſit, pœnas dato.* Lex etiam prohibet nequis fertilitatem alienæ frugis ad ſuam attrahat his verbis, *Ne alienam ſegetem pellexeris incantando*, & alibi, *Ne incantanto, ne agrum defraudanto.* Atq; hoc nomine Furnius à Sp. Albino fuit accuſatus, qui cùm non abundaret probationibus cur ſuæ fruges tantopere alijs præſtarent, ſemper (licet hæc fortaſſe fuerit illuſio) boues, plauſtra, ſeruos in Senatum adduci iuſſit, & cùm oſtendiſſet non alia ſibi incan-

tamenta

tamenta esse, teste Liuio, fuit absolutus. Hopponem verò & Stadlinum summos Germaniæ Magos gloriatos legimus apud Sprangerum se tertiam fructuum ex agro vno in alterum pellecturos: cùm tamen ex omnibus iudicijs sit compertissimum, nunquam quemquam Magum fuisse arte sua locupletatum & auctum obolo, vt pòst demonstrabimus. Apud Pontanum etiam libro 5. memorabilem historiam legimus, Gallis Suessæ in regno Neapolitano ab Hispano obsessis, cùm siccitate æstuq; feruerent omnia, & penuria aquæ dulcis Galli in summo discrimine essent, aliquot Sacerdotes Magos crucifixum nocte per vicos traxisse, atq; in mare proiecisse, deinde consecratam hostiam asino tradidisse, eumque viuum ad portam templi inhumasse: tum post aliquot carmina & detestandas blasphemias (quas nihil attinet cognosci) imbrem vehementissimum diluuioq; pene similem accidisse, itaque obsidionem ab Hispano solutam esse, & vulgo fuisse dictum:

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.

Hic autem mos trahendi crucifixos & imagines in profluentem ad impetrandum pluuiam, apud Vascones etiam obseruatur: cumq; Tholosæ clara luce facientes vidi puerulos in media totius populi corona, qui istud *tiremasse* vocat, quasi trahemassam dixeris. Fuit etiam qui omneis imagines in Salini puteum iniecit anno M. D. LVII. deinde abundauit pluuia. Hoc verò scelus insigne est iniquè dissimulatum, ex Magorum regionis illius doctrina profectum, qui miseram plebem impietatem istam docuerunt cantionibus quibusdam enuntiatis, vt Suessani sacerdotes illi in regno Neapolitano fecerant. Pecudes autem plerumq; Sagæ puluerіbus limini subiectis enecant: non quò pulueres illud possint (Sagas enim potius quæ gestant eos enecturi essent quàm supergredientia animalia, maximè cum eos Sagæ ad pedē vnum sub humo condant) sed solus Satanas est huius rei administer. Audiui

tre-

trecentas pecudes ratione iſta in quodam ouili Biturigum momento vno exſtinctas eſſe. Nec ſolùm in tempeſtates, grandines, fulmina, fruges, & animalia has vires exercet Satanas, ſed etiam in homines, in improbos tamen maximè. Sagas quæ Pictauij anno M. D. LXIV. crematæ ſunt diximus confeſſas in ijs cœtibus quò ad diabolum figura hirci adorandum conuenerant, concluſionis loco fuiſſe maxima voce ab hirco pronuntiatum, vlciſcimini vos, aut moriemini: à ſe autem multas pecudes & homines enectos eſſe, cauſantibus non aliam ſeruandæ vitæ ſuæ rationem exſtitiſſe. Proprium enim Satanæ à natura eſt perdere, deſtruere, atq; euertere, vt Deus apud Eſaiã loquitur, Feci & formaui Satanam vt euertat, perdat, deſtruat: etſi hoc nunquam niſi ad ſupremam ſuam iuſtitiam exſequendam ſinit. Ex omnibus autem animantib9 ſceleratiſſima eſt hominis, ex hominibus pueruli innocẽtis cædes, & Satanæ acceptiſſima, vt de Sagis obſtetricantibus diximus, quę liberos

ros oblatos diabolo interimunt antequã sistantur Deo: Sagis enim persuadet Satanas certam partem (quam nominari nõ est opus) inesse puerulis qua illæ res mirificas se effecturas putant. Vt itaq; impudentissimam diaboli fraudem ostendamus, Niderus scribit iudiciũ à se de Staldino quodam diœcesis Lausanensis fuisse constitutum, qui fœtus septem à se in vtero matrum fuisse occisos fatebatur, & abortum toti pecori familię illius factũ: rogatum verò de modo respondisse, bestiam quandam cuius nomen reticebimus à se limini subiectam esse, qua sublata desiuit à tota domo abortio. Liceátne his remedijs vti dicemus posteà: in præsentia satis est dixisse id à bestia quæ putris inuenta est non fuisse præstitum, cùm alij pulueres solũ substernant sibi à Satana datos. Præterea alij magi vtuntur busonibus venenato quidem animali, sed cuius puluis vel nudo pede aut manu tactus abortum aut mortem inferre non potest: verùm has opiniones prauas humanæ mẽti obtrudit diabolus, vt hominem

tur-

turpiſſimis ac fœtidiſſimis animantibus ſeruire cogat. Nam apud Magos bufones perſæpe deprehēdi eſt vulgatiſs. quos alunt & ornant colorijs: hos Valeſiorum ager Mirmilotos vocat. In Monſtreleti hiſtoria legimus Compendienſem ſagam cum duobus bufonibus à ſacerdote baptizatis fuiſſe comprehenſam, quibus ad res magicas vtebatur: quod ridiculum exiſtimarem niſi quotidiana eiuſdē rei exempla exiſterent. Cùm dominus Ioannes Martinus vices præfecti Laodunenſis gerens Sagam S. Probæ condemnaſſet vt viua igni traderetur, qui exuebant bufones duos maximos in loculis illius inuenerunt. Dum hanc hiſtoriam ſcriberem, mulier bufonem ad Laodunum dicebatur peperiſſe: quod mirata obſtetrix & quæ ipſi aderant, rem pro teſtimonio dixerunt, fuitq; bufo alijs diſſimilis, quem viderunt multi, delatus in præfecti ædes. Froiſſardi hiſtoria teſtis eſt Curionem quemdam apud Sueſſionas ad vlciſcendum inimicum à ſaga conſilium petiuiſſe: qua conſulente vt bufo-

nem baptizaret, nomen ei inderet, & cõſecratam hoſtiam edendam traderet, id à ſe factum & alia permulta tacenda cõfeſſus eſt. Quinque Magarum quæſitores narrant inter alia ſe quæſtionem de Maga habuiſſe, quæ fatebatur ſe conſecratam hoſtiam quam oportuerat degl̊utiuiſſe, ſudario exceptam in poculo vbi bufonem alebat condidiſſe, pulueréſque ſibi à diabolo datos adieciſſe vt certis vocibus (quas reticeri præſtat) enuntiatis ad enecandas pecudes limini ouilis ſubſterneret. Deprehenſa itaq; & euicta viua concremata eſt. Arte enim procurat Satanas, non ſolum vt præſtinguat oculos hominibus & veri Dei notitiam adimat, ſed etiam vt ex humanis mentibus euellat omnem religionem, omnem conſcientiam, & quicquid à ſingulis Deus verus eſſe creditur, itaq; ſibi ipſi conciliet reuerentiam, aut eò ſaltem homines perducat, vt id adorent quod Deum non eſſe nouerunt, creatis rebus confidant, eas reuereantur, & ab eis earumq; etiam turpiſſimis medicinã aut ſalutem

exſpectent. Verum vt amplius conſtet, neq; bufones,neq; hoſtias,neq; pulueres diabolicos mortem animalibus importare, certo certius eſt Sagarum peritiſſimas flãdo in os nonnunquam enecare, quod in ſuo dialogo Danęus optimè obſeruauit: quòd autẽ id veneno fieri quod in ore circumferant idem exiſtimat, probare nequeo. Nam ipſæ primum Sagæ morituræ eſſent, cui argumento non video quid reſponderi poſſit, & ad cauſam cuiuſdam Itali (qui veneficiorum princeps ſua ætate fuit habitus) adhiberi poteſt: quamuis enim dicatur ille venena valentiſſima ſubminiſtraſſe multis, qui odorati ea breui occubuerint, non credo tamen, quia ipſe odoramentorum artifex occubuiſſet primus, niſi eos diabolus ipſe occidiſſet, de quibus iuſta permiſſione Dei mandatum acceperat opera Magi iſtius (qui veneficus dicebatur) occidendis. Et in Sagarum quoq; Valerianarum in Sabaudia iudicio quod proſtat excuſum, legitur iacto in plantas puluere eas repentè emori. Quamobrem non

poſſum

possum in Ioberti medici sententiam descendere, scribētis quædam venena tam subtilia esse vt qui conscendit equum moriatur si eis oblita fuerit stapia siue ἀναβολεύς. His enim pharmaceutas ipsos primùm oporteret mori, & stratores seruos, etiamq; eos qui propius equum accesserint. Quinetiam pecudes supergressas limen, vbi pulueres aut serpentes Magi condiderint, videmus mori. Non igitur enecat pharmacum, non ossa, non pulueres, sed Sagarum precibus Satanas, Deo permittente. Quòd si ampliore demonstratione opus est, habeo penes me iudicialia acta à generoso Domino Pipemontensi missa, de Barba Doræa, quæ ex decreto Parlamenti 11. Ianuarij M. D. LXXVII. sententiam Præfecti S. Christophoro ad Sanlisium confirmante fuit adiudicata igni, postquàm confessa est se tribus hominibus necem intulisse coniecto pauculo puluere charta inuoluto in eum locum quà erant transituri, idq; cum his verbis, In nomine Dei & diabolorū omnium, &c. quæ hic nō placet ad-
 scribe-

ſcribere. A veneno qualecunq; ſit hoc non poſſe effici nemo neſcit, nedum à ſicco puluere: itaq; ſententia damnatoria dicit propter ſortilegia quibus vſa eſt damnatam eſſe. Nam etiam horrendæ fuit blaſphemiæ Deum in hac imprecatione rebus creatis coaptari: vt eadem quoq; adiecit ſi cui vellet à ſortibus præcauere ſe tum dixiſſe, In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, ne illac tranſiens vllo occuperis malo. Vt autem diſcrimen inter naturaleis morbos & eos qui à ſortilegijs veniunt teneatur, videntur ſæpe homines ſortibus infeſti ex languore mori, interdum ferramenta, pilos, pãnos, vitrum confractum eijcere. Scribit Anglus Palatinorum Principum medicus anno M. D. XXXIX. Vlrichij fuiſſe infeſtum ſortibus agricolam Nenſieſſerum nomine, à cuius pelle ferreus clauus auulſus eſt, & cuius interanea tantis doloribus erodebantur vt ſeſe deſperans iugulauerit. Eum in conſpectu ciuium omnium fuiſſe diſſectum, & in corpore ei⁹ baculum, cultros chalybeos quatuor,
ferra-

ferramenta duo, capillorumque glomus comperta esse. Amplius ait Niderus qui de Sagis innumeris quæstionem habuit, vnam à se visam quæ vnica solùm voce homines enecaret: alteram, quæ vicinæ mentum sursum deorsum vertit, horrendo spectaculo. Non est itaq; mirandum magnopere, si Thessala Saga Pamphila fecit vt mulieris venter sic intumesceret tanquam si tergeminos fuisset paritura, & octo menses circumferret onus. Eiusmodi fuit Martina Saga quæ occidit Germanicum, non veneno (vt ait Tacit⁹) aut ouo galli gallinacei (quod idem autor est summo apud Gallos in pretio habitum ob eas virtutes quas de eo prædicabant) sed vi diabolica: & illa in Constantiensi diœcesi Maga, quæ efflando totum hominis corpus ita affecit elephantiasi vt paulo pòst animam ageret. Hanc Sprangerus & Quæsitores alij cremari curauerunt viuam. Idem Sprangerus narrat, se autore alteram in finibus Basileæ & Alsatiæ fuisse combustam, quę fassa est se conuitium à viro bono agri-

cola obiectum ferentem indignissimè, rogatam fuisse à diabolo quid eo homine fieri vellet qui dixerat conuitium: cui cùm respondisset cupere se vt semper facies illius turgeat, non multo pòst agricolam ex insanabili elephantiasi laborasse. Hæc tamen Iudici confessa est se non putasse id effecturum diabolum: quo argumento vincimus non à puluere, sed à diabolo hæc omnia effici, qui voluntati hominum ipso vtentium ita se accõmodat, vt si quis aduersariũ suum curet per socium tolli. Verumtamen hoc agit Satanas, vt ipsum ad id efficiendum precẽtur serui, vt manum operi admoueant, hominem attingant, de pilo aut vnguib' illius habeant, certósve sumant pulueres ab ipso, includẽdos esse homini, aut fornicibus subdendos aut compitis. Sin autem pactio cum Satana non interuenerit, frustra omneis pulueres, characteras, & Sagarũ voces homo adhibuerit, neq; virũ neq; pecudem afficiet morte. Quãuis autem Deo permittente possit diabolus morti animalia tradere, vult tamẽ in

Mago-

Magorum causa vt ipsi suum consensum adiungant manumque ad opus adhibeant. Exempli causa, ait Sprangerus quæstionem à se de Saga fuisse habitam, quæ tres & viginti equos mercatoris Ratisbonensis affecit morte: dixit illa fossam tantummodo à se factam esse, in eam pulueres à diabolo sub limen ianuę iniectos esse: sic illa manum admouerat. Similiter qui cereas inimicorum faciunt imagines & defigunt eas, postquàm seipsi vouentes Satanæ Deo renuntiauerint, & horrenda quæ assolent fecerint sacrificia, itaq; si Deus siuerit inimicos afficiunt morte (etsi hoc non sæpe accidit, nam vix è centenis binos fortè offendas quibus ista nocuerint, vt ex Magorum confessionibus est manifestum) in eis homicidium est à diabolo effectum, ab ipsis exoratum. Sic Enguerrandi Marignij iudicium hac potissimum causa niti legimus, & alterius in Alenconiorum vrbe tempore Francisci I. regis, cuius factum probatum in iudicio fuit, & copiosè in Nauarrenæ Reginæ heptamero,

neq; tanquam fabula, ſed velut hiſtoria vera cum forenſibus geſtis omnibus exponitur. Anno M. D. LXXIV. generoſus vir quidam (vt in iudicio eius quēadmodum excuſum eſt legimus) qui Lutetiæ fuit decollatus, imaginem ceream capite & corde transfixo & characteras alios habere compertus eſt: quæ fortaſſe non poſtrema cauſa fuerit cur addiceretur morti. Et quod recentius eſt, Septemb. menſe vltimo M. D. LXXVIII. Legatus Angliæ & Galli multi per Galliam nuntiauerunt tres imagines cereas deprehenſas eſſe in fimo cum inſcriptis Reginæ Angliæ & aliorum nominibus quas imagines Curio pagi Iſtinctonij ad dimidium milliare Londino diſtantis feciſſe dicebatur. Sed necdum iudicium fuerat conſtitutum aut probata res, cùm nuntius fuit in Galliam perlatus. Ex iſtis autem omnibus hiſtoricis narrationibus nulla exſtat memorabilior quàm illa Duffi Regis Scoticæ quæ in Scotica hi-
Boet. lib. 2. ſtoria legitur. Huic enim morbus dicitur accidiſſe, quo ita premebatur vt quā-

uis

uis bellè ederet, biberet, ac corpore constitutus esset, tamen nocte somnum capere non posset, sed alterius doloris expers aresceret totamq; noctem in sudorem solutus contabesceret. Tandem verò cùm rumor increbresceret Sagas ad Regem Scotiæ enecandum à Morauis conductas esse (Morauos autem Scotiæ incolas intelligo, olim Scotorum hostes, & iamdiu Scotorum regno adunatos) Legati in Morauiam missi sunt in Forensem vicum, vbi ceream imaginem nomine Regis vocatam Sagæ torrebant & certo liquore perfundebant. Certior de hac re Douenaldus Præfectus loco à Legatis factus in re præsente deprehendit eas, quæ rem confessæ viuæq; crematæ sunt, eodemq; momento Rex Scotiæ restitutus valetudini, prout dies fuerat obseruatus. Sic videtur Meleager paulatim crematus esse cùm Althea Saga torrem fatalem incendisset: hæc enim deliria esse viderentur, nisi iam olim istæ imagines fuissent vsurpatæ. Plato libro II. de legibus narrationem hanc confirmat de

imaginibus cereis quas faciebant Magi. Neque verò magnopere mirari oportet qui potuerint ista innotescere: Magi enim per conuentus suos rerum à se gestarum rationes reddunt, vt antè ostendimus, ac eorum etiam omnium quæ vbiuis terrarum fiunt, vt Aurelijs ex Cleryano Magorum conuentu retectum est. Apud Sprangerum quoq; legimus Pumberum quemdam Magum Lendemburgi in Germania exstitisse, quem docuerat Satanas Crucifixum sagittis antepaschali die Veneris configere, qua ratione adhibitis nefandis quibusdam verbis iaculans in aerem ternos homines quos vidisset cognouissetq; poterat quotidie occidere, quamuis in arcem munitissimam abditos, modò certum deliberatumque consilium occidendi eos habuisset. Eum verò tandem rustici in frusta laniauerunt sine iuridica cognitione vlla, postquàm homicidia plurima perpetrasset: hæc gesta anno M. CCCC. XX. cùm adhuc Germani Crucifixum colerent. Etenim æquæ propè impietatis est eum quem
pro

pro Deo habeas ac Deum ipsum offendere, quia fit in contemptum Dei, qui cor animumq; tanquam actionum bonarum malarumq; (vt ait Aquinas) fundamentum introspicit. Omnino constat (vt loquamur propriè) Deum offendi non posse, & quemadmodum qui cœlum sputis appetunt, cœlum non conspuunt, sed seipsos reuertente sputo inquinant, ita offensionem quæ Deo putatur afferri in afferentis caput recidere. Illud itaque Magorum genus qui Sagittarij dicebantur non amplius in Germania exstat, ex quo Sagittarij Crucifixum neq; Deum esse neq; diuinitatis quicquã in se habere crediderunt: quod ante religionem mutatam crediderant. Iure porrò dubitari possit, cur Magi memoria nostra non possint ea πανουργήματα factaq; præstare mirifica, quæ Simon ille Magus, Apollonius Tyanæus, Circe, Medea, & alij insignes Magi præstiterunt. Sed duplex mihi quidem videtur esse ratio: vna, quam in iudicio quodam Sanlisiano legi, quòd ista geruntur pro ratione

pacti

pacti cum Satana initi, puta ſi quis ei miniſtrare optimè horrendaque malefacta velit committere: altera, quòd Deus tantas vires in populos ſui cognitione prææditos non tribuit Satanæ, quantas in Ethnicos tribuerat. Diximus lib. primo de diuinis, naturalibus, humanisq́; modis, ijsq́; licitis ad prænoſcendas & præcipiendas res futuras: Secundo de modis illicitis & Dei lege vetitis egimus: Iam dicamus quibus modis liceat magicas ſortes anteuertere, & mala cùm ſunt cognita medicari.

IOANNIS BODINI DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber tertius.

De modis licitis ad magicas sortes præuertendas. Cap. I.

SOrtilegia nouos morbos nō esse docent historiæ, sed vt hodie multa sint, olim centuplo frequentiora exstitisse. Etenim in lege Dei, quæ ante ter mille centum quinquaginta annos fermè fuit promulgata, Chaldæam legimus, AEgyptum, Palæstinam ex eo laborauisse: & minorem Asiam, Græciam, Italiamq; vixdum parte dimidia habitatas hoc modo abundauisse ex historijs priscis cognoscimus. Interdicta cernimus atrocesq; pœnas Lege Dei in Magos

gos

gos imperatas, horrendáq; ſcelera ex quibus ad exterminandos Cananæos exarſit Dei furor: quod non propter idololatrias cæteráve peccata quæ cum alijs populis tum fuerunt communia, ſed propter ſortilegia abominanda in Lege diſertis

Deut. 18.

verbis factum fuiſſe dicitur. Videmus ante & poſt Troianum bellum (fuit autem quaſi poſt ducentos annos à Dei lege promulgata) crudeliſſima Medeæ ſortilegia, Circes Proteiq; transformationes, & Necromantias Theſſalicas: etiamq; Romulum apud Liuium, Dionyſium Halicarnaſſeum, & Plutarchum legimus proceloſo turbine ſublatum eſſe, & pleroſque alios quos antè annotauimus. Et (quod amplius mireris) quos ſpiritu abripiebant dæmones (vt antè diximus) aut ſpiritu & corpore ſimul, quos diabolus obſidebat, & per quos loquebatur, ij pro diuinis ab imperita plebe habebantur. Videmus & Hippocrates libro de morbo ſacro abominatur Magos. Platonem inter Ethnicos animaduertimus optimam legem contra Magos ferre libro II.

bro II. de legibus, cùm Magos qui carminibus, verbis, ligaturis, cereisq; imaginibus incantauerint, faſcinauerint, aut homines pecudésve necauerint, morte iubet affici. Ex eo tempore omnes Philoſophi vno ore damnauerunt Magiam, & cremari libros curauerunt, vt videre eſt in l. cæteræ, famil. herciſcundæ. ff. Iamblichus, Porphyrius, Proclus, Academici, alijque Ethnici philoſophi conſentiunt Magos & malignos ſpiritus (vt diximus) fugiendos eſſe: itaq; ſortilegi cum ſortilegijs fuerunt damnati & iudicijs infeſti primùm Tyberio imperante, vt apud Tacitum legitur, pòſt Domitiano longè acrius & diligentius quæſtionem de eis habente, tum etiam Diocletiano: ſed omnium ſeueriſſimè, cùm Imperatores fidei Chriſti ſeſe adiunxerunt. Tunc euerſa ſunt templa & oracula, ſacrificia gentium totaque aruſpicina illicita pronuntiata & Auguralis ſcientia, earumque interdictus vſus, indicta in aruſpices mortis pœna, deportationis in eos qui augures & Aruſpices Lib. 2. de malefic. C.

con-

L. nemo aruſpicem, eo. C. consulerent: etſi non tanta apud Chriſtianos cenſebatur Augurum improbitas quanta Magorum qui malefici dicebantur, & viui tunc temporis ex Lege tradebantur igni: poſteà verò Aruſpices ad pœnam iſtam, Magi verò ad beſtias fuerunt damnati. L. nemo aruſpex, eod. C. L. multi eod. C. Videmus itaq; non ſolùm ex quo Lex Dei & religio Chriſtiana fuerunt datæ cœpiſſe homines ab eo quod colebatur abhorrere, verumetiam ante promulgatam Legem ſortes magicas & diuinationes horrori fuiſſe gentibus. Vlpianus enim, licet fuerit Ethnicus & infenſiſſimus Chriſtianorum hoſtis, qui libros ſeptem compoſuit de Chriſtianorum ſupplicijs, magicas tamen ſortes omnemq́; diuinationem quam illicitam dicunt exhorruit, vt ipſe declarat dicens, L. item apud Labeo. § ſi quis aſtrolo. de iniur. ff. Si quis aſtrolog⁹ vel qui aliquam illicitam diuinationem pollicetur conſultus aliquem furem dixiſſet qui non erat, iniuriarũ cum eo agi non poteſt: ſed conſtitutiones eum tenent iam contra diuinos factæ. Et quamuis Saga quædam nomine Martha Marij temporibus certiſſimam

tiſſimam in hoſtes victoriam ijs modis quos ſe tenere aiebat pollicetur, eam tamen Senatus (vt in Dione legimus) noluit adhiberi. Perſæ quoq; hac peſte inquinatiſſimi ſupplicijs tandem atrociſſimis vtentes in Magos, capita eorum (vt narrat Plutarchus) inter duos lapides eliſerunt. Sed legis diuinæ promulgatio vires Satanæ plurimùm eneruauit: & quicunque populi manſerunt diu infideles aut adhuc permanent, ij grauiſſimè fuerunt infeſtati à ſpiritibus malignis & adhuc dies noctesq; infeſtantur: vt fit in Norvegia, Finlādia, Pilapia & alijs regionibus ad Boream ſitis, & in occidentalib9 inſulis, vt in Olai magni Indorumq; hiſtoria legitur. Inprimis verò in Breſiliæ regione & conterminis illius, vbi adhuc ſacrificantur homines eduntur q;, Mirum eſt (inquit hiſtoria) quantum ab omni malignorum ſpirituum genere infeſtentur. Germania quoq;, antequàm Paganiſmum ex ea Carolus magnus ſuſtuliſſet, circumfluebat Magis, vt ex Salicis legib9, capitibusq; de Carolo magno,

& ex Cæſaris commentarijs conſtat. Denique ſi quis diligenter caput XLI. Iobi expenderit & allegorias diſcuſſerit earum proprietatum quæ de Behemoth & Leuiathane prædicantur (hæc enim omnes de hoſtibus humani generis, corporis & animi interpretati ſunt) is res multas abditas comperiet ad proprietatem malignorum ſpirituum pertinenteis. Primùm vires Behemoth dicuntur in lumbis ventre & cauda poſitæ, ad cupiditatem beſtialemque partem denotandam, vt priſci Hebræi dixerunt Satanæ in voluptates brutas poteſtatem eſſe. Deinde dicitur facere vt Deus ipſum gladio ſuo, id eſt, verbo cædat: tum in paluſtribus volutari, vitijs puta & impuritate in qua deliciatur Satanas: prætereà montes ipſi ſuppeditare eſcam, quibus in Scriptura Principes arrogantes & ſuperbi homines deſignantur, vt iſtos reuera Satanas plerumq; aucupatur: item ſub opacis arboribus & in ſalictis exultare: opacæ autem arbores in Scriptura hypocritas ſignificant ſola pietatis contentos vmbra,

vmbra, ſalices infrugiferos. Verumtamen dicitur idem viſu obtuſo eſſe, vt oſtendatur non ineſſe Satanæ oraculis veram prophetiam: quamobrem Propheta Baleham populo Dei benedicens inquit, Beatum populum cui non ſunt magi & incantatores, ſed cui Deus cùm opus eſt res abditas viſionibus reuelat certiſſimè. Poſtremò beſtia hæc dicitur facilè naſo infibulari poſſe, vt diſcamus nihil à Satana eſſe metuendum. De Leuiathane verò qui non contentus corporibus animas aggreditur, An cum eo paciſceris, inquit Dominus, vt ſemper vtaris eo? quod quidem ad eos ſpectat qui familiares ſpiritus ſibi mancipatos putant. Quod autem dicitur Principes ſuperbos & elatos homines Satanas appetere, iam olim exploratum eſt, & videmus memoria noſtra eos Principes qui Deum deſerunt ſe Magorum opera mancipandos miſerè & rapiendos Satanæ exponere, ac multos quidem extare quos veterator ille deceperit, ſciens quales principes tales ciues. Si

enim Magiam princeps coluerit, primũ deliciæ principis aulici, deinde verò populares eodem, ac proinde in omnem impietatem pertrahuntur. Neronem quinque annos principem bonum fuisse ait Sueton. itaq; dicebat Troian. procul distare omnes Principes à Neronis quinquennio: sed ex quo se rebus magicis addixit, idem autor est famosiorem magum neminem exstitisse, turpissimam fuisse illius vitam, & miseriorem finem quàm vllius ea tempestate Principis. Nã Plinius res magicas permultas narrans & vires quæ de illis prædicantur, ait, Quæ omnia ætate nostra Princeps Nero vana falsaq; comperit: primùm imperare dijs concupiuit. Nemo vnquam vlli artium validiùs fauit. Deinde, Immensum & indubitatum est exemplum falsæ artis, quã dereliquit Nero: & paulo pòst, nam homines immolare etiam gratissimum illi fuit, de Magia & sortilegio loquens. At nunquam Satanas suos abire sine merita mercede sinit, nec desinit eos in omnem sæuitiam, incestas libidines, & parricidia

ricidia impellere, vt in Nerone fecit. Hũc enim Magi & diaboli docebant multas cædes, atrocia facinora, & parricidia cõmittere, vt ſecurior in ſua dignitate viueret: vt hodie quoq; Principibus autores ſunt Magi, vt cædes & crudelitatem curent, & improbitati cuiuis dent veniam. Verumtamen à Principibus ipſorum cõſultoribus plerumq; caſtigantur Magi, ſiue metuentibus vt plus effutiant, ſiue explorantibus an veræ ſint eorum diuinationes. Sic Domitianus cùm Aſcletarionem Magum, qui Imperatorem breui occiſum iri prædixerat, ſciſcitatus eſſet qui ipſum Aſcletarionem maneret exitus, & is affirmauiſſet fore vt breui laceraretur à canibus, Imperator eum interfici ſine mora iuſſit, & poſt funus diſcerpſerunt eum canes repentino caſu, quo Domitianus fuit commotus vehementiſſimè. Prudentior ille Tyberij, quem Tyberius in altum lubricumq́; præcipitium ducẽs rogauit, an tempus quo ipſi moriendum erat cognoſceret: ille reſpondit ſe in maiore quàm vnquàm an-

teà verſari diſcrimine: hunc enim, teſte Suetonio, ſi ſecus reſpondiſſet, Tyberius inſtituerat dare præcipitem. Vtcunq; ſe res habeat, diem mortis ſuæ & genus à magis ſæpe videmus fuiſſe prædictum atq; confirmatum. Extant huius rei exempla innumera: ſed nullum aut recentius noui aut propinquius quàm Nouiodunenſis Magi, cui interceſſerat cum Nouiodunenſi Epiſcopo ex Hangeſtana domo familiaritas: hic quo die fore prædixerat Satanas vt occideretur, ſe in domum recepit Epiſcopi, indicans ei fore vt eodem die occidatur: cùm autem prãdiſſet ad menſam Epiſcopi, aliquis tandem ſuperuenit eum conuentum cupiens: iubetur ille aſcendere, aſcendit, & colloquendo inter duas ianuas occidit Magum. Hanc hiſtoriam accepi à D. Ludouico Caſtellano Legato Nouiodunenſi, & multi alij confirmarunt. Quamobrem vt mala hæc vitari poſſint, legem Dei ſæpe oportet prædicari, metum eius ſummis, medijs, infimis inculcari, & ante omnia fidem in eum imprimi: nam ſi
Dei

Dei maximi, terribilis, & omnipotentis nomen bona fide ab homine timente Dei pronuntiatum Diabolorum & Magorum propellit turbas (vt sæpenumerò vsu venisse antè demonstrauimus) quanto magis eum spes erit procul fugiturum si prædicari, legi, promulgari, & sermonem haberi de laudibus operibusq; Dei audiuerit? Hic ergo maxim⁹, hic pulcherrimus, hic facillimus omnino modus eijciendi è Repub. Magos, artes magicas, maleficia, & malignos spiritus: tantisper enim dum hic blasphemia illic ἀθεότης obtinet, nulla planè spes ostenditur malignos spiritus, magos, pestem, bella, famemq́ue depellendi. Non quò magi omnino possint eijci, quin subsidant semper ex ijs quidam, vt bufones & angues in terra, in ædibus aranei, erucæ & muscæ in aere, quæ corruptione generatæ venenum è terra & ex aere corruptionem attrahunt: sed bene culta terra, purgatus aer, putatæ arbores non ita his malis infestæ sunt, quæ si multiplicari siueris, non attrahunt sed gignunt

corruptionem & inficiunt omnia. Sic beatus eſt populus cui ſapientes moderatores, boni magiſtratus, & boni paſtores præſunt, qui bene inſtituunt ipſum: non ſunt in eo populo magni ſpirit⁹ diu habituri ſedem. Verùm optimè cauendũ eſt qui illuſionem eſſe prædicant quicquid de Magis fertur, vt doctor ille Magus prædicabat, quem antè perſtrinximus, prout ſe à diabolo in hoc argumento informatum fuiſſe confeſſus eſt. Quemadmodum autem peſtilentiam, bella, famem, malignorum ſpirituum miniſterio (vt qui executores ſunt iuſtitiæ eius) immittit Deus: ſic etiam Magorum opera vtitur, maximè verò cùm Dei nomen blaſphematur, vt hodie ſumma impunitate licentiáque blaſphematur paſſim, & impia blaſphemandi ars ex profeſſo ab ipſis quoque puerulis exercetur. Atqui ſcelera omnia, parricidia, inceſtus, veneficia, cædes, adulteria, neque tam magna ſunt, neq; tantis digna ſupplicijs ex conſtante Theologorum omnium conſenſu, ac ſunt blaſphemiæ. Cætera enim

nim maleficia in homines primò committuntur vt ait Samuel, blaſphemiæ verò honori Dei directè aduerſantur & pertinent ad contemptum eius: qua loquẽdi formula blaſphemi ferè abutuntur. Cùm autem iſta impietas regnante Carolo nono obtinuiſſet vt cùm maximè, Rex Henricus III. adueniens ſanctiſſimum edictum contra blaſphemos promulgauit: ſed neglecta illius executio eſt in maximam Dei contumeliam, & continuata blaſphemis impunitas, quorum pleriſque non videtur ſatis audaciſſimè Deum abnegaſſe, niſi ſe optimo animo facere adiecerint, nonnulli etiam inter blaſphemandum poetarum numeros aucupantur, vt Campanus ille Trecenſis, cui nomen fuit Burſario. Hic die Veneris antepaſchali anno 1569. blaſphemans fuit comprehẽſus, ſententiáq; in eum lata vt labium eius candẽte ferro finderetur, honorariam pœnitentiã profiteretur, & mulctam 500. librarum ſolueret, prouocauit ad curiam, & è vinculis euaſit: verum iterum poſt dies 7. captus & in vin-

cula retract⁹ est: Placuit Curiæ pri⁹ iudicium improbare & in hanc formã corrigere, vt indusiatus honorariam profiteretur pœnitentiam, lingua candente ferro perfoderetur, & laqueo fineret vitam. Ex eo tempore ne in decies quidem centenis millibus supplicium vnus perpessus est: etsi lex Dei præcipit vt quisquis contumeliosè Deum nominauerit lapidibus obruatur, crudelissimo, (ait Moses Maymonis) mortis genere. Hanc impietatem placuit attingere, vt quę in hoc regno grassatur latissimè & impunita permanet. In rebus omnibus gerendis olim maiores dixerunt, si Deo placet, confectis dixerunt, laudetur Deus: saluere aut valere iubentes, Seruet te Deus, pro eo quod χαῖρε dixerũt Græci, id est, lætare, Hebræi verò שלם לך pax tibi, quod salutationis genus apud Asiaticos & Afros obtinet, qui Turcico & Arabico sermone ex Hebræo corruptione ducto pronuntiant *Schalama lec.* Itali & Hispani osculantur manus: sed omnium optima iudicio meo & maximi momenti est con-

Leuit. 24.

Lib. 3. More nebocim.

consuetudo nostra prout tribus aut quatuor exemplis demonstrauimus eos qui imprudentes in sabbatha ab vxoribus perducti dixerunt, Deus mi, quid hoc rei est? vniuersum malignorum spirituum magorumque cœtum abegisse. Ante omnes autem nequissima est blasphemia cùm Deus inuocatur ad sortilegium: quod nunquam Magi faciunt, nisi aut rebus creatis adiungentes eum, aut ad scelus implorãtes, aut Poetas imitati quæ in rebus turpib. pro interiectione pathetica Dei nomine abutũtur blasphemia in Dei nomen contumeliosissima. Atq; hic vniuersè modus est præuertendis sortilegijs: sigillatim verò cuiusq; munus est vt familiam doceat orare Deũ mane & vesperi, ante cibum benedicere, à cibo gratias agere, & horam vnam aut alteram in legenda scriptura sacra die certo hebdomadis præsente familia tota consumere. Priscus erat Regum nostrorum mos quẽ S. Ludouicus à puero optimè obseruauit, vt Rex è lecto surgens in genua procideret veniam peccatorum postulans, Deo

gra-

gratias agens de nocturna ſui cuſtodia, & orans vt porrò in ſancta hac cuſtodia pergat: hoc facto, ex Biblijs, dum ſe veſtiebat Rex, legebatur. Hac ſi ineatur ratio, maximum certè generatim Reipub. & ſigillatim familiæ cuiq; momentum eſt allatura. Semper enim populus ſequitur affectionem principis, etiam exſecranda quæq; periuria & blaſphemias eius imitatur: cuiuſmodi fuit Princeps, qui ad iuramenta ſingula nomen diaboli adhibebat. Sceleratiſs. multorum conſuetudinem, accerſi & iurari diabolum: quos propterea nonnunquam diabolus adhuc vitæ plenos ſpirantesq; tollit. vt anno 1551. in Germania Vvildſtudienſi agro mulierem quæ indeſinenter iurabat diabolum, toto populo ſpectante ſuſtulit: ſimiliterq; hoſpitem crumenam hoſpitis qui ad ſe diuerterat furatum, & ſe in iure dedentem diabolo ſi res ita eſſet, aſſumpſit diabolus, neq; ab eo tempore viſus eſt. De puero aliud narrat Fernelius repentè ſublato cùm diabolum accerſeret. Hæc de familijs, vt non ſolùm oppidorum

Vierus lib. de præſtigijs.

Lib. de abditis rerũ cauſ.

dorum portæ, ſed ædium quoq; ſingularum Magis & ſortibus eorum occludantur. Alterum quoq; remedium eſt, puta vt neq; à Satana neq; à Sagis vlla ratione metuatur. Vix enim expeditior modus eſt quo ſe homo dedat poteſtati Satanæ quàm ſi eum metuerit: nam etiam Deo fit iniuria cum diabolus metuitur: ideóque in Lege Dei diſertis verbis cauetur ſæpius, ne à dijs gentium, qui neq; bono poſſunt neque malo afficere, metuatur quicquam. Itaque non raró compertum eſt & quotidie cernimus non poſſe ei nocere Sagam qui accuſat ipſam, aut proculcat pedibus, cùm Sagam eſſe nouerit. Alium præterea modum confitentur Sagæ, cùm aiunt hominem in pauperes munificum non poſſe à magicis ſortibus offendi, quamuis alijs in rebus vitioſum. Scribit Vierus Sagarum protector libro quarto capite decimo, Vvertanas moniales in Hornenſi Comitatu amplius tres annos à malignis ſpiritibus fuiſſe vexatas, atq; hanc occaſionem inter alias fuiſſe obſeruatam, quòd libram ſalis Sagæ
cui-

cuidam vetulæ (quam Sagam nesciebant esse) hac lege commodauerant, vt libras tres post duos menses redderet, quod effecit Saga: tum micas salis à monialibus in monasterio inuentas esse, & ipsas eodem momento à spiritibus malignis obsessas. Neq; tamen hæc sola fuit occasio, sed cùm de vitijs permultis famosæ essent, hoc preterea fuisse compertum eas loco erogandæ eleemosynæ fœnus pauperibus imperasse. Atq; hæc causa est cur Magi, quibus à Satana aut malefaciendi, occidendi, & veneno homines pecoráque tollendi imposita est necessitas, aut dira indesinenter patiendi si inimicis quos vlciscantur caruerint, mendicant eleemosynam, & siqui facultate præditus demagauerit periclitatur ab eis, si Magum esse nesciuerit. Non enim amplius Magus in quemquam potest, quàm in eum qui stipem erogat homini quem Magum esse nouerit. Quinetiam cauendum est ne ijs detur quæ vulgi sermone Sagæ feruntur esse: qui autem Magos esse ignorans stipem non dederit, is

offen-

offendi periclitabitur, vt perſæpe compertum eſt. Sic cùm in magnis conuentibus eſſem Pictauij anno M. D. LXVII. inter vicarios Procuratoris generalis meas partes agens, accepi duos Magos ſquallidos egentésq; ad prædiuitem domum ſtipem poſtulauiſſe: ea recuſata iniecerunt ſortes, & domeſtici omnes in rabiem acti obiuerunt furioſi: non quòd hanc ob cauſam Deus illos poteſtati Satanæ Magorúmque adminiſtrorum eius illos tradiderit, ſed quia (vt erant improbi & immiſericordes erga egentes) Deus non ceperat de ipſis miſericordiam. Scriptura enim eleemoſynam appellat צדקה, id eſt iuſtitiam, & pro eo quod eſt date eleemoſynam, ait date iuſtitiam, quia hæc præ cæteris ex improbo iuſtum facit: quò pertinet illud Scripturæ, Eleemoſyna liberat à morte. Tobiæ 12. & alibi hilarem datorem diligit Deus, & Pſalmo 111. Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in æternum, vbi vox צדקתו ſignificat eleemoſynam, quam LXX. iuſtitiam ſunt interpretati.

hoc

hoc consilio Daniel suadebat Regi Nabuchodonozori, vt animam suam redimeret eleemosynis, & alibi dicitur non tam citò frigida ignem extinguere quàm peccata extinguit eleemosyna: his denique documentis Scriptura plena est. Hoc igitur fortasse inter maxima & pulcherrima arcana fuerit obseruandum quibus Satanæ Magisque omnibus potestas nocendi adimitur: neque id solùm à viris bonis quorum certa est custodia, sed ab improbis quoque & gentibus Deum ig-
Actor. 10. norantibus, vt in Actis Apostolorum Cornelius fuisse dicitur. Verumtamen certissimus omnium præstantissimusq; modus est, vt fidem in Deum habeamus, & de eo velut de celsa & inuicta arce cõfirmemur: hoc (inquit Philo) maximũ & acceptissimum est Deo sacrificium, ex quo Abraham tot benedictionibus fuit cumulatus, qui credidit Deo, & ad iustitiam imputatum est ei. Omnes itaque Magi, qui curationes & excantationes pollicentur, hoc primùm ab eo quem curaturi sunt postulãt, vt certò credat se cura-

curaturos esse fidemq; sibi habeant. Frequentissimum hoc quidem, sed iniquissima tamen idololatria est, cùm fides ad Creatorem pertinens in rem creatam habeatur. Satanas etiam sua medicamenta omnia & vires confert, vt eum qui sibi aut rebus creatis fidit restituat: Quod Galenus de medicatione Homerica, & Ogerius Ferrerius Tholosanus medicus vir doctus admirantes aiunt, quo plus fidei habetur verbis & ligaturis eo citius valetudinem instaurari. Sprangerus tamen de Sagis quæstionem habens hoc in ijs demum accepit obtinére morbis qui ex sortilegijs acciderũt; neq; Magos à naturalib⁹ morbis posse amplius liberare quàm possint medici sortibus exoluere. Fuit Lutetiæ veteramentarius sutor Magus, qui solùm attingens manu febri quartana liberabat: sed is minimè curabatur qui nolebat credere se curari posse. Alterum vidi Mirebellensem in Andino agro qui sic curabat dolorem dentium, & videns D. Carolum Carsium Lingonensem Episcopum Parem

Galliæ ex quartana laborare dixit hominem ſibi notum eſſe à quo certiſſimè curari poſſet. Poſtridie hominem adduxit qui manum attingens illius petijt nomen ſibi indicari: cognito illius nomine dixit Epiſcopo, fidem habeto in me te curatum eſſe. Eram autem in cubiculo illius. Cumq; ego & Faber medicus doctiſſimus audito hoc nouo ſancto miraculis affluente ſubriſiſſemus, Non (inquit ille) ſi qui volet, ſponſione cum ipſo certabo hunc curatum eſſe. Homine profecto, dixi Epiſcopo hanc Magorum rationem eſſe, vt fidem hominum pellicientes à fide in Deum auocent ipſos, ne quicquid boni aut mali ſibi euenerit ad laudem illius referant. Sed non deſtitit Epiſcopus totum biennium ex ſua febri laborare. Ille autem videns ſubinde febrim accedere, dixit erubeſcendo ſe tantum feciſſe cauſa Epiſcopi quantum vllius hominis: ſed quid illud eſſet non exponebat. Sunt qui ab omni vetuſtate obſeruauerint malignos ſpiritus in maleficia certo tempore magis incumbere,
maximè

maximè verò de nocte potius quàm interdiu apparere, idq; ea nocte quæ inter diem Veneris & Sabbathi interuenit potius quàm vlla alia, vt ex veteribus Lauaterus libro 1. cap. 8. annotauit: quod ego quidem non animaduerteram: sed posteà obseruaui (vt idem autor annotat) legentes Grimorium quibus apparet Satanas, ea nocte inter veneris sabbathique diem legere: itemque in libro qui cum priuilegio typis mandatus est diabolicum documentum legi ad offendendum certis carminibus (quæ hic non placet adscribere neq; autoris nomen digni incendio) aut occidendum furem: atq; hoc die Sabbathi ante ortum Solis faciendum esse dicitur. In multis quoq; iudicijs comperi plurimum die Sabbathi sortes maleficas iniectas esse. Cuius rei perquirens rationem, in Hebræis Abraham Aben Hesræ commentarijs in quartum caput Decalogi Deum inducta capitali pœna legi mandauisse, vt cessatione sacra dies Sabbathi sanctificetur & benedicatur præ omnib. deinde affirmat Deum spiri- Genes. 2. Exod. 12. Deuter. 5. Ezech. 22, & 23.

Secretum & tesseram vocat inter Deum & hominem.

ſpiritibus malignis dediſſe facultatem caſtigandi & nocendi quarta ſeptimaq́; nocte: proinde ſummopere cauendum eſſe ne quod opus fiat die Sabbathi. Sed Aſtrologicam rationem plus miror ab eo adductam, Martem & Saturnū, quos Aſtrologi dicunt maleficos, duobus illis diebus præualere. Quòd ſi ita eſt, tertiam & ſeptimam potius fuiſſet dicturus, niſi in numeris fuerit erratum: nam noctem die priorem eſſe omnes conſentiunt (vt dictum eſt, Factum eſt veſpere & mane dies vnus) eamq́ue noctem quæ inter diem Veneris & Sabbathi eſt poſita noctē eſſe Sabbathi, vbi Saturnus planeta ſummus imponit primæ noctis horæ & diei ſequenti nomen, qui planeta Hebræis dicitur Sabthai, id eſt, quieſcens à Sabbathi, quietis appellatione. Et lege Dei quoque præcipitur feſtum quietis diem ſtatim ab occaſu Solis celebrari. Quibus ex rebus fuit concludendum eam tertiam eſſe noctem quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit, quæ inter diem Veneris Sabbathique, ſeptimam. Itaque vidi

Leuit. 23.
Exod. 21.

acta

acta forenſia, in quibus dixerunt Magi ſe nocte inter diem Lunæ & Martis intercedente conueniſſe. Sic fuit Logmanus Potezanarum conuentus, in quo Sagæ ſe cum diabolis ſaltantes elatis ſurſum ſcopis fatebantur dixiſſe, har har Sabbath Sabbath: ſic in altero conuentu apud Biturigas. Sed an Magorum cœtus die quoq; Sabbathi habeantur, nondum didici. Vt autem die potiùs tertio quàm quarto nocendi & caſtigandi improbos facultatem ſpiritibus malignis à Deo tribui oſtendamus, in Leuitico ſcribitur, Sacerdotes in ſua conſecratione purificari die tertio oportere, vt ſanctificentur ſeptimo; itē Num. 19. & 31. qui non fuerit purificatus die tertio, eum ſeptimo non ſanctificatum iri. Adde quod planeta Martis incipit poſt occaſum Solis hora prima à die Lunæ deſinente, vt etiam Saturnus poſt occaſum Solis hora prima noctis Sabbathi à veſpera diei Veneris deſinentis. Si enim à planeta omnium digniſſimo Sole principium fiat, & prima hora inſtituatur creati mundi à die

(vt appellatur) Solis, ſubductis horis 24. Luna hora prima ſequentis noctis die Lunæ obtinebit, & Mars nocte ſequentis Martis. Et ijſdem commentarijs in Decalogum accepi Deum benedictiones ſuas eo præſertim die impertiri, quem notauit antiquitas amænum ferè ac ſerenum eſſe: vnde illud vulgo dictum, quod inter prouerbia popularia Iobertus medicus retulit, nunquam diem Sabbathi præterijſſe quin Sol fuerit conſpicuus, quam ad rem ego non adieci animum. Neq; verò ſciſcitari oportet curioſè cur diei 7. potius quam alijs Deus benedixerit eumq; ſanctificauerit: ſed quemadmodum Iudæi feriantur die Sabbathi, & Mahometiſtæ Veneris, ita nos Chriſtiani legem & priſcas Eccleſ. conſtitutiones ſequuti ſanctificamus ac potius debemus ſanctificare diem Dominicum: qui tamen omni corruptionis dementiæque genere quod homines comminiſci queunt inquinatur maxima in Deum contumelia, qui nihil tam ſeuerè imperauit quàm vt quiete ſancta

dies

dies quietis celebretur, idq́; indicta capitali pœna. Iam verò dicamus poſſintne Magi efficere (quod plerique putant) vt homines incolumes, alacres, diuites, potentes, victores, & honorati ſint, ſuisque voluptatibus perfruantur.

An ſit penes Magos valetudinem incolumium hominum confirmare, & ægrotos inſtaurare. Cap. II.

NOn debet cuiquam videri mirum quòd multi in orbe terrarum ſunt Magi, cùm eis qui ſe vouerint & cultui ipſius addixerint magnificè promittat Satanas, ſe eos diuites, potentes, & honoratos effecturum, & optata omnia daturum perfruenda. Quamuis enim prudentes viri fraudem vno momento retegant, & Magorum bona pars ſit egentiſſima, rudis, & imperita, atq; ab omnibus etiam contemnatur niſi bonis, honoribus, opibusq́; affluant: ſunt tamen quidã adeò miſeri vt ipſi ſibi certo deliberatoq́ue conſilio retia Satanæ induant, hi curioſa mente, alij vt magnificorum pro-

missorum eius faciant periculum, præsumentes se inde cum primùm volent euasuros: ex quo autem illis fuerunt implicati, vix decimus quisque fortè se potest expedire, & eorum pleriq; vbi se addixerunt Satanæ deserto Deo, exploratis fraudibus illius contemnunt quidem, sed non eo magis renuntiant Satanæ & in gratiam cum Deo redeunt. Quos homines lege optima tranquilleq; à Satana possideri non est dubium, licet ab eis cerni omnino nequeat. Et quoniam secundum animam nihil est præstantius corporis valetudine, ægrotantes multi consuluerunt diabolum an possent reualescere, vt fecit Rex Ochozias, cuius legatis Elias factus obuiam dixit, abite renuntiate Domino vestro esse in cœlo Deum quem oportet consuli, & ipsum quia Bahalis oraculum consulit moriturum. Alij doloribus pressi diabolo se addixerunt ad recuperandam valetudinem, vt Parisiensis quidam causidicus, à me ἀνώνυμος, qui accusatus anno M. D. LXXI. dixit se cùm ægrotaret grauissimè, diabolo seipsum

ipſum permiſiſſe valetudinis ergo, & cautionem ſuo ſanguine exaratam ſubſcripſiſſe: quæ excuſatio ad illud tempus, ſeu vera ſeu falſa fuerit, admiſſa eſt. Alij ſe non committunt diabolo, ſed Magis ſe audent curandos committere, quorum vocem (ait Chryſoſt. in lib. de fato cap. 7.) vt peſtiferam oportet fugere. Sunt autem in Hiſpania Magi artem medendi profitentes, quos illi *Salutadores* vocant: & fuit apud Andes vetula quædam Itala morbos curans anno M. D. LXXIII. quæ cùm ab interdicto Iudicis, ne morbos curaret amplius, Curiam Parlamenti appellaſſet, diſertè pariter ac doctè ipſius cauſa à D. Ioanne Baltruo cauſidico Parlamenti Matratiam domino collega & ciue meo fuit perorata: ſed modos quibus curabat probatum eſt à natura abhorrere, vt felis cerebro quod venenatum eſt, capite corui, & alijs conſimilibus: quæ res planè euincunt non præſtantis olei aut ſalutaris vnguenti viribus (quod multi viri boni & pauperum amantes faciunt) ſed modis præter na-

turam aut carminibus curationes fuisse factas. Scribit Iodocus Darmudanus in Praxi crim. cap. 37. Brugis in Flandria exstitisse Magam in opinione maxima sanctimoniæ, quòd morbos curaret innumeros: sed illa hoc curabat primũ vt crederetur se posse sanare, deinde ieiunia indicebat, mandabátq; dici aliquoties Pater noster, aut Compestellas ad S Iacobũ aut ad S. Arnoldum iri: tandem verò multarum sortium magicarum euicta meritoq; supplicio affecta est. Sed Hebręus Philo in lib. de specialibus legib⁹ morbos sortilegijs immissos remedijs naturalibus posse curari negat, quod ex Magorum confessionibus Quæsitor Spranger se ait cognouisse, & Barbara Dorça Sanlisiana agnouit, quæ ex decreto Curiæ an. 1574. cremata est. Magos quidem posse existimo interdum a maleficio morbóve soluere quem magi alij aut ipsi quoq; immiserint: sed neq; omnes, neq; semper possunt: nam etiam in iure fassi sunt ex more oportere vt in alterum traducãt sortes, alioquin non posse ipsos effugere

quin ſortes illæ in ipſos recidant: A morbis autem qui aliter quàm ſortibus accidunt, fatẽtur Magi ſe nemini remedium afferre poſſe. Cognituros autẽ an ſortilegium ſit Sprangerus ſcribit Magos facere periculum, indendo plumbum liquatum in vas aquæ plenum quod ægroto imponitur. Verumtamen idem autor eſt maleficia extare his importata, quæ illi delere nequeant, ac ne ipſi quidem maleficiorum autores: cuius rei documentum eſt certiſſimum in Ioanna Haruilleria, quæ viua (vt antè diximus) fuit igni tradita. Hæc enim ſortem à ſe iniectam confeſſa eſt, vt hominem qui filiam pulſauerat ipſius enecaret, alterum verò ſupergreſſum ſorti repentè in lumbis ſenſiſſe malum & toto corpore: cùm autem (prout ipſa iamq; famoſa erat iſtius artis nomine) homini fuiſſet dictum non aliunde malum ei obueniſſe, tum ſe promiſiſſe facturam vt reualeſceret & cuſtodiam eius recepiſſe: ad eum finem precibus à diabolo contendiſſe, & multis modis (quos deſcribi nihil attinet) de curatione

ratione eius laborauiſſe, quam fieri non poſſe Satanas reſponderit: dicenti itaq; ſibi ne ergo amplius veniret ad ſe, diabolum reſpondiſſe non venturum eſſe ſe: paulo pòſt ægrotum obijſſe, & Magam ſe abdidiſſe: ſed vt abdita fuerit inuenta eſt. Ex his conficitur non eſſe in Magorum poteſtate vt eos ſemper curent qui ægrotant ex maleficijs, cùm eos ſemper curare nequeant in quos ſortem coniecerint. Secundò ſi hominem ſorti infeſtum Magi curauerint, teneri dicuntur ſortis in alterum transferendæ: quod ex multorum Magorum confeſſionibus eſt vulgatiſſimum. Sic Aruernam quemdam Magum captiuum Lutetiæ vidi anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono equos & homines interdum curantem, apud quem permagnus liber inuentus eſt pilis equorum, boum, & aliarum beſtiarum coloris cuiusq; plenus. Hic ſiquando ſortem in equum iniecerat conſulebatur, & de pilo equi illius habens ita curabat illum vt ſortem alteri traderet, ſed pecuniam non accipiebat, ſi

acciperet non curaturum esse affirmabat: itaq; peruertere sago ex pamunculis mille sufferto amictus ambulabat. Sed cùm semel in equum nobilis cuiusdam viri coniecisset sortes, rogatus curauit traductis in seruum eiusdem viri sortibus: accidentibus iterum ad curandum seruum respondit ex nobili cognoscendum esse vtrum mallet, seruúmne an equum amittere: qua in re anxio hærente nobili & ad deliberandum cunctante interijt seruus, & fuit comprehensus Magus. Illud autem obseruandum est à diabolo semper in commutationibus captari lucrum: itaq; si sortem equo adimat in meliorem equum transmissurus est eam: si mulierem à morbo liberet, recidet in virum morbus: in adolescentem, si senem: Quòd si sortem aliò Magus non transferat, de vita periclitabitur: deniq; si diabolus corpus sanauerit, occidit animam. Huius rei duo exempla afferam. Vnum à Domino Furnerio Aureliensi consiliario audiui de Hulino Paruo Aureliensi Materiario. Hic sorte magica affectus

fectus

fectus lethaliter , accersi curauit hominem qui omnes morbos depulsurum se pollicebatur, suspectum magicæ artis vt sanaret ipsum: is autem respondit se non posse sanitatem homini restituere, nisi morbum filio ipsius tum adhuc lactenti transdaret. Consensit parens in paricidium filij, rem obseruandam vt eò meliùs Satanæ malitia videatur. Nutrix re cognita aufugit cum puero, dum Magus patrem sanaturus attingebat. Sanato ex tactu patre, puerum Magus efferri postulat: quo non inuento, repentè exclamauit, Actum est de me, puer vbinam est? & vixdum abiens pedem ianua extulerat cùm eum diabolus interemit subitò, & cadauer eius tam fuit atrum quàm si quis de industria colore atro infecisset. Audiui etiam in iudicio Sagæ apud Nannetas, quæ sortilegij in vicinam iacti accusabatur, imperauisse Iudices vt mulierem sorte affectam attingeret, quod à Germaniæ Iudicibus etiam in Camera Imperiali fit sæpissime, recusauit, & se cogi videns, exclamauit, actum est de me. Simul atque

mulie-

mulierem effectam ſorte contigit, hæc reualuit, mortuaq́; Saga corruit: cadauer igni damnatum. Hiſtoriam ab vno Iudicum accepi, qui iudicio interfuit. Tholoſæ quoq; audiui Burdegalenſem quendam ſtudioſum amico ſuo grauiſſimè ex quartana laboranti dixiſſe vt febrim vni ſuorum inimicorum traderet: reſpondente illo ſibi neminem inimicum eſſe, dixiſſe, da igitur ſeruo tuo: tandem cùm hoc illi religio eſſet facere, Magum dixiſſe, da mihi eam, tum annuente ægroto Magum febri oppreſſum obijſſe, & ægrotum reuixiſſe. Hoc autem minimè nouum & inauditum eſt: nam apud Gregorium Turonenſem lib. 6. cap. 35. legimus Childeberti Regis vxorem, vt filiolum ſuum ex maleficio audiuit obijſſe, muliebri rabie ingentem Sagarum numerum iuſſiſſe comprehendi, cremari, & rotis imponi: quæ Regis filium à ſe eneċtum fuiſſe agnouerũt vt Mummonem magnum Magiſtrum ſeruarent incolumem. Captus itaq; Mummo & equuleo impoſitus certas pinguedines ſibi potio-

nesq́;

nesq; à Sagis datas fuiſſe dixit ad conciliandum (vt putauit) Principum gratiam, & carnificem qui torquebat ipſum indicare iuſſit Regi, nullum à ſe dolorem percipi. Tunc imperauit Rex eum diſtendi trochleis, ſtylosq; ferreos vnguibus pedum & manuum interſeri: prout eſt in Oriente ratio torquendi, qua ſine membrorum fractura dolor fit intolerabilis. Poſt dies aliquot ad ſuos Burdegalenſes deportatus obijt. Hoc placuit annotare vt oſtendamus Satanam lucrum facere commutationibus, cùm Sagæ Regis puerum quem parentes adorabant pro Mummonis incolumitate à ſe enectum dixerint. Ferè fit autem, vt quod impenſius amatur citius amittatur, iuſto iudicio Dei caſtigantis eos qui res amatas pro dijs habuerint, & plus in eos Satanas quã in alios poſſit. Morbum autem naturali modo, non maleficio obtingentem confirmatur non poſſe à Magis tolli. Exemplum Quæſitor Sprangerus affert: cùm de Sagis Insprugenſibus in Germania cognoſceret, figulum Magum exſtitiſſe,

tiſſe, qui pauperem vicinam ſuam videns affligi grauiſſimè vt ſi inteſtina ipſius gladijs indeſinenter peterentur, experiar (inquit) an ſorte affecta ſis & ſanabo te. Tum liquatum plumbum diſco infudit aquæ pleno & mulieri ægrotæ impoſito, & certis vocibus enunciatis, quas reticere placet, imagines quaſdam percepit indurato plumbo, ex quibus agnouit ſorte affectam eſſe mulierem. Hoc facto, abducit virum illius mulieris, & reſpicientes vterq; ſub limen ianuæ imaginem ceream palmarem inuenerunt, cui acus duæ ad duo latera hærebant fixæ, cum alijs pulueribus, granis, ſerpentumq́; oſſibus quæ omnia obiecit igni: mulier verò, cùm pignori dediſſet animam ſuam Satanæ & Magis quos pro incolumitate ſua adiuerat, fuit reſtituta. Idem autor eſt Magum hunc cum Saga quæ maleficium vicinæ intulerat familiaritatem ſupra æquum & bonum coluiſſe: itaque potuiſſe Magum ex ea rem totam cognoſcere. Verumtamen an illius mali quod ex maleficio venit, aliò deri-

uari ſortem ſemper oporteat, non poſſum ſtatuere: Satanam quidem ea eſſe malitia puto, vt bonum non patiatur fieri niſi grauius ſit euenturum malum: puta à Mago comperto & cognito petatur incolumitas, cum precibus eius communicetur, ſuperſtitio aliqua ſeruetur, dicantur verba, amuleta portentur, aut committantur alia quæ ſine idololatria committi nequeunt, eoq; ſpectant omnia vt homo à fide, quæ in Deum ſolum habenda eſt, abducatur. Nam indubitatum mihi videtur axioma iſtud, nunquam Satanam benefacere niſi vt grauius ex eo redundet malum: adeò naturæ Dei aduerſatur, qui nullum malum permittit fieri niſi vt maius conſequatur bonum. Scribit Hippo. lib. de morbo ſacro, ſuo tempore fuiſſe Magos qui pollicebantur ſe ab eo morbo certis precibus & ſacrificijs curaturos & ſibi comparabant opinionem ſanctimoniæ: ſed eos ait deteſtabiles & improbos eſſe, Deumq; ab iſtis blaſphemari qui morbos iſtis à Dijs immitti doceãt. Etſi Hippocrates apertè con-

confiteri nolens nonnullos homines à Dæmonibus occupari, comitalem morbum esse dixit: cùm posteri omnes agnouerint epilepticorum alios esse qui remedijs curantur naturalibus, alios verò à Dæmonibus obsessos curari Magorum opera momento vno, aut conuentione facta cum Satana, aut sacrificijs generibusque certis idololatriæ à Satana imperatis. Magos itaq; statuimus ope Satanæ nocere posse non omnibus, sed ijs solùm quos Deus permittit secreto iudicio suo siue bonos siue malos, his castigandis, illis explorandis, vt electos suos quos stabiles constantesq; viderit augeat benedictionibus. Monstraturi autem Sagas maledictis suis execrationibus & nefandis sacrificijs vindictæ diuinæ administras esse, cùm manum suam voluntatemque commodauerunt Satanæ, historiam admirabilem quæ iam manauit in vulgus & recentis memoriæ exponemus. In Ducatu Cliuensi ad Eltanum vicum via publica verberabantur equites peditésq;, & subuertebantur plaustra,

nec tamen aliud præter manum videbatur, quam vocabant *Ekerken*. Tandem verò cùm Saga quædã Sibylla Dinſcops nomine in illo tractu habitans comprehenſa & cremata fuiſſet nihil perceptum eſt. Hoc anno M. D. XXXV. geſtum. Ex his ergo concludimus, Sagas vtentes ſua arte plurimum mali ope Satanæ poſſe efficere, Deo iuſtè permittente & tanquam carnifices ad ſuum opus adhibente (ſemper enim ſapientia & iuſtitia Dei bene illud facit quod homo facit malè) Verùm illud videri quoque non poſſe Magos alijs morbis liberare quàm quos maleficio ſuo intulerint, nec vnquam eos tollere quin lædant animam, aut aliud malum perpetrent. Poſteà dicemus an iſtos adire liceat ad conſequẽdam valetudinem: Sed illud videamus primùm an fauorem adipiſci ſuo facto poſſint, exoptatam illam à deformibus mulierculis pulchritudinem, voluptates, honores, & diuitias, quorum cauſa plerique ſeſe in miſerrimos caſus præcipitant.

An

An Magis arte sua gratiam hominum, pulchritudinem, voluptates, honores, diuitias & scientias comparare poßint, & fertilitatem dare.
Cap. III.

NIhil tantopere miseros in præcipitem & lubricam perditionis viam attrahit vt se voueant Satanæ quàm hæc opinio improbissima, dari à diabolo pauperibus diuitias, afflictis voluptates, infirmis vires, formam deformibus, scientiam ignorantibus, honorem abiectis & fauorem gratiamq; procerum: etsi hoc contrà est compertissimum (vt suprà ostendimus) homines miseriores Magis, egentiores, plus exosos, imperitiores, aut plus infestos malis nusquam existere. Reginam Olympiadem magni Alexandri matrem Plutarchus narrat de viro suo Philippo Rege Macedoniæ audientem, cum insano amore nobilis cuiusdam adolescentulæ grauissimè conflagrare, illius conspectũ cupiuisse: cúmq; mirandam illius formam, venustatem, & ele-

gantiam contemplata esset (vt erat obstupefacta) nihil mali importasse, sed in hæc verba erupisse, Hæc illa est forma & gratia quæ virum meum fascinauit, & Deos quoq; fascinare posset. Certè quæcunq; pulchra conspiciuntur in toto hoc mundo & singulis partibus illius, documenta sunt totidem ac velut radij diuinæ pulchritudinis, nec aliunde quàm à Deo pulchritudo obuenit. At nunquam Saga comperta est quæ carminibus alióue pacto sic fucare faciem suam potuerit, vt visa sit speciosior, sed contrà vulgo dici solet, deformis vt Saga: & Cardanus quoq; non postremus Magorum habitus nunquam Sagam à se testatur fuisse visam nisi deformem: quod facilè crediderim. Nam etiam non negauit Cardanus sibi patrem fuisse Magum, & se cùm voluit agi ecstasin, qua ratione superior fuit parente artifex: addit præstereà fœtere malignos spiritus, & locum quem frequentauerint: qua ex re factum arbitror vt veteribus *fœtentes*, & Vasconibus *fetilleres* Magę dicerentur à fœtore, quem illę

Lib. de subtilit. 20.

(opi-

(opinor) ex consortio diabolorum contrahunt, suspensorum fortasse corpora aut eiusmodi alia ad Venereas & corporales actiones mutuantium: Vierius item fœtere dæmoniacos annotauit: & Hippocrates (qui tamen dæmoniacos ex morbo sacro putauit laborare) eos fœtere dicit: quibus ex rebus iudicari potest mulieres, quæ spirant suauius à natura quàm viri, consortio Satanæ præter naturam horrentes, tetras, deformes, putidasq; effici. De expetita autem Sagarum amatorumq; voluptate, suprà demonstrauimus plerasq; captas, euictas, & confessas Magas dixisse Satanam rem secum habuisse nec sine dolore, quia perfrigidum nescio quod semen ab eo susciperent sibi (vt aiebant) ingratum: & confessiones earum annotauimus. Sprãgerus scribit quæstionem à se de Sagis quàm plurimis habitam, quæ omnes nec rogatæ fatebantur se cum Satana Venerem expertas esse. Eas, si darentur meliora, hæsuras istis amatoribus non est credibile, qui dies & noctes infestant ipsas,

 nisi

nisi in seruitute istius domini perstiterint. Quòd ad gratiam hominum quam isti ambiunt, vitari istos & in odio capitali esse vident omnes. Triscalanum Cenomannum memini artificio suo, quod præsente Rege exercuit, animum Regis perculisse: nam orbes catenæ aureæ è longinquo eductos (vt videbatur) in manum suam acciebat, sed catena tamen posteà integra comperta est: Rex itaque statim eum exire iussit, neque ex eo tempore sustinuit eum aspicere, adeò vt pro eo quod gratiam putabat promereri, iudicium fuerit constitutum, & ipse artis magicæ à Præfecto prætorio condemnatus, vt antè diximus. Honores autem & dignitates quod attinet, videmus non alios homines contemni magis & abominationi esse: & apud Samuelem legimus (quod Hebræi optimè annotarunt) dixisse Deum, honorantem me honorabo, & contemnentem me exponam cõtemptui. Non hominis vox sed Dei est illa, omnibus mundi demonstrationibus certior. O si ambitiosi homines istud arca-

1. Sam. 2.

Lib. Pirke aboth.

arcanum agnoſcerent: quantopere efferrent gloriam Dei vt laudem æternam compararent: quantum ſibi à dedecore importando in Deum metuerent, ne porrò exponerentur contemptui atque ludibrio: Neronem ait Suetonius Magorum facilè principem extitiſſe omnis religionis contemptorem: an verò quiſquam tam contemptus, tam abiectus, tam crudeliter exagitatus eſt? Quem Deus non ſolùm florente ætate de honoris culmine deturbauit, in quo antequam Magus fieret eum collocauerat, verum etiam fecit vt ab omnibus amicis, cuſtodibus, & domeſticis deſertus ac damnatus baculis nudus ad mortem vſque cæderetur, & ad necem tam ſæuam vitandam ipſe ſibi violentas manus inferre cogeretur. Verùm qui contemptus, quod dedec⁹, quæ turpitudo magis horrenda cogitari poteſt, quàm illa Magorum, qui Satanam hirci fœtentis ſpecie coguntur adorare, eáq; parte oſculari quæ nec ſcribi nec dici honeſtè poteſt? Quod mihi quidem omnino incredibile

videretur, nisi id legissem in confessionibus Magorum addictorum morti, & conuictionibus innumeris. Hic verò dixerit quispiam inde à Syluestre secundo ad Gregorium septimum inclusiuè Papas omneis fuisse Magos, vt in Nauclero Platinaq; legimus. Respondeo Benonem Cardinalem, qui Papas Magos annotauit, quinq; solùm comperisse, Syluestrem secũdum, Benedictum nonum, Ioannem vigesimum & vigesimum primum, Gregoriumq; septimum. Quinetiam ex istis omnibus Augustinus Onophrius Papæ cubicularius (qui è Vaticano actisq; veteribus historiam Paparum composuit diligentissimè) duos refert solummodò, Syluestrem secundum, & Benedictum nonum: quorum hic quidem sede (ad quam duorum Paparum, qui patrui erant, gratia peruenerat) posteà eiectus est: ille verò (cui prius fuit Gilberto nomen) Floriacensis monachus fuit ad Ligerim, qui tam nauiter operam dedit literis, vt Roberti Regis Francorum, Lotharij Ducis, & Othonis

tertij

tertij Cæſaris Pædagogus effectus ſit: quorum operà, non autem Satanę (quod iſti miſeri arbitrantur Magi) ad faſtigium Papale euectus eſt. Reſipuit verò Syluester tandem, & deceſſurus de vita poſtulauit linguam ſibi & manus abſcindi, quæ diabolis ſacrificauerant: ſe verò non antè diabolo fuiſſe addictum confeſſus eſt quàm Rhemorum fuiſſet Archiepiſcopus. Quæ cùm ita ſint, omnem poteſtatem, honorem dignitatemq; à Deo venire concludimus, verámque illam voluptatem ſecuritatem & tranquillitatem animi quam Deus ſuis fidelibus tribuit: cuius voluptatis ne minimam quidem ſcintillam ſpiritus à Satana poſſeſſi perceperunt, adeò crudeliter aſſiduéq; ipſorum animæ tyrannide illius opprimuntur. Quod autem diuitias attinet, omnibus notum eſt atq; certiſſimum magnos in terræ ſinu theſauros eſſe abditos, eorumq; ſedes Satanæ eſſe cognitas: ſed nunquam Magus exſtitit qui arte iſta aureum vnũ comparauerit, vt fatẽtur omnes: Imò quicunq; diuites ſe ad-

ſe addicunt rebus magicis vt diuitijs augeantur, ferè in paupertatem abeunt, egentes verò tota vita paupertatem perferunt. Bona enim dicuntur in Scriptura benedictiones, quia dantur à Deo: vt Iacob munus de gregibus, quos ſibi Deus iuſtè dederat, Eſau fratri offerens, accipe, inquit, de benedictione quam mihi dedit Dominus. At cur theſauros humi conditos ſuis mancipijs non impertitur Satanas? cur fame ſinit emori? cur panem mendicari miſerè? Certè nec aliter vult Deus, nec diabolus poteſt: qui alioqui (vt videtur) in ſuas partes plurimos fuiſſet pertracturus. Ogerius Ferrerius medicus doctiſſimus, cùm Tholoſæ eſſem, eleganteis ædes & bono loco ad Burſam ſitas minimo conduxit anno M. D. LVIII. quia malignus ſpiritus inquilinos earum infeſtabat: quod ipſe non amplius curabat quàm Athenodorus philoſophus, qui deſertam Athenis domum incoliſque propter ſpiritum vacuam auſus eſt habitare. Sed cùm illud audiuiſſet quod nunquam crediderat, non

Plin. iun. in epiſt.

poſſe

poſſe tutò adiri cellam, nec quietem interdum capi: monitus Luſitanum quẽdam ſtudioſum in vrbe eſſe qui res occultas in vngue pueruli videndas exhibebat, fecit vt ſtudioſus ille ſua arte vteretur: puella verò conſulta dixit mulierem à ſe videri ornatam accuratiſſimè pretioſiſſimis catenis & auro, quæ ad columnam quamdam manu geſtabat tædam: itaque Luſitanus reſpondit medico vt in cella ad columnam humi curaret fodi, theſaurum ab ipſo inuentum iri. Gaudens medicus fodi iuſſit: ſed cùm theſaurum inuentum propè cogitaret, exſurgens turbo exſtinxit lucem, & ſpiraculo cellæ exiens, ad 14. pedes pinnarum fregit in propinquis ædib⁹, quarum pars in prothyrum corruit, pars in cellæ ſpiraculum, pars in mulierem ferentem aquã cuius hydria effracta eſt. Nihil poſteà à ſpiritu auditũ vnquam. Luſitanus poſtridie factus de re tota certior, theſaurum dixit à ſpiritu exportatum eſſe, mirari ſeſe quod medicum non offenderit, qui poſt biduum mihi narrauit hiſtoriam.

hæc

hæc die 15. Decembris anno M. D. LVIII. gesta sunt claro & sereno cœlo, vt esse solet dieb⁹ Halcyonijs: & nos eodem tempore deiectas domus propinquæ pinnas prothyrumq́; ad tabernam fractum inuisimus. Putauerunt Hebræi prisci, qui thesauros præsertim malè partos in terra defodiunt, eos damnationem iustamq́; suæ impietatis pœnam ad suos thesauros sustinere, & carere conspectu Dei, ac propterea in Ecclesiastico maledictionem exstare contra eos qui in ruina thesauros addunt. Affert Melanchthon historiam persimilem, homines decem Magdeburgi ruina turris oppressos esse, cũ ad thesauros quos docuerat Satanas, reperiendos effoderent. Georgius Agricola in libro de spiritibus subterraneis scribit Annebergæ in ea fodina quæ dicitur Corona rosæ spiritum specie equi duodecim homines occidisse, & fecisse vt fodina plena argenti cederet quam Magi ope Satanæ repererant. A quodam Lugdunensi accepi, qui posteà in æde S. Mariæ virginis Lutetiæ Capellanus fuit, se

cum

cùm ſocijs magica arte Arcolij prope Lutetiam theſaurum retexiſſe: ſed cùm ciſtam in qua erat conditus habere cogitarent, eam fuiſſe exportatam turbine, in ipſum verò muri labem corruiſſe, ex qua toto vitæ ſpatio claudicaturus eſt. Et ſacerdos Noribergenſis nuper cum ope Satanæ theſaurum inueniſſet, & iamiam ſcrimnium aperturus eſſet, ruina domus extinctus eſt. Non eſt autem nouum theſauros magicis artibus perquiri: nam etiam Lex ait theſauros eorum non eſſe qui puniendis ſacrificijs aut alia quauis arte prohibita ſcrutantur, & ob eandem cauſam literas permiſſionemque vetat à principe exorari ad effodiendum alienum agrum. Ex Lugdunenſi quoque pragmatico (quem etſi magna voce in frequentia magna recitauit, nominare nolim) audiui ipſum de nocte cum ſocijs abiuiſſe, vt enunciatis coniurationibus theſaurum peruestigarent: cumque cœpiſſent fodere, velut hominis, qui rotæ impoſitus in propinquo fuerat, vocem audiuiſſe, horribiliter inclamãtem,

L. vnica de theſau. C.

ad fu-

ad fures: ſic in fugam fuiſſe verſos, malignos verò ſpiritus eodem momẽto perſequentes cæcidiſſe ipſos ad eam vſque domum vnde prodierant, & tanto ſtrepitu eam ingreſſos eſſe vt tonare hoſpes cogitauerit: atq; ex eo tempore iurauit ſe theſauros nunquam perueſtigaturum eſſe. Ita malignos ſpiritus videmus nolle, ac potiùs Deum non ferre, vt his rationibus diteſcat quiſquam. Hebræi dicunt eos qui ſuo ipſorum amore furentes de vita inuiti cedunt, infernum ſuum (vt ita dicamus) in ſepulchro pati cadauerũque ſuorum ambitu, vt per æternam Dei iuſtitiam in eo ipſo quo offenderũt pœnas luant. Flatores etiam Chymici pleriq; animaduertentes ſe ad lapidem philoſophalem (quem vocant) peruenire non poſſe, familiareis ſpiritus ſolent cõſulere. Sed ex Conſtantino (qui inter peritiſſimos Pyrotechniæ & artis metallicæ in Gallia numeratur, eſtque in toto regno celeberrimus) audiui ſocios ipſius, cùm perdiu flantibus nulla ſpes ſpecieſue boni oſtenderetur, conſilium à diabolo

bolo petiuiſſe recténe facerent, & rem optatam cõfecturi eſſent: illum verò vnico verbo reſpondiſſe, *trauaillez*, laborate: hoc exhilaratos flatores perrexiſſe & flauiſſe adeò ſtrenuè vt omnia in nihilum multiplicauerint, etiamq; porrò flaturos fuiſſe niſi Conſtantinus dixiſſet ipſis, hunc eſſe morem Satanæ vt ambigua reſponſa edat, illud autem verbum *laborate* innuere abijciendam eſſe Alchymiam, & in laborem aliquem ac honeſtam artem vtilis ad vitam ſcientiæ incumbendum: hominis purè dementis eſſe, ſiquis cogitauerit tam breui temporis ſpatio aurum effingere, in quo efficiendo natura annos amplius mille ſolet cõſumere. Itaq; illis hominibus qui ſcientias arte diabolico ſtudent comparare ſimiliter oportet dici, *trauaillez*, laborate, ſiue (vt maiores noſtri pronuntiabant) *treſueillez*, vt in verſu Lucilij: *noctes vigilate ſerenas*: & orandus Deus vt labori noſtro (quod rei totius eſt caput) ſucceſſum felicem tribuat. Quod in principio Sapientiæ Salomo admonet ſingulos

 inui-

inuitans, arcanumq́; maximum & germanum ſapientiæ acquirendæ modum explicans, nempe vt ex animo petatur à Deo, in ipſum habeatur fides, ac non

Sapient 8. tentetur Dominus: quamobrem orationem adijcit quam apud Deum habue-

Sapient, 9. rat. Moſes quoq; Maymonides hanc demonſtrationem ſtatuit eſſe certiſſimam, nunquam hominem ſapientiam Dei coniunctam ſcientia virtutibusq́; moralibus (vt ait Salomo cap. 8. Sapientiæ) adepturum eſſe niſi ſe ἀνυποκρίτως abijciat humilietq́, coram Deo. Nos autem ſuprà oſtendimus Magos eſſe omnium hominum imperitiſſimos, qui rabie furijsq́ue plurimùm in morte agitantur, nec vllo tempore plus mente capti ſunt quã cùm à Satana poſſidentur. Si quis autem cum Auguſtino dixerit, Satanam ſciẽtiſſimum eſſe, eò quod vixerit diutiſſimè (vt certè diaboli quæcunq; hic geruntur explorant & recognoſcunt ſingula, norũtq; ſanctorum vitam ad minima peccata vſq; non ſolùm obſeruare, ſed etiam calumniari) vt dem⁹ à diabolis teneri vi-

res

res plantarum, metallorum, lapidum, animalium, motumq; & facultatẽ astrorum, omnino tamen eorum finis est & consilium propositum vt homines in errore fonte malorũ omnium & ignorãtia summa educentur: quamobrẽ seruos suos aut mẽdacijs pascit semper, aut ambiguis vocib. Hic tyrannorũ modus, vt in summa ignorãtia & cęcitate alãt populareis, ne apertis oculis rationẽ videant qua se ipsi explicẽt à dõinatu eiusmodi. Quas ob res si hæc ita se habent (vt profectò se habent) si inquam diabolus neq; ditare põt, neq; thesauros abditos, neq; hominũ gratiã, neq; voluptatũ fructum, neq; scientiã præstare, sed vltionẽ solũ inimicorũ, nec tamẽ omniũ, efficere: ꝙ malũ, obsecro grauiꝰ dici põt q̃ ꝓ tantilla remuneratione in hac vita incerta hominẽ sese mãcipare Satanæ, & damnationem æternam in vita altera comparare? Anteq̃ finem huius capitis facio, recentem historiam & memorabilem hoc loco placet apponere. Fuit Blesis insignis Magus natione Allobrox, mense Ian. ann. 1577.

qui nomen Comitis ſibi arrogabat, licet neq; ſeruum neq; ancillam haberet comitem. Hic libellum ſupplicem (qui in priuatum conſilium relatus eſt) exhibuit Regi, promittens ſe effecturum vt terra fructus centenos ederet (cùm tamen optimus ager Galliæ non plus duodenis afferat) oblitis ſeminibus oleo quod erat demonſtraturus, hac lege vt Rex ipſi decimam traderet, alteram ſibi haberet, quæ domanio Regis (vt vocant) ita acceſeretur vt nunquam alienari poſſet. Idem ſe Arithmeticam perbreui ſpatio docturum pollicebatur. Ego tum illic conuentibus maximis interfui. Poſtulatum in priuato conſilio acceptum ad Curias cum literis publicis fuit tranſmiſſum, vt res promulgaretur atque in acta referretur. Exemplum Laodunum attuli, & exhibui multis. Curia Pariſienſis non maiores quàm cæteræ Curiæ rem totam æſtimauit. At potiùs, iudicio meo, fuit comprehendendus Magus, & de eo ex iure cognoſcendum: fuit enim re vera Magus, vt Phiſezius conſilij Regij

Secre-

Secretarius vnus ex delegatis aperuit, quem ille rationem cognoſcendi chartas luſorias etiam non viſas docere voluerat: nam rogatus parietem verſus obuertebat ſe nebulo, & cum diabolo muſſitabat vt chartarum puncta exponeret. Non eſt autem omittendum iſtud, Satanam ſua compendia quæſiuiſſe ex fertilitate & abundantia quæ anno M. D. LXXVIII. obtigit (nam ex toto decennio vberior annus non exſtitit) vt fidem in Deum fertilitatis & ſterilitatis autorem hominibus adimeret. Quo argumento etiam adducor vt credam diabolos ex præuiſis procellis & ſterilitate poſſe ijſdem artibus perſuadere Magis, procellas famemq; per ipſos aduocari. Quapropter inquit Ouidius:

Carmina læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam.
Illicibus glandes, cantataq; vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Dixerit quispiam, at forent diuites qui ludo primæ & fluxus (vt vocant) ludunt, ſi ea quæ in chartis luſorijs latent peruiderent. Reſpondeo, quicunque ſcripſe-

runt & quæstionem de Magis habuerunt, hoc indubitatum esse axioma tradunt, non posse Magos augeri vnico aureo ex artibus & agyrmatis omnibus quæ à Satana didicerunt: imò plerumque ex confessione ipsorum compertum esse in crumena gramen, cùm plenam auri & argenti manum à Satana accepti eò intulisset. Risum quidem Magi, nec omnes tamen, commouent & spectatores efficiunt attonitos: vt Triscalanus ille Magus de Curione quodam præsentibus parochis dixit, Videte istum hypocritam, qui fingens se breuiarium ferre fert chartas lusorias. Tum Curio volens ostēdere vt ferret breuiariū, visus est sibi habere chartas lusorias, & quicunq; aderant chartas sibi videre visi sunt, adeò vt Curio breuiarium suum abijcerit & pudibundus abiuerit. Superuenientes verò paulo pòst alij breuiariū collegerunt nudatum illa chartarum similitudine: qua ex re fuit manifestum multis in rebus Satanam illudere, nec tamen singulorum oculos præstringere. Nam qui priori a-

ctioni non interfuerant cùm præſtigias Magus adſtantium oculis offudiſſet, meum videbant breuiarium, cùm alij contrà ſpeciem chartarum cernerent: quēadmodum etiam accidit vt viro bono timenti Dei & fidem in eum habenti Magus non poſſit fraudem in diſcernendis punctis facere, aut præſenti illudere. Poſtremò autem vt oſtendamus quem exitum ſperare Magi teneantur, exitum ſolùm Magorum qui vnquam exſtiterunt principum oportet obſeruari: vt Simonis Magi, quem elatum in aere præcipitauit Satanas, Neronis & Maxentij, qui duo ſummi Magi inter Cæſares, ille damnatus interfecit, hic demerſit ſeſe: Iezabel Regina inſignis Maga à canibus vorata eſt, Methodis maximus ſui temporis Magus in Noruegia diſcerptus à populo, vt ſcribit Olaus: Matiſconenſis Comes à Satana ſpectante populo exportatus, Raziorum Baro crematus, vt alij quoq; innumeri viui perierunt igne. Ex his itaq; ſtatuitur Satanam per ſe nihil magnum præſtare, permittente verò Domino

nocere, offendere, cædere, & homines ac pecudes enecare posse: denique solam vindictam, idq; in certos homines, penes ipsum esse; quemadmodum suprà de Pragmatico quodam (vt vocant) annotauimus, cuius vestigijs diabolus insistebat & ab omni quiete animum auertebat: eum disertè apud me fuisse confessum, neque scientiam rei vllius sibi à diabolo datam, neque aurei vnius accessionem factam, sed animum solùm ad vltionem inflammatum. Iam verò dicamus possintne Magi omnibus promiscuè, & his amplius quàm alijs afferre damnum: nam hoc argumentum, sententia mea, nondum fuit satis illustratum ad iustam ipsius intelligentiam.

An his plus quàm illis Magi nocere possint. Cap. IV.

MVltas quidem Theologi quæstiones nectunt, sed tres ante alias extant in Magorum causa: Prima, cur sua arte ditari non possint Magi: Secunda, cur Principes Magis quos habēt comites non

non vtantur ad cædendos & fundendos hostes: Tertia, cur ijs nocere nequeant qui ipsos persequuntur. Primam proximè præcedente capite exposuimus. Secundam quod attinet, Theologi dicunt Angelos quos Deus elegit ad regum regnorumque conseruationem conatus maleficorum abrumpere, & victorias per Deum esse, qui magnus Deus Sebaoth vel exercituum appellatur, non ob eam potestatem solùm qua in astra & cœlestes Angelos vtitur (hos enim Scriptura vocat exercitus) sed etiam in Principum copias. Imò tantum abest vt Principes opera Magorum abutentes superiores hostibus esse possint, vt illud veteres contrà pro indubitato annotauerint, Ex duobus Principibus inter se dimicantibus eum cadere qui Magos adhibet, & qui diabolum de sua suorumq; dignitate consulit, eum cum suis periturum miserè, videt enim Deus & vindicaturus est. Neque dicendum vt ille interpres Psalmi primi:

Cumq; viri nunquam Domini sit cura scelesti,

 sed

ſed ita potius ſententia mea:

Cumq; viro nunquam Domino ſit cura ſceleſto,
Impia mens, greſſusq; atq; improba facta peribunt.

Cui translationi optimè cum Pſalmo 34. conuenit, vbi ait Pſaltes:

Clara Deus ſemper defigit lumina cœlo
In ſcelus, vt nomen tollat ab orbe mali.

Sexcenta quidem poſſemus exempla adducere, ſed duo in præſentia triáve ſuffecerint. A Cn. Pompeio magno ſtabant Romanum imperium, Principes & Reges quiq; potentiſſimi cum legionibus triginta aduerſus Cæſarianas legiones quinq; aut ſex, eò anguſtiæ adductas vt interirent fame, & mari infeſto atq; oppidis circumcluſæ eſſent quando prælium conſertum eſt: verumtamen placuit Pompeio antè accerſi Magos, & Arcas illa Erichtho peritiſſima illius ætatis Saga (vt apud Lucanum legimus) ad ipſum adducta eſt. Funeſtum verò illius qui ſtatim obuenit exitum nemo neſcit, cùm idem ſemper victor in Europa, Aſia, Africa, & in mari præcipuè mediterraneo prius exſtitiſſet. Ariouiſtus imperator

Theutonum, quorum copiæ ex quadringentis fermè hominum millibus erant constitutæ, Sagas Germaniæ consuluit (nam eis semper Germania abundauit) & à Cæsare fundit⁹ euersus est qui ridebat Sagas. Neronem, Domitianum taceo, & alios innumeros, quibus hanc ob causam exitus obuenit infelicissimus. Nequeo amplissimum seculi nostri principem silentio inuoluere, qui cùm expetiuisset modis illicitis videre castra hostium, exitumq; prælij ex Mago cognoscere, anceps à Satana oraculum reportauit, quo fretus miserè fusus est. A certo etiam homine didici, cùm paruulus eiusdem puer decumberet grauissimè, Magum de morbi euentu consultum esse: qui respondit magistros peritiores è Germania accersendos esse vt euentus cognoscatur: nam inter diabolos & Magos alios alijs aptiores ad eam rem esse: paulo pòst aduentasse Magos, sed vtcunque spem boni facerent puerum tamen obijsse. Omnes denique qui Magis vsi sunt, non eo minus calamitosè periuerunt.

Quòd ſi magis eorumq; domino facultas eſſet omnibus nocendi promiſcuè, ludibundi profectò Reges aut cereis imaginibus aut ſagittis in aera miſſis, aut ſimplice verbo, aut vento gladijs ſui hoſtes conficerent. Contrà verò omnes docti totius vetuſtatis experientia vno ore tradunt non eſſe penes Principem, licet ex toto terrarum orbe Magos adhibuerit, vt principes exteros aut hoſtes ſuos, ſiue bonos, ſiue malos, ſic afficiat morte. Amplius dicam, hominibus ipſos perſequentibus nocere non poſſunt Magi. Ita Sprangerus & Niderus, qui Sagas innumeras iuſſerunt concremari, teſtantur vno conſenſu Sagas nocere non poſſe iudicibus vel improbiſſimis: & interrogatas de hac re dixiſſe omnia quidem à ſe fuiſſe tentata vt Iudicibus afferrent mortem, ſed nihil effeciſſe. Sunt apud me quæſtiones propoſitæ Ioannæ Heruilleriæ, vt qui iudicio illius interfui: quarum 6. cap. fatetur illa ex quo tempore venit in manus Iudicum nihil in ipſam diabolum potuiſſe, neque ad liberandum

Auguſtin. lib. 10. de ciuit. Dei. Thom. in ſecũda ſecundæ. q. 95. art. 5. & tit. de mira.

randum ipſam è vinculis, neq; ad vitam ipſius conſeruandam. Sprangerus tamen & Danæus ſcribunt diabolum in colloquio & communicatione cum Magis pergere, & conſilium dare vt obmuteſcant coram iudice, adeoq́; manus & pedes numelis eximere. Quod de Apollonio Tyanæo legeram apud Philoſtratum principe Magorum ſua ætate habito, eum Romæ in carcere ſpectantibus alijs captiuis cippum artubus exuiſſe, ac propterea mandaſſe Domitianum Cæſarem vt omni ex parte raderetur (vt hodie facit Germania) & in iudicium adduceretur nudus: Sed non poteram ſatis videre qui Magum diabolus cippo exuere poſſet, nec carcere poſſet eximere, niſi D. Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunenſis agens confirmaſſet, dum quæſtio de Saga S. Probæ (quæ viua ex iudicio illius concremata eſt) haberetur, quærenti ſibi cur non euaderet, reſpondiſſe illam ſe è cippo quidem, at non è carcere exiri poſſe: eodemque tempore, cum aliorſum ipſe reſpiceret, ipſam ſibi

manicas exuiſſe, quod nulla ars humana potuiſſet. Quapropter Danæus ſcribit in dialogo Sagam in vinculis relinqui non oportere ſolam, ne cum diabolo communicet, aut ſilentij faſcinum accipiat à Satana, quo faſcino permulti Magi homicidiorum aliorumq; criminum accuſati ne quid faterentur abuſi ſunt. Execrandi huius faſcini exemplum legi excuſum typis cum priuilegio: ſed hoc loco non placet apponere, ne cui occaſio præberi vel minima videatur hoc argumento noſtro abutendi. Mirabilius verò illud, non poſſe Magos, quocunque tandem dolore opprimantur, lachrymam vnicam oculis emittere: quo ſigno Germani Iudices, velut præſumptione certiſſima, mulierem Sagam eſſe arguunt. Nam procliues ad lachrymandum eſſe mulieres nemo neſcit: verumtamen Sagas compertum eſt nunquam lachrymari, vtcunque oculos ſputis conentur madefacere. Ante omnia verò mirabile eſt quod Sprangerus Quæſitor annotauit, Sagam, licet captiuam, Iudicis animum

mum ad misericordiam posse inflectere si prior oculos potuerit in Iudicem defigere. Idemq; autor est nihil tantopere Sagas, de quibus ipse cognoscebat, à custodibus in carcere flagitasse, quàm vt suos iudices ante congressum videre possent: itaq; omneis iudices qui priores visi à Sagis fuerant, quamuis iam antè plurimas longè minorum criminum affines condemnauissent, tum repentè à condemnatione earum abhorruisse. Constantissimus autem est consensus omnium, Magos administris iuris nocere non posse: quamquam lictores multi ponè adorsi attollunt è terra Sagas, alij verò intrepide ad intimas vsque ipsarum specus persequuntur. Arcanum Dei mirabile, & à iudicibus optimè recolendum, ipsos non aduersus humanas potestates solùm, sed etiam contra spirituum malignorum vires à Deo protegi. Ac propterea in Lege dicitur, Cùm iudicabitis ne metuatis ab vllo: nam iudicium est Dei: & Deut. 1.
Iosaphat Rex Iudæ commēdans Iudicib' officium suũ, videte, ait, quid sitis facturi,

& me-

& mementote à vobis exerceri iudicium Dei. Et in Orientis partibus actores sine viatorum opera prehendentes oram vestimenti eorum quibuscum iure experturi sunt, dicere solent, adeamus iustitiam Dei. Hebræi veteres affirmabant Angelos Dei interesse iudicijs, & Franciscus Aluarezius scribit Iudices in AEthiopia insidentes subsellijs relinquere vacuas in editiore loco cathedras 12. & dicere has sedes Angelorum esse. Dixerit fortasse quisqiam, captiuas Sagas in ecstasin rapi (vt antè ostendimus) exortesq́; sensus fieri posse: ego verò non posse confirmo, cum supplicium non possint effugere. Exemplum vnum adhibebo: Fuit Cazereis ad Tholosam Saga, quæ benedicto pane altari oblato ad submergendum se abijt: cumq́; retracta esset, benedictum panem fassa est se veneno infecisse: canibus proijcitur panis, moriuntur illi. Hæc in vinculis ecstasin horas amplius sex passa est omnis sensus expers, deinde exsurgens clamauit se valde defessam esse, & nuntios à multis locis retulit cum cer-

tis

tis indicijs. Cùm autem damnata illa propè eſſet vt iudicatum fieret, diabolum aduocauit dicens eum ſpopondiſſe tam vehementes futuros imbres vt non eſſet ignem expertura: ſed ea nihilo magis defenſa eſt ab ignis violentia. Itaque non eſt cur metuant iudices à conficiendis liberè ſagarum iudicijs: prout ſunt qui fugiunt trepidi, & Magos non audent in os reſpicere. Quamquam ne decimam quidem eorum quos vellent morte afficiunt Magi: vt Niderus ſcribit Magum quemdam in confeſſionibus dixiſſe, rogatum quidem ſe fuiſſe vt inimicum occideret, ſed omnibus diabolicis facultatibus conſumptis Satanam dixiſſe homini iſti nocere non poſſe. Videmus itaq; ne improbos quidem à Magis offendi poſſe, niſi Deus permiſerit: ecqui igitur ei nocere poſſint.

Qui ſedet in latebris & celſi numinis vmbra, Pſal. 91.
Arx & perfugium, ſtatuit mens conſcia recti,
Et ſpes certa Deus: hoc vno freta quieſcit, &c.
Nil metues vnquam, terrores nocte ruentes
Vt frendant, ſtridant volitantes luce ſagittæ,
Lethiferum tenebris vt peſtis virus oberret,

Vt clara de luce lues mortalia tundat
Corpora, mille ruant dextris & mille sinistris
Tela, nec attingent vnquam minitãtia mortẽ, &c.
Cùm tibi perfugium Deus est tectumq; receptus,
Non te mica mali attinget, non vulnera tectum:
Angelicas etenim præcepit stare cohortes,
Sollicitaq; viis te semper mente tueri.

Hebræorum Theologus Salomo, pro his vocibus *pestis virus* & *lues*, voces חטב & דבר interpretans, voce *Deber* tradit significari dæmonem qui offendit noctu: eum verò qui interdiu potest offendere, *Cheteb*. Verumtamen dies & noctes speculatur Satanas, æquè interdiu ac noctu offendit: licet eum Veteres omnes consentiant plus de nocte posse: quemadmodum in AEgypto primogenita hominũ pecudumq; noctu è medio sustulit. Hoc innuit Psalmus 104. cùm leo & agrestes feræ dicuntur nocte ad prædam ex antris procedere, & die illucescente latebras repetere: & Zoroastes prouerbio suo, Ne exito cùm præterit carnifex. Non quòd ab affligendis electis suis abstineat Deus, affligit enim sæpenumero: sed hoc fructuosum est ipsis, vtile & honorificum, prout

prout de Iobo diximus, nec vnquam fidem in se habentes deserit: quemadmodum dicebat Iob, vt morte me afficiat Deus, semper tamen sperabo in ipso: & Salomo in libro Sapientiæ agens de improbis qui occidunt bonos vt videant sitne eos seruaturus Deus, iustos ait pauculo dolore ex hoc mundo liberatos vita æterna perfrui. Hæc annotare visum est, quia Moyses Maymonis afflictionem nisi ex peccato negat accidere, pœnamque nisi ex culpa: quam sententiam Baldad & Eliphaz in libro Iobi defenderunt, Deus improbauit iudicio & facto (qui Iobum illum quem virum rectum & integrum esse prædicauerat, affecit malis) & ipse Eliphaz in libro Iobi damnauit: quod propè intelligi omnino necesse est. Sunt quidem raræ afflictiones iustorum: nam quotusquisque est Iobo similis? quis iustus possit appellari? atque hæ afflictiones amoris virgæ appellantur. Nam etsi docet Ambrosius Deum peccata in hoc mundo impunita non planè relinquere, ne quis aut Deum non esse

Lib. 3. more nebocim.

aut fauere improbis putauerit, neq; omnium pœnas exigere, ne quis post hanc vitam non credat esse alteram: hæc tamen ratio Hebræis non satisfacit, qui axioma istud certissimum & indubitatum esse volunt, afflictionum quæ bonis accidunt vsum esse, vt probetur ipsorum constantia, felicitasq; geminetur & benedictio, aut etiam vt in hoc mundo purgentur ab ijs peccatis quæ vel sanctissimus quisque solet committere, vt post hanc vitam felicitate perfecta frui possint: quod autem voluptates improbis & diuitias interdum largitur Deus, id boni præmium esse quod in hac vita fecerint (nemo enim est tam improbus quin Deus perficiat ex ipso gloriam suam, & ipse aliquid faciat boni) vt post hanc vitam luant pœnas meritas: atq; eo pacto & offensæ puniantur, & benefacta recipiant mercedem iustam: hoc illud amplissimum sacræ Scripturæ documentum esse, cùm dicitur Deus iustitiam, iudicium, & misericordiam exercere: Iustitiam, cum veram mercedem tribuit

Lib. Pirke aboth.

bonis

bonis operibus: Iudicium, cùm diſcernit pœnam ex iuſto maleficij merito: & miſericordiam, cùm præmium virtute maius aut pœnam minorem peccato infert. Bonorum igitur afflictionem ipſis in bonum permagnum cedere certo certius eſſe ſtatuimus, improborum verò præmia in ruinam grauiſſimam: quod Stoici vno verbo dixerunt, nihil boni poſſe improbis accidere, nihil mali bonis. Interdum enim ad honores improbus tollitur ad eum duntaxat finem, vt gloriæ Dei (quod ait Salomo) in die vindictæ ſeruiat. Nunc poſtquam de modis licitis ad præuertenda & impedienda maleficia Magorum diximus, agedum videamus de modis illicitis, qui anticipandis maleficijs, aut ſi illata fuerint amoliendis adhibentur.

De modis illicitis qui ad præuertēda maleficia adhibentur, morbosq́ & faſcinationes auertendas. Cap. V.

HAEC quæſtio difficilima eſt omnium quæ in hanc cauſam afferri

possunt, de qua nondum inter Theologos, Canonistas, & Iurisconsultos conuenit. Horum enim est sententia, licere maleficia superstitiosis modis depellere: sic Canonistæ sentiunt, nominatim verò Hostiensis, Panormitanus, Goffredus Humbertinus, & alij nonnulli etiam Theologi, vt Scotus subtilis Theologus libro quarto distinctione tricesima quarta superstitionis esse dicens siquis statuat non esse maleficium superstitione depellendum. Cæteri verò Theologi ac peritissimi, ad idololatriam & apostasiam tradunt pertinere, si quis diabolorum & Magorum vtatur ope ad impedienda depellendáue maleficia (sic deciditur hæc quæstio lib. 2. sententiarum distinct. 7. sic Aquinas in eandem distinctionem, sic Bonauentura, Petrus Albertus, & Durandus) siue maleficium per Magi operam tollatur maleficio, siue is qui non est Magus superstitiosis modis eximat à maleficio & illud in alterum transferat, siue expressè aut tacitè diabolus inuocetur: omnesq; honestam mortem anteponen-

L eorum de malefic. C. Raymundus de villa noua scripsit remedia cõtra maleficia.

ponen-

ponendam ſentiunt. Atque hæc quidem ſanctiſſima opinio eſt, altera damnanda & Lege Dei vetita, vt poſteà demonſtrabimus. Itaque D. Baſilius in Pſalmum 45. eos deteſtatur vehementiſſimè qui Satanam vel Magos adeunt, & iſtis præſtigijs valetudinis ergò abutuntur: & Chryſoſtomus homil. 8. in epiſtolam ad Coloſſenſes, Citiùs, inquit, mors homini Chriſtiano ſubeunda, quàm vita ligaturis redimenda. Sed hæc breuiùs ſecant Theologi quàm ſit opus, iudicio meo. Nam ſumma tantùm attingunt artium magicarum capita, cùm tamen omnes viæ præcludendis malis, peſti, bello, fami, morbo, calamitatibus, ſiue vniuersè ſiue ex parte coniunctæ ſuperſtitioni pro illicitis habēdæ ſint. Superſtitionem dico, quia naturales & diuini modi quos ad præuertenda pellendaq; mala nos docuit Deus, ſunt fueruntque ſemper conceſſi atque laudabiles. Quoniam verò in Iobo legimus nullam eſſe in terris potentiam quam formidet Satanas, ſuperſtitioſum eſt ſuperliminari

ianuæ appendi ſquillam ad impediendum faſcinum: ſed res creatæ cum precibus ſanctis adhiberi poſſunt, vt Deus qui ſolus eſt in mundo omnipotens exoretur: quemadmodum legimus Angelum hepate piſcis & ſuffimentis vti, precibusque malignum ſpiritum depellere qui ſeptem illius puellæ viros quam Tobias duxit occiderat. Tobiæ 5. Et quamuis ſalem perhorreſcant diaboli velut æternitatis ſymbolum, & Deus ſalem omnibus ſacrificijs imperet adhiberi, Leuit. 1. vt populum fortaſſe auocet ne diabolis ſacrificet: quicunque tamen ſalem circunferunt non propterea ſunt exortes inſidiarum Satanæ, niſi fidem in Deum habuerint: alioqui ſalem ferri aut politum dactyli nucleum (quod eſt apud Plinium lib. 13. cap. 4.) vt ſine precibus impediantur aut abigantur maligni ſpiritus, illud eſt idololatriæ. Latini quæ ad amoliendum & præuertendum malum pertinent, amuleta vocant: quæ ad medicandum depellendumq;, remedia. Verùm & horum amuletorum & προβασκανίων adminiſtrum,

autorem & inuentorem Satanam esse demonstremus, itémque remediorum quibus sortes & maleficia depelluntur: veteres ac Romani ipsi puerorum collo solebant pudendi membri speciem appendere quam appellabant fascinum, vt esset (prout aiebant) præfiscine, & sortilegia auerteret, idq; ex electro maximè, quod Plinius innuit lib. 36. cap. 3. turpem omnino modum & diabolicum animis ad libidinem inflãmandis. Cumq; ab Hispanis Occidentales insulæ subigerentur, compertum est Pæderastiæ imaginem, Pædiconis inquam, & Cinædi, ab Insulanis suspensam collo gestari pro amuleto, turpissimo instituto. Etenim circumfluebant gentes illæ Sodomia, turpissimis & detestandis sceleribus, magicisq; artibus omnis generis: ideoque omnes ferè sunt ab Hispano profligati. Hoc diabolicum inuentum esse nemo sanus infitiabitur. Alia quoque amuleta exstant non æquè turpia quidem illa, sed æquè illicita, vt cum illigatæ scripturæ chartulæq; gestantur εἰς προφύλαξιν, de

quibus Augustinus libro de doctrina Christiana, Ad hoc genus, inquit, pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, siue votis siue quibusuis alijs rebus suspendendis & ligandis: quibus quando adhibetur fides, illicita est idololatria. Barbara Dorea (quæ decreto Curiæ sententiam Præfecti S. Christophoro ad Sanlisium confirmante cremata fuit 19. Ianuarij M. D. LXXVII.) fatebatur se ijs quos fascinauerat medicinam fecisse diffissa columba & ægroti stomacho imposita cum his verbis, In nomine Patris, filij, & Spiritus sancti, D. S. Antonij, & D. S. Michaelis Angeli curari possis ab hoc malo, & mandauisse vt nouem diebus missam in templo illius vici curarent celebrari. Nemo tam catholicus est cui hæc ratio non probetur summopere: Ego verò (licet per se bona verba essent) confirmo id blasphemum esse cõtra maiestatem Dei, cùm à Satana aut Mago discipulo Satanæ fuerit traditum: præterea officium esse omnium vt orationes istas à Satana profectas perhorrescant: hæc enim

nim

nim remedium ſe fatebatur à Satana didiciſſe, vt apparet ex quæſtionibus illius, quarum exemplum miſit ad me generoſus Dominus Pipemontenſis. Similiter cùm nuptæ annulus accipitur ad nodationem ſoluendam, & per eum fit illud quod horreo dicere res illicita eſt: nã in hac re vir auerſus à Deo auxilium eſſe ſtatuit, nec dubium eſt quin diabolus ad eam manum porrigat. Sunt etiam qui nuptias eodem ritu repetũt quo antè celebrauerant, cùm alligati ſunt, atq; hoc pacto exſoluuntur. In Germania quoq; ſunt homines qui in olla feruefaciũt lac illius vaccę quam Saga exhauſerit, & certis vocibus (quas reticere placuit) enunciatis ollam ictibus baculi feriunt, eodẽq; momento dicunt diabolum Sagam dorſo tot ictibus petiturum eſſe: & hoc illicitum. Sic enim mos conſilio Satanæ geritur, qui eam quæ Saga non eſt hac via ad idem facin⁹ allicit, dum rem animaduertit adeò mirabilem. De antidotis Apuleij ad ſpeciem aſini amittendam idem iudicium, recẽtes roſas, aniſum, aut

folia

folia laurina ex aqua fontana comedi oportere. Sprangerus ipſe in hoc errore eſt, hominem in beſtiam transformatum, ſi aqua peremni lauetur, figuram recipere. Naamanem quidem Syrum Eliſæus curans ſepties iuſſit in Iordane profluente lauari: at eum non aqua purgauit, ſed Dei gratia. Non diſſimili remedio cognituri Germani quæ Saga impotentem equum & languentem effecerit, ad certas ædes vſq; trahunt alterius equi viſcera, in non ianua ſed cella ingreſſi aut ſpecu ſubterranea, viſcera illa conſumunt igne. Tum malefica quæ commiſit malum, dolorem colicum in inteſtinis ſentiens ad ædes contendit rectà vbi cremantur viſcera, vt prunam candentem poſtulet, & dolor illi⁹ deſinit: Quòd ſi non aperiantur fores, ædes offunduntur tenebris, tonitru perſonant horrendo, ruinámque minitantur niſi qui intus ſunt aperiant: quod Sprangerus ſcribit in Germania obſeruatum, & à ſe viſum. A D. Antonio Lonanio generali Regis legato apud Ribemontēſes accepi fuiſſe

Magum

Magum qui cribro Magum alterum pronuntiatis quibusdam vocibus retexerit. Proferebantur nomina omnium qui in suspicione erant, cumq; viri illius nomẽ cui culpa inerat efferretur, indesinenter mouebatur cribrum, & Magus affinis culpæ eodem aduentabat: quod vbi cõpertum est, fuit damnatus Magus. At illius quoq; Κοσκινομαντιος constituendum erat iudicium. Hæc omnia ex arte sunt diabolica, vt quicunque isthæc viderint miracula audacius ad peruestigandas omneis Magiæ artes prouehantur: nam Magum iam nouit Satanas esse suum, venatur alios. Memini aliquando mihi narrare D. Bordinum generalem procuratorem regis, cùm totum ipsius pecus in villa apud Meldenses moreretur, fuisse vxori dictum bestiam quandam occidendam esse quam hic non placet exponere, eamq; pedibus sursumuersus sub limine stabuli suspendere oportere enunciando certas voces quas hic apponi nõ est opus: hoc facto, nullam ex pecudibus suis periuisse: Qua in re hoc lucri faciebat

Sata-

Satanas, quòd sacrificium fiebat ad placandum ipsum detestanda idololatria. Sprangerus ait vt Sagæ templum ingressæ prohibeantur egredi, moris in Germania esse vt puerorum aliquot calcei axungia suilla oblinantur: hoc facto, dum in æde morantur pueri, non posse Sagas sine illorum venia excedere: idemque certis verbis quæ hic reticebo scribit præstari posse. Nónne verò, dixerit quispiam, optimum institutum est Magos, qui pœnas luunt maleficiorum, reuelari? fateor illud quidem, etiam fures latronésque reuelari optimum: sed nunquam faciendum malum (inquit Paulus) vt eueniat bonum: idq; in rebus magicis minimè omnium. Atqui hac in re duplex Satanæ fit accessio, tum quòd Sagæ ab eorum locorum accessu auertuntur vbi Dei verbum audituræ essent, tum quod his technis iuuentus ad diabolum de rerum occultarum veritate consulendum pertrahitur. Plurima antidota cuiusmodi sunt hæc ridiculáque amuleta in Plinio legimus, vt nouas nuptas

Lib. 28. cap. 19.

cum viris primùm congressuras postes lupino adipe solitas perungere, ne quid mali medicamenti inferretur. Sic Libro 37. cap. 9. Sapphirum albam si Lunæ nomen ac solis scribatur in ijs atque ita suspendantur è collo capillis cynocephali, resistere veneficijs & adesse reges adituris: sed Cynocephalos, qui nusquam extant, oportet inueniri: & cap. sequente eiusdem libri, Antipathen coctam in lacte contra effascinationes auxiliari, sed eam nigram nec translucentem, in quo altera fraus est ineptissima. Antirrhinon quoque herbam perunctos venustiores efficere, nec vllo malo medicamento lædi posse aut veneno qui eam in brachiali habeat: Euplea perunctos commendatioris esse famæ: Artemisiam aduersus mala medicamenta prodesse: omnes fabulas certissimas. Sed non mediocriter miratus sum qua specie Christiani Cæsares legibus promulgauerint licere istis superstitionibus tempestates & morbos propellere, cùm Romani eos capitali supplicio affecerint qui furem

Lib. 25. cap. 10.

solùm

ſolùm magicis artibus retexerant, dum adhuc à fide Chriſti alieni eſſent, nec fidem iſtis artibus haberi voluerint. Extat l. item apud Labeonem. §. ſi quis aſtrologus, de iniurijs. ff. Hoc etiam inſuper addimus, nefas eſſe in liminibus ianuarum perquiri ad tollendum cereas imagines, ſemina, oſſáve quæ appoſuerint Magi hominibus vt putant, & pecoribus enecandis (In hoc enim incumbit Satanas vt credatur has ab ipſo vires indi ceræ atq; pulueribus) ſed Deum ſolummodò adiri oportere, & pro certo haberi quod in Cantico Moſi dato dicitur, ab eo ſolo mortem & morbos immitti, neque malum aut afflictionem vllam niſi ab ipſo obtingere. Cum itaq; hoc malo Satanas abutatur & delectetur plurimũ, ſapienter eos Sorbona damnat hæreſeos qui ab iſtis pulueribus venire putant maleficium : & D. Hieronymus de vita S. Hilarionis agens narrat Satanam in puella dęmoniaca quam obſidebat loquutum eſſe, dicendo ſe non exiturum niſi lamina ærea quam amator puellæ ſubdiderat

derat ianuæ auferretur: hoc noluiſſe Hilarionem facere, & precibus apud Deum puellam liberauiſſe. Alij per flammam tranſmittunt puerulos præſeruandos à malo, & traducunt igne, quam Amorrhæorum abominationem notauit Scriptura ſacra: & huic perſimilem ſtolidioribus mulierculis imperant Sagæ, vt liberos inter duas cruces geſtent, ſic eos beatos fore: quod nos in ſupplicationibus vidimus. Oportet igitur ad Deum ſolum confugere: ac propterea Sorbona definiuit hæreſin eſſe planè, ſiquis maleficia maleficijs depulerit: idque in determinatione facta die 19. Septembris M. CCC. XCVIII. vbi non illud dicitur, non poſſe Satanam & adminiſtros ipſius maleficium maleficio pellere, ſed hoc impietatis eſſe ſi quis remedia iſta quæſiuerit. Nam ſi corporis malum Satanas curauerit, ſemper animæ infligit vulnus. Exemplum producam, quod Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunenſis agens mihi expoſuit: non enim aliunde veritas meliùs cognoſci poteſt quàm ex

Iudicibus in hac cauſa verſatis & frequẽtibus quæſtionibus habitis certiſſimam adeptis exercitationem. Cùm igitur ille de Saga S.Probæ in iure cogniturus eſſet (hæc autem cæmentarium tanta affecerat inualetudine vt ipſi⁹ caput inter crura ferè propenderet incuruo corpore, quod malum ipſe à Saga ſibi ſuſpicabatur importatum) vt conſyderatus iudex, Sagæ renuntiari iuſſit ipſam non alia ratione poſſe vitæ ſuæ conſulere quàm ſi cæmentarium ſanauerit. Faſciculum itaq; à filia ſua domo afferri iubet, diabolum inuocat, directo in terram vultu carmina quædam coram omnibus muſſitat, & faſciculum tradens cæmentario lauari eum in balneo præcipit, & illud quod faſciculo incluſum erat in balneum indere cum his verbis, abi per diabolum, hunc ait, non alium eſſe reualeſcẽdi modum. His factis curatus fuit cæmentarius. Verumtamen antequàm ea inderentur balneo volentes nonnulli cognoſcere quid in faſciculo eſſet (quod illa fieri vetuerat) tres paruulos in eo lacertos deprehende-

henderunt: Cæmentarius verò dum in balneo esset, quasi tres grandos carpiones sentiebat in eo: cùm excessit ex eo, quamuis peruestigarentur diligentissimè, nec carpio nec lacertus inuentus est. Saga viua fuit concremata & permansit ἀμεταμέλητος. Hic verò manifesta est idololatria blasphemiaque pariter, quando res vlla in nomine diaboli & cum inuocatione illius perficitur. Astutiores & improbiores alij, nec ita impudentes Magi, qui loquuntur sanctè & ieiunia indicunt hominibus, vt nobilis ille Nortmannus fecit anno M. D. LXXII. Aliud legimus in horto Antonij de Turquamedia, lib. 3. de Mago quodam, qui homini rustico quem videbat à cane rabido fuisse morsum dixit se esse *Salutador*, seruatorem, *pero que no perdais la vita*, vt (inquit) non amittas vitas: cumque ter illius nasum ad missionem vsque sanguinis pupugisset, ille sanatus est. Videmus vt iste impostor se seruatorem dicat, qua blasphemia fides in Deum non minus abominanda voce eripitur

quàm ſi inuocetur Satanas. Deus autem apud Eſaiam, ego ſum, inquit, maximus Deus æternus immittens vitam & mortem, ſanitatem & morbum: neq; alibi quàm in me vno eſt ſalus. Dum hæc à me conſcriberentur: Carolus Martinus Præfectus Laodunenſis factus certior mulierem pauperem in valle (id ſuburbij Laodunenſis nomen) fuiſſe à Saga vicina faſcinatam, miſertusq́; illius, necem interminatus eſt Sagę niſi morbum vicinæ adimeret. Metuens illa promiſit ſe curaturam: itaq; ad pedes cubilis venit, vultum in terram demittit, manus iungit, diabolum maximum magna voce appellat, ſubinde preces renouat voces incognitas aliquot repetens, & fruſtum panis ægrotæ tradit, quæ eodem momento cœpit reualeſcere. Hoc facto Præfectus reuertens domum ſtatuebat eam comprehendere, & igni quamprimùm tradere: ſed illa in his partibus ex eo tempore non fuit conſpecta. Quo in facto illud eſt euidens, diabolum æquè ab ægrota atq; à ſaga inuocatum & adoratum

atum esse; præstat autem mori millies quàm detestandum remedium corpus seruans animamque occidens experiri. Gestum quoq; sagæ vultum applicantis in terram animaduertimus ritum imitati prophetarum veterum, Mosis, Iosuæ, Eliæ, de ira Dei sedanda laborantium. omnium autem sceleratissimæ Sagæ & summè execrabiles in fossulas quas fecerunt capita inferunt, vt testificentur Satanam à se non Deum inuocari, & clara voce aduocant Satanam. Quò spectat illud Apuleij de Pamphila Saga Larissana in horribileis suas coniurationes incumbente, cùm ait, Deuotionibus in scrobem procuratis. Alijs neq; inuocare libet, neq; diabolicis inuocationibus interesse, at non dubitant adire Magos vt valetudinem consequantur. Exemplum recens producemus, acceptum à Præside Vitriaci Franci honorato viro, qui ad conuentus maximos Blesis fuerat allegatus anno millesimo quingentesimo septuagesimoseptimo. Cùm indigeremus opera illius vt alij alios in communi

onere iuuaremus, institi accerrimè ne antè loco excederet quàm Ordines dimissi essent: respondit sibi amicum esse quemdam qui ad mortem decumberet, ab eo se accersi & hæredem institutum esse: hunc inde ab annis quinque aut sex ægrotum fuisse & membris fractum: ideoque parentem admonitum in Flandria esse hominem à quo filius curari possit eò statim abiuisse: Magum parenti morbum filij quem nunquam viderat explicasse, & in Lusitaniam vsque ad Magum alterum (cuius indicauit nomen) in comitatu regio versantem ablegasse: Hoc ferentem æquo animo patrem in Lusitaniam abiuisse, vbi Magus parenti, antequàm solùm hisceret, Amice, inquit, filius tuus breui sanabitur, abi in Galliam, inuenies Nouiodunum versus ad vigesimum milliare à domo tua quemdam M. Benedictum (sunt autem multi hoc nomine) hic filium tuum curaturus est: Miratum itaque parentem peregrinationem tantam susceptam

esse vt peruestigaret procul quod propè aderat, sumpsisse animum, & ad M. Benedictum iuisse: hunc autem parenti dixisse, plurimum laboris consumpsisti in Flandriam Lusitaniamque proficiscens vt restituatur filius tuus, abi, iube ipsum venire ad me, ego is sum qui curabo eum: ad hæc parentem respondisse iam ex annis amplius quinque cum lecto non exiuisse, ac ne tantillum quidem mouendi facultatem inesse eis: tandem verò maxima molestia ægrotum eò fuisse perductum, & ex parte quidem fuisse subleuatum, verumtamen non diu bene habuisse. Non debet autem videri mirum si aliquando imperiti remedia hæc conquirunt, cùm publicè permissa sint certarum legum specie & deprauatis Canonistarum opinionibus, quæ ex diametro cum lege Dei, sed non nouo instituto, pugnant. Etenim apud Suidam legimus inde à Minois temporibus homines exstitisse, qui verbis & sacrificijs

curabant morbos, & apud Homerum à profluuio ſanguinis Autolycum liberari verbis. Scribit etiam Hippocrates libro de morbo ſacro, multos fuiſſe planos qui ſe pollicebantur comitialem morbum curaturos poteſtate (vt inquiebant) dæmonum, infodiendo humi ſortem expiationis aut in mare immittendo, horum pleroſq; nebulones eſſe: tandem itaque hæc verba ſubijcit, Sed Deus, qui ſceleratiſſima quæque purgat, noſtra eſt liberatio. Ethnici huius hominis (vt appellamus) verba placuit apponere, vt nos doceat quantopere teneamur hæc impietatis genera perhorreſcere. Eodem argumento Iacob. Sprangerus Magorum Quæſitor ſcribit Epiſcopum à ſe in Germania viſum qui aduerſa vtens valetudine ex Saga vetula cognouit ſe ex maleficio ægrotare, nec aliam valetudinis recuperandæ viam eſſe quàm vt eadem Saga ſortilegio pereat quæ ſortem in ipſum coniecerat. Miratum Epiſcopum celeribus equis miſiſſe Romam ad Nicolaum V. Papam vt veniam

indulgeret huius curationis adhibendæ: Papam qui Epiſcopum deamabat vnicè, indulſiſſe hac clauſula diſpenſationi adiecta, *vt ex duobus malis fugiatur maius*: Sagam diplomate allato dixiſſe, cùm Papæ & Epiſcopo placeat ſe illud effecturam: Sic media nocte reſtitutum fuiſſe Epiſcopum, Sagam verò quæ eum faſcinauerat in morbum ex quo obijt incidiſſe. Sic à Satana videmus procuratum vt Papa, Epiſcopus, & Saga in eodem facto homicidæ eſſent, quibus ſimul perſuaſit vt ſibi ſeruirent & obſequerentur mandatis ſuis. Intereà verò Saga illa quæ vita defuncta eſt nunquam voluit reſipiſcere, ſed ad recuperandam valetudinem ſe indeſinenter Satanæ commendauit. Hic verò horrendum videre eſt & ineuitabile iudicium Dei inimicos ſuos (quod ait in Ieremia) per inimicos vlciſcentis: Magi enim plerumq; retegunt maleficia, & alij necem alijs inferunt: quandoquidem non curat Satanas quo pacto efficiat conſilia ſua, modò genus humanum perdat, conficiens corpus,

 ani-

animámue, aut vtrumq; ſimul. Huius rei exemplum accidit in Pictonum agro anno M. D. LXXI. Carolus IX. Rex à prandio Triſcalanum (cui veniam indulſerat vt affines criminis deferret) ad ſe adduci iuſſit. Hic apud regem & frequentem procerum coronam confeſſus eſt modum quo exportantur Magi, ſaltationes, ſacrificia Satanæ oblata, nefarios concubitus cum diabolis virilem & mulierem formam habentibus: addebat à ſingulis pulueres acceptos eſſe quibus homines, pecora, fructusq; enecarent. Hæc illius dicta ſingulis mirantibus Gaſpar Collignius Galliæ Amiralius (nam hic fortè intererat) dixit adoleſcentem in Pictonum agro ante aliquot menſes fuiſſe comprehenſum, de nobilibus duobus enectis accuſatum: hunc fuiſſe confeſſum vt ſeruus eorum fuerit, eosque viderit pulueribus in domos ſegetésq; iniectis dicentes hæc verba, Maledictio in iſtos fruct⁹, in domum, in regionem iſtam: ſe itaq; hos pulueres nactum cepiſſe & in cubile iniecisse vbi

duo

duo illi nobiles recumbebant, ſic vtrunque mortuum in cubili fuiſſe compertum, ſed tumentes & atros valde. Puerum Iudices abſoluerunt. Tum audiens Triſcalanus iſtud permulta etiam narrauit eiuſmodi. Credibile eſt autem ſi Rex (cuius alioqui corpus optima fuit compage & conſtitutione) hunc Magorum principem & alios aſſeclas iuſſiſſet concremari, Deum pro iſtis iudicijs fuiſſe ipſi diuturniorem vitam & beatiorem cõceſſurum. Nam Dei verbum ſibi ſemper conſtat, qui virum morte dignum abſoluerit, hunc in ſeipſum meritam illius pœnam refundere: vt Propheta regi Achabo dixit ipſum, quia gratiam viro morte digno fecerat, moriturum. Id verò inauditum eſt ab omni ſeculo, Magis gratiam indulgeri. Factum quidem dicetur iſtud, vt ab illo indicarentur conſcij: ſed omnes nihilominus effugerunt. Verùm vt eò vnde diſceſſerat reuertatur oratio, Sprangerus (qui Sagas innumeras adiudicauit morti, earumq́; ſecreta peruidit) maleficiorum ſcribit alia eſſe incurabi-

curabilia, alia curari non aliter poſſe quã ſi in alterum ſors tranſmittatur: alios curare in eum reiecta ſorte qui prior inieceri t, alios ab vnico ſanare morbo, alios à pluribus, alios nõ curare niſi ad miliaria 2. in ambitum domus ſuæ, idq́, homines certos, alios nunquam ſortem niſi ex illius conſenſu qui immiſit eximere. Ipſi autem ex Magis ſciſcitanti cauſam reſpondiſſe, pro ratione contractus cum Satana initi conuentionumq́; ab ijs expreſſarum qui ſeſe mancipant fieri omnia. Atq; hoc in Germania tam fuit frequens illius tempore (vt omnibus ſeculis fuerat) vt idem ſcribat dominum vici Richtighaffen in Conſtantienſi agro canonem ab ijs exegiſſe qui effaſcinationis cauſa Sagam vici ſui accedebant: ſic conueniebat optimè & reciproca erat obligatione inter dominum illius vici & Satanam: imperitum autem vulgus deludebatur à diabolo, cum loco dei quem (vt magnus ille Elias aiebat Regi Ochoziæ) debuerant accedere, adirent diabolum conſulturi. Idem autor eſt multos

nobiles

nobiles viros nundinationem istam in Germania factitasse, cuius tamen reos fuisse Magos non existimo. Constat apud omnes Rupellæ hominem lethali vulnere affectum, de cuius salute Chirurgi omnes desperabant, Magi cuiusdam opera sic fuisse institutum vt incederet & diebus aliquot loqueretur: nempe gestabat illum Satanas ac non alius, vt Magis suis autoritatem compararet. Illud verò in primis admirandum quod scribit Petrus Mamorius, ossa equi fracta impedimento esse ne tollantur sortes, nec magnam habet veritatis speciem: nec illud similiter quod ait Albertus Magnus lib. de animal. esse volucres ad effascinandum vtiles: qua ratione homines ad Ethnicorum auguria facilè reuocarentur. Sed hoc totum nefas esse confirmo, atq; hoc pacto ad idololatriam & cultum lapidum homines adduci. Certissimus enim est sermo Dei dicentis non esse potestatem in terra quæ viribus Satanæ possit obsistere, vt est in Iobo: quo sermone Deus propterea vtitur vt

Iob. 41. & c. si quis per sortia.

ad

rias. 23. q. 1. & 26. q. 7. cap. ad-moneant. in secunda secundæ, q. 96. artic. 2.

ad ipſum ſolum ac non alium recurratur, vtq́; res creatæ & remedia ab ipſo inſtituta in bonis rebus adiunctis precibus (vt fecit Tobias) ac non aliter occupentur. Amplius dicit Aquinas, omnia remedia & προφυλακτικὰς medicinas quæ veriſimili ratione malum curare, depellere, aut impedire non poſſunt, pro illicitis habendas eſſe: & Auguſtinus lib. 10. de ciuitat. Dei contra Porphyriū & Iamblichum diſſerens (qui cœleſtes virtutes rebus elementaribus conabantur attrahere) omnia remedia amuletaq; aduerſus diabolum prohibet præter orationē & pœnitentiam: & medicamenta quælibet in verbis, characterib. ligaturis, alijsq́; rebus vanis poſita Satanæ retia confirmat eſſe. Eandem quoq; ſententiam textus ipſe canon. oſtendit; ne quis Scoti opinione aut Hoſtienſis fallatur, cum ait, Vana vanis contundere licet, aut ipſius gloſſæ *vana* interpretantis ea quæ non fuerint illicita: id enim fieri nunquam poteſt. Damnandus eſt itaq;, velut impietatis plenus, ſuperſtitioſus ille Ethnicorum

Can ad-moneant. 26. q. 7. & d. can. ſi quis per ſortiari-as. 23. q. 1.

rum

rum ritus, cum ſpiritus abigerent certo legumine (quod indicare non placet) in os indito & retrorſum iacto, nudis pedib⁹ certaq; precum formula nouies repetita: ſic enim adoratur omnino Satanas, ne qd importet mali. Id priſci latini mēſe Maio per triduū faciebant placandis (vt aiebant) Lemurib⁹ ſiue Remuribus: quā inſtitutionem à cæde Remi dicebant ortam, quòd ſpiritus eo mortuo incolas loci infeſtarent. Hæc autem vana eſſe atq; illicita demonſtrant tum ea quæ antè diximus, tum ſeuerū illud interdictum legis, ne per ignē liberi traducantur. Moſes Maymonis, Hebræorum Theologorum habitus præſtantiſſim⁹, Amorrhæos ſcribit inter alia ſolitos per flammam recentes ex vtero fœtus tranſmittere, & crediſſe liberos à calamitatib⁹ plurimis vindicari: eādemq; ſuperſtitionem nutrices adhuc obſeruantes à ſe in AEgypto viſas. Quòd ſi ab hac ſuperſtitione tantopere abhorret Dominus, quanta deteſtatione putādum eſt ipſum ea carmina & remedia proſequi, quæ aduerſus maleficia adhiben-

2. Reg. 22. & 23. 2. Para. 28. & 33. lib. 3. More nebocim.

hibentur? De hoc argumento poteſt Moſem Maymonis lector conſulere, qui plurimas ſuperſtitiones deſcribit ab Amorrhæis frequentatas vt ex veteribus libris didicerat: quæ ſuperſtitiones in lege Dei nec reticentur planè, nec minutatim explicantur, ne id doceri videretur quod ſepeliri opus eſt obliuione ſempiterna. Verumtamen exempla quædam afferemus, vt neq; improbi occaſionem habeant, neq; Iudices ſeipſos excuſandi ignorantiæ nomine. Fertur hæc ſuperſtitio & videtur paſſim, quod pueri imponuntur vrſis vt aduerſus pauores confirmentur, quod arboribus alligatur ſtramen vt ſeruentur fructus, prout in Valeſiorum agro: hæ pernicioſæ ſuperſtitiones ſunt, quibus ſemper ineſt auerſio à Creatore, & in res creatas fides. Quamobrem Mahomed Aben Thaulon Sangiach AEgypti nuper cremari iuſſit crocodilum plumbeum portæ cuiuſdam ædis in AEgypto ſubditum, quia ſe hoc pacto incolæ à crocodilis tutos eſſe cogitabant. Hæc de illicitis modis per quos ſortile-

tileg. occurritur: Nunc etiam videamus an aliquis extet modus malignos ſpiritus ab hominibus obſeſſis depellendi.

De iis qui obſidentur & vim patiuntur à malignis ſpiritibus, & an ſit modus ſpiritus iſtos depellendi.
Cap. VI.

DIximus de ijs qui voluntariè tacitis aut expreſſis conuentionibus cum ſpiritibus malignis communicant: iam dicamus de obſeſſis hominibus qui vim ab eis patiuntur, & an ſit vllus eos depellendi modus. Hic verò non diſputo an ſint homines quos maligni ſpiritus obſideant, quibus plenæ ſunt diuinæ atq; humanæ hiſtoriæ, & Euangeliorum maximè. Sic in Actis Apoſtolorum capit. 16. ancilla fuiſſe legitur adoleſcentula ſpiritum in ſe habens quem Scriptura vocat ἐγγαστρίμυθον, res occultas euentaque prædicentem multis, denaq; mendacia vero vni dicto connectentem (prout ſalutis viam à S. Petro & Paulo dixit prædicari) quæ ita lucro non mediocri au-

gebat herum, diabolus verò homines ita perducebat vt se autorem mendacij de veritate consulerēt. Monasterij in Vvestphalia narrat Sleidanus, cùm Anabaptistæ rerum potirentur, lege de communione bonorum promulgata, necessitatem singulis fuisse impositam vt conferrentur in commune bona: cumque numos suos dissimularent & celarent multi, puellas duas exstitisse quæ reuelabant omnia. Certissimum autem eorū quos diabolus obsidet argumentum est, quod varijs linguis loquuntur quas nunquam didicerint. Huius generis sunt pauci in Gallia, vidētur tamen. Fuit ante annum puer nomine Samuel annos duodecim natus in pago Vuanteleti ad Laodunum, filius nobilis viri Landarum domini, qui post mensem à matris obitu occupatus à spiritu, infestatus plurimùm, colaphisq; cæsus est: etiam in corpus illius ingrediebatur spiritus, & si quis puerum volebat subducere, ille retrahebat violētia. Eum exorcizari pater noluit religionis quam profitetur nomine: an fuerit ab eo tempore

ore liberatus nescio. Annus quoq; duodecimus vel decimus tertius agitur, ex uo Veruinensis fœmina à maligno spiritu possessa hic Laoduni exorcizata est, uam historiam quia excusis compluri-ous libris fuit exposita præteribo. Iis abundant Italia atque Hispania, quos nunellis opus est constringi: atq; hi Græcè, Latinè, & linguis alijs quas non didicerunt vnquam, nouerunt loqui, ac po-iùs spiritus in ipsis loquitur: nam si quando Veruinensis illa linguam valde protuderet, spiritus disertè loquebatur. Mulierem dæmoniacam Melanchthon scribit à se in Saxonia visam, nescientem egere aut scribere, quæ Græcè tamen & Latinè loquebatur, & sæuum illud Saxoniæ bellum prædixit his verbis, ἔσαι ἀνάγκη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. Narrat Fernelius in li. de abditis rerum causis se puerum vidisse dæmoniacum loquētem Græcè, cum tamen literas nesciret. Hippocrates lib. de morbo sacro comitalem morbum putauit esse: discrimē verò posteri optimè annotauerūt etiam in Græ-

cia, cùm obſeſſi auditi ſunt varias linguas & diuinationes proloqui, quod in comitialibus non poteſt percipi. Signa enim atque ſymptomata videntur differentia: & Magi ipſi, cum periculum facturi ſunt, in aurem hominis affecti dicunt, Exi dæmon, quia Ephimolei tibi præcipiunt: ſtatim dæmoniacus ruit in terram quaſi λειποθυμῶν, deinde poſt tempus aliquod reſurgens nuntios veros & ignotos è lõginquo affert, atq; hoc facto à dæmone liberatur: in morbo autem comitiali ſecus. Alij verò quorum corporibus diabolus ineſt, ſunt Magi, quos ab eo vexari non animaduerteris: itemq; illi qui religione ducti & putantes benefacere, à dæmonibus ad tempus occupantur, vt fuerunt in Græcia Pythiæ, quas poſſidere credebatur Deus, ac propterea ἐνθουσιασμὸς dicebatur, cum Sibyllæ aut Pythiæ, quæ in Delphica Deliáue ſpecu iacuerant, ſic occupabantur & per eas diabolus (quem vocabant Deum Apollinem) reſponſa dabat, quo facto ab eis ſuperſedebat Dæmon. Veri autem dæmoniaci non-

nunquam

unquam certis ſuperſtitionibus libe-
antur, quarum Hippocrates in libro de
morbo ſacro meminit: Sed non rarò
Magi (vt adhuc faciunt) dæmonas de-
pellebant. In primitiua Eccleſia Chriſtia-
ni precibus vtebantur, deinde catechu-
menos & energumenos coniurationi-
bus ac exorciſmis obſtringebant, licet is
qui ſe baptiſmi cauſa ſiſtebat, matura æ-
tate ſapientia prudentiaq; inſtructus eſ-
ſet, nec vlla maligni ſpiritus in eo cerne-
retur ſpecies: qui ritus ſemper fuit ob-
ſeruatus & adhuc obſeruatur, cùm in-
fantes in ea religione quæ dicitur catho-
lica baptizantur. Hic enim de ijs ſolùm
agitur q Magi non ſunt, & à maligno ſpi-
ritu obſidentur. Contrà autem ex infini-
tis iudicijs inter Magos conuenire con-
ſtat, ſi quis ex profeſſo Magus & conuen-
tione cum diabolo expreſſa obſtrictus in
perpetuum ſeruituti eius renuntiet, ip-
ſumq; pœnituerit facti ſui non inuoca-
to Domino, eum malè multari, vexari, &
cædi, niſi Deus ſingulari gratia ipſum cō-
ſeruauerit. Hominem à nobis viſum fu-

iſſe antè meminimus quem malignus ſpiritus ita perſequebatur vbiq; vt eo nō poſſet liberari, dormientem ſuauiſſimè vellicando naſum & aureis excitabat, & ſciſcitabatur numquid ab ipſo flagitare vellet. Sprangerus complureis Sagas à ſe condēnatas fuiſſe dicit quæ ſibiipſis gratulabantur mortem, dicentes ſe à diabolo cædi niſi morem mandatis ipſius gerant, nec alia vnquam ratione quieſcere. Virum quoque nobilem ad Vellerios Coteretanos fuiſſe notauimus, cui Hiſpanus miles ſpiritum malignum cum annulo vendiderat, cumq; ille nobili, prout exſpectauerat, non obſequeretur, annulum in ignem fuiſſe à nobili coniectum, ex eo tempore à ſpiritu nobilem non requieuiſſe. Sunt etiam qui cùm fuerint Magi, Deo renuntiauerint, & cum Satana in fœdus iurauerint, technis eius cognitis contemnunt quidem, ſed à Satana tamen minimè infeſtantur, quia ſuos eſſe nouit eoq; contentus eſt. Sunt etiam alij qui videntur ſtulti, intempeſtiuè ridentes & exultantes, vt ille

apud

apud Philoſtratum quem Apollonius Tyanæus Magorum princeps demonſtrauit obſideri à maligno ſpiritu atque liberauit: etenim ita res habet, niſi hominis ſtultitia ex morbo naſcatur, indicio eſt eum à maligno ſpiritu poſſideri. Sunt etiam qui non deſipiunt quidem, ſed ita dormientes incedunt ac ſi vigilarent: ſed hic lethargus eſt, aut aliud malum cerebri quo etiam viri ſapientiſſimi nonnunquam opprimuntur. Non treis ex iſto malo & ſine dolore laborantes vidimus, & ſe Galenus ſemel ex eo morbo fatetur laboraſſe cùm milliaris octauam obiret dormiens, donec in lapidem incurrens corruiſſet, eoque caſu expergefieret. Verumtamen ſunt qui ſæpe clauſis oculis de nocte ambulant, domos, templa, celſaq; & inacceſſa loca cõſcendunt, quò nemo peruigil, quantumuis ſaperet, aſcẽſurus eſſet: quòd ſi de nomine ſuo vocentur, repentè concidunt. Sprangerus hominem ita corruentem à ſe viſum fuiſſe narrat Aurelijs. Fuit etiam vir hoc modo agitatus nocte, quem

ſocius qui cum ipſo cubabat proſequens cùm in profluentem ire animaduerteret non proceſſit quidem vlterius, ſed ne ille procederet nomine appellauit: ſic ille repentè corruit dormiens & ſubmerſus eſt. Hunc præſumptio eſt à maligno ſpiritu fuiſſe actum, verumtamen non poſſum confirmare: nam fieri poteſt vt quis audito ſuo nomine ex improuiſo excitetur eoq; pacto corruat: vt verò inacceſſa loca conſcendat dormiens & periculoſa præcipitia, & inoffenſo pede per ſe reuertatur, non eſt probabile. Vtcunque ſit, hominem obſeſſum & vexatum à maligno ſpiritu non abeſſe à ſalutis via credibile eſt, vt ſancti homines putauerunt. Itaq; Paulus priore epiſtola ad Corinthios de eo loquens qui rem cum ſocru habuerat, Expedit, inquit, hominem illum tradi Satanæ, vt ſpiritus ſaluus ſit in die iudicij: quibus verbis excommunicationem, quæ hodie quoq; eſt in vſu, credibile eſt intelligi. Reſtat vt modos depellendi malignos ſpiritus ex hominibus, beſtijs, ædibusq; videamus. Aſſentitur enim

nim Thomas Aquinas, bestiam quoque rationis expertem cogi adiuratione posse, velut à Satana hominibus offendendis actum, ac proinde malignos spiritus abigi. Quod autem modos eijciendi dæmonas attinet, Alexander primus Papa instituit aquam benedictam, Notæ sunt coniurationes, Exorcizo te N. per Deum viuum, &c. tum oratio, Deus misericordiæ, &c. pòst execratio, Ergo maledicte diabole, &c. deinde oratio altera, postremò execratio (tres enim adiurationes adhibentur) ac tum demum quæcunq; sortes maleficíve pulueres in domo viri à dęmone obsessi deprehensi fuerint traduntur igni: quod S. Hilarionis & Hieronymi iudicio (vt antè diximus) planè aduersatur. Confessiones etiam, Sacramenta, stolas, aliaq; adijciunt plurima: etsi non sæpe maligni spiritus his omnibus procuratis & effectis exeunt. Mulieris à maligno spiritu possessæ Menilij ad Dammartinum commorãtis suprà meminimus, quæ per spiritum inde à 18. ætatis anno ligabatur, nec alio afficiebatur

In secunda secundæ q. 90.

Lib. de ceremonijs Ecclesiæ Rom.

malo. Hanc Picardus Doctor & complures alij exorcizauerunt Lutetiæ (vt diximus) anno 1552. ſed tentatum fruſtrà. Alios verò audiui, cùm Diabolum vellent exorcizare, ipſos fuiſſe occupatos: prout in Actis Apoſtolorum legimus duos fuiſſe diſcipulos, qui malignum ſpiritum ex humanis corporibus tentabant eijcere dicentes hæc verba, Adiuro vos per Ieſum quem Paulus prædicat, &c. reſpondens autem ſpiritus nequam dixit eis, Ieſum noui & Paulum ſcio: vos autem qui eſtis? & ſtatim diabolus vtrumq; inuaſit, eo dimiſſo quem antè vexabat. Similem hiſtoriam in primo Greg. dialogo legimus, Sacerdotem quendam qui mulierem à diabolo occupatam animaduertebat, ſtolam accepiſſe & impoſuiſſe mulieri, ſtatimq; diabolum relicta muliere in Sacerdotem irruiſſe. Ait etiam Niderus Monachum fuiſſe Coloniæ facetum Magum, quem opinio erat malignos ſpiritus abigere. Hic roganti diabolo quò iturus eſſet, abi, inquit, in latrinas meas: quod fecit diabolus, ſed eum

nocte latrinas adeuntem ſic cõtudit plagis vt proximè à morte abfuerit. Interdũ verò diaboli ex Magorum mandato abeunt, vt Apollonius Tyanæus dicitur eos abegiſſe, ac potiùs diaboli paruiſſe illi, vt opinionem deitatis (quam affectabat) conciliarent ei: quo inſtituto diſcipulos tam multos adeptus eſt qui portentum iſtud anteponebant Chriſto, vt Euſebius octo libros contra Philoſtratum Apollonij Euangeliſtam coactus fuerit conſcribere. Idem quoque Simon Magus fecerat: nulla enim fraus tam ſubtilis eſt quã non comminiſcatur Satanas vt detrudat homines in idololatriam: quo non euertitur, ſed ſtabilitur potentia eius. Exemplum Bohemi Sacerdotis Sprangerus Quæſitor narrat, Dachonis nomine, qui diu poſſeſſus à diabolo Romam deductus eſt: dicebat autem, ea ſibi odio capitali eſſe quæ Satanas diligit maximè. Magdeburgi quoque fuiſſe ſacerdotem alterum quem Diabolus poſſedit annos ſeptem, qui rogatus cur Sacerdotem illum inde à tribus menſibus

cœpiſſet agitare dixit ſe iam antè in corpore illius conſediſſe: quærenti autem exorciſtæ, vbi lateret cùm hoſtiam ſacram Sacerdos ſumeret, ſuberam, ait ille, linguæ: cumq; inueheretur in eum exorciſta dicens, cur non fugis à præſentia Creatoris tui? reſpōdit diabolus, at dum vir bonus ſuper pontem ambulat, quid obſtat quo minus ſub pontem illum trāſeat improbus? Hæc Sprangeri Quæſitoris verba. Queritatur etiam interdum diabolus tanquam ſi grauiſſimo dolore premeretur, dicens ſe huius animam aut illius eſſe, vt in errore homines detineantur. Hiſtoriæ hoc argumento exſtant quàmplurimæ. Petrus Mamorius in Gallia narrat Confolenti ad Viennam fluuium hiſtoriam accidiſſe in Caplandi cuiuſdam ædibus anno M. CCCC. LVIII. diabolum, qui animam defunctæ ſe eſſe prædicabat, gemitibus, clamoribus & querimonijs omnia compleuiſſe, monentem habendas preces peregrinationesq; obeundas, & res veras plurimas reuelantem: ſed dicente ei quodam, ſi tibi

vis

vis haberi fidem, dic Miſerere mei Deus ſecundum, &c. reſpondiſſe hoc à ſe fieri non poſſe. Tunc ludificantibus ipſum iјs qui adſtabant, fremebundum aufugiſſe. Idem Nicolaæ Alberiæ Veruinenſi accidiſſe narrat D. Bartholomæus Fayus Conſiliarius Pariſienſis Curiæ, Satanam huic ad foſſam patris oranti apparuiſſe tanquam è ſepulchro prodeuntem, qui miſſas plurimas celebrari, certásque peregrinationes ſuſcipi iuſſit, nec propterea miſeram exagitare deſtitit: & quamuis ſeipſum priùs auum illius eſſe reſpõdiſſet, tandem Beelzebubum eſſe confeſſus eſt. Diximus ſæpenumerò quod eſt in Iobo, non eſſe poteſtatem in terris à qua metuat Satanas. Itaq; pernicioſa eſt Ioſephi hiſtorici Hebræi ſententia quam anteà perſtrinximus, cùm Iudæum è ſua gente ſcribit à ſe fuiſſe viſum, quo annulum indente ad naſum hominis obſeſſi fugiebat diabolus illicò: ſic enim homines ad reuerentiam rerum creatarum, lapidis, annuli inflectuntur. Neque tamen ait adamentem in annulo fuiſſe,

etſi

etſi fuerunt in hac ſentẽtia quidam tantas eſſe adamãti vires , vt vana ſomnia & malignos ſpiritus amoliatur (quod obſcurus quidam poeta dixit:

Et noctis lemures, & ſomnia vana repellit)

ſed non definiunt quódnam ſit illud adamantis genus. Sunt enim ſex illius genera diuerſa maximè, in quibus numeratur ſextus adamas Arabicus aceruis magnis compertus in Pyrenæis montibus, ſic tritus viatorum pedibus vt centum pondo in loco tribus ſolùm aureis venale habeatur. Hic à natura tam bellè formatus & expolitus eſt vt omnia opificum mangonia & omneis artes dignitate ſuperet, ſex angulis æqualibus, duabus extremitatibus acuminatis, figura conoîde, multis etiam colore variantibus. Apud veteres credebatur gladiorum aciem à diabolis timeri vehementiſſimè: Plato enim & complures Academici ſpiritus poſſe diuidi arbitrantur. Memini anno M. D. LVII. malignum ſpiritũ cum fulmine irruentem Tholoſę in ſutoris ædes Pudoti nomine Salino adiacentes,

Plin. lib. 37. cap. 4.

vibra-

vibrare lapides per ſingulas partes cubili, vnde tam magnus lapidum aceruus collectus eſt, vt domina ædium ingẽs ſcrimnium quod obſerabat claue lapidibus plenum habuerit: & quamuis ianuis feneſtriſq́; obditis, nihilominus tamen ſpiritum ſine cuiuſquam damno alios lapides apportare. Quid rei eſſet inuiſit Latomius tum Præſes quartus: ſed ille ſpiritus decuſſit pileum eius lapide, & in fugam vertit præcipitem. Iamq́ue dies ſextus agebatur, cùm D. Ioannes Morquæus Prçſidialis Iudicis Conſiliarius monuit me vt miraculum iſtud inuiſerem, vbi duabus tribúsve horis conſumptis non percepi quidquam. Me autem ingrediente dixerat quidam, Deus ſit in his ædibus: deinde cognita hiſtoria indixit Domino ædium vt ſeriò ex animo oraret Deum, & gladium in cubiculi totius ambitum agitaret: fecit poſtero die mulier, dixit nihil à ſe ex eo tempore fuiſſe auditum, & dies ſeptem ſine quiete vlla tranſegiſſe. Horum ſpirituum λιθοβόλων plenæ ſunt veteres hiſtoriæ: qualem

Guiliel-

Guilielmus Parisiensis scribit fuisse Pictauij in parochia S. Pauli anno M. CCCC. XLVII. qui cyathos & vitreamina frangebat iniectis lapidibus, offendebat neminem. Dicitur prætereà malignos spiritus, cùm eijciuntur, in certum aliquem locum ablegandos esse. Sic Christus in Euangelio dicitur ad porcorum greges diabolos transmisisse, & in Tobia Angelus abactum malignum spiritum vinxit in superiore AEgypto: ex quibus videtur Deus non potestatem modò, sed etiam loca circumscripsisse quibus maligni spiritus includuntur. Scribit in dialogo Cæsarius, Coloniensis Sacerdotis filiam ab Incubo spiritu maligno agitatam ex phrenesi laborasse: monitum autem patrem illius effecisse vt filia trans Rhenum deportata migraret: sic diabolum à filia discessisse, verùm parentem adeò contudisse vt post triduum vitam amitteret. Illud quoque legimus, malignos spiritus frequentiores esse in pagis quàm in oppidis, & in desertis & aquosis locis quàm in pagis, vt in Iobo
est

est XLI. capite: Quapropter maligni ſpiritus de nocte flammantes (ſtultos ignes appellant noſtri) ſecundum aquas ſpectantur plurimùm & ad ſubmerſionem homines prouocant. Ac iſti quidem ſpiritus vt propulſentur, credo res creatas cum timore & verbo Dei coniunctas poſſe conducere, ſed nihil planè ſine timore Dei efficere. Exemplo ſit Muſica, quæ ante alia plurimum contra ſpiritus malignos poteſt, vt à Saule infeſtando ſcribitur malignus ſpiritus deſtitiſſe cùm Dauid pulſaret fides. Erat quidem tunc temporis Spiritus ſanctus in Dauide, verumtamen Saulis cruciatus pulſatis demum fidibus deſinebat: ſiue eo quòd Muſica res diuina quædam eſt, diabolus verò nihil tantopere quàm diſcordias diligit, ſiue quòd harmonia conſpirans cum anima effugientem rationem ad ſua principia reuocat: prout annotabant veteres à Muſica interuentu animæ ſic curari corpus, vt interuentu corporis curatur medicamentis anima. Sic in Germania quoddam hominum

furiosum genus instrumẽtis solùm musicis curatur, cum modulos suos Musicus choreæ furiosorum accõmodat, & paulatim efficit vt furiosus sese procantione Musici leniter temperet: sic tandem quiete allata sanatur furiosus: hunc S. Viti morbo Germani dicunt laborare. Prophetam quoq; Michæam legimus ab Achabo Rege Samariæ accersitum antequàm prælij exitum prædiceret, iussisse coram Rege vt instrumentum musicum pulsaretur, eoq; pacto occupatum à Dei spiritu prophetasse. Samuel item consecrato Saule, abi illuc, inquit, vbi inuenies Prophetarum turbam descendentium de monte qui pulsant instrumenta, tum Spiritus Dei incesset te: itaq; simulatque ad Prophetas ludentes instrumentis accessit Saul, irruit in eum Dei spiritus, quo se mutari sensit. Etsi credibile est Spiritum illum Dei quo plena erat Prophetarum turba non Saulem modò igne diuino inflammasse, sed etiam omni ex parte malignos spiritus depulisse. Itaque dum Saul à Deo & Angelo ipsi⁹ relictus, & occupa-

cupatus maligno ſpiritu Dauidis necem quæreret, ſicarios quidem bis in comitatum Samuelis miſit qui illum interficerent: ſed vt primùm acceſſerant, occupati à ſpiritu Dei benedicebant & laudabāt Deum qui Dauidem occiſuri venerant: quod Saul audiens aduenit ipſe, & in alium repentè conuerſus prophetauit & laudauit Deum. Nam Hebræi priſci docuerunt, certiſſimamq; ἀπόδειξιν & indubitatam eſſe ſtatuerunt, nihil tantopere Deo acceptū eſſe quàm laudes ipſius integro animo atq; hilari decantatas, quod ait Pſaltes, Pſal. 33.

Recti labra decet ſummū laudare parentē: nec exſtare quicquam abigendis ſpiritibus malignis tam aptum, aut potens cogendis: quod tamen non res creatæ, ſed laus Creatoris efficit. Quî ergo dixerit quiſpiam, Apollonius Tyaneꝰ Magus ille potuit Dæmonas eijcere? quomodo nūc etiam Magi momento poſſunt malignos ſpiritus depellere? Reſpondeo quod anno M. CCC. XCVIII. Sorbona definiuit, Hæretici ſunt qui putāt dæmones

maleficijs cogi posse, qui se cogi fingunt. Cùm itaque à Magis cernimus spiritus malignos extrudi, neque extrudunt ipsi neque exire cogunt, sed colludunt inter se: vt apud Leonem Africanum legimus à Magis (quos illi vocant Muhazimim) post ductos aliquot circulos & characteras in fronte dæmoniaci interrogatumque dæmonem, dari mandatum ei vt exeat, & statim exire illum (quod item scribit Sprangerus de Germaniæ sortilegis) quo facto Satanas qui nihil nisi corpus tenebat antè violentia, in tranquillam animæ possessionem mittitur. Item si quando superstitiosi ritus idololatriáq; adhibentur, malignus spiritus abscedit & cogi se fingit, vt imperitos protrudat in constantem & obfirmatam idololatriam. In Germania si quis dæmoniacus aut sortibus affectus suspicetur per Sagam aliquam malignum spiritum sibi maleficiúmue importatum, Iudices ipsaq; Imperij Camera coram homine affecto hæc verba à Saga pronuntiari iubent. Benedico tibi in nomine Patris, &

Filij,

Filij, & Spiritus ſancti in tuis bonis ſanguine & armento: & momento affecti homines reſtituuntur valetudini. At hoc ſi vir Germaniæ optimus eadem verba pronuntiauerit non effecturus eſt: vnde eruitur ~~inde~~ diabolum & Magum optimè conuenire, qua lege olim Magi è corporibus hominum diabolos leguntur exegiſſe dum Hippocrates viueret, vt idem in libro de morbo ſacro teſtis eſt. Dæmoniaci autem inueniuntur quàm plurimi in Hiſpania, Italia, & Germania maximè, qui decem aut viginti annos ſic à dæmonibus poſſidentur vt arceri nequeant. Sic Amſterodami pueri dæmoniaci triginta anno M. D. LVI. comperti ſunt, à quibus nullo exorciſmo dæmones potuere propulſari: id autem ſortibus & maleficijs contigiſſe iudicium fuit, quia ferramenta, vitrea fragmenta, capillos, acus, pannos, & ſimilia excernebant, quæ ſolent ex ſortilegijs homines affecti eijcere. Puellas dæmoniacas & mulieres 80. antè diximus Romæ à Benedictino monacho, quem Cardinalis

inter

Gondius Parisiensis Episcopus eò abduxerat, exorcizatas fuisse anno M. D.LIIII. sed nihil opera illius totis sex mensibus fuisse cōfectum. Huic percontāti à Satana cur miseras istas puellas occupasset? respondit se fuisse à Iudæis missum indignè ferentibus quod istæ quarum pars maxima ad Iudæam gentem pertinebat fuerint baptizatæ: quod à Satana credebatur dici, quia Theatinum Papam cogitabat procuraturum Iudæorum necem quibus erat infensissimus: sed Iesuita quidam coram Papa defendit non esse penes homines facultatem istam, ac ne penes Satanam quidem: hoc posse fieri si his aut illis Deus permiserit, cōsilium autem Dei à peruestigantib⁹ non posse cōprehendi. Quamquam non puto fuisse Satanam à Iudæis missum, qui homines potius religione fuisset possessur⁹, quàm eos qui participato baptismo legi illorū renuntiant. In Kendorpiensi autem monasterio ad Marchiā Germaniæ, vbi moniales maligni spiritus anno M. D. LII. mirificis tormentis cruciarunt, interro-

gati Magi & moniales Sagæ responderunt fuisse istud ab Elisabetha Kama coqua monasterij procuratum, quæ Sagam se agnouit esse, Satanam rogauisse, & sortilegia ad hanc rem exercuisse. Hæc viua cum matre incendio perijt. Efferebantur autem dæmoniacæ in aerem vnoquoq; die, interdum horis singulis, & sine dolore in terram recidebant, tum plāta pedum titillatæ sine intermissione ridebant: aliquando etiam inter se percutiebant ictibus. Quod si quis vir bonus aderat orationem habens serióue de Deo proloquens, vexabantur illæ: sin horas Latinè legerent aut ritus suos pronūtiarent, aut de ludis & ineptis sermo haberetur, dolore carebant aut leuabantur plurimùm: omnes halitu erant fœtidissimo. Eodem tempore in propinquis oppidis & pagis dæmoniaci complures fuerunt deprehensi: qua ex causa plurimæ Sagæ comprehensæ & supplicio vltimo affectæ sunt. Similiter in monasterio Nazaret Coloniensis diœcesis opera adolescentis cuiusdam Sagæ Gertrudis

nomine (quam ſingulis noctibus dæmon iniuerat ex quo nata fuerat annos 12.) moniales omnes à ſpiritibus malignis fuerunt obſeſſæ. Apud Fernelium in libro de abditis rerum cauſis legimus, ipſum ad inuiſendum quemdam nobilem adoleſcentem dæmoniacum fuiſſe ductum, qui literarum expers Græcè loquebatur tamen: hunc dixiſſe patri vt torquem ordinis equeſtris collo eximeret: rogatum autem ſpiritum quiſnam eſſet, reſpondiſſe per hominem (cuius nomen nolebat exponere) fuiſſe factum vt in corpus veniret pueri. Hunc hominem fuiſſe ſtudioſiſſimum Satanæ clientem eſt veriſimile: quamuis nec Satanæ nec Magis omnibus hęc poteſtas inſit aduerſum homines, niſi prout Deus permiſerit: vt nuper in Flandria res admirabilis contigit, quæ ab eo tempore toti Chriſtiano orbi innotuit. Antonio Suqueto Equiti ordinis Vellerei Conſiliario in priuato conſilio Brabantiæ filius erat nothus, qui antequàm vxorem duceret familiaritatem cum altera quæ Saga credebatur

debatur esse coluerat. Hæc puellæ nobili quæ amatori nupsit inuidens, ita cum Satana egit vt mulier iuuenis incesseretur à maligno spiritu, vexaretur in maxima frequentia, & quamuis obnitentibus viris in altum attolleretur & huc illuc proijceretur. Instante partu dum accerseretur obstetrix, Saga quam metuebat oderatq; mulier grauissimè ingreditur, mulier defecta animo & soporata corruit, fœtumque paulo pòst eiectum sentit. Discedit Saga, accedit obstetrix, puerperam solam offendit, partus nunquam ex eo tempore visus est. Creditum est vulgo Satanam in corpus fœminæ ab inuidente Saga immissum esse: verùm hoc non aliter quàm secreto Dei iudicio affectum est. Persimilis huic historia dicitur in Lotharingia fuisse gesta, de muliere quam Satanas ad fœtum habendum extulit: sed patrem affirmatur fuisse Magum, & Satanæ vouisse fœtum. Nonnunquam verò bruta mulierum cupido efficit vt dæmon esse videatur qui in turpes actiones incumbit: quemadmodum in diœ-

cesi Coloniensi anno M. D. LXVI. canis qui dæmon esse dicebatur, in monasterio fuit deprehensus qui monialium vestes attollebat vt abuteretur ipsis. Hic naturalis fuit (opinor) canis, non autem dæmon. Comperta est Tholosæ mulier sic abuti cane, cui vim palàm canis afferre voluit: hæc rem confessa igni fuit tradita. Alia eiusdem criminis euicta anno M. D. XL. in vincula Lutetiam abducta est. Videtur autem in Lege Deo non fuisse satis, vt istud propter abominandum malum, indicta nece caueretur, nisi etiam eodem in capite mercedem meretricis offerri Deo & pretium canis prohiberet. Illud etiam potest fieri vt Satanas mittatur à Deo, prout omnes pœnas cõstat ab eo siue ordinarijs modis siue præter modos ad vlciscendum hoc turpe facinus proficisci. Sic in Monasterio montis Hessi in Germania erant moniales dæmoniacæ, & super earum cubilia videbantur canes tentantes impudicè eas quæ in suspicione erant istius sceleris & mutum (vt vocant) peccatum commiserant.

rant. Cui⁹ rei lectorem placuit commonefacere, vt caueant omnes ne qua vis voluntati puellarum quæ à castitatis voto alienæ fuerint afferatur. Exorcismos autem à multis adhiberi mirum, quibus nunquam sancti Prophetæ vsi sunt. Etenim horruissent illi Satanam interrogare, aut de re vlla consulere, aut imperata illius facere, sed præsentes sancti viri ad Dei vnius laudem malignos spiritus propulsabant. Itaq; in prisca Ecclesia dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat Deum, vt apud Chrysostomum, Clementem (qui orationem tradit elegantissimam) & Theodorum anagnostem legimus. Persarum Regem in prisca Ecclesia imperauisse legimus vt abigerentur dæmones, & precibus in Ecclesia habitis dęmonas fugatos esse. Apameensem Episcopum in Theodoreto legimus vultu in terram demisso Deum interpellasse precibus & Dæmonem ex æde Iouis eiecisse. Ac propterea disertè Lex Dei imperat deleri templa vbi Gentiles dijs suis supplicabant, ne vllo pacto

Lib. de incomprehensibili Dei natiuitate.
Lib. 8. cap. 32.
Lib. 2.
Lib. 5.

Deut 12. in eis pollueretur, contaminaretur, aut inuocaretur Dei nomen. Augustinus Lib. 22. de ciuit. Dei. quoque & Sozomenus scribunt nihil aliud Dæmonibus pellendis olim fuisse vsurpatum Lib 6. cap. 28. quàm preces coram Deo, nullum familiare colloquium, nullas facetias, nullas interrogationes Satanæ fuisse propositas: prout in Germania quibusdam accidit, quorum alij Satanæ verbis habuerunt fidem, alij mandatis paruerunt damnanda impietate & detestabili. S. Dionysius in Hierarchia, & Theo. de sacra Synaxi, testantur dæmoniacis hostiam nunquam fuisse datam. Hieronymus in vita S. Hilarionis scribit iuuenem Magum, qui puellæ animum non potuerat pellicere, laminam æream ianuæ subdidisse insculptis in ea quibusdam notis, itaque paulo pòst obsessam à dæmone puellam furore agere cœpisse & loqui, dæmonem dixisse à puellæ corpore se non exiturum donec lamina adempta esset: Hilarionem verò vetuisse vt adimeretur, & solis precibus sine hostia, adiuratione, aut quæstione vlla Diabolis

bolis proposita (nã à rebus istis abhorrebat) puellam eo liberauisse. Ioannes Vierius narrat puellam dæmoniacam à se in Germania visam, & roganti exorcistæ Satanam respondisse fore opus vt puella Marcodurum Germaniæ oppidum religionis ergò petat terno quoque passu in genua procidens, & missam in altari S. Annæ celebrari curet, sic futurum vt puella liberetur: adeoq; signum liberationis sub finem Missæ venturũ prædixisse. Hoc facto sub finem Missæ puella & Sacrificus albam quandum viderunt imaginem, & illa dæmone soluta est. Similiter in Loenensi pago Iuliacensis Comitatus anno M. D. LIX. die XVII. Decembris Dæmonem, à quo obsidebatur puella quædam, rogare ausus est Curio an bona esset Missa, & quare simulac datum fuerat signum puellam repentè ad missam cogeret, Satanas respondit sibi consilium de hac re capiendum esse: Ita reuocabat ille in dubium religionis suæ fundamentum, cuius Satanam constituebat iudicem. De his quæstionibus ait

Lib. 5. ca. 14.

Pylo-

Lib.2.cap. 34. crates, Mali dæmones faciunt sponte quod inuiti videntur facere, & simulant se coactos vi exorcismorum quos fingũt in nomine Trinitatis, eósq; tradunt hominibus, dones eos crimine sacrilegij & pœna damnationis inuoluant. Extat exemplum aliud Philippi Vvosolichij Coloniensis religiosi in Kuectana Abbatia, obsessi à Dæmone anno M. D. L. qui dæmon interroganti respondit se Matthiæ Durensis Abbatis præcedentis animam esse: eum pictori, qui Mariæ virginis tam accuratam pinxerat imaginem, non soluisse mercedem, monachum verò liberationem consequi non posse nisi religiosam profectionem Treuiros & Aquisgranum versus obiuerit: dictum factum, religiosus morem gerens liberatus est. Hæc historia Coloniæ typis excusa est. D. Bartholomæus Fayus libellorum supplicum in Parlamento Præses scribit, cum Nicolaa Alberia Veruinensis ad aui sui sepulchrum haberet preces, emersisse è terra hominem inuolutum linteo, qui mulieri dixit se auum ipsius esse, atq; vt

à pœnis Purgatorij liber esset Missas cani plurimas, & profectionem in ædem virginis Mariæ à Lætitia dictæ suscipi oportere, tum seipsum retegens auus esse visus est: hunc ingētem missarum numerum procurauisse, cùm desinebatur ab earum celebratione mulierem exagitatam fuisse grauissimè, sed eum dixisse tandem se Beelzebubum esse. Sed hæc historia cùm per totam Galliam innotuerit, nihil dicam ampliùs. Ecce autem recentiorem aliam, notam Parisiēsibus necdum mandatam typis, quæ Lutetiæ ad insigne equi rubri in vico S. Honorati accidit. Quidam metaxaris neptim suam quam esse videbat orphanam ad se receperat: hæc cùm propter Geruasij ad sepulchrum patris haberet preces, Satanas se illi soli proceri hominis & atri figura obtulit, eamque prehendens manu dixit, Amica ne timeto, pater tuus & mater bono loco sunt, verùm Missæ aliquot dicendæ sunt, eundum peregrinatione suscepta ad nostram dominam virtutum, sic in Paradisum rectà ituri

sunt:

ſunt: ſcilicet humanæ ſalutis ſtudioſus eſt Satanas. Roganti puellæ quis eſſet, reſpondit ſe Satanam eſſe, & ne conſternaretur monuit. Puella imperatum fecit: quo facto eam iuſſit Satanas peregrinationem Compoſtellas ad S. Iacobũ ſuſcipere, cui illa, non poſſum ait, tam longinquum iter conficere. Ex eo tempore non deſiuit Satanas importunè vrgere illam, & vacantem operi cum ſola eſſet familiariter compellauit dicendo, quàm crudelis es? nollet iſta propter me forfices in ſinum indere: quod illa cum effeciſſet vt ei ſatisfaceret atque ab eius importunitate expediret ſeſe, rogabat ille vt ſibi aliquid daret, profectusq; tandem eò eſt vt de capillis peteret illius, illa crinem roganti dedit. Nonnunquam etiam tẽtauit perſuadere vt illa ſe in aquam daret præcipitem, nonnunquam etiam vt ſe ſtrangularet, & ipſe indita in collum reſte eam fuit ſtrangulaturus niſi exclamaſſet: etſi auunculus aliquando volens illam defendere verberibus ita exceptus eſt, vt dies amplius 15. ægrotus decubuerit.

rit. Semel etiam tentauit Satanas cum ea cõcumbere & vim afferre illius pudicitiæ: illa verò fortiter obsistens ita fuit affecta plagis, vt sanguis ex illius corpore manauerit. Inter eos qui viderunt puellam, quidam Episcopi Valentini Secretari⁹ nomine Choinius puellæ dixit, modum pellēdo dæmonio esse aptissimum ne quid respondeatur ad dicta illius, quamuis Deum orari præciperet: quod nunquam nisi blasphemans facit, aut ludificans nomen illius creatis rebus coaptatum. Videns itaque Satanas nihil à puella sibi responderi causáue sua fieri, prehensam prostrauit in terram: ab eo tempore non est puellæ oblatum visum. Huic D. Amiotus Altissiodorensis Episcopus & Curio parochiæ in qua puella habitabat mederi nequiuerant. Hoc remedium mihi probatur valde: nam Satanas (vt habetur articulo 12. determinationis Sorbonæ contra Magos factæ anno M. CCC. XCVIII.) ieiunia, preces, & orationes imperat, etiamq; hostia abutitur vt imperitos decipiat. Historiã

Petri Mamorij antè notauimus ex lib. de Sortilegis quem ante 120. annos in lucem edidit, Satanam in domo cuiuſdam Caplanti anno M. CCCC. LVIII. Confollemi ad Viēnam dixiſſe animam defuncti ſe eſſe, ingemuiſſe tanquam ſi dolores maximos perferret, monuiſſe vt miſſæ quàmplurimæ canerentur, peregrinationesq́; obirentur, & non paucas res occultas vt erant reuelaſſe: Cùm autem ei dixiſſet quiſpiam, ſi tibi vis haberi fidum, dic Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam, renuiſſe illum, & fremebundum indigneque ferentem ſibi hac ratione illudi aufugiſſe.

IOANNIS BODINI DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber quartus.

De quæstione aduersus Magos. *Cap. I.*

Actenus de modis abigendorum ſpirituum malignorum diximus: ſed fruſtrà, ſi Magi reuocent cùm eos expuleris. Semper enim obſeruat Satanas, vt vocatus veniat, & non vocatus accurrit ſępenumerò. Suaues igitur modos medicinasq; faciles expoſuimus, nēpe vt populus inſtituatur in Lege Dei, & ad cultum ipſius perducatur. Quòd ſi neque improbi his rebus contineri in timore Dei, neque Sagæ à deteſtabili vitæ inſtituto reuocari poſſunt, tum cauteria oportet adhiberi candenteſque la-

 minas,

minas,& putrefactas partes resecari. Etsi reuera quocunque tandem animaduersionis genere torreantur ad ignem lentum & crementur Magi, plurimum tamen abest hæc pœna ab illius pœnæ grauitate quam in hoc mundo ipsis importat Satanas, vt pœnas æternas taceamus quæ ipsis comparatæ sunt. Ignis enim ne dimidium quidem horæ, nedum horam perdurat quin absumantur Magi: sed ex omnibus maleficijs quibus pœnæ contrahuntur, vt sunt auaritia, inuidia, ebrietas, adulterium, & si qua sunt eiusmodi, sola Magia virum suum vlciscitur crudelissimè & diutissimè, corpus & animam conficiens pœnis. Quod enim Mediolanensis quidam inimicum vltus quem in manu habebat fecit (hic pugione faucibus admoto sese iugulaturũ esse minatus eum nisi renuntiaret Deo, ad renũciandum compulit, nec semel fecisse contentus renũtiare iussit ex animo idemq; sępius repetere: quo facto, eum iugulauit dicẽs, Ecce vt de corpore animoq; vindictam sumimus) id igitur facit diabolus

subdi-

ſubditis. Magos docuimus nec opes ſuis artibus, nec voluptates, nec honorem, nec ſcientiam adipiſci, ſed modos ſolùm faciendi res turpes nefariasq; ad quas eos Satanas perducit, inuenire: Atque hanc illam mercedem eſſe quam reportant in hoc mundo, quòd Diabolus cogit eos vt Deo renuntient, ſe adorent, & poſteriora ſibi figura hirci aut turpis alterius animalis oſculentur, & quòd quietis loco mancipia ſua exportat noctu ad ea ſcelera perpetranda quæ antè explicauimus. Quamobrem quod ſupplicium capitale in Magos decernitur, non eò fit quòd res grauiores in ſupplicijs perferre poſſint quàm priùs tulerint, ſed vt ira Dei impēdens toti populo ſedetur, tum etiam vt ſanentur affecti reſipiſcentia: aut ſaltem ſi noluerint pœnitere, vt numerus eorum minuatur, improbi conſternentur, & electi conſeruentur. Itaq; ad ſalutem pertinet totius Reipub. vt diligentia maxima peruestigentur & ſummo iure puniantur Magi: alioqui periculum eſt vt Magiſtratus & Magi à populo lapidibus

obruantur: Sic Haguenonæ ad Laodunum nostrum, cùm Sagæ duæ ante annum ex iure mortem promeritæ, fuissent dānatæ vnà, vt cęderentur flagris, altera vt inter flagellandum assisteret, populus prehensas Sagas magistratu eiecto lapidauit. Alia famosa Saga Verignij habitans (quæ postremo Aprili vita defuncta est) obstetrix, cùm sortilegiorum aliquot accusata fuisset, fuit absoluta: sed posteà tam atrociter vindicauit factum, vt innumeros homines pecoráque nece affecerit, prout ex incolis audiuimus. Equidem sæpe miratus sum cur à multis Principibus quæstiones institutæ & iudices extra ordinem dati delegatiq; fuerint in fures, quæstores ærarios, fœneratores, & viarum obsessores, per quos tamē turpissima & summè horrenda impiaq; Magorum facta manserunt impunita. Hoc quidem iam olim compertum est, fuisse Principum alios magos, alios abutentes Magis, per quos ex honorū fastigio semper in barathrum calamitatum & ęrumnarum omnium dati fuere præcipites.

Nam

Nam si Magos de victoria consulunt, Deus facit vt victi abeant: si indicari à Satana successorem petunt, hostibus successionem largitur Deus: si Magos rogẽt an sint reualituri à morbis suis, Deus ipsos enecat, vt infinitis historiarum exemplis ostendimus. Sic Deus animaduertit in Magos Principes, in quos nihil magistratus possunt. Aliquando etiam autor est Dominus vt in Magos Principes rebellẽt subditi: plerunq; punit ipsorum Magorum opera, eo quòd Satanas sacra sua opertanea de nocte exercet cum Magis, quorum signa in abdito latent, quorum facta digito monstrari nequeunt oculisúe cerni, de quibus ardua est quæstio & probatio difficilis: hæc autem res inprimis Iudices impedit quò minus sententiam ferant, aut homines esse euictos putent tam horrẽdi sceleris, quod maleficia omnia (quæcũq; tandem excogitari possint) comitãtur, vt suprà demõstrauim'. In causis igitur huiusmodi, cùm tam execranda crimina sic fiunt abditè, vt ꝑ viros bonos nequeãt retegi, ꝑ conscios & reos

eiuſdem criminis maleficos opus eſt re-uelari, vt fit latronibus: & vnicus vt innumeros accuſandos eſt ſatis. Demonſtrauit modò illud factum Caroli 9. Regis, cùm Triſcalanus conuictus ea feciſſe quæ humana facultas non poteſt, nec ſpecioſam vllam rerum à ſe geſtarum rationem valens afferre, omnia ope Satanæ fieri confeſſus eſt, veniamq́; ſibi à rege dare poſtulauit, plurimos ſe indicaturum pollicens. Rex ea lege indulſit poſtulanti veniam, vt conſcios deferret affinesq́; eiuſdem criminis: fecit, multorumq́; nomina & cognomina quos nouerat protulit: quos autem in cœtibus viſos de facie ſolùm cognouerat, eos vt agnoſceret, iubebat ſe in publicos conuentus duci, humerumq; aut aliam corporis partem in ijs qui Magicam coluerant curabat inſpici, vt deprehenderetur ſignum: eos verò ex medio oculorum interuallo noſcebat quibus ſignum deerat, & quibus Diabolus tanquam fideliſſimis ſubditis ſummopere confidebat. Verumtamen iſtorum hominum perſecutio

cutio delatioque statim suppressa est siue fauore & concussione, siue insano studio tegendi certos homines affines istius criminis, de quibus nulla fortè vnquam fuisset orta suspicio, siue propter immanem istorum numerum: & effugit index. Non secus etiam accidit, cùm cæcus ille è trecentorum cæde & alij criminis eiusdem rei fuerunt suspensi Lutetiæ, & rei centum quinquaginta fermè delati sunt: sed qui ex eis vitam laqueo finiuerunt, hostiam sacratam ad suas sortes conuicti sunt non raro adhibuisse. Ex eo tempore paulatim cœptum est ad rem hanc attendi: maximè verò ab obitu Caroli 9. Regis non ita hæserunt in difficultatibus Iudices, vt eo regnante fecerant, quas difficultates Henrico 2. regnante non fuisse auditas constat: qua de re D. Bartholomæus Fayus Præses libellorum supplicum in operibus suis expostulat. Multæ sunt autem de Magis cognoscendi viæ, vt pœnas luant, siue per ordinarios iudices, siue per Commissarios (vt vocant) extra ordinem datos. Etenim

præter Iudices ordinarios vnum duósue minimum extra ordinem dari in præfecturas singulas necesse est: etsi non propterea cognoscendi ius ordinarijs iudicibus velim adimi, siue præueniant siue concurrant in eandem cognitionem, vt alij ad rem tam sanctam alijs sint adiumento. Olim ad Ecclesiasticos iudices, non autem ad laicos hæc cognitio pertinebat: quam in sententiam persequente Episcopo Parisiensi decretum Parlamenti factum est anno M. CC. LXXXII. Postea verò Iudicibus laicis cognitio attributa, Ecclesiasticis adempta est sancto Parlamenti eiusdem decreto, anno M. CCC. XC. Deinde Pullallerius Laodunensis Tribunus militum captis cõpluribus Magis cùm de ijs vellet cognoscere, impeditꝰ est decreto Curię, quo tempore sic architectabatur Satanas, vt quicquid de Magis prædicabatur pro fabulis haberetur. Verùm ne fortè expectent Iudices dum fiat expostulatio aut instent Procuratores Regis, tenentur ex officio de suspectis inquirere: quæ ratio magis occulta

Bar. in l. 2. §. si publi.

est,

est, atq; haud scio an omnium sit tutissima. Sed quoniam metuunt alij, & eò se alij inferre dubitant vt inquirant ipsi, Regios certè Procuratores & vicarios actionem opus est intendere: atq; hæc secunda ratio. Horum enim proprium munus est, vt ante omnia in persequutionẽ maleficiorum incumbant studiosissimè. Cumque non raro Iudicibus ipsis Regij Procuratores negligentiores sint in suo munere, expedit vnumquemque in hoc crimine ad accusandum admitti iuncto Procuratore Regis: quòd si renuat, à priuatis tamen hominibus audiri accusationem ad publicam vindictam istius criminis, ac non quid huius intersit obseruari, prout in hoc regno ad omneis criminales causas fieri necesse est: si modò ea quæ ex communi iure solennia sunt, retineãtur, sicut scripta sunt l. q accusare. de publicis iudicijs. ff. quæ tertia est nec incommoda quærendi via. Quarta ratio delationum est, cùm Regij Procuratores indicũ nomina non coguntur edere, nisi aut calumnia sit euidẽtissima, aut accu-

co. de ad ult. l. nullum. de test. ff. l. si quis in hoc. de Episc. & cler. C.

satus

ſatus in totum abſoluatur, vt Molinnarum edicto cautum eſt: nam ſi reus conditione purgandi ſui quouſque reuocetur vinculis exeat, aut amplius fuerit pronuntiatum, ratio diuerſa eſt, puta ſi indicia aut præſumptiones extent. Quia autem iſtud Magorum ſcelus in pagis & ſuburbijs frequentius eſt quàm in oppidis, itaque imperitum vulgus plus ſibi à Magis quàm à Deo & Magiſtratibus metuens neq; accuſare audet neque deferre illos: ad inquirendum tam horrendum crimen oportet laudabilem illam Scotorum conſuetudinem quæ Mediolani eſt recepta (Indictum vocant) vſurpari: nempe cauum truncum in Eccleſia eſſe, quò liceat cuiq; chartulam inijcere, nomen Magi, rem geſtam, locum, tempus, & teſtes exponentem, eumque truncum præſente Iudice, Procuratore Regis aut fiſci (quibus ſingulis vna clauis trunci bina ſera occluſi futura eſt) quindeno quoq; die reſerari, vt clàm de ijs inquiratur quorum deprehenſa fuerint nomina: atq; hæc quinta eſt certiſſimaque agendi

gendi ratio. Sextam fieri oportet monitorijs, quæ via est pernecessaria ad cogendum eos qui accusare, deferre, aut expostulare non audent, nec volunt. Septima est vt consortes istius criminis ad accusandum alios eiusdem reos admittantur, impunitate accusatori promissa atq; præstita, si ipsum pœnituerit & Satanæ renuntiauerit. Hæc Ioannis Durandi Iurecoss. sua ætate præstantissimi opinio in tit. de accusation. qui hoc priuilegium consortibus Magicæ artis irrogandum putat: quamuis communi iure non possint consortes accusare. Nisi illud fortè legis Tulliæ de ambitu adducitur, competitoribus prærogatiuam eamdem tribui, si ad honores consequendos alter corruptionis alterum euicerit, cuius rei pretium dabatur victori, impunitas, & competitoris status qui cecidisset causa. Licet autem fuerit comprehensus antequàm accusatus Magus, semper tamen & impunitas promittenda, & pœna eorum minuenda est qui sine quæstionis tormento fatebuntur & affines criminis

In speculo.

accu-

accuſabũt: quæ ratio certa & expedita eſt vt innoteſcāt alij. Nihil enim tantopere veram criminis confeſſionem impedit quàm metus mortis: quod in hac cauſa manifeſtò vidimus, quando Rex Carolus 9. Triſcalano morti ob res magicas addicto veniam hac lege dedit, vt conſortes criminis accuſaret, quorum (vt antè diximꝰ) infinitum numerũ indicauit. Quòd ſi hæc via non ſucceſſerit, Sagarum puellas opus eſt comprehendi. Etenim non raro compertum eſt illas à matribus informatas & in cõuentus fuiſſe perductas: itaq; tenella adhuc ętate facilè perſuaderi poterunt & promiſſione erigi impunitatis, quam ab ætate & matrum ſollicitatione ipſis iuſtũ ſit exorari: ſic homines, tempus, locum frequentatum conuentibus, & res quæ illic geruntur indicabũt. Hac via Boninus Caſtelli ruſſi præfectus reſciuit omnia quę geſta fuerant, ex puella adoleſcentula quam mater ſeduxerat: & apud Potezanos Lognianæ Sagæ (quarum anteà meminimus) puellæ operâ delatæ ſunt. Quòd ſi rem ex veritate corã

multis

multis dubitabunt proloqui, Iudicis officium eſt vt duos aut tres certos homines poſt aulæum ſtare iubeat, qui dicta auribus non ſcripto excipiant, vt decerptæ confeſſiones deinde mandentur ſcriptis. Sed quia res grauis Iudicibus illis futura eſt qui nunquam de Sagis cognouerint, qui eas non viderint, qui nunquam earum cauſam tenuerint: debet Iudex ſimulatque potuerit prima occaſione interrogare Sagam: quod ad omnia crimina eſt inprimis vtile, in hoc pernecesſarium. Hoc enim ſemper compertum eſt, ſentire Sagam cum primùm prehenſa fuerit ſe à Satana deſeri, velut attonitam animo conſternari, ac tum fateri vltrò quod nulla vis vnquã quæſtióne expreſſerit: ſin autem aliquandiu in vinculis ſinitur torpeſcere, non eſſe dubium quin eam Satanas informaturus ſit. Quamobrem initia duci oportet à rebus leuioribus atq; ridiculis, vt ſunt agyrmata, idq; ſine actuario, & diſſimulari cautè iudicij conſtituendi ſtudium (quod iſtis mulieribus allubeſcit maximè) deniq; ſenſim

ad quæſtionem prolabi de parentibus, an artem iſtam coluerint. Sic de matre Ioannæ Haruilleriæ diligenter inquirendum eſſe iudicaui, cuius hiſtoriam ſuprà explicauimus: & certo homine Verberium in natalem vicum illius miſſo, cõpertum eſt matrem ante annos 30. fuiſſe adiudicatam igni, filiam verò Ioannam adoleſcentulam ad flagra damnatam: Id enim eſt frequentiſſimum filias à matribus ſeduci, & dicari Satanæ, idque ſæpe cum primùm natæ ſunt. Sic Ioannæ Haruilleriæ filia, quæ effugit vt matrem prehenſam vidit, eiuſdem criminis poſteà comperta eſt: Barbaræ item Doreæ filiæ ſtatim effugerunt, cùm mater fuiſſet capta artium magicarum nomine, nulla accuſatione aut quæſtione preſſæ: Magus autem quidam familiaritatem cum Dorea colẽs, pòſt in iudicio dixit totum genus teneri iſto crimine. Secundum caput eſto de patria Sagæ, & annon ſolum verterit. De Sagis enim ferè comperies eas de loco in locum, de pago in pagum migrare, niſi bona certo in loco remo-

rentur ipſas: quod retectæ ſolent facere metuentes ab accuſatione. Cognoſcēda itaq; eſt occaſio cur ſedem mutauerint, & oculi ſtudiosè in vultum earum configendi (non enim gens iſta homines audent in os aſpicere) omnes deniq; actiones, geſtus, & ſermones in acta diligentiſſimè inſerendi. Exploratum autem illud eſt, nunquam lachrymari Sagas: præſumptio validiſſima, quia fœmina tempeſtiuè & intempeſtiuè lachrymas & ſuſpiria iaculatur. Paulus verò Grillandus & Sprangerus Quæſitores ſcribunt ſe ne à Saga quidem vnica potuiſſe lachrymas exprimere. Dicta quoq; variantia optimè animaduerti opus eſt, & per interualla eaſdem quæſtiones ſubinde proponi. Neceſſarium etiam videtur illud, vt de criminibus ſingulis, ſi fieri poteſt, vno tenore inquiratur, ne eas deinde Satanas à vero dicendo auocet. Optimè itaque Danæus in dialogo nunquam eſſe ferendum ſcribit vt Saga in vinculis ſit ſolitaria, quia ſermonem habet cum diabolo, qui aut à dicendo vero abducit eam, aut

à rebus confeſſis iubet diſcedere eamque ſemper non eſſe morituram pollicetur, vnde multa accedunt incommoda: fuerunt enim quę putantes ſe in carcere (vt extra carcerem fecerant) volaturas eſſe, ſibi ipſi ceruices diffregerunt. Ex D. Adamo Martino Procuratore Laoduni audiui Biebranam Sagam (quam adiudicauit & affici curauit morte) ſibi dixiſſe vt ad mortem damnata eſſet, & fore vt concremaretur viua: quod nemo prætérquã Satanas ipſi indixerat. Hoc enim Iudices maximè ſunt admirati, quòd eam ſtrangulationi primùm, deinde igni iudicio ipſorum addictam carnifex viuam concremauit, quia ſententiam ritè non potuerat exequi. Sunt etiam quas poſt hanc vitã Satanas fore beatas pollicetur, itaq; efficit vt nõ pœniteat ipſas, ſed in ſuo ſcelere obſtinatæ moriantur. Sunt quæ ſibi violentas manus afferunt: poſtquam dãnatæ ſunt, vt perſæpe accidit: ſunt quę res
...ſtione equuleóue confeſſas perne-
...lices in eas cogunt angu-
...nte defecti
...man-

cogantur carcere eas eximere. Sin autem inficietur is q sine tormento scelera confessus est, eum nihilominus oportet damnari, si confessionem præsumptiones aliæ indiciáq; adiuuerint. Sed quandoquidē aduersus inimicos scelera sua exercent Magi, diligenter peruestigandus est, an is qui occisus aut fascinatus præsumitur odium contra Sagam suspectam gesserit; singulaq; ex Saga capita inimicitiarum inquirenda sedulò. Prætereà vt ab accusatis aut suspectis Sagis exprimatur veritas, Iudices oportet commiserantium speciem induere, non ipsas dicere, sed diabolum autorem esse & compulisse vt necem hominibus quærerent, proinde ipsas videri innocentes. Quòd si nihil fateantur Magi, tum mutandæ vestes & pilus omnis radendus est: ita ad interrogationem veniendum: Sin probationis aliquid, aut violentæ præsumptiones habebuntur, adhibendus equuleus. Nam inter omneis conuenit Magis pharmaca taciturnitatis esse: & quamuis diabolus eos confirmet solus & animos

addat, iſti tamen amiſſo pharmaco quæſtionem à ſe ferri non poſſe putant, qua deſperatione plurimum ad dicendam veritatem ſine tormento adducuntur. Sic Inquiſitorem Cumanum legimus in Varniſerano agro finium Mediolanenſium, vnam & 40. Sagas an. M. CCCC. LXXXV. ad ignem damnauiſſe, quæ omnes ſine quæſtione fuerant confeſſæ abraſo pilo & mutatis veſtibus: quod olim Domitianus Imperator Apollonio Tyaneo Mago feciſſe apud Philoſtratum Lemnium legitur, eum nudari planè & abradi iubens: nam inquiſitor Sprangerus ait ſi Magus penes ſe ſilentij ſortem habuerit, eum ad tormenta nihil doloris experturum, nec veritatem confeſſurum vnquam. Huc pertinet quod Gregorius Turonenſis ſcribit Mummonem magnum præfectum prætorio (de quo antè diximus) in tortura verſantem iuſſiſſe nuntiari Childeberto Regi ſe omnis doloris expertem eſſe: tunc mandaſſe Regem vt diſtenderetur trochleis, & aculeis inter vngues pedum manuumq; poſitis

ta in diuersum traheretur vt defetiscerent ex labore carnifices, quod genus quæstionis omnium valentissimum apud Turcos obseruatur: Non enim disrumpuntur membra, sed nullo negotio ob dolores grauissimos citò extorquetur veritas. Paulus Grillandus in tractatu de quæstionibus q. 4. num. 14. & Hippolytus Marsilius scribunt sæpe sortem silentij in Magorum crinibus inuentam esse, qui alioqui in tormentis dormire, velut expertes omnis doloris videbantur: itaq; Paulus Grillandus, qui multos viderat, monitus est vt diceret, Domine labia mea aperies, &c. sic dolores sentiri & veritatem pronuntiari: quod ego quidem non essem facturus, nec rei veritatem perquisiturus carmine. Antequàm autem ad quæstionem veniatur, sic oportet agi tanquã si magnus instrumentorum numerus & funium præparetur & tortores serui instituantur, eaq; ratione Magos aliquantisper terrefacere. Expedit etiam si antequam reus introducatur in torturæ locum, subornetur aliquis

qui horribili exclamat voce tanquam si in tormento esset, tum reo dicatur hominem torqueri, & à cõsternato hac via exprimatur veritas. Iudicem videre memini tam atroce vtentem vultu & laqueum voce adeò terribili minitantem nisi proderetur veritas, vt reos grauissimè ita perculleret, animoque abiecto omnia fateri compelleret. Hæc ratio aduersus meticulosos, non autem præfractos vtilis futura est. Exploratores etiã versutos prudentesq; submitti opus est, qui se ex eadẽ causa contineri dicãt carcere ex qua Magus fuit comprehensus, vt veritatem hoc modo eruant: sin fateri abnuat, vtile erit persuaderi ipsum à socijs criminis accusatum esse, licet nihil tale fuerit cogitatũ: sic fortasse vlciscendi animo par pari referet. Hæc omnia licent diuino & humano iure: quicquid August. in lib. de mendacio & Aquinas sentiant ab octo mendacij generibus quę exponunt copiosè, † abstinendum esse. Has opiniones non amplectũtur Iudices: * & AEgypti quoq; obstetrices meretricemq; Rachabam legimus

† Cap omne genus &c. siquis ad te. dist. 22. q. 2. &c. quæritur eod.

* Can. vtilem. 22. q. 2.

gimus eo quod mentitæ essent mercedē à Deo accepisse. Nam contrà quidam ob enūtiatam veritatem digni sunt laqueo, vt si peruestiganti & sciscitanti grassatori indicabitur innocens. Quod autem Canonistæ negant Abrahamum vxori autorem fuisse mentiendi vt cædem ipsiús auerteret, sed tantùm hoc voluisse, vt reticeret verum, friuolæ excusationis est: mentiri enim (vt ait Nigidius Figulus) est contra mentem ire, & quisquis aliud dicit quàm cogitat hunc mentiri constat, quod fecit Abrahā, Isaac, Sara, & alij innumerabiles. Quas ob res fateamur istud necesse est, bonum esse, laudabile & necessarium, si ad seruandam hominis innocentis vitam mentiare, damnandum si veritatem dixeris vt gladio exponatur. Itaq; Plato & Xenophon magistratibus permiserunt vt ad Reipub. administrationem sic mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibētur. Sic ergo in iure faciendum, vt occultorum scelerum peruestigetur veritas. Ex omnibus autem sceleribus quæ in orbe terrarum

extant, nullum insignius esse aut detestabilius maleficio antè ostendimus. Dicamus ergo de probationibus ad euincenda hæc scelera necessarijs.

De probationibus ad euincendum crimen Magiæ necessariis. Cap. II.

PRobationum ex quibus legitimum est iudicia ferri, tres necessariæ planè dici & indubitatæ possunt: prima est veritas notorij & permanentis facti: secunda confessio eius voluntaria qui reus factus atq; peractus est: tertia certorum testium firmorumq; testimonium. Nam rumores publici, vi extorta confessio, præsumptiones iuris, & si qua sunt eiusmodi, sunt quidem hæ præsumptiones aliæ alijs grauiores, non indubitatæ probationes appellandæ. Ac veritas quidem notorij & permanentis facti omnium est euidentissima†, Nam est quidem notitia euidens facti, est notitia iuris, est etiam præsumptionis violentæ: sed euidens notitia permanentis facti solùm ac propriè omnium est valentissima, omneis totius

† Bald. in l. Deo nobis. de Episc. & cler. D. coll. 3. per cap.

totius orbis teſtes, & voluntarias reorum confeſſiones ſuperans. Verbi gratia, ſi teſtes quinquaginta exhibeantur Iudici, qui omnes vno ore pro teſtimonio dicant, facto illius qui accuſatur homicidij Petrum mortuum & faſcinatum eſſe, Petrus verò coram Iudice viuus & incolumis compareat: tum nullam teſtium teſtimoniorumq; habebit rationem Iudex, licet reus non infirmauerit eos, ſed eorum dicto ſeſe permiſerit: nam hi ex iure infirmantur, quod ius tenetur ſupplere Iudicis autoritas. Similiter plus valet hæc probatio quàm voluntaria ipſa accuſati hominis in iure confeſſio. Exemplum eſto ex Valerij Maximi lib. 8. ſeruus vltrò confeſſus hominem qui aberat à ſe fuiſſe interfectum, ſupplicio vltimo affectus eſt: ille verò poſteà domum redijt incolumis. Ideóque Piſo Conſul non leuem ſubijt permagnæ crudelitatis notam ſeueritatis militaris ſpecie. Nam cùm militem in caſtra ſine contubernali reuertentem vt cædis illius reum adiudicauiſſet morti, quamuis eum ſequi & mox

quod autẽ 27. q. & Inno. cap. propoſu. iſti, de probat.

mox venturum esse miles exponeret, Centurioni Proconsul mandat, vt eum damnatum necet. Cùm iam propè esset vt plecteretur morte, contubernalis aduenit incolumis. Tum Centurio à sententiæ executione supersedens vtrumq; militem sistit Proconsuli: hic autem indignè ferens quòd adeò temere hominem ad mortem damnasset, simul enecari iussit, & Centurionem eò quòd non paruisset, & damnatum militem quòd esset damnat⁹, & militem alterum quòd neci vtriusq; causam attulisset: ita ob vnius innocentiam tres viri damnati & trucidati sunt, vt narrat Seneca. Standum igitur est veritati permanentis facti quam videt, agnoscit, tangit, aut percipit vno è sensibus Iudex. *

In lib. de Ira.

* L. si irrupti. § ad officium. fini. regund. ff. Bal in l. 1. si aduers. l. ber. & in l. penult. fin. de per. tut. C.

Etenim hæc probatio nec edictis, nec sententia, nec consuetudine excluditur. †

† Bal. in l. contra negantem, ad l. Aqu. C. & rub. de prob. C Barbatia in c. euidentia, de accusat. excu. & in c. 1. de officio ordinarij, & cons. 7. lib. coll. 4. Alex. in l cum qui §. vlt. col. pen. de iureiur. & cōs. 116. fin. li. 1. & cons. 186. coll. 4. lib. 2. & cons. 137.

col.4.lib.4.& conf.63.col pen.li.4.Curt.Sen.in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiur.Carol. Ruinus consil. 138. lib.5.

Et quamuis nemo ad probationes afferendas admittatur postquàm commissa est iudicio publico inquisitio, huic tamen probationi locus est quæ facto permanente nititur, vt doctores aiunt. *

* Baldus in l.si quis testibus.ad fin.de testib. C.& ibidem Salicet.coll.vlt.de testib c. Rom.in repet. l. si verò. §. de viro. solu.matr. ff. Stephanus Bertrandi conf. 337. de arbitrijs col.9. Alex.conf.63.l. 3.Iason conf.31.coll.2.lib.1.

Quòd si edicto aut consuetudine vlla cauebitur ne qua admittatur exceptio, omnino tamen accipienda ac non repudianda est euidentis facti exceptio, vt ait glossa in l. 1. §. hoc interdictũ, verbo imperfectum, de tabul. exhib. ff. & Baldus in l. ex prædijs, de euictionibus C. Multo magis igitur in causis criminalibus, in quibus probationes nunquam excludũtur, semper accipietur euidentis facti probatio. Si ergo penes Sagam venena aut sortilegia fuerint deprehensa, si in conclaui aut cista illius, si limen effodiens stabuli, si venena submittens videbitur,

bitur, si ea submissa, si pecudes mortuæ comperientur, factum in hac causa euidens & permanens dici potest: Item si ea quæ Saga dicitur reperitur instructa bufonibus, hostijs, membris humanis, imaginibus cereis quæ acubus transfixæ sint, ea in hoc crimine facta sunt permanentia: Si deprehendatur Saga suspectaúe sortilegij infantem occidens (vt quędam non furiosa Saga die 2. Februar. M. D. LXXVII. Coparis duas puellas iugulans fuit deprehensa) hoc factum dici potest euidens ad conuincendam Sagam cum furore vacet, quamuis non fateatur (quod illa fecit) se eò furoris à Diabolo perductam esse: nihil enim Sagæ tam habent in more quàm infantum cędes. Illi fuit Catharinæ Areæ nomen. Si audietur Saga inimico incolumi minitans, si tangens animaduerteretur, & ille repentè mortuus concidat, aut afficiatur elephantiasi, membrorum distortione, apoplexia, subitóue morbo, vt compluribus exemplis antè ostendimus, euidens factum est & permanens, quando rumor

de

de arte illius in vulgus manauerit. Si Iudex ſortem faſcinumque per Sagam diabolo voce clara ſupplicantem viderit eximi, factum euidens & notorium eſt: quod ſi Iudice præſente geſtum eſt, is ſine alia quæſtione ad condemnationem mortis tenetur procedere: ſin eo abſente, ſed coram teſtibus, recognitis ille teſtimonijs debet cum inficiante Saga teſtes committere. Si inſtrumentum obligationis mutuiq; inter Magum & diabolum pacti ab eo ſubſignatũ reperiatur in ſcrimnio eius (vt antè annotauimus) factum eſt permanens, cùm manum ſuam agnoſcit Magus. Hæc ergo euidentiſſima eſt firmiſſimaq; probatio, quæ veritatem ἐκ τῶν αἰσθητῶν perquiſitam oculis exhibet. †

† L. ſi irruptione. §. ad officium. fin. regund. ff. Bald. in l. ſi quis teſtibus, de teſtib. C. & in l. 1. ſi aduer. lib. Azo in ſumma ad l. Aquil. C. Alex. in l. eum qui. § vlt. col. penult. de iureiur. & conſil. 116. lib. 1. & conſ. 186. lib. 2. & conſ. 35. l. 4. & conſ. 39. lib. 9. Carolus Ruinus conſ. 138. lib. 5.

Illud etiam euidens facti exemplum afferri poteſt, ſi cum diabolo Saga ſermo-

nem

nem habet, & ille quamuis non cernatur respondeat, non enim auditus incertior visu, sed longè certior est, ac eo quidem certior quòd minus auditus fallitur, visus frequentissimè. Euidens quoque factum est, si cubili domoque Saga momento aberit foribus occlusis, quæ vesperi incubuerat lecto suo, ac posteà in idem cubile reuertatur, cuius rei satis multa exempla suprà congessimus. In omnibus istis factis euidentibus & consimilibus quæ sunt Iudici exposita, Iudex pro varietate facti iudicium ferre condemnationis potest (vt posteà demonstrabimus) quamuis omnia infitiante Saga: quanto magis si cum euidente facto confessio Magi concurrerit? eoque amplius si testimonia ἀπαράτρεπτα habebuntur? Euidens item certáq; probatio est, si Magis oculos fascinat incantátue carmine: quod lex Dei verbis expressis
Exod. 22. notauit dicens, quæ præstigias oculis fecerit plectatur morte, & vtens propria voce *Mecaspha*. Hāc enim probationem lege definit Deus tanquam certissimam,

qua

qua pacti cum Satana expreſſi Magus abundè conuinci poſſit. Ac proinde ſi quis homines, pecora, fruges incantauerit, in aerem aſcenderit, cani ſermonem indiderit, exectis membris ſanguinem eiecerit eademq́; denuò adunauerit, euidens probatio eſt. Secūdus claræ & certæ probationis modus eſt, ſi complures teſtes ἀξιόπιστοι res quidem αἰσθητὰς ex ſenſibus, quæ verò in ſenſus non cadunt ex certis argumentationibus rationibusq́ue pro teſtimonio dixerint. Notorij enim facti euidentem oportet Iudicibus alijsq́; pręſentibus apparere, neq; Iudici aut alijs ſolùm eā apparere ſatis eſt: * probatio aūt ἀπαραιτήτων teſtium in tranſeuntibus actionibus, ex facto permanente notoria non eſt. Exempli cauſa, ſi teſtes dixerint Sagam à ſe fuiſſe viſam vnū pluráve Necromantiæ acta committentem, aut inuocantem Satanam, aut ratione occulta diſcedentem & redeuntem foribus obditis, hę tranſeuntes ſunt actiones quibus haud ſæpe Iudices poſſunt adſiſtere. Eo autem firmior probatio futura eſt, ſi

* L. referi. pro. §. ſi quis accuſatorem. de munerib. & honor. ff.

testes actiones complures testificati, de tempore, loco, hominibus, & alijs circumstantijs consenserint, qui Doctoribus Contestes † appellātur: firmior etiam, si coram iudice & alijs diabolum Saga inuocauerit, quæ notoria est probatio facti & validissima vt ad condemnationem procedatur: harum verò omnium probatio est certissima, si cum accusatæ confessione sermoni testiū cōuenerit. *

†Bald. in l. super. col. 5 de bono. posse. Inno. c. qualiter, de accus. Decius in l. quę extrinsecus de verborum oblig. Alex. cons. 47. lib. 2. n. 6.

* Cornæus cons. 149. lib. 2. 2 q. 1. cap. prohibentur. cap. peruenit. cap. consuluit. cap. cum speciali. de appel. l. qui sententiam. de pœnis C.

Quamquam nihilominus certa est probatio hęc, si eas res quas antè diximus aut consimiles alias Saga infitiabitur. Non enim satis futurum esset, si testes complures dicerent post aliquod tempus quàm rea inimico interminata fuerat eum morbo correptum esse: hæc demum foret præsumptio iuuandis probationibus, quandoquidem siquis illicò mortuus conciderit postquam à Saga minis tactúve exceptus est, Iudices Sagam damnare dubitant, nisi qua alia probatio, pręsumptio,

ſumptio, aut confeſſio acceſſerit. Equidem in hoc caſu ad alias corporales pœnas damnare auſim, ad mortem minimè: nam communi omnium populorum conſenſu receptum eſt prout fuerint probationes ita grauari aut leuari pœnas oportere, & antiquatam eſſe maiorum formam reum abſoluentium, niſi clara planè integráque extaret probatio. † Sed de pœnis poſteà dicturi ſumus. Quod autem complures teſtes ἀξιοπίστους dixi, Lex duos minimùm poſtulat. * Certè in tam deteſtandis rebus, & quæ noctu in antris & locis abditis perpetrantur, iniquè magnum teſtium numerum deſyderaueris. Quid ergo ſi tres teſtes tria diuerſa facta pro teſtimonio dixerint? puta ſi hic dixerit ſe vidiſſe Magum ſub limen ianuæ aut in compito fodientem (nam in hæc ferè loca iaciuntur ſortes) deinde homines aut pecora moriantur, alter quemdam à Mago eodem tactum ſubitò morte oppreſſum eſſe, tertius vicinum elãguiſſe, ex quo idem fuerat cõminatus. Ego tres iſtos ἀξιοπίστους

† L. qui accuſare. de accuſ. C. l. ſi autem. de probat. ff.

* L. vbi numerus. de teſtib. ff.

teſtes adiuncta aliqua præſumptione alia ſatis eſſe iudico ad ferendam mortis ſententiam: nec etſi horum ſingularia ſunt de ſingulis factis teſtimonia, vniuersè tamen in ſortilegij crimine conſentiunt: inter Doctores autem conuenit † probationem iſtam ſufficere in occultis criminibus, vt ſunt concuſſio, graſſatio, fœnus, adulterium, adeoq; ſortilegia, & alia crimina, quæ ſemper quoad eius fieri poteſt clanculum perpetrantur,

† Accurſ. in l. ob carmen. §. vlt. de teſt. Specula. de inquiſitio. §. 1. Iacob. Butrigarius in l. Arriani. de hære. C. Baldus in l. actor. de probat. C. & in l. 1. de teſtam. Doct. in l. inter pares. de re iudic. ff. Alex. lib. 7. conſ. 13. num. 24. & conſ. 72. li. 19. in l. de pupillo. § ſi quis ipſi. de ope. no. nun. q 8. Alex. in d. §. ſi quis ipſi. n. 22. & Iaſ. n. 10. & Bart. in l. ſi quis ex argentarijs, §. an verò. num. 3. de eden. & ibi Iaſ. ſub §. prætor. n. 18. Alex. conſ. 89. viſa, per totum lib. 2. Dec. conſ. 577. viſo. nu. 12. Soci. conſ. 32. Hippol. conſ. 61. poſt reditũ. nu. 31.

Quòd ſi in hoc genere ad probandum fœnus, concuſſionem, aut adulterium tres teſtes dicuntur ſufficere, quanto æquius eſt ijs haberi ſatis ad probandum ſcelus turpiſſimum, & omnium quę excogitari vnquam potuerint criminum occul-

ccultiſſimum? Neque hæc ſolùm pro-
atio ſufficit ex Doctorum omnium cõ-
nſu, verum etiam Bartolus amplius aſ-
rit: nam in criminibus adeò abſtruſis
ræſumptionem & coniecturalem pro-
ationem iudicat ſufficere, quam in ſen-
ntiam alij quoq; deſcenderunt. Atque
oc quidem ad iudicium mortis feren-
um non eſſet ſatis, ſed ad quaslibet alias
œnas excepta morte irrogandas ſuffi-
eret. In hac opinione ſunt non modò
ris ciuilis Doctores, ſed etiam Canoni-
i, & ipſe Innocentius quartus iuris inter
apas conſultiſſimus. * Huius autem
ntentiæ manifeſta eſt ratio, quia de v-
iuerſo capite & generali crimine inter
eſtes omnino conuenit: quod itaq; in
ac cauſa ſingulare eſt alterum ab altero
on euertitur, nec obeſt alterum alteri,
ed probationem adiuuat & firmiorem
acit. Hoc probationis genus ſingulari-
atem adminiculatiuam vocauit Bal-
us, † plurimùm differentem à ſingula-
itate contradictoria & ſibi ipſi repugnã-
e quam obſtatiuam nominat, cùm vi-

* Inno. in c. qualiter. de accuſa. Immo. in c. cùm oporteat. de accuſationibus.

delicet testis vnus probationem euerti[t]
alterius loco, tempore, similibúsve cir-
cumstantijs ab eo dissidens: tum enim
probatio est insufficiẽs, maximè vbi vit[æ]
pœnaúe corporalis agitur, quo in gener[e]
firmior probatio opus est quàm in causi[s]
ciuilibus.

† Bal. rubric. de controu. inuestitura. de vsibus feud. & in authen. rogati C. de testibus & in l. de quibus. col. antepen. Curt. in tractat. de test. conclu. 46.

Quamobrem in causis criminalibus iu[s]-
iurandum non admittitur, quo tame[n]
in ciuilibus suppletur probatio minori-
busq; litibus: & consimiliter repudiatu[r]
conuentio qua se testis vnius dicto per-
mittit reus, quoties de honore aut vit[a]
iudicium oportet fieri, quod in ciuili ta-
men controuersia ex partium consen[su]
frequentatur. *

* Bar. in l. Theopompus de dote præleg. fin. Roma. & Alex. in l. 1. §. vlt. de verbo. obl. Bald. in l. iudices. de sentent. & interlo. C. Felin. in c. veniens. de testibus Ias. in l. iureiurandum, princip. de iureiur. ff.

Cùm itaq; imperfecta vna probatio di-
citur cum altera imperfecta coniung[i]
non

non posse, † id de probationibus, testi-
bus, præsumptionibus, aut criminibus,
differentibus intelligatur necesse est: ve-
luti si testis vnus de homicidio, alter de
adulterio, tertius de furto dixerit, hæc
hominem quidem scelerosum esse pro-
bant, adulterum verò, homicidam, aut
furem non ita probant vt corporalem
pœnam ex eis imperes.

† Panor. in c. penul. de prob. Alex. cons. 94. l. 7. n. 3. Doct. in c. vlt. de succes. ab intest.

Nam neque lex Dei testimonium vnius
testis esse voluit vt iudicio condemnetur Deut. 17.
reus, neq; ciuilia iura ex ea pecuniariam
condemnationem vel minimam fieri
permittunt. Hac in re Doctores omnes †L. vbi numerus. de testib. Dd.
tam ciuilis iuris quàm Canonici consen-
tiunt, quacunque dignitate, sanctimo- * Ioannes
nia, & existimatione testis ille fuerit. † Et Andr. in
quamuis Ioannes Andreas & Doctor A- addit. ad
lexander putauerint bonum testem & Spec. tit.
ἀξιόπιστον satis esse vt ad quæstionem rapia- de præsum. §.
tur reus, * nemo tamen illis suffragatus species vel
est, idq; Rex Lodouicus 12. expresso edi- su violenta. Alex.
cto in hoc regno fieri vetuit. Satis qui- cons. 77. li. 1. num. 1.

dem futurum illud est vt in omnibus aliis criminibus reo exhibeatur quæstio, aut si qua præsumptio ad testem fide dignum accesserit, vt applicetur in ijs causis quarum pœna capite aut corpore luenda est: In hoc autem horrendo & tam abstruso crimine, opinionem Alexandri & Ioannis Andreæ sequendam censeo, vt ad quæstionem rapiatur reus sufficere vnius testimonium viri boni fide digni, cui nulla mali suspicio hæreat, quod testimonium nitatur aut ratione certa aut sensibus. Viri boni appellatione non eos solùm accipio aduersus quos nihil adduci possit, & qui à Doctoribus omni exceptione maiores appellantur, sed eos etiam qui nullius infamiæ fuerunt damnati: † non autem eos qui ex homicidij, incestus, adulterij causa infirmati fuerint, aut aliorum criminum cōperti quæ infamia ex facto appellatur. Verumtamen horum testimonium aliis coniunctum non est inutile, * prout in hoc regno obseruatur: omissa istius infamiæ ex facto ratione, itemq; Cano-

† ex l. infamem de pub. iudi. ff.

* l. Lucius. de ijs qui not. infá. ff.

num qui hanc infirmandorum testium viam iniri iubent: † quod certè non oportet fieri. Nam si exceptiones contra indemnatos testes à reis adductæ admitterentur, opus esset cognosci de singulis testibus in obiectis causis, itaq; improbi elaberentur, & viri boni persæpe calumnias subituri essent. Quinetiam quamuis sit compertus testis, conuict⁹ & damnatus non verbalis iniuriæ quæ ex Canonico iure * (quod in hac causa obseruatur) non affert infamiam, sed publici criminis infamiam importantis: vtut ex lege infamis habeat, † damnatus tamen & infamis testis ad testimonium dicendum admittitur, si est prouocatio, neque pendente iudicio (ait lex) * ac non confirmato eam ob causam refelli potest. Verumtamen reum non debet Iudex quæstioni subijcere ob testimonium viri infamis ex facto, licet non condemnati in iure, nisi hic testis aut alijs testibus aut præsumptionibus violentis adiuuetur: alioquin vltimam de teste reiecto sententiam opus est expectari. †

† Glos. & Pan. in c. sup. eod. I. de testib. Felin, ibid.

* c. cum te. de senten. & reiud.

† l. 1. de ijs qui not. infam.

* l. furti. de ijs qui not. infam. ff.

† Iacob. Butrig. Bar. & Cuneus in l. furti de ijs qui not. infam. vult valere testimonium etiam si sententia confirmata sit, quia non debet negligentia accusantis obesse procedenti.

Quandoquidem si quis dixerit à Iureconsulto testimonium mulieris quæ accusata fuerit adulterij quamuis absolutę, damnari: Puto notam obesse, ait Iurecons. idq́; de mulieribus, quibus semper minus quàm viris creditur. † Itaque ex Venetiarum legibus anno 1524. latis & ex totius Orientis iure binæ mulieres vnius viri, & quaternæ duorum æquant testimonium, & Rom. legibus ad rem testamentariam aut corporalem obligationem mulierem non licet adhiberi testem. * Quinetiam ex iure Canonico mulieres in causis criminalibus testari non possunt, ob imbecillitatem & fragilitatem sexus. † At cùm Iurecoss. & Imperatores animaduerterēt maxima quæque scelera impune abitura nisi his testimonijs daretur locus, sapientissimè prospexerunt vt de crimine omnes homines testimonium ferre possint, * idq́; ratione euidentissima: nam in legitimis quidem

† L palā. §. quæ. de rit. nupt. ff.

* L. qui testamento. §. mulier. de testament. ff.

† c. foras. de ver. signif. & can. mulier. 32. q. 5.

* L. ex eo. de testam. ff. Nouel. Leonis Philoso-phi 48.

quidem actionibus quos velimus testes promptum est adhibere, in criminalibus verò quoscunq; possumus. Quamobrem tum in hoc regno, tum in optima quaq; Repub. in hoc argumento negliguntur Canones, & ius ciuile obtinet. In hac certè causa opus est mulieribus haberi fidem, quamuis sint infames ex facto, vt loquuntur Doctores nostri, aut etiam ignominiosæ (vt Iureconsl. & Latini autores aiunt †) cuiusmodi mulier impudica est.

† Festus & Nonius ex Cicero. li. 4. de Repu. l. infam. §. quæ. de ritu nupt. ff. l. cognitionum. de varijs & extra. cog. ff.

Iurecoss. enim mulierum adhibent testimonium, ne impunita maneant crimina, quæ ratio (ait Iureconsl.) maxima est & consideratione digna.* Ex hac igitur adeoque grauiore causa homines ex facto & iure infames ad testimonium contra Magos dicendum oportet adhiberi, modò plures cum indicijs concurrerint: alioqui nulla spes est execrandam istam impietatem pœnas luituram vnquam.

* L. ita vulner. ad l. Aquil. ff.

† Doct. in c. qu. de te, stib. Bar- tri. Panor. Felin. ibi. Aretin. cõ. 61. Glossa in l. vlt. de accus. C.

* in consil. 24. & se- quitur Gramma- tic. con. n. 15. & 16.

Omnibus autem notum est † & à iudicibus optimè obseruatum, ex alijs grassationis eiusdem cædísve conreis probationem in alios peti, cum non aliter põt facti inuestigari veritas: neq; solùm in alios qui grassationem similẽ perpetrauerint, vt Petr. Anca. definit, * sed etiam cõtra reos eiusdem criminis cuius testis cõuict⁹ est, maximè si testis in seipsũ dixerit. Ita memini cũ D. Gele⁹ Quæsitoris rerũ capitalium vices Lutetiæ agens, de sententia Presidialium Iudicum in Castello Parisiensi (id carceri nomen est) tres grassatores accusatos & ex sua confessione deprædationum cædiumq; multarum cõuictos damnauisset, quartum ab eis accusatum esse qui ne ad tormẽtum quidem voluit quicquam agnoscere, nihilomin⁹ tamen ob præsumptiones certas & cõreorum testimonia fuisse damnatum, affectum morte, & rotæ impositum: & quãuis (vt pleriq; faciunt) palàm exponeret se morti immerẽtem tradi & blasphemo ore nomẽ Dei assumeret, vt suum honorem apud homines tueretur, confessario

tamen

tamen suo declarauisse tam reum se esse quàm alij fuerint, sed ne indicaret cuiq̃ rogauisse: confessariũ verò à iudice posteà accitum rem totam explicasse. Pessim⁹ est mos ille Germaniæ, reum nisi confessum non multari morte, vt mille testibus peractus sit reus: etsi tam violentæ & sæuæ quæstioni deditur, vt membris captus langueat toto vitæ spatio. Quemadmodum autem his probationib⁹ locus est in exceptis solùm ac non alijs criminibus, vt Doctoribus placet † (qui ne consortes quidem criminis testes cum præsumptione in alijs satis esse putant vt quæstioni dedatur reus) ita necesse est vt in exceptis criminibus (puta veneni, sortilegij, læsę maiestatis, & grassationis*) testimonium ab affinibus eiusdem criminis audiatur & sufficienter probare iudicetur, nisi peremptoria sit exceptio, veluti si eius quem fuisse accusat maleficij participem capitalis est inimicus qui dicit testimonium.

† gl. & Doct. in l. fin. de accus. C. & cap. de confes. l. quoniam liberi. de testib. C. l. 1. §. diuus de quæst. Doct. in c. sunt c. veniens. ca. personas. de testi. Spec. tit. de teste. §. 1. ver. item quod est So.

Cynus,

Cynus, Petr. Salic. in l. fi de accusat. Alex. cons. 89. li. 4. & cons. 169. lib. 2. & cons. 128. lib. 4. Marsil. in practica crim. §. diligenter. num. 59. in sing. 209 Decius cons. 130. 175. 189.

* Glos. in l. fi. de accus. C. & in tit. de malefi. C. l. parentes. de testib. C.

Sed ne illud quidem animaduerti opus est, sitne pater aut filius qui pro testimonio dicit. Nam in his quidem testimonium alterius contra alterum Lex iubet excludi ad sanguinis reuerentiam, dum alia aguntur crimina, licet testes non extarent alij: hoc verò singulare est, itaque filiæ contra matrem est audiendum testimonium in hoc maleficio, cùm ex infinitis iudicijs omnino constet filiam à Saga matre in perditionem abripi sæpissime. Boninus Præfectus Castelli russi vnam ex triennio viuam cremari iussit quæ filiam in cœtus deduxerat, cuius filiæ opera (vt antè diximus) omnia retecta sunt. Lognianæ item Sagæ in Potezanis per filiam quam mater eodem duxerat fuerunt accusatæ. Quòd si patri & filio in læsæ maiestatis crimine testari licet atq; inter se accusare, † si præmium

† Doct. in d. l. parentes. & in l. quisquis. ad l. Iul. maiest. C.

ei le-

ei legibus decernitur qui parentem aggressum salutem patriæ occiderit (prout omnes constituisse lex ait*) quare non admitterentur dicturi testimonium alter in alterum in læsæ maiestatis diuinæ crimine, & in eo scelere quod longo interuallo cætera omnia superat? Quapropter in tam horrendo crimine nihil necesse est religiosè hærere quemquam regulis procedendi, aut refellendorum recipiendorúmve testium ordinarijs.† Verum vt religiosæ mentes in hoc iudiciorum genere confirmentur, in Exodo habemus insigne exemplum,* vbi Moses aureum vitulum à populo factum videns, Qui stant à Domino, inquit, accedant ad me, deinde accedentibus Leuitis imperauit vt arma inducerent, & singuli occiderent fratrem ac proximum suum qui se in idololatriam & cultum vituli abiecisset: cùmque illi ad tria hominum millia occidissent, Moses dixit ipsos manum suam Deo consecrauisse, vt benedictionem eius acciperent. Deus itaq; elegit eos quibus ius traderet

*l. minime de religios. ff.

†L. 3. §. lege. de test.

*Exod. 32.

deret primogenitorum, & prærogatiuam hanc, vt in perpetuum ſtarent coram Deo, populoq; ius dicerent. Ex quibus apparet quantopere diſpliceat Deo idololatria, qui ad vlciſcendam iniuriam ſibi factam noluerit rationem vllam ſanguinis haberi & neceſſitudinis: quãuis non alio conſilio (ſicut in textu legimus) feciſſet populus quam vt Deum qui eduxerat ipſos ex AEgypto adoraret, & aureum vitulum contra interdictum eius ad honorem ei habendum conflauiſſet. Quanto igitur magis odit Deus diabolum adorari? Nihil ergo attinet inſiſti vijs ordinarijs, quæ filij in patrem teſtimonium, aut patris in filium audiri vetant, cum ab hoc crimine cætera omnia ſuperentur. Ex iure autem certum eſt † ſicubi aut periculum inſtat aut vrget neceſſitas, aut res ſe offert exorbitãs, tum regulis iuris conſtringi non oportere, ſed potiùs legitimè ex iure agi ſi ordo iuris omittatur, cap. tua nos, & cap. veſtra, de cohabitation. clericorum. Itaque teſtis qui non citatus ſeſe obtulerit, vt

contra

contra Magum dicat testimonium audiri debet, licet alijs in causis admitti non sit legitimum.

† Alex. & Ias. in l. de pupillo. §. si quis riuos, de oper. no. nunc. & in l. 1. & ibi. Decius, de offici. eius cui. ff. & cap. pro necessitate. 1. q. & ca. cum cessante de appellat. & in l. quæ propter. de reg. iur. textus in l. casus & ibi Bal. & Salicet. in l. notabili. C. de testam. vbi propter necessitatem dispositio iuris suspenditur. l. filio. § hi autem. de iniust. rupt. ff. Ang. in l. nemo carcerem. de exacto. tribut. C.

Hic verò solam obiectionem semper excipimus odij capitalis, quod aliunde quã à sortilegiorum causa processerit. (Quis enim vir bonus inimicos Dei & humani generis non prosequatur odio iustissimo?) quia priuatæ & singulares inimicitiæ alia ex causa susceptæ hominem stimulare possent vt calumniam innocenti obtruderet. Quamuis etiam alijs in causis testis conuinci periurij eoq; refelli possit ac debeat, * in hoc tamen crimine cum alijs dicturus admittitur, nisi odio capitali prosequatur reum.

* Bar. in l. post legatum. §. his. de ijs quib. vt indig. Alex. con. 72. l. 2. Bal. in l. 3. de testib. & in auth. si dicatur eo. C. & ibi Salic. Innoc. in c. cùm Ioannes. de re iudic. Panorm. & Felin. in ca. quoties. de testi b.

Imò

Imò cum aduocatus & Procurator ex iure nec poſſint nec debeant cogi vt in clientium ſuorum cauſa teſtimonium dicant, † eos tamen in iſto crimine oportet cogi. *

† c. teſtimoniū de teſtib. c. ſi ſacras. diſt. 90. Bal. & Salicet. in l. ſi ex falſis. de tranſactio.

* Ex l. mandatis. de teſtib. ff. c. Romana. eo. & ita iudicatum areſto Pariſiorum. 1386.

Hos tamen poſtulante aduerſario cogi poſſe cùm in ciuilibus cauſis tum in criminalibus vt de clientium ſuorum cauſa teſtimonium dicant, permulti ſentiunt. Quinetiam licet à conreis in criminibus alijs probatio neceſſaria erui non poſſit, † Magi tamen conrei ſocios eiuſdem criminis accuſantes aut dicentes in eos teſtimonium, maximè verò ſi plures fuerint, probationem ſatis firmā afferunt ex qua damnentur rei.

† Bart. in l. deferre. §. idem. de iur. fiſci. iudicatum Gratianopoli 1454. ca. vlt. de teſti. Bald. in l quoniam liberi. eo. C. & gl. in c. 1. in verbo ad teſtimo. Alex. conſ. 120. li. 7. nu. 3. & conſ. 69. lib. 2. & conſ. 89. li. 3. nu. 10. Soc. con. 95. coll. 1. li. 3. textus l. vlt. de accuſat. C. Bar. in l. 1. §. ſi ſeruum. de quæſtion. Alex. conſ. 160. lib. 3. n. 8.

Nemo enim eſt qui neſciat nō alios quā

Magos

Magos testari posse vt illi cætibus quos adeunt de nocte interfuerint. Itaque Germaniæ Iudices apud Sprangerum legimus ex consortium testimonio ad cōdemnationem reorum, licet obfirmatè infitientur accusati, procedere. Idem scribit Paulus Grillandus de Iudicibus Italiæ: idem omni tempore in hoc regno factitarunt nostri ad miserum illud vsq; tempus quo data est opera vt quorumdam infamia tegeretur qui huius nefarij sceleris tenebantur. Neq; obstat illud, quòd nemo ad proferendam & reuelandam suam turpitudinem admittitur: * hoc enim de ijs oportet accipi qui emolumentum suum ex eo captant, non autem de ijs qui contra suum emolumentum veniunt, cùm alij ab alijs accusantur. Quamquam facti potius est quàm iuris quæstio quicquid est in causa testium vel dici de ea potest, quam fidem ipsis haberi oporteat, & quæ probationes sufficiant aut non sufficiant. Quam in sententiam notari oportet illud Callistrati. † *Quæ argumenta probandæ cuique rei* *Suffi-*

* l. cùm profitearis. de reuo. don. C. & l si creditoribus de seruo pign. C.

† l. 3. § quæ de testib. ff.

sufficiant, nullo certo modo satis definiri potest. & paulo pòst: *Aliâs numerum testium, aliâs dignitas & atrocitas, aliâs veluti consentiens fama confirmat rei de qua quæritur fidem.* Ac propterea dicebat Adrianus Cæsar credendum esse testibus, non testimonijs: Iudex enim exercitatus in suo munere, prudens & consyderatus de testimonio iudicium faciet conspecto teste ex vultu, constitutione, & circumstantijs alijs innumeris. Illud verò ante omnia obseruandum, non perinde cognosci de sortilegij crimine atque de alijs, sed aliam viam extra ordinem teneri oportere ob eas causas quas modò explicauimus. Hactenus de primo & secundo probationis euidentis genere: iam de tertio, quam confessionem diximus esse, videamus.

De voluntaria & coacta Magorum confessione. *Cap. III.*

PErsæpe Iudices in Sagarum confessionibus animi penderunt, dubitaueruntq; iudicium facere commoti miraculis

raculis quæ fatentur illæ: eò quòd alij quæcunq; ab ipsis dicuntur statuunt esse fabulas, alij metuunt vt isti homines acti desperatione nihil procurēt quàm mortem, vt malorum suorum exitum. Volenti autem mori, ait lex, non est habenda fides.† Sic memini me apud Tertullianum legere, cùm ostiarius quidam Proconsulis Africæ in prætorio clara voce rogauisset an illic Christiani essent quos pœnis de more afficeret, plurimos illicò sublata manu dixisse ex eo numero se esse, vt oppetentes mortem martyrium reportarent: Proconsulem verò eos ad mortem paratos animaduertentem sic loquutum esse, Ite proijcite vos in mare quod ante vos est, è montibus domibusq; vos date præcipites, aut arboribus vosipsos suspendite: quærite qui vos cōdemnet. Iulianum quoq; Cæsarem, cùm fœminam Christianam iuuenem videret cum puero mammæ admoto procurrere ad suppliciū martyrij cōsequendum, vetuisse ne Christiani plecterentur morte: non vt fœminam festinantem

† l. absentem. de pœnis, l. 2. cum glos. de ijs qui ante sent. mort. sibi consci.

ad mactationem seruaret, sed quia illos post mortem ab alijs Christianis in Deorum numerum referri criminabatur. Sunt alij ex Magis qui mortem expetunt non quod honorem sperent, sed quia desperant summoq; dolore cruciantur: atque hi non sunt audiendi, vtcunque eos excuset Lex, & Plato honestum iudicet τὸ ἐξάγειν ἑαυτὸν & spiritum antequàm extrudatur emittere. Sprangerus autem Sagas se vidisse narrat quæ scelera sua cōfessæ vltrò orabant iudices vt se morte plecterent, alioqui se sibi ipsis conscituras mortem, quia se à diabolo nisi parérent vexari confirmabant. Qua in specie legi dicenti, in confitentem nullæ sunt partes iudicantis, * &c. locus esse non potest, nec tenetur Iudex istorum hominum voluntati obsequi. Nam opinio est Sagam quam vexat diabolus resipuisse & in via salutis esse: eam itaq; oportet in carcere contineri, institui, & modicis pœnis salutaribusq; corrigi: sin percipiatur nihil ad resipiscentiam, tum de condemnatione agere, quãuis se Saga morte

* l. 1. de cōfessis.

roget

roget affici. Quæ autem confessæ resipuerunt antequàm accusarentur, de ijs Iudex non cogniturus est, nisi euidentia sint quæ fatebitur homicidia, modò res sine fraude fiat, nec ea quam pœnitet facti accusationem à se effugi non posse prospexerit: vt Magdalena Crucia Cordubensis Abbatissa (cuius antè meminimus) cùm se infamem esse plurimumque suspectam animaduerteret, seipsam consortij cum Satana triginta annis habiti accusauit. Est autem duplex confessio, vna voluntaria, coacta altera, siue in iure, siue extra ius facta sit. Ac confessio quidem extra ius aut coram pluribus fit, aut coram vnico, amico, necessario, inimico, aut confessario. Has circumstantias singulas oportet obseruari, nõ quòd plus in iudicio quàm extra iudicium vera sit veritas, aut plus coram populo quã confessario: contrà enim pleriq; palàm in ijs rebus fucum faciunt pudore aut metu quas confitentur clamculum, vt prædones sępe videmus quod nunquam in iure dicturi fuerint, id confessarijs exponere.

 ponere.

ponere. Verùmtamen non eſt tanti probatio ex confeſſione extra iudicium facta quàm ex iudiciali, neque ex violenta quàm ex voluntaria, & inter voluntarias confeſſiones plus illa poteſt quæ antè fit quàm rogetur reus: nam interdum Iudex reum circumuenit, interdum verò inſtituit & adornat eum, vt cùm adoleſcentem accuſatum parricidij Auguſtus interrogauit his verbis, Certè non occidiſti patrem: interdum facta duo triáue confundit Iudex, è quibus vnum verum, cætera falſa ſunt. Qua in ſpecie Iuriſcoſſ. certant ad factáne ſingula protendi confeſſio aut negatio debeat, prout quidam ex eis ſentiunt.† Certum quidem eſt (vt agamus Dialecticè) cùm facta ſingula per diſiunctionem, puta *aut*, &c. enuntiantur, ſi vna pars vera eſt, licet falſæ ſint reliquæ, totum enuntiatum eſſe verum: cùm verò per copulam &, ex vno falſo totum falſum eſſe. Cùm autem ij qui iuri dicundo præſunt, in templo æquitatis & veritatis verſentur, hominem de factis pluribus ſibi cognitis interroga-

† Ioan. An. ad Speculat. tit. de litis conteſtat. parte 2.

tum

tum oportet alia ab alijs diuidere, & prout veritatem ipse tenuerit hæc confiteri, negare illa. Atque hæc Bartoli * & Panormitani † sententia Aresto Imperialis Cameræ confirmata * contra Comitissam Orientalis Frisiæ, quod Minsingerus Senator refert. † Prudentis verò & periti in sua functione est Iudicis, vt facta interrogando diuidat. Neque accipienda est eorum opinio, * qui Iudicem facta ex accusatoris postulatione habentem cognita putant adijcere posse, ita confessionem exceptum iri vt si extra iudicium fieret: id enim abhorret à ratione, cùm interrogationes acta sint iudiciaria, † ideoque extet titulus de interrogationibus in iure faciendis. Ipsa etenim partis confessio sine interrogatione facta coram Iudice etsi articulis factorum non comprehenditur, validior tamen est (ait Lex *) quàm si interrogatus respondisset: in causis verò criminalibus, ac in primis sortilegij ordinariam accusationum teneri non oportet viam, quin potius Iudex quibuscunque modis

* in l. 1. §. si stipulanti. de verb obligat. ff.
† Panor. in c. 1. de plu. pet.
* lib. 2. ca. 55 á 1554. octob. 27.
† l. qui iurasse. § pe. de iureiur. & c. ad hoc de testib.
* Inno in. c. cū Bert. de re iudi. Alex. in l. cui. de iurisdict. ff.
† l. si fine. §. 1. de interrogat. act. ff. c. quoniam contra de probationibus.
* l. ordo. de publ. iudic. ff.

potuerit veritatem debet exprimere. Rei autem accusati responsio aut certa, aut incerta est: quæcunq; certa est, ea aut affirmatur, aut negatur, aut deniq; accusatus quid illud rei sit se nescire dicit. Incerta responsio est † cùm per ambages dubiè respondet reus, se credere vel putare, aut per voces æquiuocas.

† vt l. sancimus. de iur. delib. §. 1. & l. vlt. de condict. indeb. C.

Sin autem accusatus rem falsam affirmauerit * aut veram negauerit, † non æquè reus est atque is qui per ambages responderit. Hic enim responsionem æquiuocam legitimum est pro confessione haberi in damnum ipsius, * quia vnusquisque factum suum nouit, nec ineptè respondenti in hac causa prodest erroris excusatio. † Sed difficilior est quæstio, an accusatum qui nihil respondet pro confesso haberi oporteat. Si ergo in ciuili causa vir talis extet, non est dubium quin illius damno pro confessis habeantur facta in rebus interrogatorijs & scriptura agnoscenda: * aut quando caput hominis a-

* l. si quis iure & l. de ætate, de interrogator. act. ff.
† l. non alienum. eod.
* l. de ætate. §. nihil. eod.
† l. 1. §. 1. eod. cap. ab excommunicato. de rescriptis.

nis agitur, nec sic quidem facta pro confessis tenenda sunt nisi testes accesserint: à quibus si probatio habebitur, accusati hominis silentium effectum confessionis sortietur, vt pro rei conditione ad cõdemnationem procedatur.

* d. l. de ætate. §. qui tacuit. & l. si defensor. eod. ff. ca si testes. §. itẽ. 4. q. 2. & c. literas de præsum.

Quòd si ad probationem vnius testis siluerit, non ita futurum est, sed eum multis & carcere oportet cogi. †

† l. vnic. si quis ius dic. ff. l. 1. §. igitur de ventre insp. ff. d. l. ætate. §. qui tacuit. & c. quoniam. vt lite contest.

In eum verò qui magicarum sortium accusatus nihil responderit, Iudex quæstionibus primùm vsurus est pro qualitate personarum, si testem vnum aut præsumptiones complures habuerit: si nihil quæstioni admotus dixerit, crimen dimidia ex parte confessum est: itaque prout probationes erunt punietur, vt dicemus posteà. Similiter qui de industria responsionem obscurat pro confesso habetur: * & quamuis responsio eiusmodi sufficiat ex interpretatione iuris ad pro-

bationem criminum corporalem pœnam merentium, nisi testes adsint (quod in clara ac voluntaria confessione non est opus) tamen in tam occulto detestandoq; crimine præsumptionibus alijs coniuncta sufficit.

* Accurs. in l. certum de reb. cre. ff. Bart. in l. 1. de rela. C. Bal. in l. 1. quomod. & quan. Iudex. C. Cæpolla cautel. 123.

Ac Doctores quidem inter necessarias probationes & indubitatas confessionem retulerunt, vt in ciuilibus causis verum est: sed insignis tamen confessionum est differentia propter locorum, temporum, personarum, criminum circumstantias. Differunt enim confessio pueri, & viri ætate iusta, sapientis & stulti, maris & fœminæ, amici & inimici, in iudicio & extra iudicium, iniuriæ & parricidij, in quæstione & sine quæstione: quam varietatem sapiens & consyderatus Iudex tenetur expendere. Neque verò l. 1. de confessis, oportet accipi de capitalibus criminibus alijs, nempe confessum pro condemnato haberi, † nisi de

alijs præſumptionibus ſufficientibus cō-ſtet, ſi nulla probatio (ait lex *) religionem indicantis inſtruat: maximè verò ſi fiat confeſſio cùm reus in quæſtionem datus aut etiam oblatus eſt, † quia confeſſionem ad tormentum factam Lex ſimilem ei confirmat eſſe quæ fit in tormento ipſo, * quoddam enim tormentum eſt tormenti metus.

† l.1.de confeſ. C. nec reuocabilis eſt.l.ſi is.de confeſ.ff. ſed non in atrocibus. l. 1. §. ſi quis vltro. de quæſtio. ff.
* l.1.§. Diuus Seuerus.de quæſt. ff. argu.l. ex incendio,& l.pædius.de incendio. ff.
† l.3.quor.appel.non recip.C.l.item apud.§.adijcitur verſ.quæſtionem de iniur.ff.
* l.metum autem,de eo quod met.ff.

In cauſa autem ſortilegorum qui expreſſa pactione cum diabolo inita fatentur ſe conuentibus & ſceleribus alijs interfuiſſe, quæ aliunde quàm ex ipſorum aut conſortium confeſſione poſſunt innoteſcere, hæc confeſſio quæ extra torturam fit vim probationis obtinet, † ſi à reo præuento fiat qui in ſuſpicione iſtius criminis aut exiſtimatione fuerit, etſi non

† l qui ſententiam. de pœnis C. Azo in ſumma. de quæſtion.

non parebit, cum homini pecoríve mortem intulisse: nam hoc scelus omni parricidio detestabilius est quod excogitari ab vllo possit. Quòd si dicatur confessionem rei contra naturam (vt loquuntur quidam) excludendam esse: * ergo ne impuros quidem Sodomitas peccatum contra naturam confessos plecti oportebit: sin autem contra naturam esse accipiant τὸ ἀδύνατον, id planè falsum est: non enim quicquid à natura fieri non potest, illud est ἀδύνατον. Nam eiusmodi sunt omnes actiones intelligentiarum & Dei opera quæ extra naturæ ordinem cernũtur sæpenumero: etiamq; morbi omnes epidemici (vt Hippocrates annotat) à Deo procedunt, adeoque, vt idem loquitur, nescio quid diuini habent pręter cursum ordinemq; causarum naturalium, ad quos cæciores talpis sunt medici. Sophisticum ergo illud est, hoc improbè factum à natura est impossibile, impossibile igitur: ac si quis de improbo dicat, bonus cantor est, bonus igitur. Iam verò diuina & humana autoritate, vetustatis totius

* l. confession. l. si cuius. de interrogator. act. ff.

tius

tius conſenſu, diuinis & humanis legibus, experientia, iudicijs, conuictionibus, commiſſis teſtibus, & confeſſionibus Magos exportari probauimus, eorũque operâ ſterilitatem & procellas inferri: eſt igitur poſſibile. Cùm itaque lex dicit, † vt admittatur confeſſio, rem poſſibilem & veram ea contineri oportere, veram autem nequire eſſe ſi eſt ἀδύνατος, nihil eſſe ex iure poſſibile quin à natura idem poſſit fieri,* ſophiſtica vtuntur fallacia qui falſam ex eo aſſumptionem aſtruunt. Nam maxima illa & admirabilia Dei opera ex natura ſunt impoſſibilia, re tamen vera ſunt: ſpirituum quoq; intelligentium facta & quæcunque ſunt μετὰ τὰ φυσικὰ natura ſunt ἀδύνατα, ideoque Methaphyſica ſcitè diſtinguitur, & re vera differt à Phyſica naturam ſolùm explicante. Spirituum igitur dæmonumque facta non ſunt reuocanda ad naturalium effectorum legem. Quamquam ſi ex naturali demonſtratione primum mobile momento vno milliarium amplius quingenta millia dicitur percurrere,

† l. inde Neratius. ad l. Aquil. ff. c. fin. de confeſ. li. 6. Baldus in l. 1. de cõfeſſ. C.

* l. 1. de cõditionib. inſtitutionum. ff. & ibi gloſſ.

rere, ęquè profectò ſpiritus malignus poteſt Sagæ corpus exportare in ambitum terræ, quæ punctum quoddam eſt ſi cum ampliſſimo cœlo comparetur. Magorum itaq; confeſſionem de exportatione poſſibilem eſſe verámq; affirmamus, & (quod amplius eſt) homines & pecora à Magis occidi malignorum ſpirituum ope & inuocatione: vt in AEgypto ſub mediam noctem primogenita hominum pecorumq́; à diabolo momento vno fuiſſe occiſa è ſacra ſcriptura didicimus. Fuit autem AEgypti regnum (vt Strabo & Plinius conſentiunt) latum ducenta milliaria magna, longum quadringenta, omnium quæ ſub cœlo fuerunt frequentiſſimum & opulentiſſimum. Deus verò, teſte Scriptura, noluit vt deſtructor Satanas populi ſui ingrederetur domos. Hoc quidem natura eſt *ἀδύνατον*: atqui tam verum eſt quàm lucere Solem conſtat. Etſi Auicenna putat & Algazel ſpirituum actiones naturales eſſe atq; à natura poſſibiles: quæ ſententia ferri poteſt ſi ea poteſtate præditos eſſe ſpiri-

ſpiritus intelligamus ex permiſſione Dei, vt ignis vrendi poteſtatem habet: ſed illud (vt antè diximus) de cauſis naturalibus & ordinarijs non poteſt accipi. Verum vt confeſſionum quas Magi faciunt probationem confirmemus, eas cum aliorum Magorum confeſſionibus oportet comparari. Etenim diaboli actiones ſemper ſibi & vbiq; conſtant, quemadmodum ſimia ſiue tela ſiue purpura induatur, ſemper eſt ſimia. Itaq; Magorum confeſſiones Germanorum, Italorum, Gallorum, Hiſpanorum, veterumque Græcorum & Latinorum ſimiles eſſe animaduertimus, & Magi plurimùm alij ab alijs accuſantur: vt de Lochiano illo diximus, qui accuſans vxorem confeſſus eſt ſe illius ſuaſu conuentum Magorũ adiuiſſe, quæ poſtquàm omnia fuiſſet confeſſa igne viua abſumpta eſt: cui perſimile factũ in Caſtello heraldino accidit, vbi vir & vxor à tertio quodam magicarum ſortium comperto fuerunt accuſati. Dicebat vir ſe Magorum cœtum ſemel tantùm adiuiſſe, vt quònam vxor

scortatura proficisceretur posset resciscere, non iuisse illuc ab eo tēpore: fatebatur mulier se ex eorum esse numero, eodemque iuisse virum suum. Hic verò difficilis quæstio oborta est, an viri confessionem ἀχώριστον, sine diuisione ad purgationem ipsius oporteret accipi: quemadmodum permulti Doctores *a* sentiunt integram confessionem sumendam esse ex qua grauetur aut leuetur confessi crimen, siue articulum vnum siue plures ea comprehenderit. Horum præcipua est ratio, quòd iurisiurandi sacramentum vnum ac indiuisum est: quæ ratio planè est friuola. Nam eodem iure quinquaginta stipulationes ad vnum contractum (quē vnius iuramenti religio confirmat) pertinentes, vnius stipulationis loco ponerentur. Id verò falsum & absurdum esse inter omneis conuenit, cùm totidem in contractu stipulationes extent quot insunt clausulæ, & vicissim tot sententiæ quot stipulationum capita: quapropter etiam in prouocationibus sic possunt diuidi, vt de vno capite reliquis integris appel-

a Faber. in §. item si q̄s postul. princ. de actio. & in l. vna. ver. contra. de confe. ex l. publia. §. vlt. deposi. ti. ff. & ex l. si filius. § vlt. de in. terr. act. C. n' in l. 2. q. vlt. de dō. ā. nup. C. Iacob. Rau. Petr. bella perti. & Cy. in d. l. vna. q. 13. Alber. ibi. q. 10. de cō fes. C. arg. l. etiā. §. 1. de mino. Alex. cōs. 22. ver. p̄ter. eā. li. 2. de dō. ā. nup. text. in l. neminē. de lega. 2. & l. Pōponi'.

appellari poſsit *b*. Contra verò bona pars Doctorum diuidi poſſe cõfeſsionem indicat: quæſtionem hanc enim fuiſſe Iacobi Rauennatis tempore agitatam, & conſtitutum fuiſſe diuidi confeſsionem oportere *c*. In hanc ſententiam iudicia quàm plurimis areſtis facta ſunt *d*: itaq; in cauſis ciuilibus & criminalibus obſeruatur, adeò vt ſi reus fatebitur ſe quidem occidiſſe, verùm cùm priùs inuaſiſſet alter, prius illud cõfeſsionis caput pro vero ex indubitata probatione habebitur, poſterius verò ad purgationem confeſsi pertinens non exiſtimabitur probatum, ſed accuſatus defenſiones ſuas ad ſe purgandum probare tenebitur: ſi non faciet, ſubibit condemnationem *e*. Propriè tamen hoc pacto non diuiditur confeſsio: ſi enim diuideretur & reijceretur, omnino accuſatus excluderetur à purgatione ſui afferenda. Vbi verò probatio deficit & probationis conſequendæ ratio, exempli gratia de nocturnis magorum congreſsibus, quæritur an tota confeſsio tãquam vera admitti debeat, cùm

§.1. & ibi Iaſ. col. 2. de acquir. poſſeſſ. ff. Bal. in l. 2. de trãſact.
b l. in hoc iudic fam. herciſc. Bald. & Florẽt ibi. per l. Corne. de iu. patronat. Bal. in l. 2. de re iudi. C. Fe. in c. cùm inter, prima fallen. de re iudic.
c Ex l pfecta. de donat. C. & l. pub. §. vlt. depoſ. & ibi Accurſ. Ang Salic. Bart. Pan. in c. bonæ memoriæ, verſ. extra. de poſtu. præla. Cepola caute.

184. si mutuam, per l. 3. §. 1 de iureiu. Fel. in c. cùm dilecti, de accu. fine.
d Boer. in decis. Burdeg. 243. num. 7.
e l. si non conuitij. de iureiur. C. & l. 1. de sicarijs. C.
a In cons. 80. col. 2. vers. posse. li. 7. Rota decis. 408. fuit dubitatum. in nouis. Castrensis cō. 269. fi. lib. 2. Steph. Bertrand. cons. 151. viso. lib. 3. et cōs. 148. ex themate. nu. 3. li. 4. Ancha,

in eo quod pondus tum in eo quod leuamen causæ accusati affert. Nam in hac demum specie tota cōfessio vniuersè accipienda aut repudianda est, quam sententiam iureconsultus Alexāder defendit *a*. Iudici enim virum interrogāti cur suam vxorem non accusauisset, respondit ille se voluisse honori suo & familię suę consulere: vxor verò dicebat virū semel tantùm eò abiuisse. Verūtamen ne hoc quidem responso fuit excusabilis, cùm vxorem suam turpissima atq; inprimis horrenda scortatione quæ vnquam excogitari possit contaminatam sineret permanere, atq; (vt ita dicam) lenocinij conuictus esset. Etenim Sagas omneis frequētem habere cum diabolo cōsuetudinem antè ostendimus: prætereà constat inter omneis cum læsæ maiestatis cōuinci qui cōiurationem cognitā non reuelauerit, licet in coniurationem minimè omniū consenserit *b*: quanto igitur magis reus futurus est qui per spectum læsæ maiestatis diuinæ & humanæ crimen antè omnia detestandū dissimulauerit *c*. An verò hic

hic vt Magus censeri, & qua pœnæ affici debeat, dicemus posteà. Sed videamus q̃ sint Iudicis partes, si primũ Saga fateatur, deinde infitietur factum. In hac causa distingui oportet, atq; obseruari an prima confessio coram Iudice competẽte & sine quæstione facta sit, cum præuẽta Saga & accusata est: tum. n. confessioni primę hærendum, & quãuis non alia extaret ꝓbatio, ad condemnationẽ ꝓcedendũ (nã sæpenumero fuit exploratũ Sagas in vinculis ꝑ Satanam informatas ab antegressa cõfessione discessisse) & qa hoc crimẽ supra omnia turpe & detestandũ est, voluntaria Magorũ q̃ præuenti fuerunt cõfessio habẽda est certæ & indubitatę ꝓbationis loco. Canonicũ Lauellensem memini an. 1569. veneni infusi in Lauallẽsis Decani calicẽ accusari, q̃ nocturnã missã faciẽdo medicatã potionem hausit & in terrã prostratus est, deinde verò euomuit. Reus voluntariè & sine quæstione agnouit factum, cõdemnatus Curiã Parisiẽsem appellauit, interea verò informatus id q̃ antè fuerat confessus ꝑnegauit. Placuit

ran. conf. 208. Iudex conf. pen. & conf. 207. quęst. col. 2.
b Do. in l. quisquis. ad l. Iul. maiest. C.
c c. vergentis. de hæreti. & l. vlt. de malefic. C.

cuit tamen Curiæ hominem igni dedi, cumque vidi cùm ad supplicium raperetur: quod Curia, si confessionem extorsisset quæstio, nõ fuisset iudicatura. Quid verò, si confessio coram incompetente Iudice fuerit edita? an vim probationis obtinet? Statuunt plerique ne idoneam quidem præsumptionem esse ex qua torqueatur reus, nedum probationem iustam *a*. Quinetiam Canonistarum bona pars putat confessionem extra iudicium factam neque confitenti neque consortibus eiusdem criminis vlla ratione damnosam esse *b*: alij eam quæ coram Iudice incompetente fuerit, idem præstare quod præsumptiones & coniecturæ solent *c*. Hic autem error profluxit ex dicto Vlpiani in l. certũ. §. si quis absente, de confessis. ff. vbi ait si quis absente aduersario sit confessus, eum pro iudicato non haberi: verùm ex eo minimè sequitur confessionem siue in iudicio factam siue extra iudicium, siue apud competentem Iudicem probationis hanc, illam minus pro rei conditione non efficere.

a Ex l. diu' de custo. reo, vbi Ba. & D. in c. at si cleri. ci. & Felin. de iudic. ext. Alber. in l. Magistratib. de Iuris. Ang. Aret. in. §. sed siquis. Instit. de suspec. tut. decis. Capel. Tolos. q. 425. So. cons. 108. nu. 5. li. 4. Guido decis. Del. 120.

b Felin. pro regula ponit cum 9. fallẽ. in c. olim. de rescrip. Cornæus cons. 128. lib. 1. Bald. cons. 122. vers. nã fama. li. 1. Castr. in l.

cere. Itaque viri forensis administrationis peritissimi *d* putãt confessionem absente aduersario factam nihil esse, si eum adesse postulet necessitas: Quòd si Iudex incompetens de facto cognitionaliter quæstionem habuerit & reus coram ipso fuerit confessus, etiamsi propter incompetentiam aliámve nullitatis causam cognitio fiat irrita, sua vis tamen constat probationibus. Alioqui multa crimina, multi sontes impunè abirent: cui malo occurri omnino præcipit *e*, & ita prospici vt ab iniquitate & absurditate vindicetur lex *f*: in primis verò ob incompetentiam Iudicis probationes intercidere foret iniquissimum in Magorum causa, vbi tam difficiles probationes & tam abdita sunt scelera, vt vix è millenis vnus supplicium perferat. Diximus de voluntaria confessione, quæ tertia esse probatio necessaria dicitur: nam quod ad confessionem violentam & extra ordinem quæstione extortam, probationem aliquam efficit si reus à quæstione remotus in confessione perrexerit: si destiterit,

transferre. ver. & licet. de trãs act. C, Sal. in l. & bonæ fidei, de iureiur. C, *c* Immola in c. per inquisition. de electio: & in c. 2. de cõf. Io. Andr. in c. qualiter de accu. Ang. cõs. 28 qdã Rom. con. 28. viso. p tex. & gl. in l. 5. de adul. ff. & p l. ictus fusti. de ijs q not. infa. Panor. in c. de hoc de simõia & in c. olī. de rescrip. *d* Ang in l. Papinian. §. meminisse. de inof. Bar. in l. cũ

præsumptio magis est quàm probatio necessaria. Dicamus igitur de præsumptionibus quæ contra Magos haberi possunt.

facta de iur. & fa. ign. Im. & Anc. Butr. in c si cautio. de fide instrumẽt. e l. ita vulnerat. ad l. Aquil. ff. f l. Salui9. de legatis præst. ff.

De præsumptionibus aduersus Magos. Cap. IV.

Cùm tres probationes euidentes illæ deficiunt, factum permanens atq; notorium, sermo consentiens testium ἀνεπιλήπτων, & voluntaria repetitaq; confessio rei ante confessionem præuenti, tum præsumptiones oportet expendi quę ad probationem & punitionem Magorum possunt conducere. Præsumptionum autem aliæ sunt temerariæ, aliæ probabiles, & violentæ aliæ. Ex eis postrema iure potest statui, estque aliarum probationum omnium valentissima, cuius autoritate probationes cæteras excludi omnes Doctores consentiunt a. Talis fuit præsumptio ex qua Rex Salomo litem diremit matrum de puerulo inter se contendentium b: & Imperatoris Claudij c, qui matrem ei iubebat nubere

a c. ad id. c. is qui. de sponsal. c. per tuas. de cond. appo. l. si quis adulterij. de adulter. C. b in c. afferte. de præsump. c Sueton. in Claudio.

bere quem filium esse negabat suum. At errare Salomo & Claudius in ista causa potuerunt. Fateor: sed in causis quoq; inculpatorum testium & confessionum errari potest: quemadmodum suprà mãcipium multatum fuisse morte ostendimus eò quòd hominem qui desyderabatur occisum à se fateretur, qui tamẽ posteà comparuit: ideoq; lex dicit *d* non esse soli occisoris confessioni habendam fidem, nisi de occiso appareat. Sed præsumptiones iuris *e* & ex iure constitutæ, rationis naturalis nituntur fundamento *f*. Etenim præsumendum est matrem, quæ omnia tentauerit ad redhibendum filium præoptaturam vt adiudicetur alteri quàm vt tradatur morti: Similiterq; is qui factum quod negat renuit eiurare; aut iuramentum deferre aduersario offerenti, se reum peragit. Alphonsum regem Neapolitanum legimus cùm pater filium suum negaret esse, mandauisse vt mercatori Afro vænum daretur filius, tum filium à patre receptum esse: ita præsumptione lis fuit sublata. Verumtamen

d l. item Mela. ad l. Aquil. ff.

e l. manifesta. de iureiur. & ibi Bart. l. si hi qui adulterij, ad l. Iul. de adult. C. l. excipiuntur ad SC. syllan. ff.

f auth. nõ licet de liberis præt. C. l. iura sanguinis de regu. iuris. ff.

si qua probatio euidens contrarij facti extabit, contra præsumptionem admittitur *a*: quicquid probationem multi excludi contendant præsumptione iuris *b*. Nam hominis acceptilationem exhibentis probatio admittitur *c*, quamuis de solutione nec iurare ipse nec iuramentum deferre voluerit, eo quòd non satis meminisset facti, nec sciret an haberet penes se acceptilationem. Præstigias autem Magorum & miracula contra naturam haberi in præsumptionibus iuris est iniquissimum: nam Lex Dei hanc certam & indubitatam probationem statuit, mulierem præstinguentem oculos non sines viuere, quod illæ tamen propalàm faciunt: sic enim Lex Dei statuit, eos qui fascinant cum Satana pepigisse vt res contra naturam faciant. Si igitur (vt ad præsumptiones contra Magos veniamus) liberi ad matris manum reperiantur occisi, quamuis nemo præter ipsam sit domi, non oportet præsumere cædem fuisse ab ea perpetratam, cùm aduersetur iuris præsumptio *d*: iudicio

a Alex. cõs. 158. li. 2. n. 9. & gl. in l. si tutor. de peric & cõmo. Tiraquel. in l si vnquã. de reuoc. donat. nu. 133. C.
b Doct. in l. manifestæ turp. de iureiur. ff. Panor. in. c. afferte. & in. c. quanto. de præsump.
c c. quanto de præsũp. Ioan. de Grassis in d. c. quanto. & Cyn' in auth. sed id. eod. de donat. ant. nupt. C. & § 1. in auth. de æqualitate dotis.
d l. vlt. pri.

cio absoluitur illa, nisi probatione euidentissima cædis conuicta sit. Sin autem Sagam esse rumore prædicabitur, eam suorum ipsius liberorum parricidam esse præsumitur, nisi probationibus se in contrarium probet. Catharina Darea Coparis die secundo Februar. M. D. LXXVIII. duas puellas iugulauit, vnam suam, alteram vicinæ, cùm tamen rei magicæ non fuisset infamata. hæc diabolum confessa est hominis proceri & pernigri specie curauisse vt id faceret, posteà cremata est prouocare nolens quamuis Copararum Præfectus licere exponeret: nam agnoscebat se hoc genus mortis esse promeritam. Sic conuictus Raziorum Baro se octo infantes cõfessus est occidisse & sacrificasse diabolo, & sibi Satanam indixisse vt suum ipsius puerum adhuc sacrificaret auellens ab vtero matris, quæ rem subodorata est, itaque iudicium in eum constitutum. Manassem Iudææ Regem, maximum sua ætate Magum, liberos suos diabolo sacrificauisse legimus, qui promissis de

decur. furio. l. penult. §. de vno. de rit. nupt. l. creationibus de Episcop. audient. l. humanitatis. de impub. & alijs substitution. C.

summa amplitudine ab eo acceptis, ab hostibus comprehensus & dignitate deiectus est. Magum ergo ex præsumptione diuini iuris parricidã esse præsumitur *a*: & siquãdo Magi hominis infans desyderabitur, præsumendum est ab eo sacrificatum fuisse diabolo, nisi secus probauerit. Atq; hæc iuris diuini pręsumptio ratione nititur: nam qui omni pietate in Deum abiecta seipsum diabolo mãcipauit, omnem humanam pietatem studiumq; naturale & στοργὴν exuit. Eum ergo præsumendum est confecisse omnia quę Magi solent: & quamuis facta errori potius quã malitiæ æquũ sit accepta ferri *b*, nisi appareat secus *c*, Magos tamen nihil errore fecisse, sed malitia & impietate semp̄ pręsumimus. Omnia improbitatis genera q̃ Magi in vsu habẽt de mago homine præsumi necesse est: cùm tamen vir furti falsiué damnatus, alterius improbitatis nomine quàm furti aut falsi neq; diffametur, neq; præsumatur reus *d*. Siqua itaq; Saga damnata fuerit sortium magicarũ, Saga semper esse præsumetur, ac proinde

C. d. si pri. §. certè. de aqua pluu. Alex. cons. 129. lib 7. nu. 11.
c l. quoties. § tantũdẽ de hære. instit. & ibi Bart. Bal. Ro. Castr. con. 203. li. 2. Immola con. 104. Bald. cons. 144. l. 1. Cumanus cõs. 135. et 142. Dec. in l. si libra rius. de regul. Cępola cons. 21. co. 4. Cur.

omnibus impijs sceleribus inquinata de quibus notantur magi: & quamuis non processerit aduersus eam condemnatio, sufficiet tamen accusatio, rumor, & publicus sermo ad presumptionem violentam infamiamq; facti. Si enim lex mulierem accusatam adulterij, nec damnatã, nihilominus in vitam notari præcipit *e*, quanto æquius ea notabitur & infamis habebitur quæ Magiæ nomine traducitur? Nam cùm mulierem Sagam esse fertur, eã Sagam esse præsumptio est vehementissima, ex qua indicijs quibusdam coniuncta iure potest ad quæstionem rapi: etsi cauetur edicto Lodouici 12. Galliarum Regis ne quæstioni dedatur quisquam nisi inculpatus testis cum indicijs exstiterit. Certè in alijs criminibus ex iure non potest quisquam ob communem famam quęstioni subijci, vt inter omneis ferè Doctores cõuenit *f*. Quamquam ex Mantuana consuetudine si testes quatuor communem famam à se auditam dixerint, in criminibus singulis capitalibus quæstionem legitimum est adhiberi:

multo

senior cõs. 55. Alex. cons. 53. li. 7. nu. 16. & C. noni- ... æ in c. 1. de p... mp.

e l. palàm. §. quæ in adulterio. de rit. nup. ff.

f Io. And. in add. ad Specul. tit. de probat. §. videndum. vers. n... Bal. in l. milites. de quæst. Cynus in l. vlt. eod. C. Butrig. in c. veniens. col. 4. de testib. Alex. cons. 5. col. 2. lib. 1. Ias. in l. admonendi. col. 15. de iureiur. ff. Marsi.

multo magis ad quæstionem rapietur ille de cuius arte magica communis rumor & constans increbruerit, cum fama constans legitimæ probationis vim habeat, nisi contraria probatione refellatur *a*. Contrà verò si mulier nunquam suspecta Magiæ mortis in vllum illatæ accusabitur, nisi manifesta fuerit probatio homicidij, non est in iudicio statuenda condemnatio *b*, sed amplius decernendum, & illa intereà dum cognoscitur vinculis eximenda. Verumtamen si sermoni communi & famæ hærendum est, eam non ab aduersarijs sed ab hominibus fide dignis oportet nasci *c*. Hæc distinctio videtur necessaria, vt præripiatur improbis occasio appetendi bonos calumnijs. Neque verò illud necesse est, quod multis video placuisse *d*, vt communis rumor à maxima parte populi

in l. de minore. §. plurium. col. 5. vers. alterius. de quæst. Felin. in c. veniens. 1. de testib. col. 5. Marsil. in praxi criminum §. diligenter. nu. 8.

a l. si matr. ne de stat. defun. C. l. 2. si seru9 vel libert. C. c. transmissa. qui filij sint le. *b* c. cum in iuuent. de præsũ. ext. l. non omnes. §. à barbar. de re milit. ff. l. 4. de suspec. tut. ff. l. 1. si quis imperatori maled. l. vlt. de actioni. *c* c. qualiter & quando. de accusat. Bart. in l. de minore. §. tormenta. de quæst. Alex. ibi in addit. Salice. in l. ea quidem. de accus. C. Textus. in c. iuuẽtute. extrà de purg. Canonic. Deci9. cõs. 37. in causa, coll. 6. nu. 9. & 10. & cons. 133. viso processu. *d* gloss. in l. 3. §. eiusdem. de testib. Bar. in l. de minore. §. plurium de quæstio.

defini-

definiatur: in magno enim oppido esse rumorem suffecerit à vicinis omnibus, quia res propinquorũ suorum propinq melius, quã longinq alij cognouerunt. Itaque viginti homines (hic enim iustus duarum turbarum numerus) satis futuri sunt ad rumorem comprobandum. Si quis autem dixerit vocem populi negligendam esse, eamque vanam existimari e: id quidem verum est si contrà aut sensus aut ratiocinatio iudicandum esse euicerit. Sed in Magorum causa vix fieri potest vt vox popularis erret f, maximè si qua species adfuerit, quam Doctores legitimam famam nominant g. Multo magis autem id oportet statui si præter communem famam indicia exstiterint, verbi gratia, si saga dum comprehenditur dicat, actum est de me, aut ne morte afficiatis me, id quod res est enunciabo: tum enim mutationem admirabilem cum animo suo sentit: vt fecit quædam Saga, cuius à Præfecto Tenalliarum fuit allatum ad me iudicium. Certissimum profectò indicium maleficij, cùm quis se antè

e l. decurionum, de pœnis.

f Panorm. & Felin. in c. veniens. 1. de testib.

g Paris. cons. 154. li. 4. num. 12. vsque ad 18.

antè condemnat quàm accuſetur: vt ille fecit, qui poſtquàm parentem occidiſſet, nidum cernens hirundinum pullos occidit & attriuit pedibus, atque hoc facto crudelitatis reprehenſus: Iamdiu, inquit, hoc mihi ſolùm exprobrant me parenti meo necem intuliſſe, ex hoc indicio (ait Plutarchus) comprehenſus patricida in quæſtionem raptus eſt, & agnouit factum: aut ſi curationẽ afflicti pollicetur Saga & re infecta fugit, vt Ioanna Heruilleria (cuius antè meminimus) fecerat. Quiſquis enim ab iſto crimine purus eſt, calumnias à quibus in criminibus alijs metuitur nunquam pertimeſcet [a]. Verborum item coniurationes & inuocatio Satanæ qua ad maleficia eximenda vtuntur Magi, præſumptiones ſunt violentiſſimæ, quæ hominem Magicæ artis arguunt. Etenim exorciſtas quoq; ipſos capitali pœnæ lex ſubijcit, l. 2. & 3. de maleficis C. qui colebant artem eiurandi diabolos atque depellendi: hi enim fuerunt Magorum facilè principes, qui religionis prætextu (ait Hippocrates in libro

[a] Bald. in l. diffamari. de ingen. manum. C. & in c. veritatis. de iureiur. & in l. proprietatis. ff. de probationib. C.

bro de morbo sacro) adiurationes coniunctas precibus exercebant: & quamuis hominem qui hac ratione sanat affectos lex morti non adiudicet, Magum tamen lex Dei morte multari iubet. Hunc enim certum est pactione teneri cum Satana, & loco vnius quem sanat binos affligere, vt antè ostendimus: vt autem nihil interuenerit quàm quòd Deum abnegans obligauit se diabolo, hoc scelus meretur mortem omnium atrocissimā. Alia indicia sunt hæc, gest⁹ Magi (nam ferè vultum defigit humi, nec in os audet aspicere) nutationes respondētium incertè ad interrogata *b*, ante omnia verò si vno aut vtroque parente Mago natus est. Nā hoc caput si cū sermone publica coniunxeris firmissimum est argumentum: quia nullum est sacrificiū quod ab istis hominib⁹ tātopere diabolus expetat, quàm vt suos ipsorum liberos, simulac hauserunt lucē, voueant dicentque diabolo ad cultum ipsius, vt exemplis commonstrauimus. D. Antonius Lonanensis vicarius generalis regis apud Ribemōtenses nup mihi nar-

b l. vnius. §. testes. de quæst. c. literas de præscrip. Bar. in l. vlt. de q̃st. Ancharan. cons. 288. Alex. cons. 77. li. 1. Socin. cons. 15. lib. 1.

rauit se cognouisse in iure de Claudio Vvaterio quodam sortilegiorum multorum reo, cuius pater Nicolaus Vvaterius eiusdem impietatis reus in carcere vita defunctus est, & auia nomine Catharina (cathonem Picardi vocant) viua igni tradita. De Ioanna Heruilleria idem notauimus: matrem eius Aresto crematam fuisse viuam, eam verò iamq; dicatam Satanæ cùm prehenderetur mater: Barbaram quoq; Daream (quæ pariter combusta est) Lognianas Sagas apud Potezanos, Valerianas in Sabaudia, & illam Castelli russi filias suas malis artibus imbuisse: ex quibus omnibus confici potest regula amplissima & exceptiones paucissimæ. Si enim Saga est mater, est etiam filia: quod in causa impudicitiæ dicitur filiam esse matri persimilem non semper verum est, de magis verò omnibus ferè certissima est regula, vt ex innumeris iudicijs compertum est. Alia quoque præsumptio est, si non fleuerit Saga, quam præsumptionem Paulus Grillandus & Inquisitores illi quorum opera crema-

crematæ fuerunt innumeræ annotant esse valentissimam. Regius ille vicarius apud Ribemontenses, cuius modò mentionem feci, vnam Sagarum (de quibus cognouit) in iure confessam narrabat Sagarum dexterum solummodò oculum ternas lachrymas eijcere: quod non omittendum esse putauimus. Item si Saga in domo aut stabulo alterius deprehendatur, & mors aut subitus morbus aliquem paulo pòst opprimat, præsumptio aduersus eam est, quamuis neque pulueribus comperiatur instructa, neq; sortem visa sit inijcere, quæ probatio futura esset euidens. Atque hæc postrema præsumptio vires habet maximas, qua vtuntur Cornificius *a* & Bartolus *b* aduersus eum qui insolens in loco visus est vbi crimen fuit commissum dum committeretur, aut qui in propinquo deprehensus fuit cùm perpetraretur illud *c*. Extant recentes historiæ huiusmodi, vt apud Pedemontanos Cazalij quædam nomine Androgyna videbatur cùm intraret in alienas ædes, & paulo pòst homines interibant:

a Rhet. ad Herenniũ.
b Bar in l. vlt. in fin. de quæst. Salic. l vlt. eod. C. Paris de Puteo in trac. Syndi verbo vilo, ex l. 1. §. quid ergo ad Sc. Syllanian.
c Bar. in l. furt. de furtis ff.

teribant: Comprehenſa itaq; , Sagarum omnium conſortium eiuſdem maleficij retexit coniurationem (erant autem 40. fermè) quæ exteram ianuarum manum ad enecandos homines perungebant. Id anno M. D. XXXVI. accidit. Geneuæ quoq; poſteà idem effectum eſt anno M. D. LXVIII. vbi ad ſeptennium fuit peſtilentia ex qua occubuerunt multi. Non abſimile eſt quod de centum ſeptuaginta Sagis legimus, quæ Romæ ex eadem cauſa ſublatæ ſunt Claudio Marcello & Valerio Flacco Coſſ. quo tempore pro veneficis adhuc habebantur. Adhæc frequens cum certis & conuictis Magis conſuetudo, præſumptio eſt perualida & obſeruatione digna: ſimilis enim ſimili plerumq; adhæreſcit *a*. Etiam hæc permagna fuerit præſumptio, ſi mulier ſuſpecta ſoleat comminari. *b* Impotens enim natura mulierũ incredibili vindictæ cupiditate feruet, nec linguam à minis cohibere poteſt ſiquam nocendi facultatem habuerit: mors itaq; ſi minas ſeqtur, maximè violenta eſt in criminibus alijs præſump-

a arg. l. 3. §. nullus, de excuſ. tu. l. item apud Labeonẽ. §. adduxiſſe, de iniur. ff. l. nullus. §. 1. de actio. empti. ff. l. ædiles. §. Pædius, de ædilitio edicto. ff. *b* Bald. in l. pacumenius, de hæred. inſti. ff. arg. l. ſi hi qui adulterij. de adulter. C. l. ſi verò nõ mandat. ff. l. 3 de re pudijs. ff. l. famoſi. ad l. Iul. maieſt. ff. *c* Specu. ti. de p̃ſcript. §. ſpecies. ver. ſed po ne, Alberi-

ſumptio *c* in hoc neceſſaria. Baptiſta Ziletus inſignis Iurecoſſ. conſilio 79. cuiuſdam Germani Antonij Zund exemplum adducit, qui necis Valentino cuidam illatæ accuſatus eſt eo ꝙ paulo ante mortem illius dixiſſet, non eſſe prętериturum annum quin ille tanquam baculus exareſceret, itaque ille obijſſet. Fuit autem Magus in quæſtionem raptus ob comminationem iſtam: hæc enim ad quæſtionem ſufficeret in omnib⁹ alijs criminibus *d*, in hoc verò præſumptio eſt violentiſſima. Sic confeſſio extra iudicium facta in alijs criminib⁹ ad quæſtionem ſufficit, *e* in hoc ad cõdemnationem: Similiter ſi quãdo extra iudicium reus perpetrati homicidij veniã poſtulauerit, idẽq; in iudicio negauerit, quęſtioni ex iure deditur: in hoc verò tam deteſtando crimine legitimè ad pœnam condemnatur, idq; pro conditione perſonarum. Omnes enim Doctores rerumq; forenſium periti conſentiunt *f* reum conuictum eſſe, ſi criminis cuius inſimulatur veniam in iure poſtulet, quãuis id deinde abne-

cus in l. metum. ꝙ met. cau. C. Bal. & Im. in l. 1. de ſeruis. fugit. C. Fel. in l. cũ oportet. de accuſat. *d* l. de minore. §. tormenta. de quæſti. Ang. Aretin⁹ in ſua inquiſiti. in gl. ſuper verſ. comparent. *e* l. 5. de adult. ff. gl. & Bart. *f* c. venerabilis. de electio. & Docto. in c. exhibita. de homicid. Io. Andr. Hoſtien. Butri. Cardina. Panorm.

get: similiterque confessionem extra iudicium factam, posteáq; reuocatã, in criminibus alijs ad quæstionem sufficere *a*. Eadem mendaciorum *b* responsorumq́; variè nutantium est ratio: sunt enim violentissima indicia & præsumptiones aduersus Magos ex quibus torqueri eos legitimum est. Huius autem execrandi criminis iudicium extra ordinem oportet fieri diuersa à criminibus cæteris ratione: in quo si quis ordinem iuris forensesque formulas obseruare voluerit, ius diuinum & humanum planè peruertit *c*. Verumtamen non est temerè aduersus Magos adhibenda quæstio. Hanc enim parui à Magis fieri Iudices annotant: itaque fieri posset vt impune abirent Magi, propterea quod à quæstione, si præfractè infitiari potuerint, plurimũ soluuntur rei: quo instituto nullum grauius periculum potest accidere in quæstione istius criminis maiestatem Dei hominumq́; minuentis, & crimina omnia quæ homo comminisci potest continentis *d*. Nam nisi Magum Satanas è manu

a Bart. in d. l. 5. de adult. ff. gl. l. ict' fust. de ijs qui not. infa. Bartol. & alij Doct. in l. quoniam. de infa. Alex. & Soc. in l. magist. de iurisdict.
b l. vnius. §. testes. de quæsti. & c. literas de presumpt. extrà.
c c. tua nos. c. vestra de cohabitat. cleric. c. cùm dilectus. de consang. & affin. 2. q. 1. c. prohibentur. §. vlt.
d l. 3. 4. & vlt. de ma.

manu Iudicum nequit eximere: tamen compertum illud eſt, niſi reſipuerint, à Satana non relinqui Magos, ſed ipſius quoque aduerſarij nomen ab ipſo indicari reis. Ex D. Adamo Martino Biebrano Præfecto audiui perſæpe Biebranam Sagam, cùm quæſtio de ea haberetur, dixiſſe ipſi, Noui futurum vt me excipias malè, & amplius prædixiſſe ipſo autore ſe igne perituram, cùm nondum lata fuiſſet ſententia: Etſi hoc culpa euenit carnificis, qui eam ex ſententia ſtrangulare iuſſus non potuit. Contrà verò diſſuadet eis Satanas ne verum enuntient, & nonnunquam etiam torturæ ſenſum adimit*e*, vt inquiſitor Sprangerus ait, qui Sagas non temere quæſtioni admouendas cenſet. Hæc mea tamen fuerit ſententia, ſi puella ætate parua puérve fuerit, aut tenera mulier, aut delicijs aſſuetus iuuenis, ſi præſumptiones fuerint violentæ, vt alijs cum terrore exhibeatur quæſtio, & ſubdatur alijs: at Sagis vetulis minimè, quæ obfirmationis callum in nequitia ſua obduxerint. Sed poſtquã

lefic. C. c. vergentis de hær.

e Paris de puteo in tract. de Syndi. c. tortura. Syluest Prieras in tract. de ſtrigib. de monſt. Mirand. li. 4 cap. 5. Paulus Grillãd. in trac. de quæſt. 4. q. Hippolytus. Marſil. in l. repetit. coll. 4. de q̃ſt. vide ſupra li. 4. ca. 1.

ab homine torto veritas expressa est, eũ studiosè oportet asseruari ne cum eo diabolus colloquatur, deinde post horas 24. eandem confessionem iteratò repeti, vt Rex Ludouicus 12. edicto sanxit. Nam perseuerari in confessione opus est vt necessaria fiat probatio, vt edictum præcipit compluribus Arestis confirmatum *a*. Alioqui si extra quæstionem Saga reuocauerit confessionem suam, non potest hoc argumento ad mortem damnari *b* aliáue pœna corporali affici, nisi præsũptiones aliæ exstiterint. Diximus anteà Edictum Lodouici 12. (quo cauet ne ad testimonium vnius inculpati testis subijciatur quęstioni reus nisi alia indicia accesserint) non obtinere in isto crimine, vbi difficillimum est probationem inueniri. Etenim si ob læsæ maiestatis humanę crimen ex sola præsumptione legitimè in quæstionẽ rapi suspectus potest *c*: vt semper fuit obseruatum: præterea si in alijs criminib⁹ ex constantissimo Doctorum consensu *d* ob sermonem vnici inculpati testis quæstionem licet offerre reo, & ad

a an. 1535. mense Augusto.
b l. 1. §. D. Seuerus de quæst. ff l. sicut. eod. C.
c Faber in l. si quis. ad l. Iul. maiestatis. C.
d Accurs. in d. l. si quis. & ibi Bald. & Salic. Matthæus Afflictus in const. Napolit. tit. de ijs qui fideiusso res. num. 17. licet verba l. mariti. de quæstion. ff. repugnare videantur.

ad condemnationem mortis, ſi duo teſtes idem pro teſtimonio dixerint, ex lege Dei & inſtitutis humanis procedere: planè iuſtius multò futurum eſt, ſi reum promptè Iudices (vt Baldus & Alexander loquuntur) ad quæſtionem applicauerint ob crimen tam abominandum *e* ſi vnus teſtis inculpatus dicat, aut violentę vrgentesq́; grauiter præſumptiones extent. Nam vnus inculpatus teſtis dimidium probationis efficit. Exempli cauſa, ſi teſtabitur maritus ſe ab vxore in Magorum conuentus deductum eſſe, & negabit illa, torturæ debet ſubijci, niſi aut capitale odium aut periurium viri adduxerit. Hæc enim duo in teſtibus infirmādis capita ſemper admitti ſolent: inprimis verò periuri hominis teſtimonium nunquam admittitur ad præſumptionem aut indicium conſtituendum, niſi aut teſtis certus aut præſumptio violentiſſima eum adiuuerit: verbi gratia, ſi comperietur ſignatus Magus, quo indicio Triſcalanus retexit plurimos. Ego tamē cum Danæo ſentio principes quoſq;

e Bald. in l. 3. de epiſcop. aud. C. Ang. in l. 1. de malefic. C. & in l quicūque. de ſeru. fugit. C. Alex. li. 3. conſ. 60. Afflictus in conſuetud. Neapol. li. 3. de nox. cap. 2. c. teſtimonium. de teſtib. & c. ſicut nobis. fine. Raphael Fulgo. conſ. 173. & cō. 107. & Decius conſ. 180.

Magos carere ſigno, aut illud habere loco tam abdito, vt eos ſigno retegi ſit difficillimum. Nam à Valeſio quodam nobili viro accepi quoſdam à diabolo ſub palpebrarum altera, quoſdam ſub vno ex labijs, quoſdam in podice obſignari. Triſcalanus autem dicebat ſignatis Magis ineſſe quaſi veſtigium leporis, & quãuis ad oſſa vſque indatur acus, locum tamen ſenſus expertem eſſe. Firmiſſima quidem præſumptio hæc, & cum indicijs alijs ſufficiens vt procedatur ad condemnationem: quemadmodum etiam ſermo reſipiſcentis Magi conſcios in morte accuſantis præſumptio eſt contra alios vehementiſſima: hoc enim præſumi opus eſt *a*, cùm pœnituerit ipſum & Deum inuocauerit, ab eo rem verè enũtiatam eſſe. Sed illius dicto fidẽ non conuenit adhiberi ſi mortẽ obſtinatus oppetat, vt pleriq; faciunt ab auditione verbi Dei abhorentes vehementiſſimè. Atque hæc circumſcriptio illius regulæ futura eſt quam veteres Doctores tradiderunt, morientem præſumi ex veritate dicere.

a ex l. vlt. ad l. Iul. repet. & c. ſancimus. 1. q 7. l. cũ quis decedens §. codicillis. de lega. 2 ff. auth. q̃ obtinet, vbi Bal. de prob. & in l 2. comm. de legat. C. Doct. in ca. quãuis. de re iudic. Alex. in l. ſi de do. de col. C.

Maiores

Maiores itaq; ex ſermonibus eiuſmodi ad condemnationem procedebant, vt obſeruatum eſt in læſæ maieſtatis crimine. Sic Nero intimos & familiares quoſque curauit interfici ex ſermone morientium, qui tamen nihil aliud inter moriendum ſpectabant quàm vt de aduerſarijs vltionem ſumerent. Verùm iſta omnia ex prudentis Iudicis & conſiderati iudicio pendent, vt obſeruet an vltionis ſtudio loquatur moriturus, *b* & diligenter quærat an vllæ inimicitiæ contra delatos præceſſerint, Saga quædam Beronda nomine Malbeci ad Bellomontium Lomanienſe cremata eſt, quæ iamiam moritura cùm interrogaretur an nobilis quædam fœmina quam indicauerat fuiſſet in eo numero, nobilis autem fœmina cum ea commiſſa pernegaret, his verbis reſpondit Saga, *No ſabes tu pas quæ lo darrein cop que nos hemes lo baram a la crotz deu paſtis, tu partaues lo topin deus poſons?* id eſt, an neſcis cùm poſtremò ſaltationem haberem⁹ ad crucem artocreatis, te portaſſe pharmacorum poculũ? ad hæc ob-

b Bald. in tit. de pace Conſt. ver. vaſal. in fi. Iaſ. in l. 1. col. 2. Oldra cõſ. 192. viſo. Hippol. Marſil. in pract. §. reſtit. col. 12. & in rubr. de fi. deiuſ. col. 7. 8. & ſeq. latiſſ. Bar. in l. ſi quis in graui §. 1. ad Sylan. ff.

mutescens fœmina non respondit quicquam, ita se conuictam ostendit. Sin autem Magus obstinatus moritur, eum certissimum Dei hominumq; aduersarium esse præsumitur, qui viuens omneis enecare cupiat: vt Nero facilè Magorum princeps dictum illius qui cœlum & terram in cineres abire optans dicebat, *me moriente*, illius ergo dictum volens corrigere dicebat ἐμοῦ ζῶντος, me viuente. Hæc illa est species in qua præsumptionem vnam euertit altera *a*. Nec tamen debet testimonium morientis Iudex contemnere: fieri enim potest vt ex veritate sit: vt suprà demonstrauimus non rarò Magos à Magis interire, & (quod ait Ieremias) Deum inimicos suos opera inimicorum euertere. Sed si is quem obfirmatus Magus accusauit dixerit ad probationem sui se ita semper vixisse vt virum bonum decet, audienda est illius defensio: sin autem eum contrà suspectum esse pateat, aut antè fuisse reum, sed neq; absolutum sententia neque damnatum, eum Magum esse præsumitur. Sed etsi legitur

a l. diuus de in inte. restit. 22. q. 2. c. est & c. ne quis arbitretur. *b* l. antiquæ. ad Vellei. C. l. vltima ad Macedon. l. vltima. arbitrium tutelæ. C. l. à diuo Pio. §. si pignora. de re iudicata. ff. Alexand. in l. inter stipulantem. §. 1. de verborum oblig. & consil. 47. & consil. 91. coll. finali. lib. 6. Roman. consl. 250. Hippolyt. Marsil. in l. 1. §.

gitur probationem contra præſumptionem iuris admitti non oportere *b*, & diuino iure in Sagam eſt homicidij & parricidij præſumptio: ferenda tamen eſt Saga, vt exhibeat aut viuos demonſtret eos de quorum nece accuſatur. Hæc enim defenſio coniuncta euidentiæ permanentis facti plus poteſt quàm probationes omnes & præſumptiones contrariæ: *c* quemadmodum ſuprà oſtendimus veritatem permanentis facti contra Sagam probationem eſſe omnium euidentiſſimam. Regula autem iuris eſt *d*, probationem minus legitimam in atrocibus & nocturnis maximè criminibus (quale iſtud eſt) ſufficere, quoties probatio certa non poteſt obtineri. Sapiens verò Iudex ad conſequendum veritatem omneis præſumptiones comportaturus eſt: modò ne id faciat quod multi Iudices in Germania ſolent. Hi enim aut magos alios conquirunt, vt per eos ad ſaltum cribri reſciſcant an reus ſortes exerceat: aut puerulis templum adeuntibus nouos calceos

ad quæſtionem. de quæſtionib. Speculat. in tit. de præſumptionib.
c Felin. in cap. quanto. de præſumptio. Bald. in l. contra negantem. eod. Roman. conſ. 350. col. 8. Alexan. in l. vnic. vt quæ deſũt aduocatis. C. & conſil. 118. col. pen.
d cap. prætereà. cùm gloſ. ext. de teſtib. Panor. in c. venerab. col. 2. eo l. ſi ij q adul. ad l. Iul. de adulter. ff.

axungia

axungia suilla perunctos curant indui, vt Magæ inde nequeāt egredi, nisi eis visum fuerit qui pingues calceos ferunt: aut ambos pedes Sagæ & manus colligātes eam imponunt aquæ leniter, eámque si saga fuerit, in fundo mergi non posse putant. Hac enim via diobolus indicia, quæ sancta oportet seruari, commutat in scholā Magiæ. Similiter ne illud faciat quod in libro Coniurationum Romæ & Auenione impresso legimus, vbi ratio exponitur faciendi caseum mulieris Sagæ nomine, ex quo accusetur. Nobis verò neque illam formam, neque alias consimiles quas legimus, placet exponere. Verùm quæstio est si neq; Magi extabit confessio, neque inculpatus testis, neque permanentis facti euidentia, sed violentæ præsumptiones erunt, puta à vicinis omnibus haberi pro Mago[a], aut bufones in ollis locisve abditis alentem deprehendi, quamuis nemini sit comminatus Magus, qui in hac causa statui oporteat. Ego violentā presumptionem eiusmodi non sufficere statuo ad sententiam mortis ferendam,

[a] à vicinis veritas melius haberi potest. Bart. in l. dominus horreorum locati. ff & arg. l. si ita. §. mulier. & ibi Bart. de fūd. instr. ff.

rendam, ad alias pœnas sufficere. Dicamus igitur de Magorum pœnis, quas pro amplitudine probationum maleficiorumque prudenter augeri minuique necesse est.

De pœnis quas merentur Magi.
Cap. V.

DVO sunt omnino modi quibus sua Rebuspubl. amplitudo cõseruatur, præmium & pœna: quorum vnus ad bonos pertinet, alter ad improbos, & nisi iustè ex æquo & bono singulis tribuantur, nulla spes alia nisi ineuitabilis casus Reipub. maximeque ruinę ostenditur. Non quòd pœnas de omnib⁹ delictis sumi necessarium videatur: nam neque Iudices reis iudicandis sufficerent, neque plectendis carnifices: imò vix vnum crimẽ è denis ꝑ Iudices castigatur, sed tenuissimos solùm quosq; videris pœnas luere, qui gratia amicis aut pecunia valent eos plerumque manus hominum effugere: quamquã nec amici nec facultates vllæ eos à Dei manu vindicaturę sunt.

Hi au-

Hi autem falluntur plurimum qui non alia de causa pœnas institutas putant, quàm ad castiganda maleficia: At hic minimus est me iudice fructus, qui ad Rempub. inde perueniat: Maximus enim & summus omnium est, quod sedatur ira Dei, præcipuè si directè peccatum fuerit contra maiestatem Dei, vt in hac causa
a Num. 25 est. Videm⁹ itaq; a cùm Dei populus sese Moabitis adiungens ad Bahal pehoris sacrificia declinasset, viginti quatuor millia ex eis occubuisse, & longè plures fuisse perituros, nisi repentè Pinhas Eleazaris filius iram Dei cernens exardescere vnũ è ducibus populi cum Moabitide cubantem transfixisset. Tum mors desiuit peruadere: Deus autem Mosi, Pinhas, inquit, sedauit furorem meum ardẽte zelo quo zelotypus fuit honoris mei, & obstitit ne populum istum perderem: dicito ei me fœdus cum ipso ac posteris ipsius initurum, vt sacerdotio fungantur mihi. Postcà trecentos annos vixit, eiusque posteri ampliùs bis mille annos sacerdotio honore amplissimo perfuncti sunt. Hic igitur

tur primus punitionis improborum fructus, vt sedetur ira Dei, & vindicta eius in vniuersum populum auertatur. Ideoq; Iudicibus fuit imperatum *b*, si postquàm perquisiuerint autorem homicidij non poterunt deprendere, vt sumentes vaccam sacrificent in loco vbi cædes commissa fuerit, manus abluant vt innocentes facti, & Deum orent ne ob effusum sanguinem ira sua populum perfundat. Secundus punitionis fructus est, vt in regionẽ totam accersatur Dei benedictio, prout in lege Dei scriptum est *c*. Postquam igni & gladio tradideritis oppidũ è populo meo fratribusq; vestris qui deserentes Deum idola coluerint, & omnem animam homines & bestias occideritis, aggerem è lapidibus trophæi loco accumulabitis: ac tum extendam amplas misericordias meas erga vos, & gratijs vos benedictionibusque cumulabo. Tertius fructus ex improborum punitione procedens est, vt metus & terror incutiatur alijs: sic enim lex Dei, *d* vt alij videntes punitionem metuant

b Deut. 21.

c Deut. 13.

d Deut. 15. & 19.

pecca-

peccare. Quartus fructus, vt caueatur ijs quos nondum infecit & corrupit improbitas, vt incolumes pestilentia inficit atque elephantiasis *a*. Quintus, vt improborum numerus minuatur: qua sola ratione vetus Britanniæ consuetudo sancit suspendi fures, quia nimius eorum numerus futurus esset. Atque hæc verba ineptæ illius consuetudinis, *cùm omnes regionis syluæ non satis facturæ essent, mors autem grauior sit quidem puniendis furibus, sed furtis impediendis leuior*: verumtamen consuetudo isto solo argumento nititur. Sextus, vt boni securè vitam possint transigere. Septimus, vt puniatur improbitas *b*. Hæc bona atque commoda ex improborum supplicijs proficiscētia placuit attingere. Si quis autem modus vnquam exstitit sedandi iram Dei, benedictionem eius obtinendi, alios perterrendi aliorum supplicijs, hos ab illorum corruptione conseruandi, improborum numerum minuendi, bonorum vitam confirmandi, & improbitates summè detestandas quas ingenium homi-

a Leuit. 12. & 13. & 14.

b Deut. 19.

hominis excogitare poteſt puniendi, hic certè vnus eſt vt omni rigore caſtigentur Magi. Quamquam non ſatis reſpondet rigoris vocabulum, cùm nulla ſit tam crudelis pœna, quæ puniendæ Magorum improbitati queat ſufficere: omnia enim ipſorum ſcelera, blaſphemiæ, & inſtituta inuehuntur in maieſtatem Dei, vt mille artibus irritent & exacerbent eum. Plurimùm apud veteres fuit dubitatũ, quod genus mortis in eum inſtitueretur qui patrem aut matrem occidiſſet: vt ex lege Pompeia in parricidas conſtat, cuius nouum & accuratum ſupplicium lenius poſteà viſum eſt. Quamobrem Tarquezium maiorem, qui parentem ſuum Pictauienſem Electum occidi curauerat, Curia Parlamenti voluit diſcerpi candente forfice, diffringi artus ad rotam, ac poſtremò concremari: etſi ne hoc quidem pacto condignas pro merito pœnas is perferre videbatur, qui vitam ademit ei à quo acceperat. Altero quoque Areſto eiuſdem Curiæ nobilis quædam fœmina quæ virum ſuum occidi curauerat,

viua exusta est: quod illa satis patienter tulit, cruentam subuculam viri sui ante oculos habens. Quidam etiã Magos dubitãt igni tradere, etiam eos qui pacto expresso se diabolo adiunxerunt. Horum enim præcipuè vindictam diligentissimè & summo iure oportet persequi, vt iram Dei amoliamur vltionẽq; nobis superuenturam. Quoniam verò sortilegium autores nihil ampliùs quàm hæresin esse interpretantur (quamuis hæresis vera læsæ maiestatis diuinæ crimen est igne puniendum ex cap. vergentis. de hæreticis) ideò tenenda est istius criminis à simplice hęresi differentia. Primùm enim hanc professionem Magorum primã esse demonstrauimus, quòd Deum omnemq; religionem abnegãt. Hominem qui Deum verũ deserit vt hæreat alteri Lex Dei iubet lapidibus obrui *a*, quod supplicium tradunt Hebræi interpretes esse grauissimum *b*. Hoc verò ante omnia oportet obseruari. Mago enim (de quo dicimus) non videtur satis si Deum abneget vt religionem alterã amplectatur, sed omni

Primum Magorum crimen.

a Deut. 13.

b R. Maymon. lib. 3. more hamebocim.

religio-

religioni veræ ac ſuperſtitioſæ renuntiat qua homines in offenſæ metu contineri poſſunt. Secundum Magorum crimen eſt, quòd vbi Deo renuntiauerunt, maledicunt, blaſphemant, & prouocant eum deſpectu maximo, & quemcunq; Deum aut idolum antè metuerint. Lex autem Dei, *c* Quiſquis Deum, inquit, blaſphemauerit, peccatum eius manebit in eo: & quiſquis maximum Dei nomen per contemptum pronuntiauerit, plectatur morte: qui locus Philonem torſit, omnesq; Hebræos Doctores mirificè. Videtur enim prius legis iſtius caput ad eos ꝑtinere qui Deum ſuum quem ꝑ Deo habent blaſphemauerint, & hos dici reportaturos peccatum ſuum. Alij interpretes dicunt ei qui blaſphemauerit Deum, nūquam condonari (quodcunq; tandem ſuppliciū perferat) niſi ipſum pœnituerit: & eum qui maximum Dei nomē audacius expreſſerit morte affici oportere. Ipſa Legis *d* verba obſeruatione digniſſima afferemus, ונקבשם יתוח מות יומת: איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו

II crimen.

c Leuit. 24

d Leuit. 24

Quamobrem Hebræi ſanctiſſimum Dei nomen neque ſcribunt vnquam, neque pronuntiant. In priore autem legis capite videmus non dici יהוה propriam Dei appellationem, ſed אלהים, quod nomen Dijs omnibus & Angelis tribuitur. Etenim videtur Deus innuere ab ijs blaſphemari Deum qui id blaſphemãt quod Deum eſſe opinantur. Sic Deus qui corda & voluntates hominũ ſcrutatur, conſilia ipſorum reſpicit: vt cùm olim Magi crucifixorum, quos deos putabant eſſe, manus & crura confringebãt, aut ſumpta hoſtia bufones paſcebant. Iam itaque duplicem videmus & deteſtabilem Magorum impietatem eſſe, quòd Deum verum non dubitant blaſphemare & quicquid diuinitate aliqua præditum eſſe putant, vt omnem pietatis opinionem euellant & offenſæ metum. Tertium crimen ampliùs abominandum eſt, quòd dant fidem diabolo, adorant eum atque ſacrificant: & eorum ſceleratiſſimi facta foſſa vultum humi abijciunt orantes ex animo & adorantes diabolum. prout de

III Magorũ crimen.

Pam-

Pamphila Lariſſana Saga in Theſſalia antè notauimus ex Apuleij teſtimonio. Sed ne procul abeamus, fuit in Laodunenſi ſuburbio cui nomẽ eſt à valle, Saga menſe Maio M. D. LXXVIII. quæ idem fecit multis præſentibus. Iſtud autem abominandum ſcelus omnia ſupplicia quę ab homine excogitari poſſunt grauitate ſuperat, cùm diſertiſſimo Legis contextu præcipiat Deus *a* vt qui inclinatione ſolùm honorem imaginibus quæ Græci εἴδωλα vocant, habuerit, plectatur morte: nam Hebræum *Tiſtaueh*, Chaldęum *Tiſgud* nihil quàm inclinare denotat, quod omnes Latini interpretes dixerunt adorare. At Magi non ſatis eſſe ducunt ſi adorauerint ſolum aut coram Satana ſe inclinauerint, niſi ſe dedant ei, orentque & inuocent eum. Quartum crimen præcedente grauius eſt, quod permulti Magi fuerunt conuicti adeoque confeſſi ſe progeniem ſuam Satanæ deuouiſſe: qua impietate Deus ſe in lege adduci pronũtiat *b* ad vltionem in eos inflammãdam qui Molocho dedicauerint liberos, quẽ

a Exo. 20. & 32. Deut. 13. & 27. Num. 25.

IV Magorũ crimen.

b Leuit. 21. Deut. 18.

Iosephus Priapum interpretatur, Saturnum Philo, vtut sit, Satanæ & spiritibus
V crimen. malignis offerebantur. Quintum prouehitur vlterius, Sagas ferè ex confessione ipsarũ conuictas esse quòd paruulos pueros necdum baptizatos sacrificabant diabolo tollentes in aera, deinde aciculam crassam in caput eorum inserẽtes vt eos enecarent, crimine grauissimo. Sic Sprãgerus narrat vnam se autore crematam esse, quæ hoc pacto vnum & quadraginta necauerat.
VI Magorũ crimen. Sextum crimen horribilius superiore est, quòd Magis non est satis suos ipsorum liberos diabolo sacrificauisse & cremauisse sacrificiorum ritu (aduersus quæ Deus lege inuehitur *a*, dicens
a Deut. 18. se populos terræ ob istam abominationẽ exstirpasse) sed eos inde ab vtero deuouent Satanæ. Sic Raziorum Baroni Satanas indixerat vt filium suum adhuc in vtero versantem sacrificaret, eoque pacto matrem cum fœtu enecaret: quod ille fuerat facturus nisi anteuertisset vxor, vt idem agnouit atq; confessus est. Duplex verò parricidium turpissima cõiunctum

idolo-

idololatria. Septimum ac frequentissimum est, quòd iurati Magi promittunt diabolo se quoscunq; poterũt ad cultum ipsius perducturos: idq; reipsa præstant, vt antè demonstrauimus. Lex autem Dei præcipit *b*, vt quisquis ita vocatur, eum lapidibus curet obrui qui animum ipsius sollicitauerit. Octauum crimẽ est, quòd honoris causa inuocatur & iuratur per nomen diaboli: nam Magi eum semper in ore habent, & per eum duntaxat iurant, nisi cum abnegatur Deus. Sic apertè veniunt contra legem Dei, quæ per alium quàm per Dei nomẽ iurare vetat *c*, quamobrem Scriptura dicit, da gloriam Deo, quàm formulam Iudices cùm à litigantibus aut testibus iusiurandum exigerent, obseruabant, dicẽtes, tribue gloriam Deo. Nonum est, quod Magi incesta colunt adulteria, & eo nomine omni seculo infamati atq; conuicti sunt: nam eos docet Satanas neminem perfectum Magum aut incantatorem esse quin sit ex patre & filia, aut ex matre & filio genitus. Quò spectat Catul. disticho:

VII Magorũ crimen.

b Deut. 13.

IIX crimen.

c Ierem. 5. 12.

IX crimẽ.

Nam Magus ex matre & gnato gignatur oportet,
Si vera est Persarum impia relligio.

Epiphanius contra Gnosticos & Athenagoras in Apologia incestum Magis frequentem esse annotant. Omnia hæc impia scelera directè in Deum & honorem ipsius committuntur, quæ summo iure vlcisci tenentur Iudices vt iram Dei à nobis amoliantur. Cætera Magorum crimina ad iniuriam hominibus factam pertinent, & quæ illi cùm possunt vlciscuntur. At nihil tantopere odit Deus *a*, quàm vt videat Iudices iniurias sibi aut alijs factas vlcisci, horrendas verò blasphemias dissimulare quæ in maiestatem Dei euomuntur, qualeis à magis pronũtiari antè ostendimus. Alia itaq; crimina persequamur. Decimum est Sagas homicidiorum artem exercere, adeoq; infantium cædes committere, ac posteà elixare donec humorem & carnem eorum fecerint potabilem: quod Sprangerus ex ipsarum confessionibus scribit cognouisse, & Baptista Porta Neapolitanus libro

a 1. Sam. 2.

X crimen.

libro de Magia. Neq; omittendum illud est, infantes priùs ab eis enecari quàm fuerint baptizati, quibus quatuor circumstantijs exaggeratur crimen homicidij. Vndecimum crimen est, quòd humanas carnes ac puerorum maximè comedunt Sagæ, & palàm bibunt sanguinem: quod scelus admirabatur Horatius, cùm diceret: XI crimẽ.

Neu pransæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Verumtamen istud est exploratissimum. Quòd si pueros habere non possunt, hominum cadauera è sepulchris effodiunt, aut suspensorum eximunt è patibulis, prout persæpe compertum est. Huc pertinet quod Lucanus olim cecinit,

--laqueum nodosq; nocenteis
Ore suo rupit, pendentia corpora carpsit,
Abrasit cruces, percussaq; viscera nimbis
Vulsit, & incoctas admisso Sole medullas.

Propterea se Apuleius narrat, cùm Larissam Thessaliæ aduenisset, sex aureos lucratum esse ex nocturna corporis vnius custodia, eo quòd Sagæ (per quas illa re-

gio famosa effecta est) nisi certa custodia adhiberetur, veniebant intrò quacunq; forma videbatur, & ossium ten⁹ circumrodebant corpora. Hæc verò detestabilis persuasio à diabolo mentibus humanis inditur, vt alij alios cædant vorentque & euertant humanum genus. Hoc etiam addendum; Magos omneis plurimùm esse veneficos, quo vno crimine ad mortem damnari possunt ex Cornelia lege de sicarijs, quamuis non fuerit venenum traditum. l. 1. in verbo, venenum confeceris de sicarijs. ff. Homicidium autem & lege Dei *a* & humanis legibus *b* capitale judicatur: similiter q carne humana vescuntur aut vescendam præbent, morte digni sunt. Sic Lutetiæ dulciarius pistor è suspensorum carne faciens artocreata, viuus crematus est, domus euersa, & interdictum ne ædificaretur denuò: sic locus perdiu in icuncularum vico desertus mansit. Duodecim crimen singulare est, quod venenis & sortilegijs enecāt ab homicidio simplice disparatis lege Cornelia de sicarijs & veneficis ff. grauior enim offen-

a Deut. 19. *b* toto tit. ad l. Cornel. de sicarijs. C.

XII crimen.

offensa est si quem veneno quàm si aperta vi sustuleris, & grauius adhuc est necare sortilegio quàm veneno. Grauius est, inquit Lex c, occidere veneno quàm gladio. Decimum tertiũ Magorum crimen est frequentissimum, quòd ab eis pecora enecantur. Ideò Augustanus quidã Magus an. M. D. LXIX. forficibus discerptus est, quòd redempto corio pecorũ mortem eis intulisset. Decimumquartum est ordinarium expressum Lege, quòd fruges necãt, & famem sterilitatemq; inuehunt in regionem totã. Decimumquintum est, quòd Sagę cum diabolo rem habent, etiam dum maritis accubant, vt omneis confiteri suprà notauimus. Hæc detestabilia quindecim crimina, quorũ minimum morte dignum est accuratissima: non quòd singuli Magi rei sint criminum istorum omnium, sed illud tamen compertum est Magos qui cum diabolo expressè pepigerunt, reos omnium istorum scelerum ferè, aut certè plurimorum esse. Cùm autem multa crimina & multis actionibus ab homine committun-

c l. 1. de malefi. C.

XIII crimen.

XIV crimen.

XV crimẽ.

mittuntur, singulorum pœnas oportet repeti: neque vnum impunitum relinqui ex concurrente altero *a*, sed plures pœnas (vt ait Bartolus *b*) distinctas imponi siue legibus & institutis, siue arbitratu Iudicis *c*. Si plura crimina in facto eodem committuntur, idem iudicium est: nisi crimina sint vnius speciei, vt parricidium in homicidijs quidem numeratur *d*, sed reus sola parricidarum pœna tenebitur: lex autem Dei pœnam capitalem sanciens non distinguit minutatim Magorum scelera, sed Sagam viuere simpliciter vetat, מכשפה לא תחיה: quē in locum Hebræus Philo his verbis, *lo techaie*, significari dicit. Sagam eodem die quo euicta fuerit morte afficiendam fuisse, & ita à maioribus obseruatum. Sic ergo non solum grauitatem criminis exponit Deus *e*, sed etiam demonstrat quātopere expetat vt iustitiæ leges in istos homines exerceantur. Nominatim verò Lex morti Sagam adiudicat, ne pœna ob sexum minuatur: vt legitimè in omnibus alijs criminibus obseruatur. l. sacri-

legij.

a l. nūquā depriuatis delict. ff.
b ex l. 3. de termino moto. ff. l. prætor. §. si mihi plures. de iniur. ff. l. si adulteriū cum incestu. de adult. ff.
c l. non est nouum. de acti. empt. l. qui sepulchri. de sepulc. viol. C.
d l. Senatus. de accusat ff. & ibi Bart. l. prætor edixit. §. 1. de iniur. ff.
e Exod. 22.

legij. de peculatu. ff. l. si adulterium. §. stuprum. de adulter. ff. cap. sicut de homicidio. Plus enim est offensionis in cæde fœminæ quàm viri, ait Aristoteles in Problematis lib. 29. cap. 11. Itaq; si nihil aduersus Magum probabitur idololatrię, blasphemię, sacrificiorum, parricidiorum, homicidiorum, adulteriorum, scortationum cum Satana, & aliorum scelerum: cùm tamen probatum fuerit Magum reum esse, meretur mortē. Amplius Iura ciuilia *f*: nam non solùm ea cui expresso pacto cum Satana conuenit afficienda est morte, sed etiam is qui Sagas consulit: hæ enim tantopere sunt abominationi ex Lege, vt ea modò hostes salutis cõmunis *g*, modò ob facinorum magnitudinem Magos maleficos *h*, modò peregrinos naturæ *i* (hos, inquit, tanquam naturæ peregrinos feralis pestis absumat) modò hostes humani generis *k* nominet. Augustinus etiam in libro de ciuitate Dei Magos appellat maleficos ob maleficiorum magnitudinē. Quod autem ad Magos aulicos, quia istud

f l. nemo aruspice. de malefi. C.

g l. vlt. eod.

h l. nemo. eod.

i l. multi. eod.

k l. etsi. de malefi. C.

ſtud malum quàm maximè poteſt acce-
dit Principes, idq; non noſtra ſolùm me-
moria ſed ab omni ſeculo, ad Rempub.
totam euertendam (nam Principes eo-
dem pellicit à quibus populares itidem
pertrahuntur) hanc ob cauſam lex inſi-
a d.l.et ſi. gnis extat a, qua ita ſancitur, ſi quis Ma-
gus, vel magicis cantaminibus adſuetus,
aut aruſpex, aut ariolus, aut certè augur,
vel etiam mathematicus, aut enarrandis
ſomnijs occultans artem aliquam diui-
nandi, quibuſcunq; tãdem præditus ho-
noribus & potentia ſit, in comitatu Prin-
cipis fuerit, vt præſidio dignitatis exutus
cruciatus & tormenta non fugiat. Hanc
legem literis aureis in portas Principum
incidi oporteret: peſtem enim capitalio-
rem in comitatu eorum non inueneris.
Vt autem agnoſcamus quantis laudibus
Principes Ethnici digniores ſint Chriſti-
anis multis, apud quos faciunt ſtipendia
Magi, mulierem Martham nomine, Ma-
rij temporibꝰ in exilium à Senatu Rom.
b Plutarc. in Mario. miſſam legimus b, quæ ſe totius prȩlij ad-
uerſus Cimbros euentum prædicturam
confir-

confirmabat: & Claudi⁹ Cæſar in Rom. equitem agi ſummo iure voluit, adeò vt morte multatus fuerit *c* & publicata bona, eo quòd galli gallinacei ouum circumferret (alij ſerpentis dicunt) vt eo pacto religionem falleret Iudicum, litemq́; gratia vinceret. Fuerunt homines imperante Tyberio ex minima opinione Necromantiæ ad mortem damnati *d*. Caracalla Imperator etiam condemnauit eos qui herbas & alia id genus ad curandas febreis faucibus appenderant *e*: quod Deus lege prohibet, cùm ritus Amorrhæorum & Cananæorum abominatur. Nam in eis Moſes Maymonis ligaturas numerat, quas etiam Auguſtinus damnat, vt ſuprà demonſtrauimus. Hoc iudicium Caracallæ Cæſaris oculis eorum proponi conuenit, qui lege Dei abutentes condonant execrabilia Magorum ſcelera, ex quibus tam multa mala perpetimur. Sed eos qui res iſtas præbēt, non qui imprudentes accipiunt bona fide, eos inquam perſequendos in iure cēſeo, (iſta enim idololatriæ & ſortilegiorum

c Tacitus. Plin. li. 29. cap. 3.

d Tacitus.

e Spartian. in Caracalla.

rum̃ principia ſunt) quo exemplo palàm demonſtrabitur Magos qui expreſſę cum Satana pactionis tenentur mereri mortem. Cumq́ue ſit ante omnia deteſtandum crimen, eo grauior pœna conuenit maleficio: nempe aut lapidationis, vbi hoc genus pœnæ receptum eſt, aut ignis atque incendij, quod ſupplicium ferè apud Chriſtianos iam olim fuit obſeruatum. In Belgico & multis Germaniæ partibus damnatæ mulieres immerguntur aqua: verùm Sagas colligatis artubus in aquam proiectas compertum eſt non poſſe mergi, niſi admota vi in aquã inferatur caput, vt ſuprà diximus. Quòd ſi præter ſortilegij crimen ſiue confeſſione, ſiue teſtibus, ſiue facti euidentia probetur aliquem à Saga enectum eſſe, infantem verò maximè, crimen eſt grauius. Et quamuis ſorte quam Saga ad inimicum tollendum iniecerit alterum comperiatur enectum eſſe, digna tamen eſt morte: aut ſi philtrum cogitans mortem intulerit, etiam quæ Saga non eſt ex facto meretur mortem, ait lex *a*. Sed huius

a l. ſi quis aliquid. §. qui abortiones de pœnis. ff.

ius leniorem esse pœnam conuenit quæ non fuerit Saga. Nihil tamen plerumq; tam difficile est quàm probatio, & in ea maximè Iudices occupantur. Quamobrem si neque inculpati testes, neque reorum confessio, neque euidentia facti habebitur (quæ tria esse genera probationum diximus ex quibus mortis iudicium ferri potest) sed præsumptiones solùm erunt, vtrum infirmæ sint an violentæ præsumptiones animaduertimus. Si præsumptiones infirmæ fuerint [b], neque reum oportet vt Magum condemnari neque absolui, sed ampliùs dicere ad commoditatem quæstionis, & intereà è vinculis reum eximere. Sin autem violentæ fuerint, an ad condemnationem mortis procedi sit opus dubitatur, propter discrimen huius criminis ab alijs amplissimum. In alijs enim criminibus nemo ex præsumptione licet violentissima damnari ad mortem potest [c]: ad alias verò pœnas, puto trimeres, flagra, multam honorariam aut pecuniariam pro qualitate personarum [d] & probationum gra-

[b] Bald. in l. fide probat. C. & in l. presbyteri. de epis. C.
[c] l. absenté. de pœnis. ff. l. vlt. de probat. C. l. singuli. de accus. C. Gand. in tract. malefi. sub rubri. quando puniantur plu. Ancaran. con. 217. Alex. Im. cons. 15. li. 1. & cons. 14. li. 3. Cæpola cons. 41. Castrẽ. cons. 192. Alex. cons. 81. li. 5. Angel. de malefic. in verbo, & Andreã. n. 22.
[d] l. capitalium. §. in

ſeruorum. de pœnis. ff. l. vlti. de incendio. ff. uitate damnari poteſt. Itaq; videtur in iſto abominando crimine ad iudicium mortis ex violentis præſumptionibus procedi poſſe. Verumtamen ex violentis præſumptionibus ſtatuendam non cenſeo mortis condemnationem, ſed alias omneis pœnas excepta morte. Hoc nos

a Deut. 13. in pari cauſa docet Lex Dei dicens a, Si quod ex oppidis popularium tuorum audiueris apud alios inſtare vt Deum æternum deſerant orentq; Deos alios, veritatem rei diligenter perueſtiga. Si eam certam eſſe cognoueris, tum incolas illius oppidi obſideto, perrumpito, igne cædibusq; miſceto. Veritatem igitur teneri certò opus eſt, vt ſententia feratur mortis. Hic verò dixerit quiſpiam, Aut abſoluere, aut damnare opus eſt. Si verum crimen eſt, mors non ſuffecerit: ſin falſum, oportet abſoluere, aut certè ampliare donec amplius quæſtione habita cognoſcatur, reum verò hac lege vinculis ſoluere vt vadimonium eodem ſtatu obeat, &c. non ſupplicio corpus afficere, aut honorem cuiquam ob præſumptiones adime-

b l. vlt. de probat. l. ſciant. co. C. l. qui accuſare. & D. ibidem. c Aſconius in Verrem. d l. ordo. de public. iudic. ff. e in l. quicunque de ſeru. fugit. co. vlt. ver. & nota octauo et in auth. quas actiones, circa fin. de ſacroſanct. C.

adimere, ex prisca Rom. lege *b*, apud quos tres erant notæ *c*: vna A. altera C. tertia NL. absoluo, condemno, non liquet. Respondem⁹ hanc iudiciorum formam sublatam esse *d*, & alteram extra ordinẽ inuectam, cùm Romani imperium obtinerent. Nam illud dictum legis, Actore non probante reus absoluitur, verum est: sed ea[f] demum probatio est non solùm quæ probat necessariò, sed etiam quæ ad indubitatam probationem accedit proximè. Inprimis verò eorum criminum quæ clàm committi solent, probatio ex bonis certisq; rationibus petita sufficit, quod Baldus *e* & Ioannes Andreas *f* hoc modo dixerunt, ratione difficilis probationis sufficit probatio præsumptiua: quam ob causam probatio quoq; domesticorum testium admittitur in rebus clàm gestis intra priuatos parietes *g* quam probationem alioqui fora excluderent *h*. Magorum autem scelus de nocte ferè committitur, deserto loco & ab hominibus remoto, ijsque modis quos nemo præsumere vel cogitare possit.

f in c. cùm diœcesi. glos. super verbo, argumentis. & in c. illos vos. de pignor. & in c. ad nostram. de emptio.
g l. consensu. de repud. & ibi Bar & in l. lex quæ tutores. de administr. tut. & Cynus. in l. parentes. de test. C. Not. in c. 3. loco de proba. & in c. veniens. 2. de testib. & in c. cum dilecti. de electio.
h l. omnibus, & ibi Doct. de testib. C.

Violentas igitur præsumptiones in causa tam detestabili haberi sufficit, vt supplicia corporibus quantumuis grauia, capitali solùm excepto, irrogentur, fustigationes, sectiones, notæ, perpetua vincula, multæ pecuniariæ, publicationes, & pœnæ consimiles, præterquàm in exsilium, nisi in locum aliquem certum relegetur Magus. Solent enim plerumq; Magi solum vertere vbi retecti sunt, pestemque importare aliò: sin vno in loco iubentur consistere vbi se obseruari & in suspicione esse viderint, nihil audent amplius. De perpetuo autem carcere, etsi ex communi iure prohibetur a, melius tamen in Canonico iure prospectum est, maximè verò in præsente causa. Nihil enim tantopere formidant Magi quàm carcerem, prout carcer modus est potentissimus ad veritatem exprimendam & afferendam resipiscentiam: sed alij comites expertes rei Magicæ semper sunt adiungendi, quia dum soli sunt eos à diabolo in sua improbitate confirmari monstrauit experientia, aut etiam vt ipsi mortem sibi

a l. mandatis. de pœnis. ff.

sibi conciscant adiuuari. Si igitur Saga bufonibus, lacertis, hostijs, ossibus, pinguibusúe ignotis instructa deprehenditur, & famosa est rerum magicarum nomine, præsumptiones sunt validissimæ: si aliquando reprehensa in iure, nec absoluta est, vehemens est præsumptio: si ex stabulo inimici aut ouili visa fuerit egredi, posteáq; pecudes moriantur, aut si ij moriantur vel languescant quibus interminatæ sint Sagæ, siue vnus siue plures, violenta est præsumptio. Ex his præsumptionibus, vt neq; vllius confessionis neq; testium extet probatio, in pœnas tamen illas condemnari debent, præterquam ad mortem. Hæc nobis regula tenenda est *a*, sublata mortis pœna & rigore legum mitigata, cùm præsumptionibus agitur: neq; eorum probanda sententia, qui ex præsumptionibus licet violentissimis corporalem pœnam irrogari non posse putant *b*, sequuti opinionem Al-

a Ant. But Pã. Felin. Io. And. in c. affert. de præsump. text. in c. illud. de cleric. secũdũ Felin. in c. qualiter & quando.
b Gand. in trac. de malefic. tit. de præsũ. col. 3. Spec. tit. de p̃sump. §. species. ver. in summa. Oldr. cõs. 129. viso. Bald. in l. præsbyt. col. 1. vers. & adde. de epis. C. & in l. nõ est veris. quod met. ff. & in l. eius. §. 1. de testib. & in l. sciant cuncti. de probat. C. fin. vers. 6. vbi etiam. Castrens. Bal. in l. fugitiui. col. 2. & ibi Cæpola vlt. charta de ser. fugit. C. Bal. in c. 1. fin. tit. quibus mod. feudum amit. Ancarã. in reg. semel malus. col. 10. de reg. iur.

berti Gandini & Pauli Castrensis. Hic enim (vt gloriatur ipse) impedimento fuit ne corporali pœna afficeretur prędo *a*, qui deprehensus fuerat stricto gladio è loco exiens vbi inimicus recens occisus compertus est, & cui etiam occisori pater imperauerat ne regrederetur domũ quin rem confectam resciuisset, deinde verò post rem gestam eum pater admonuit vt fuga sibi consuleret: quod in iure fuit comprobatum. Humanus spiritus, ait Paulus Castrensis, non poterat dubitare, quin is qui accusabatur cædem perpetrauisset, vtcunq; infitiaretur: verumtamen non fuit affectus corporali pœna. Atq; in hanc sententiam Bononienses Doctores consenserunt *b*, freti quodammodo antiqua Rom. opinione, absoluendum planè aut condemnandum ex lege, aut amplius decernendum dimisso reo: cum tamen ex insignibus præsumptionibus omnes semper multam pecuniariam committi censeant. Quid ita multam? inquies. Etenim si præsumptiones eas non esse iudicant ex

quibus

a Castrẽs. conf. 299. visa. col. vlt. lib. 2.
b Gand. in tract. malefic tit. de præsump. Rom. in l. 1. §. si quis in villa, ff. ad Syllan. Franci. Aretin. in l. eius qui. §. si cui. de testam. Barbat. cõ. 26. col. 7. vers. modo, lib. 1. & cons. 23. sapientissimus. col. vlt. lib. 2. Alex. in l. 1. col. 8. versu ad vnũ, si cer. pet. ff. & cons. 15. viso processu col. 2. lib. 1. & con. 115. in causa li. 3. & con. 2.

quibus ferri ſententia poſſit, non debent reiad multam condemnari, maximè cū homo damnatus criminis, ſi ſoluendo non eſt, ex diuinis & humanis legibus corpore pœnas luere teneatur *c*. Sin autem reum ex violentis præſumptionibus pœna dignum iudicent, quare dubitauerint in enormi crimine ad corporalem pœnam procedere? Iudices huius regni & fora non ſequuntur Italicorum Doctorum ſententiam, ſed in pœnam corporalem damnant pro modo probationis, non ſolùm in hoc, verumetiam in omnibus alijs criminibus quæ ab huius atrocitate abſunt longiſſimè. Nobilem virum Cenomannum noui (cuius nomen propter honorum neceſſariorum illius reticebo) qui poſtquàm certo conſilio inimicum ſuum occidiſſet, cum literis ad patruum fuit comprehenſus, quibus orabat ad ſe pecuniam mitti vt veniam criminis impetraret. Interrogatus negat manum ſuam eſſe. Simo Cornutus actuarius eum iubet ſcribere, ſed ita ſcriptionem ſuam diſſimulat vt nulla

poſt princ. lib. 7. con. 188. col. vltima. li. 7.

c l. 1. § generaliter. de pœnis. ff. l. ſi quis id quod. de iurisdictio. ff.

ſimilitudo huic cum illa intercederet. Biennium fuit in carcere ſine alia probatione, tandem verò ad annos nouem fuit ad remigium relegatus (vt ipſe mihi confeſſus eſt) cùm nihil niſi preſumptiones haberentur. Frequentia ſunt in hoc regno iudicia eiuſmodi, neglecta Doctorum Italicorum ſententia. In Belgico & certis Germaniæ locis ratio diuerſa eſt. Sunt enim (vt aiunt) conſuetudines quędam & inſtitutiones Caroli magni, quib⁹ ex rumore & admodum infirmis præſumptionib⁹ morte plectuntur rei: quod etiam nuper in Carinthia factum eſt, vbi ex præſumptione morti tradebatur homo, ac posteà inſtituebatur capitalis quęſtio. Sic improbè iuſtitiæ illudebatur. Sed vbi ex violentis præſumptionibus quales ſuprà expoſuimus iudicium fuit conſtitutum, iudicium corporalis ſupplicij opus eſt pronuntiari. Alioqui impunita ſemper manebunt ſcelera ſi ea demum crimina quæ in oculis, ad manum ſunt commiſſa puniantur: quod malum Iureconſultus adduxit *a*, vt eo

a l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff. l. ſi in rixa. eod. l. item mola. §. ſed ſi plures.

caſu

casu ad condemnationem procedatur, quamuis ex offendentium multorum numero quis pœnæ debeat subijci dubitetur. Nam etsi illic de damno agitur, quæ tamen est multæ pecuniariæ in causa ciuili ratio, eadem est suppliciorum corporalium in criminali causa, inprimis verò enormium criminum, cuiusmodi illud est quod agitur. Quamquam non obscurè demõstrat Baldus *b* ex præsumptionibus ad corporaleis pœnas instituendas procedendum esse, cùm ait mitius agi in pœnis corporalibus quando est dolus præsumptus & non verus, & citat l.1. ad legem Corneliam. de sicarijs. ff. Præstat quidem, fateor, absolui sontem quàm innocentem damnari: sed eum qui præsumptionibus certis cõuincitur innocentem non esse contendo, vt fuit is qui prope occisum sol⁹ cum gladio cruento fuit deprehensus, & alijs coniecturis oppressus quas modò annotauimus. Quamobrem Henricus 2. in hoc regno edictum salutare sanxit promulgatum & relatum in acta anno M.

b in c. 50. in fine. tit. quib. modis feudũ amitt.

 D.LVI.

D. LVI. quo mulierem eo loco haberi iubet ac si fœtum occidisset ac morte affici, quæ grauiditatem partumq; celauerit, eum sine baptismo siuerit emori, neque testimonium cuiusquam adhibuerit: fidemq; haberi vetat dicenti mortuum fœtum ex vtero prodijsse. Hoc multis decretis ab eo tempore fuit obseruatum. Perditæ enim & deploratę mulieres necabant fœtum, easq; Sagæ ad illud facinus instigabant. Hæc iuris præsumptio ex quo edictum latum est: edictum verò ex humana præsumptionę natum eaque vehementissima, sed non æquè valida ac præsumptiones illę quas antè diximus: & tamẽ ex ea non solùm ad corporale supplicium, sed etiam ad mortem proceditur. Verumtamen fieri potest vt mulier ad integrum suum honorem conseruãdum, fœtum suum grauiditatem partũque celet, & fœtus quem studiosè fuisset educatura in doloribus expiret puerperij: sed quia hac specie non rarò animaduersum est parricidia plurima perpetrari dum puer mortuus nasci dicitur, sapienter

ter fuit institutum præsumptionē istam sufficere, vt vindicando sanguini innoxio ad capitalem pœnam procedatur. Nam ex vno incommodo quod rarò cōtingit, non est committendum vt bona lex & salutaris omittatur *a*. Ac propterea mulierem Mureti ad Suessiones morti adiudicandam censui, quæ celata grauiditate & partu infantem humi in horto condiderat mense Martio anno M. D. LXXVIII. Quinetiam in causa non perinde graui, si qui accusati adulterij, deinde absoluti, si ergo coniugium posteà inierint, prout ipsis à repudio licuisset *b*, eos Lex summo iure puniri præcipit velut adulteros *c*: hi autem ad mortem damnantur lege. Itē si cui ter maritus denuntiauerit ne cum vxore versetur, si eos sine crimine simul versantes offenderit, huic lege permittitur vt eos interficiat sine vlla forensis cognitionis formula *d*. Et quod grauius est, Nicolaus Palermitanus Abbas licere negat Iudicibus pœnam Legis minuere, quæ tamen præsumptionibus solùm humanis nititur. Etenim

legum

a l. 3. & 4. de legib. ff. Sic Cato dicebat nullam legem omnibus satis commodam esse.

b l. si qui adulterij. de adult. C.

c l. quamuis eo. C.

d auth. matri & auiæ. §. his quoque. Pano. in c. accedens. versi. nō obstat. de accus. Mathes. in singu. 116.

legum præſumptio nihil eſt aliud quàm humana eorum præſumptio qui ob præſumptiones tulerunt legem: imò ex pręſente facto lex præſumit præteritum, atque ex præſumptionibus procedit ad cõdemnationem mortis, vt antè demonſtrauimus. Hoc verò accuratè opus eſt obſeruari, quod ea de cauſa ſolùm fuit inſtitutum: quia difficillimè poſſunt adulteri in facto deprehendi. Quanto igitur magis neceſſe eſt procedi ad corporaleis pœnas, cùm violentæ præſumptiones aduerſus Magos extant? Sed ſi qua ineſt facti euidentia, tum veniendum eſt ad capitalem pœnam: verbi gratia, ſi quis rei magicæ accuſatus deprehendatur humana membra, maximè verò puerulorum habens, oportet liberè ad condemnationem mortis procedere. Ineſt enim permanentis facti euidentia, ſi quis magicarum ſortium accuſatus ad curãdum alterum clara voce diabolum inuocauerit, aut ſummiſſa voce in terram proſtratus magiſtrum paruum (vt vocant) orauerit: itaq; capitalis pœna eſt intrepidè

decernēda. Sic M. Ioan. Martinus viuam cremari Sagam S. Probæ iussit sententia lata, q̃ structorem S. Probæ accusabatur impotentem & tonicū effecisse. Hęc balneum fieri mandauerat, & tribus lacertis in sudario datis iusserat eos conuolutos in balneum à structore ꝓijci cū his verbis, abi in nomine diaboli. Nam diaboli inuocatio est detestabilis idololatria, qua sola cōuinci poterat licet nihil fateretur, neq; de infirmato structore extaret probatio: multi enim fascinum morbumq́; alijs Magis immissum eximūt. De his autem cognosci in iure opꝰ est, si neq; à natura esse neq; conuenire remedia videbuntur (vt tres illi lacerti qui nunquam posteà in balneo comperti sunt, & sicut Andina Saga, cuius meminimus, ad curationes cerebro felium, veneno certissimo, corui capite, alijsq́; sordibus vtebatur) & adhibitis alijs pręsumptionibus ac quæstionibus ad corporale supplicium perueniri. Quòd si diabolum inuocet aut appellat Saga, tum ob antegressus rationes sine cūctatione damnari ad mortem

tem debet, nec mortem quidem vulgarem: sed viua cremari hæc portenta debent, prout consuetudo publica iam olim à Christianis recepta est: quam consuetudinem & generalem legem non possit legitimè Iudex omittere, de ea derogare, pœnámve minuere, nisi qua grauissima ratio & maxima exstiterit. Nam perinde esse aït Lex *a* pœnam minueris aut omnino sustuleris: imò verò Iudicem reum esse statuit qui legitimam pœnam condonat aut minuit *b*: Et si Iudex inquit, non vindicat repertum, tegere vt conscius criminosa festinat: & quod amplius est, iudicem eo nomine notat infamia: Atq; hoc in iure est extra omnem controuersiam *c*. Quinetiam eum qui pœnam legitimam remiserit aut diminuerit, lex modò bonorum publicatione *d*, modò exsilio *e*, modò alijs pœnis pro ratione peccati multari iubet *f*: non-

a l. seruos. ff. de vi. pu. C. Lucas Pẽ. l. 1. col. 1. verbo distulerit, princ. de fortil. lib. 12. C.

b l. 2. fin. de commerc. C. & ibi Bald. c. sicut ingt, c. negligere. 2. q̃st 7. & ca. error. 80. dist.

c l. 1. de carcc. prin. C. d. l. seruos. Hosti ẽs. & Ioan. Andre. in nouel. in verbo eadẽ Panor. fin. & Dec. co. vlt. in c. de causis. de offic. deleg. Rõ sing. 77. Ioan. Plat. in l. 1 de deserto. C.

d tex. in d. l. 1. de deserto. Pano. in l. si veri. §. de viro. 26. fall. soluto matrim.

e text. in authẽu. vt neq; milit. neq; fœdè.

f l. 1. fin. & ibi Bald. vlt. not. de monop. C. l. si quis sepulch. de sepulch. violato. C. et l. p̃ter §. diuus. eod. tit. & l. 1. pub. lætit. C. Bartol. & Bald. in l. mãcipia. de seruis fugitiuis, Cod.

nun-

nunquam etiam eousq; inuehit vt iudicem eadem pœna castigari velit, quam reus cõuictus fuisset perpessurus, quemadmodum his verbis innuit, *nisi ipse pati velit quod alijs dissimulando concessit.* g In hanc sententiam Andreas Iserinus narrat Carolum Francum I. eius nominis Regem Neapolitanum iussisse vt suspenderetur Iudex, qui certo occisori pœnam hanc solùm indixerat vt ei præscinderetur manus. Quòd si Iudex qui supplicium maiestatis læsæ remiserit aut etiam minuerit, reus est, suppliciúmq; læsæ maiestatis subire tenetur lege, quanto æquius est teneri iudicem qui supplicium viro dimiserit minueritve læsæ diuinę maiestatis reo? Commodissimam iudicij istius rationem Tullius affert his verbis: Non istum Verrem maius in se scelus cõcepisse cùm fama spoliaret, cùm tot homines innocentes necaret, cùm ciues Rom. morte, cruciatu, cruce afficeret, cùm prædones accepta pecunia dimitteret, quàm eos qui istum tot, tantis, tam nefarijs sceleribus compertum iurati sen-

g l. nulli. sine, ne sacrum baptisma. C. Andr. Iser. in c. I. tit. quæ sunt reg. Castr. in l. etsi seuerior. col. I. Io. And. in c qualiter. col. 7. de accus. Bart. in Clem. in verbo salutem, col. 13. vers. 13. l. Christianis fin. de paganis C. Faber in d. l. nulli.

tentia sua liberarent. Idem quoque de iudicibus Sagas, licet conuictas, absoluentibus dici potest, qui se hoc solùm excusant nomine se id non posse credere, quod de Sagis dicitur, easq́ue mortem promereri. Sic enim vocantur in dubium lex Dei, humanæ leges & historiæ, & executiones innumeræ & annis bis aut ter mille hac de causa factæ, & tribuitur Magis impunitas. Si quis autem in hoc regno supplicia criminum esse arbitraria dixerit, fateor illud quidem, nisi edicto aut consuetudine pœna definita sit: antiquissima autem consuetudo in tota Europa obtinet, vt viui concrementur Magi. Hactenus de ijs præcipuè Magis dixim⁹, qui iurati pacto & societate cum Satana constringuntur. Sed alij quoque sunt Magi de quibus libro secundo egimus, non perinde quidem detestandi, sed tamen actionibus diabolicis cum diabolo communicant. Eiusmodi sunt qui nodant ligulas damnabili scelere: ex quibus etsi nõnulli sunt qui hoc sine expressa conuentione aut societate cum diabo-

diabolo inita faciunt, actio nihilominus est diabolica & supplicio capitali digna *a*. Nam quisquis artem istam colit, Dei legem omnino ac natura violat, impediens effectum matrimonij quem Lex Dei imperat: cùm hac de causa aut matrimonia solui oporteat *b*, aut sine prole conuiuere, quod planè est sacrilegum. Neq; verò negari potest quin sit homicida: tam enim homicida est qui liberorum procreationem impedit, quàm qui alium iugulat. Tertiò mutuam matrimonij amicitiam tollit sanctissimum naturæ & societatis humanæ vinculum, odiumque Vatinianum affert. Quartò eodem momento fit ista nodatio quo sanctas voces minister pronuntiat, & dum quiq; debet ad Deum attendere, nodator voces interserit mysteriaq; diabolica, impietate execranda. Quintò causam affert scortationibus & adulterijs ex eo consequentibus: nodati enim cùm simul versantur, vruntur cupiditatibus & ruunt in adulteria. Sextò multæ eam ob causam committũtur cædes hominum

a Lucas Penna ad hoc litus l. 1. de priua. carcer. C. & l 2. de sepul. viol. & l. vlt. ad l. Iul. de vi pub. & l. præcipit. C. de cau. larg.

b c. vlt. de frigid. & malefic. c. si per sortiarias. 33. q. 8.

à quibus id procurari suspicio est, quamuis ne in mente quidem habuerint. Hæc igitur quinq; aut sex crimina nodatores perpetrant, quæ modò annotauimus vt iudices (quorum autoritate sacculari j vel crumenisecæ suspenduntur) istud capitale scelus impunè non sinant effugere: quod Iudex quidam Niortanus fecit, qui postulato prępeditorum coniugum mulierem, cuius facto vicina nubens sic fuerat impedita à coniugali officio, egit in vincula, & nunquam egressuram interminatus est, nisi impedimentum eximeret. Sed cùm hæc elapso triduo nouis cōiugibus indixisset vt simul concūberent, soluti coniuges certiorem fecerunt iudicem, & ille impunem demisit maleficā eo quòd plurimi etiam pueri hanc artem colerent. Cùm itaq; hoc crimē pullulet, atque hæc Magorum principia & fundamenta sint, omnino capitali pœna istud crimen (quod ex diametro Legi Dei & naturæ aduersatur) oportet animaduertere. Quòd si quis dum nodare capit in facto deprehēdatur, aut nodationem

fecisse

fecisse comperiatur sed eo irritam quòd timentes Dei nodari nequeant, is flagris primùm ferróq; candente dignus est. Si enim is qui venenum miscuit, quamuis consilium non assequatur, tenetur homicidarum subire pœnas, vt lex disertè *a* Doctorumq; iudicia statuunt: si vir cum veneno deprehensus, aut illud emisse aut vendidisse compertus, in eamdem pœnam condemnatur *b*: si deniq; is qui monialis attentat pudicitiam *c*, licet re infecta damnatur ad mortem, quibus tamen in rebus est crimen vnicum: certè multo æquius est nodatores istos, qui facultatem suam eò contulerunt vt genituram auerterent, grauiùs quàm flagris castigari, cùm maxima sit criminis atrocitas, & Doctores vno ore statuant *d* conatum licet irritum in atrocibus maleficijs capitali pœna plectendum esse: adeóq; studium & voluntatem (vt ferè obseruatur) capitalem esse in læsæ maiestatis crimine *e*. Nunc igitur læsæ maiestatis diuinæ crimen esse demonstrauimus, cùm Sacramenta aut preces sacræ car-

a l. 1. §. præterea. l. eiusdem. de sicar. D. in l. si quis nō dicam. de episc. C.

b D. l. 1. eo.

c D l. 1. & l. vlt. de cu press. C. l. vlt. de indicta viduit. C.

d D. in l. si quis non dicam.

e l. cogitationis. de pœnis, & ibi Doctores.

minibus diabolicis inſpurcantur: licet in alijs criminibus conatuum minor ſit quàm effecti pœna *a*. Quod autem de nodantium conatu diximus, eadem ratione ad Magos pertinet qui iniecerunt ſortem aut ianuas inunxerunt, quamuis nullius mors conſequuta ſit: maximè cùm lex ei pœnam homicidarum irroget qui cum veneno comprehenſus fuerit, aut illud emerit, etiam nullo effectu conſequuto. *b* Cætera Magiæ genera quæ noſcendis rebus futuris exercentur, puta Geomantia & alia eiuſmodi quæ libro ſecundo notauimus, cùm diuinationes diabolicæ ſint commentáq; diaboli omnia verbo Dei vetita, ea quicunque coluerint & conuicti fuerint colere, primùm pecuniaria aut honoraria multa oportet affici, ſecundò flagris & candente ferro, tertiò ſuſpendio. Qui autem ſeſe medicinam facturos pollicentur dempto (vt aiunt) carmine, aut diabolicis artibus procellas arcent, imbrésve & grandines auertunt, hos quidem Lex puniri non ſinit *c*: ſed iſtos tamen medi-

cos

a l. 1. prin. de extraor. crim. ff. l. quáuis, de a ult. C. Ba d. in l. 1. §. hæc autem. quod quiſq; iur. ff. Alex cõ. ponderatis li. 1. col. pẽ. Bald. con. 443. Mœchus. lib. 3. gl. in. §. in ſumma. de iniur. inſt. Florian. in l. itẽ ſi obſtetrix, fin. ad l. Aqui. ff. Cæpo. in repet. l. fugit. col. 12 Fel. in c. ex literis. de conſtit. Bald. con. 34 caſus talis. lib. 1. fine.

b l. 3. de ſicar. ff.

c l. 3. de ma.

cos interrogandos esse & peruestigandos confirmo, vt cognoscatur an sint Magi: quòd si nulla probatio habebitur, ipsis nihilominus indicta corporali pœna interdicendum ne medicinam exerceant, & studiosè quid agant obseruandum. Chiromantiam verò (qua ex lineamentis manuum ferè audent quidam futuros successus prædicere) quicunque exercuerint, ijs primum sub pœna arbitraria volumus interdici illius vsu: libros verò Chiromantiæ & Geomantiæ, qui vbiq; venales prostant, concremari, & typographis librarijsq; interdici ne porrò excudant aut vendant, constituta in eos qui secus faxint, 1. pecuniaria multa, 2. honoraria. Ne quis verò se nomine ignorationis excusari putet, necesse fuerit autorum nomina speciatim exprimi, & in mandatis Iudici cuiq; dare vt libros Magicos qui faciundis inuentarijs deprehensi fuerint comburat illicò. Hæc enim Iudices Ethnici factitarunt, neq; in rerum diuidundarum numero censuerunt ista *d*, vt Ephesi quoq; in primitiua

d l. cæteræ, fam. hercisc. ff.

Ecclesia fuisse legimus obseruatum *a*. Sic impia ista scelera quæ Christiani dissimulant, ab antiquis capitali supplicio legimus fuisse vindicata. Ab Apronio Romano Prætore Hilarium quemdam ad mortem damnatum fuisse legimus *b*, conuictum Mago filium suum instituendum tradidisse, eumque ex Ecclesia ad necem fuisse raptum: hęc enim legis verba sunt *c*, culpam similem esse tam prohibita discere quàm docere. Valentem quoq; Cæsarem *d*, cùm resciuisset Iamblichum Alectryomantia scrutatum esse quis ab ipso Imperator futurus esset, foueam Iamblicho ante obitum curauisse, & omnes conscios aut suspectos enecasse suprà annotauimus. Præterea Bassiani cuiusdam bona publicata sunt eo quòd de vxore diuinos consuluisset *e*, vtrum ea filium filiámve esset paritura. Ali⁹ Lollianus *f* nomine iuuenis admodum in exsilium missus & bona fisco annotata sunt, quòd librum magicum exscripsisset: & præstigiatori cuidam Sicitidæ adstantium oculos fascinanti, oculi sen-

a in Actis Apo.

b Ammia. Marcellin. lib. 26.

c l. 4. de male. C.

d Socrat. lib. 4. cap. 29 Sozo. lib. 6. c. 35. Nicephor. lib. 11. cap. 45. Zonaras li. 3. in vita Valen.

e Ammia. Marcell. lib. 29.

f Niceph. lib. 10.

ſententia lata fuerunt eruti *g*. Præſtigiatores autem & faſcinatores, & quicunq; Necromantiam, Pſychagogiam, Goetiam, & improbatas artes alias exercent, pactione expreſſa teneri cum Satana eſt compertiſſimū. Naturalem verò Aſtrologiam & cognitionē eius quod attinet, quia ꝑ eam admirabilia Dei opera, cœleſtium luminū conuerſatio, anni, & tempeſtates noſcuntur, eſtq; ad medicinam & meteoricorum inſtrumētorum vſum neceſſaria, hanc certè cum alijs nō oportet confundere: ſed eorum abuſum auerſari q cōditionem vitamq́; hominum ſe prædicturos ex ea pollicentur, inſtituto diffidentiæ Dei & impietati maximæ cōiunctiſſimo. Itaq; præſtantiſſima hæc ſcientia fuit infeſta criminationibus, adeò vt his appellationibus, Aſtrologus, Mathematicus, Chaldæus, in legibus ſæpe intelligantur Magi *h*. At non abuſus nomine decet præclaras explodi ſcientias: alioq artes ſcientiasq́; omnes & ipſam legem Dei neceſſe foret condemnari. Sic ꝑmagni viri cùm rectū vſum Aſtrologiæ

g Nicetas lib. 4.

h l. 2. de malefi. & mathem. l. item apud. §. ſi quis aſtrologus. de iniur. ff. l. vl. de malef. & mathem. C. Valerian⁹ lib. 1. ca. 4. ait Chaldæos ex Italia exire iuſſos intra 10. diē Coſſ. Popilio Lenate, & Lucio Calphurnio.

&abuſum non ſeparauiſſent, in errorem plurimos induxerunt: Ioannes Franciſcus Picus Mirandulanus Princeps eam præter modum criminatus eſt, Philippus verò Melanchthon plus ſatis diuinatrici Aſtrologiæ tribuit. AEgyptij cum neq; abuſum poſſent tollere neque ſcientiam prohibere, hominibus Aſtrologos diuinos conſulentibus indixerunt canonem, quem Blaſeunomion velut ſcrutinium ſtultorum appellabant: quemadmodum memoria noſtra quidam illos fures & prædones conſulunt quos vocant AEgyptios, maxima ex parte Magos, vt iudicijs pleriſq; compertum eſt. Deniq; quibuſcunq; in rebus mens humana ſuperſtitioſo metu conſternatur, aut à fiducia in Deum vnicum reuocatur vt vanitati cuilibet hæreat, illis Deus offenditur, eáque demum vera eſt idololatria: proptereà pœnas grauiſſimas in iſtos homines Ethnici decreuerunt, *a* quemadmodum in conſtitutione M. Aurelij hæc verba legimus, *b Si quis aliquid fecerit quo leues animi ſuperſtitione terreatur, D. Marcus*

a l. ſi quis aliquid. de pœnis. ff. l. ſaccularij. §. ſunt quædam. de extra. ord. crim. ff.

b l. ſi quis aliquid. de pœn. ff.

cus in insulam relegandum hunc rescripsit. Accuratè igitur animaduertenda est sortilegiorum distinctio, vt rectè turpitudo & grauitas magicorum scelerum dijudicari possit, tum quæ homines conuentione expressa cum Satana iuncti commiserint, tum quæ nodatores aliorumq; sortilegiorum artifices. Sunt enim quædam eiusmodi quæ à magistratu nec tolli nec puniri possunt: vt communis illa multorum superstitio à qua Ethnici metuebant, in agro nendum non esse, inauspicatum esse si è sinistra nare sanguis effluxerit, aut si ante prandium mulieri grauidæ occurratur. Verùm longè grauior eorum est superstitio qui chartaceos orbiculos de collo pendentes, aut cõsecratam hostiam in pera circumferunt (vt penes gentilem Præsidem deprehendit hostiã carnifex, qui in patibulo montis falconis suspendit eum) & superstitiones aliæ consimiles, quæ à Scriptura sacra & Rabbi Maymonide inter vias Amorrhæorum numerantur, & seuerissimè in lege Dei ac Prophetis ob diffiden-

tiam à Deo & inſanam erga res creatas idololatriam prohibentur: quod malum non aliter poteſt quàm Dei verbo corrigi. Agyrtas verò & nugiuēdulos circumforaneos Magiſtratus caſtigare tenetur, & in exſilium relegare. Si enim Cæſares Ethnici exſilio multauerunt eos qui exercebant iſta quò leues animi ſuperſtitione terrerentur a, quid Chriſtianos eis oportet facere? & eis pariter qui, vt Aurelijs & Bernæ, ſpiritus effingunt? Hos certè mortis reos eſſe conſtat, vt Bernæ effectum eſt, quid eis qui flentem inducunt crucifixum? quod Mureti ad Tholoſam, in Picardia, & Aurelijs in æde S. Pet. puellaris factum eſt: ſed hæc omnibus tentatis impunè abierunt. Hæc verò duplex eſt in ſacerdotibus & paſtoribus impietas: multo maioris, inquam, impietatis ſacerdos tenetur aut paſtor, qui pactus cum Satana deteſtabile ſortilegium ex ſacrificio facit. Etenim omnes Theologi vno ore docent à Sacerdote non conſecrari, niſi conſecrandi intentionem habuerit, quamuis Sacramentalia verba

a d. l. ſi qs aliquid de pœnis. ff.

verba pronuntiet. Itaq; Lugduni Curio S. Ioannis minoris viuus crematus est anno millesimo quingentesimo quadragesimooctauo, eo quòd dixisset (prout in iure confessus est) se in missa non consecrare hostiam vt damnationi parochos suos subijceret, quia sibi (vt aiebat) lis cum ipsis erat: etsi iustam miseri popelli ignorantiam excusabat Deus. Quanto grauius igitur supplicium meretur Sacerdos Magus, qui blasphemat horribiliter consecrationis loco? Quamobrem princeps Plato in legibus *b* scripsit, Sacerdotem magum sine exoratione morte plectendum esse: turpitudo enim Magicarum sortium in eo qui procurat sacra est atrocissima, cùm ea quæ sanctificare debuit polluat, inquinet, ac execrabilibus blasphemijs obruat. Itaque Suessionum Curio, Froissardo teste, qui bufonem baptizauerat hostiamque sacratam ei ministrauerat, viuus exustus est, neglecta autoritate Canonum qui Sacerdotes Magos solùm excommunicari iubēt *c*; etsi hoc potest regeri,

b lib. 11. de legi.

c c. si quis clericus. ex concil. Aurelia. & c. aliquant. ex conci. Agathensi. & c. si quis Episc. ex conci. Tolet. 26. q. 5.

geri, non præiudicare pœnam Ecclesiasticam quin magistratus laici supplicia sua irrogent. Quemadmodum autem ex proportione iustitiæ harmonicæ grauior pœna, & atrocius crimen est pro personarum de quibus agitur qualitate, vt si medicus veneficio vtitur, si tutor pupillæ vim facit, si Iudex iniuria afficit, si aurifex monetam adulterat, si vasallus prodit dominum, si patriam vendit ciuis, si principem suum occidit subditus, si Princeps fidem non præstat, hi grauiores merentur pœnas & ij omnino qui contra suum officium venerint *a*: sic etiam Sacerdos Magiam colens non istis solùm omnibus peior est, sed etiam Magos omneis alios execratione vincit qui non funguntur sacerdotio: hic enim Deum suum deserit se expositurus diabolo *b*, & res sacras prodit quas sanctas & inuiolatas debuit ante omneis conseruare. Quisquis itaq; Sacerdos aut minister cōuictus fuerit speculis, annulis, securibus, cribris, & rebus consimilibus quæ etiam sine expressa diaboli inuocatione adhibentur

a l. quis de curio. de falsis. l. q̄dā de pœnis. ff. Thomas prima 2. q. 7 arti. vlt. Dinus, Bal. Sal. Iacob. Arena in l. nemo. de summa Trinit. C.

b l. presbyt. de Episc. C. l. qui, de pœnis. Rom. sing. 476. & 669. Bal. in c. si quis vero. de pace iuram. Fel. in c. pastorales de iureiur.

bentur magicas ſortes exercuiſſe, mortis ſupplicio dignus eſt, cæteri verò exſilij. In criminibus alijs, præter ſortilegia & ſacrilegia, iniquum foret Sacerdotem puniri grauius, ob cuius dignitatem ſupplicia oportet minui: & qui Sacerdotes aut miniſtros Dei offenderit eum oportet puniri grauius quàm aliarum offenſarum nomine, quia maior eſt ipſius dignitas propter quam ipſe inuiolatus & ſacer manere debet c: Si quando verò eo dementiæ venit vt Satanæ ſeipſum voueat, ſatis magna pœna infligi non poteſt. Ex innumeris enim iudicijs ſæpe compertum eſt, Magos aut ſacerdotes eſſe, aut conſcijs vti Sacerdotibus, qui ſiue pecunia ſiue gratia adducti Miſſas pro Magis canunt, hoſtias ſubminiſtrant eis, puram membranam conſecrant, annulos, notatas characteribus laminas, & alia eiuſmodi imponunt altaribus aut ſubdunt linteis, prout non rarò compertum eſt. Sic nuper deprehenſus eſt Curio: ſed impunè abijt fretus autore optimo qui ipſi annulum dederat linteis altaris, dum caneretur

c Philo in lib. de ſacrificijs. Leuit. 2.

neretur miſſa, ſupponendum. Secūdum Sacerdotes & adminiſtros Dei, Magiſtratus iuſtitiæ cuſtodes & depoſitarij ſunt perueſtigandi, & ſi qui deprehendantur ſummo iure puniendi. Nam ſi quis magiſtratu fungēs in eo numero fuerit, præbebit effugia Magis, eoq́; pacto regnum Satanæ promouebit. Primaria verò in Magiſtratum præſumptio eſt eum magum eſſe, cùm ludificatur ſortes: ſic enim riſus ſpecie virus lethale obtegit. Vt autem Areopagitas legum cuſtodes mandauit Solon, ſi leges infregiſſent, auream ſui ponderis ſtatuā perſoluere, Plutarcho teſte: *a* ſic Magiſtratum magum qui pœnas de Magis tenetur repoſcere, ſi viam euadendi eis aperiat, caſtigari opus eſt ſeueriſſimè: fecit enim Iudicum diſſimulatio vt hoc malum in infinitum propagaretur, cùm Triſcalanus Regi Carolo 9. dixerit in hoc regno eſſe ampliùs trecenta Magorum millia. Aulicos itē Magos promiſcuè ſine cōditionis diſcrimine, vt Lex ait, *b* cruciatibus exponi eſt æquiſſimū. Nec immeritò lex ſeuerè Magos

a in Solone.

b l. nemo aruſpice. de maleſi. C.

gos aulicos iubet pœnas luere: vnicus enim in comitatu Magus omnibus viris fœminisque principibus corrumpendis sufficit qui sequuntur aulã, adeoq; summo principi peruertendo: quia principes curiosè student præstigias Magorum videre & cognoscere, tanquam si hac via aliquid magni effecturi essent. Satanæ verò nihil antiquius quàm vt eo principes attrahat, quia simulac immersi sunt, nihil procurant aliud quàm vt voluntati illius pareant, omnem religionem ludificentur, exemplum popularibus adulterij, incestus, parricidij, crudelitatis, exactionumq; præbeant, & seditiones inter subditos bellaq; ciuilia moueant ad spectandas cædes exhibendaque diabolo sacrificia sanguinis innoxij, quæ ei sunt acceptissima: prout improborum conseruationi consulit. Hos ex ordine sequuntur matres, quæ filias suas in diabolicos cœtus deduxerint. Ac filiæ quidem, si matres suas antè indicauerint quàm in iure cognitio de eis institueretur, duob⁹ nominibus merentur veniam, tum quia factum

factum accuſarunt, tum quia ipſas pœnitet: Sin poſt cognitionem ſuſceptam, minores ætate & reſipiſcentes virgis cædi ſuffecerit, deinde verò honeſtæ alicui matronæ inſtituendas committi. Nam etſi in caſtigandis delictis ętati minorum veniam iniquum eſt dari, aliquid tamen ait lex *a*, de rigore legum oportet reſecari, præſertim ſi reus minor fuerit anno 18. *b* Sin autem neq; expreſſa pacta neq; magicorum conuentuum aditum fateri voluerit, ſed aliorum vincatur teſtimonijs, morti adiudicandus eſt: ſic enim firmum ſtatumq́; conſilium cum diabolis initum à ſe fuiſſe oſtenderit. Si enim lex impubem puerum *c*, qui dum occidebatur herus non exclamauerit nec occiſores accuſauerit, addicit morti (vt puer vndecim annos natus qui puellam ictu lapidis occiſam abdiderat, decreto Curiæ anno M. CCC. XCIIII. ſirpicula ad patibulum tractus vitam finiuit laqueo) multo æquius eſt puerum magum qui pubertatem attigerit capitali ſupplicio affici, niſi diabolicos cœtus indicauerit,

a l. 1. ſi aduer. delict. C. l. auxilium. de minor. ff.
b auth. ſi captiui, cũ gloſ. de Epiſc. & cle. C. Iacob. Are. Sal. in l. ſi quis in tantum, vnde vi. C. Philipp. Corn. con. 247. lib. 1.
c l. excipiuntur. ad Syllan. ff.

uerit, maximè ſi præoccupatus in iure & cõuictus infitiabitur. Nam etſi parentes Magi liberos ſuos diabolis dicare ſolent, hi ſimul atq; ex vtero proceſſerũt, illi anteq̃ in lucẽ fuerint editi: tamen diabolos expreſſè cum pueris ſibi dicatis non antè paciſci demonſtrauimus q̃ pubertatẽ attigerint, vt ex interrogationibus Ioannæ Hatuilleriæ didicim⁹, quæ ſe quidẽ à matre Satanę fuiſſe dicatã expoſuit, ſed non antè nuptui traditam ei, neq; de cõcubitu à Satana, & de abnegatione Dei & omnis religionis compellatam, q̃ duodecimũ ætatis annũ attigiſſet. Similiter Magdalena Crucia Cordubenſium in Hiſpania monialium Abbatiſſa cõfeſſa eſt, Satanã rem nõ antè ſecum habuiſſe quàm duodecimum annum ageret. Sed ſupplicium ignis, cui maiores annis adiudicari oportet, mitigari poteſt. In hac aũt cauſa tam execrabili ſupplicium ob imbecillitatẽ ſexus fœminei non debet minui, niſi ſeria pœnitẽtia ductæ Deum ex animo inuocabunt: qua in ſpecie ſupplicio ignis ſublato pœnitentem pręfocari aut ſtran-

gulari ęquum eſt. Quiſqs aũt in pactione cũ diabolo perſtiterit ἀμεταvοήτως, vt pleriq; faciunt, eum ſupplicio ignis oportet ſubijci, ac non pœnã (q̃ ex iure & lege Dei capitalis eſt) minui, ſiue baptiſmi nomine ſiue pœnitentiæ: quæ pœnam aliquaten⁹ imminuit *a*. nulla enim pœnitentia ſuppliciũ iſtud abolere poteſt *b*, cùm Eccleſiæ potius & canonici iuris conſilium ſit iuſtitiam coli *c*. Quamobrem Canoniſtæ omnes cõſentiunt eum quem pœnituit ſui criminis in foro laico accuſari & puniri poſſe: nam Eccleſiæ abſolutio, inquit Baldus *d*, nullũ præiudicium brachio ſeculari facit. Pleriq; etiam Doctores & ciuilis iuris & Canonici *e* pœnitentiam aiunt quãuis ampliſſimam nihil de grauitate ſupplicij legib⁹ imperati deminuere. In hãc ſententiam ſcribit Deci⁹ ſe iudicium contra Iudæum pronũtiauiſſe,

a lib. 4. ſentent. & c. quod aũt. 32 q. 1. & c. vlt. de pœnis. item diſt. 7. & c. 2. ſi. de cõſec. diſt. 4. Cald. Anto. Butrig. Imola, Fel. in c. de his. de accuſa. gloſ. vlt. 49. diſt.

b l. 2. §. ſi qs à pr. ne qd in loco pub. ff. & c. ſupeo. de off. deleg. & c. ex tuarum, de author. & vſu pallij.

c c. 1. de alien. feu. & can. vlt. 29. q. vltima.

d in l. placet. de ſacroſ. eccleſ. C.

e in c. admõere ver. pœni. 32. q. 2. & gloſ. Inno. & Hoſtienſ. in col. vlt. fin. Io. Andr. Ant. But. Panorm. in c. gaudemus. de diuort. Marian. & Franc. in d. c de his. de accuſ. Card. in Clem. 1. §. ſanè. de vſur. Luc. Pẽna in l ſi apparitor. col. penult. de cohortib. C. lib. 12. Decius in c. q̃ in Eccleſiarum, col. vlt. de conſtit. & con. 130.

qui

qui ad ſupplicium criminis à ſe commiſſi minuendum Chriſtianus eſſe voluerat: ſed magiſtratum Paduæ de ſententia doctorum omnium nihil de pœna derogaſſe. Idem quoq; iudicium Theologorum eſt *f*, & lex ipſa Dei hominem qui certo conſilio alterum occiderit à ſacro altari necandum iubet abripi, ne fortè religionis, libertatis, aut pœnitentiæ velo ſe obtegant improbi vt ſupplicia legibus inſtituta queant euadere, ſed potius quocunq; modo meritas pœnas luat improbitas: quem ad ſcopum omnes Iureconſſ. animum aduerterunt maximè *g*. Atq; hæc reſponſio ad eorum dicta qui ſpecie pœnitentiæ Magis effugia nituntur comparare. Nam ſi homicidam cùm reſipuerit nihilominus morte iubemur afficere, cur effugiat Magus millies ſceleratior? De ijs autem hæc volumus accipi quos anteuertit cognitio Iudicum, & qui ſe poſteà ingerunt in monaſteria, nõ alio conſilio quàm vt domus dicata ſanctimoniæ ſpelunca parricidarum atque Magorum ſit. Nõ eſt igitur quòd eorum

f Alex. Ales. in 4. ſentent. q. 20. mem. 1. artic. Bonauent. in d. 4. ſentẽ. diſt. 2. artic. 1. q. itẽ Thomas in 3. parte ſum. q. 68. art. 5. Alteſanus li. 4. tit. item. 4. artic. 1. col. vlt. Ant. Florent. in 1. parte 3. q. princ. tit. 14. cap. 13.

g l. ita vulneratus. fin. ad l. Aquil. ff. l. conueniri. de pactis dotalib. l. ſi maritus. §. legis. verſu cæterùm. de adulter. ff.

Magorum perſecutionem Magiſtratus differat, qui ſe in monaſteria iudicijs prę-uenti conferunt, ſed eorum ſupplicium exemplo eſſe alijs opus eſt neglecta ami-ctus priuilegiorumque ratione: quibus (vtcunq; alij ſtatuerint *a*) non debet eſſe in hac cauſa locus. Nam ſi homicidam Lex Dei ab altari ſacro rapi ad ſupplici-um iubet, quid Magum parricidis om-nibus deteriorem recluſum monaſterio à iuſtiſſimis pœnis iure eripuerit? Si ve-rò præuentus quidem, ſed non conui-ctus Magus fatebitur verum, & conſortes criminis indicabit, non alienum à ratio-ne fuerit, ſi pœnitebit eum, ſupplicium ignis mitigari *b*, cùm quia minus reus eſt, tum quia cæteri hac via ad confeſſio-nem veri & reſipiſcentiam adducuntur. Athenis etiam, ait Plutarchus in Alcibia-de, reus abſoluebatur qui necdum con-uictus fatebatur: ſed lex ita non obtinu-

a Oldrad. conſ. 4. ꝙ laic⁹ Bar. in l de pœnis. Bald. in l. 1. fine. an ſer. ex fac. ſup. Cæpola cautela 9. Iaſ. in l. pē. princ vlt. not. de iuriſdict. Bar. Guillelm. Iaco. Butrig. & Bald. in l. vlt. qui ſatisd. Ioan. Andr. in c. 1. de oblat. ad ratio. Cynus in auth. cauſa quæ ſit. de Epiſco 61 i. netu. vel cur. C. auth. ſed nouo iure. C. de pœna Iud. qui malè iud. c. vl. & ibi gloſ. de furt. & c. inter corporalia verſic. ſanè. de tranl. epiſc. & c vlt. & ibi gloſ. 50 diſt. & cap ſi quis omnē fin. 1. q. 7 & c. non dicatis 12. q. 1. gloſ. not in l. nō omne, § vlt de re milit. Panor. in c. at ſi clerici. & ibid. Felin. col. 2. l. edicto princ. de iure fiſci, l. 3. §. vlt. de al. iu.

it, quia

it, quia consequebatur ex ea maleficiorũ impunitas. Imò verò ex diuina lege *c* qui furtum suum sacerdoti fatebatur, furtum restituere & quintam superaddere tenebatur præter oblationem peccati: multo igitur minus lenienda pœna est si confessus euinci potuerit *d*. Si quis verò neq; accusatus, neq; præuentus, neque reus actus fatebitur qui conuinci nõ potuerat, & facti pœnitentia ductus cõscios accusabit, hic venia dignus est: non quòd istud capitale non sit adorauisse Satanam & Deum abnegasse, sed vita huic permittenda est, cùm vt sit delationis præmium, tum vt hac arte alliciantur cæteri. Alioqui confessio *e* quæ præuentionem sequuta ante probationem facta est vilamúe probationis speciem, minuere quidem at non tollere supplicium potest *f*: nisi fortè edicto aut lege disertè caueatur ne Iudices pœnam lege constitutam minuant: ita enim voluntaria confessio accusationem ante-

c Exod. 22. & Num. 5.

d Pan. & Felin in c. at si clerici. col. 2. vers. nota. de iud. extra g of in c. 3. 50. d. tit. per c. vlt. 24. dist.

e Pan. in c. de hoc. de simonia.

f Bald. in l. ea quę. de cõd. indeb. C. q. 10 c. vlt. de iuram. calũ. lib 6. Bal. in l. contra negantẽ. col. 1. de l. Aquil. C. & in c. vassallus, ibi col. 3. si de feudo fue. c. controuer. & in ex malefi. l. 1 §. porro. col. 4. tit. quæ fu. prima cau. feu. Ang in §. col. 8. Barbat. cons. 28.

gressa *a* nec absolutionem nec leuamen vllum afferret supplicij. Hic enim legis interdictum plus potest, quàm Magistratuum omnium autoritas. Quæstionem aliquis fortè iniecerit, si princeps vasallum, dominus subditum, herus seruum, pater filium, aut mater filiam coegerit cum Magis facere, adire cœtus, abnegare Dominum, an ij legalibus pœnis teneantur. Equidem quæstionem hanc nihili esse duco, cuius species nec vera est nec verisimilis, quia plenam assensionē liberamq; hominum voluntatem Satanas postulat, prout exemplis antè commonstrauimus. Quod si quis pater aut dominus tanta improbitate esset qui filium suum eò compelleret vt abnegaret Deum, non continuò magus aut supplicij in Magos constituti reus hic dicendus esset: nam peccatum nisi voluntarium non est peccatum, vt Augustinus inquit. Atq; in hac quidem causa ij legibus absoluuntur *b* quos necesse fuit obsequi: eorum verò qui potuerunt non obsequi, sed reuerentia aliqua ducti paruerunt,

a l. id quod ser. §. 1. de pecul. leg. & ibi Bar. et l. palam. §. vlt. de rit nupt. ff. Bald. in l. ea quę. q. 2. de condic. indeb. C. Pet. Ancaran. in c. perpetuę col. 1. de elect. lib 6. Florian. in l. 2. ad l. Aquil. Ang. Aretin. in tract. malefic in verbo dedu-cta 4. parte. Bald. in l. vlt. col. 2. de exec. rei iudic. C.

b l. sed & si viuus. §. si iussu domin. de in iur. ff & l. vlt. fine & ibi gl. de

pœnæ ſummo iure non repetuntur, ſed lenius cum eis agitur. Verùm hoc ad atrocia crimina pertinere non poteſt, ad iſtud verò inprimis deteſtandum minimè: cùm in hac cauſa Lex Dei occidi mandet *c* quiſquis facinus ſolùm ſuaſerit tam execrabile. At puellæ erga matrem, pueri erga patrem, ſeruuli erga herum obſequium pœnam mitigari flagitat, ſi antè confeſſio & pœnitentia quàm conuictio pateat *d*. Huc accommodari poteſt illud Senecæ in Thyeſte, *quem peccaſſe pœnitet pene eſt innocens*, ſi vera fuerit ac non ficta pœnitentia. Et quamuis Principis aut ſummi Magiſtratus preces plus poſſint quàm violentia *e* obſequium tamen in tam execrando ſcelere caret excuſatione: nam neque Principi imperium eſt in ſubditum contra legem Dei, neque vlla ſubdito ad obſequendum neceſſitas. Iubet tamen æquitas ſupplicio adhiberi modum, ſi cōfeſſio facti pœni-

bo. damn. & l. ſeruus & ibi. de actio. & oblig. ff. l. liberorũ. §. excuſantur. de ijs qui not. infa. ff. l. liber homo. 2. ad l. Aquil ff. l. ad ea. de regu. iur. ff. auh. ſed nouo iure de cuſto. reor. l. ſi ſeruus, de ſepulc. viol. C. & ibi Faber, Gellius li. 2. cap. 7.

c Deut. 13.

d l ſeruos, & ibi Bal. & Salicet. ad l. Iul. de vi pub. C. & in l. 2. & ibi glo. Faber & D de ſepu. vio. C gl in c. dixit Domin⁹ in c. quod quis de regul lib. 6.

e l. 1 quod iuſſu, & ibi 14 q 5. & gloſ. Bart. in tract. de tyran. q 7 Caſtren. cō. 70 col. 4. li 4. Innoc. in c. petitio princ. de iureiur. Socin. conf. 263. can. rogo 11. q. 3.

tentiaq; aderit: ſin autem aperta vis iuſtusq; mortis metus preſſerit immorigerum (etſi mori præſtat quàm obſequi) hic tamen obſequium ad euitãdam pœnam corporalem præſtitum quodammodo accuſatione dignum eſt *a*, etiamſi Magus ſortilegio quo fuit impulſus hominem occidere, non eſſet propterea ſubiturus homicidarum pœnam *b*. Doli enim & fraudis non poteſt accuſari, modò præciſa fuerit (vt dixi) indicta morte aut cruciatu impulſio *c*. Sed quid de eo dicturi ſumus qui Deum & ſuam religionem abnegans ſe dedit Satanæ lege mãcipij, vt reualeſcat à morbo, vt à metu mortis hoſtisúe liberetur? quo ſupplicio dignus eſt qui ſeipſum vouet Satanæ, vt curetur à morbo incurabili? etſi anteà oſtendimus vix fieri vt vnus ex denis, idque à ſortilegijs ſolùm reualeſcat. Certè imperitus aliquis in hac cauſa quodammodo à ſupplicio capitali excuſatus eſſet, non autem literatus quiſpiam: licet in iſto crimine nullus ſit ignorantiæ locus. Nemo enim auſit bona fide dicere per

a D in c ſacris, de ijs quæ vi metúsve cau. & c. presbyteros. co diſt. Alexand. Ales in 3. parte ſummæ. q. 41. membro 4. artic. 7.

b Bal in. §. iniuria. ti. de pactis iuram. firmandis. & Petrus in l. ſcientiam. §. qui cum aliter ad l Aqui. Cynus & Faber in l. 1. vnde vi C Bar. in l 2. noxali. ff

c l. metum autem. de eo quod met. ff. l. rani. de regul iur. ff.

per errorem factum vt Deo Creatori suo renuntiaret & se Satanæ permitteret: præterea ex omnibus iudicijs constat voluntatem liberam Satanæ acceptam esse. Error verò hominum in illicitis demum sortilegiorum formis est excusabilis, quæ non habent conuentionem cum Satana iuramento confirmatam, vt sunt annulorum, speculorum, cribrorum, & similium sortes, in quibus multi (vt antè diximus) aliorum exemplum imitantur. Sed hæc tamen actione prima non oportet impunè abire, quin potius aliquo pacto multari, secunda corpore pœnas luere, tertia ad mortem damnari: cùm saccularius tertiò conuictus ex generali consuetudine vltimo supplicio afficiatur plurimùm *d*. Quid autem fiet illis qui malignos spiritus inuocarunt, eisque pelliciendis suos ritus mysticos obseruarunt, licet non aduenerit Satanas (quamq̃ semper aduenit) neq; responderit? Imitatur enim scorta callidissima quæ rogari expetunt. Horum pfectò non tentamẽtum solùm est, sed de-

d Angel. de malefi. cijs, verbo etiam vestem, pag. 198. Gandin. in tract. de malefic. rub. de furib⁹, & lege Friderici de pace Constantiæ.

testabile sortilegium, idq; perfectum atque absolutum. Hic est igitur pœnæ capitali locus, neq; in hac causa æquum fuerit de pœnis minui quæ in conatus irritos ac non effectos constitutæ sunt *a*: nõ enim conatus simplex, sed gestum scelus atq; perfectum dicendum est *b*, cùm inuocatus fuerit & orat⁹ Satanas, quod certissima Dei renuntiatione coniunctum est. Is ergo diuinis legibus & humanis abutitur, qui ea specie ignoscit pœnitenti Mago, quòd hæretico pœnitenti leges *c* & Canones *d* iubeant cõdonari: etsi magistratus permultis locis antehac ita prospexerint, vt quisquis die Veneris edebat carnes viu⁹ igni traderetur, nisi hominẽ pœniteret (sicut apud Andes anno M.D. XXXIX. factum est) si pœnitebat, per commiserationem vitam finiri laqueo iubebatur. Quisquis enim rem legi Dei aduersantem credit, vt sit hæreticus, tamen opinione mutata conscientia integra permanet. Qui verò Satanam adorat Deumúe abnegat (quæ duo sunt coniunctissima) is rem effecit quæ non potest

a l. 1. §. diuus. & ibi Bart. ad l. Corn. de sicar. ff. & in l. si in rixa col. 1. e. od. Bal. in l. si quis nõ dicam, de episc. C. & l. is qui cũ telo, & du. ab. seq. de sicarijs. C.
b Bal. Alex. Salic. in li. mitat. l. si quis, non dicam. de epis. C.
c l. Manichæos. de hæretic. C.
d c. ad abolendam. §. pœnitẽti. de hæretic. li. 6.

test non esse facta: prout in iure dicitur, factum infectum esse non potest. Si qui autem Deo non renuntiauerint, sed characteras, circulos, & inuocationes vsurpauerint prout in libris vetitis scriptas inuenerunt, nec familiaris (vt vocāt) spiritus aduenerit, personarum discrimen oportet obseruari. Si imperitus fecerit, nesciens istos spiritus è numero diabolorum esse, huic honoraria & pecuniaria multa imperabitur: Nam etsi voluntas effectu carens pœnas non luit in Gallia *e*, est tamen aliquis effectus in hac causa, puta inuocatio. Sin autem literatus vir & iudicio valens vtatur inuocatione, reus est mortis: sciens enim prudens Satanam inuocauit, vt vidēt omnes. Quòd si vir in multam honorariam damnatus malificij istius nomine recuset cōtumaciter iudicatum facere, hunc morti adiudicari necesse est, quemadmodum ex decreto Curiæ die 17. April. M.D.XXIX. Ioanne Berquino factum est, qui honorariam multam hæreseos nomine recusans subire, damnatus est ad ignem viuus, &

e Bar. in l si rixa & l. 1. §. diuus. de sicar. ff. Ang. de malef. verbo in platea, nu. 31. Doct. in l. si quis non dicam. de episcop. C. & ibi Baldus.

statim

ſtatim iudicium effectum. Quod tamen in Gallia conatus irritus pœnas dicitur non luere, non ſemper verum eſt: cùm in atrocibus criminibus conatus effectu carens puniatur *a*, & qui venenum præbuit, re non ſequuta quamuis non æquè grauiter, puniatur: quod in omnibus delictis obtinet. Non eſt autem in poteſtate Principum, vt crimen condonent quod Lex Dei capite plecti iubet, vt eſt ſortilegium. Principes certè Deo permagnam iniuriam faciunt, ſi tam horrenda maleficia directè in maieſtatem ipſius commiſſa condonauerint, cùm minimus quiſque Princeps iniurias ſibi factas capitali pœna vindicet. Quamobrem quicunque Magis effugia comparant, aut eos ſummo iure punire nolunt, ij pro certo habeant fore vt Magorum arbitrio à Deo permittantur: ſimilitérque regionem quæ eos tolerauit, peſte, fame, bellis afflictum iri: & qui vlti fuerint, eos benedictionem Dei percepturos eiúſque furorem ſedaturos. Atque hæc cauſa eſt cur virum magica-rum

a Bal. Salic in l. ſi quis non dicam. de epiſ. C. & in l. cogitationis. de pœnis. vbi Bart. l. is qui cum telo, de ſicar. C. & Bart. in l. generaliter. §. 1. de calumniat. ff.

rum ſortium accuſatum nunquam planè abſolui conuenit, niſi accuſatorem indicémve calumniatum eſſe luceat meridie clarius: horum enim ſcelerum probatio adeò abſtruſa & difficilis eſt, vt ex centenis Magorum millibus ne vnus quidem accuſaretur aut pœnas lueret ſi defecti probationibus aduerſarij ad ordinarias iudiciorum leges cogerentur: ac proptereà in cauſis criminalibus Edicto prohibentur Iudices ne id ſinant fieri, niſi res comparatæ ſint: quamuis Lacedæmonios Plutarchus ſcribat de more nunquam planè ſecundum reos iudicaſſe, ſed carcere ſolùm liberauiſſe ad reuocationem vſque in omni crimine. Cùm Sibylla Dinſcops Saga in Ducatu Cliuenſi cremata eſſet, ſuprà annotauimus manum quæ viatores inſectabat momento deſtitiſſe: cremata quoque Biebrana ad Laodunum Saga, lues quæ veneficijs homines & pecora infeſtabat fuit ſublata. Nec illud omittendum eſt quod ex D. Adamo Martino illius iudice accepimus, cùm illa mulieri

cuidam

cuidam comminata dixiſſet eam nunquam puerum lacte vberum ſuorum alituram, exaruiſſe vbera: & quamuis multos ex eo tempore pepererit, nihilominus lacte caruiſſe, donec Saga iudicio facto cremaretur viua Deo iudice iuſtiſſimo, contra quàm Iudices (quibus ſtrangulari eam placuerat) conſtituerant, & cogitabat carnifex. Etſi grauius eſt obrui lapidibus (quod Lege Dei præcipitur) quàm viuum cremari, vt Moſes Ramban annotat *a*. Memini me in Malleo maleficarum legere, peſtem de vico Germaniæ in agro Conſtantienſi non abiuiſſe, donec Sagam quamdam humo eruiſſent, & in cinerem redegiſſent corpus. Sic Verignij ad Cucium fœmina quædam fuit accuſata & traducta multorum maleficiorum nomine, qua liberata ex probationum defectu pecudes innumeræ & homines enecti ſunt, vt ex incolis audiuimus. Hæc menſe Aprili anno M. D. LXXIX. deceſſit de vita: ex eo Verigniani homines & pecudes quieuerunt

a Lib. 3. more nebocim.

ab hoc

ab hoc malo, nec amplius vt ſolebant moriuntur maleficijs. Ex his facile cognoſcitur ceſſare effecta cauſis præcipuis eorum deſinentibus: quæ tamen Deus pro voluntate ſua ſolet immittere ad eos quos viſum fuerit affligendos.

OPINIONVM IOANNIS VVIERI CONFVTATIO.

SVB finem iſtius operis, cùm propè eſſet vt excuderetur, Typographus cui mandaueram miſit ad me nouum Ioannis Vvieri Medici librum de Lamijs, in quo defendit Magos & Magas ſupplicijs affici non oportere: hoc impreſſionem operis diſtulit. Iamdiu fuerat Vvierus in hac ſententia *a*: quia verò leui brachio firmamenta opinionis illius attigerant quidam, nec ei valde obſtiterant, ſic ille reſpondit vt ſi victoriam adeptus eſſet. Hæc mihi data eſt ad reſpondendum occaſio: non quòd abripiar odio, ſed primùm ad tuendum honorem Dei, contra quem ſe armauit ille: ſecun-

a lib. de præſtigijs.

ſecundò vt quorumdam Iudicum opinionem eximam, quorum iſte mutatam ſua opera ſententiam fuiſſe gloriatur, & tantum ſuis libris effectum, vt iam lege optima è vinculis liberentur Magi, Iudices âlios quorum calculis damnãtur illi, vocans carnifices. Hoc ab vllo homine dici non mediocriter miratus ſum, cùm opinionem iſtam ab homine aut imperitiſſimo aut improbiſſimo neceſſe ſit proficiſci. Ex libris autem Ioann. Vvieri animaduertimus eum non imperitum, ſed medicum eſſe. Verumtamen in libris ſuis mille ſortilegia damnabilia edocet *b*, etiamq́; voces, inuocationes, figuras, circulos, characteras apponit Magorum principum qui poſt omnem hominum memoriam extiterint, vt execrabilia mille ſcelera, quæ ſine horrore non potui legere, perpetrentur. Præterea ſingulos autores Magos ſeculorum omnium adducit & celeberrimos, vt à legentibus conſulantur: & (quod grauius eſt) in fine libri de præſtigijs excuſi Baſil. M. D. LXXVIII. Monarch. diabolicæ

b li 3. & 4. de præſtigijs.

indicem conſcripſit, nomina & cognomina 72. principum exponens & diabolorum 7405926. ſaluo errore calculi. Nam diabolorum plebem in legiones refert, quibus ſingulis ſexies millenos ſexcentenos ſexagenos ſenos attribuit, addens eorum conditiones, proprietates, & quos ad vſus inuocari poſſint. Poſtquàm verò doſes diabolorum docuit religioſiſſimè, hæc verba ſubijcit, ſed hoc nefarium eſt. In l. 1. §. medicos. de varijs cognitionib. ff. dicitur eum vocari medicum non oportere qui incantauit, qui imprecatus eſt, qui (vt vulgari verbo impoſtorum vtar) exorcizauit: non ſunt iſta medicinæ genera. Id verò Lex Dei non imposturam ſimplicem, ſed deteſtabilem impietatem eſſe dicit. Is igitur dici Impoſtor poteſt cui non ſatis eſt exercere, ſed qui etiam libris impreſſis ſcelera docet eiuſmodi, eáque vt fucet, aliquid de Deo & lege ipſius nonnunquam interſerit: qua fraude Satanas & adminiſtri eius ſemper abutuntur, vt obducto rerum ſanctarum velo impietatis genera

quæ-

quælibet venditent. Fernelius inquit *a* Magum à se fuisse visum, qui orationes & voces sacras cum barbaris confusas enũtians, quicquid placuerat in speculo videndum exhibebat: idem narrat Origenes & Græcus interpres Synesij *b*. De Vviero autem & similibus illud meritò prædicari potest, quod Dionysius ad Sosipatrum de Apollophane, diuinis aduersus Deum nefariè vtitur. Itaque fatetur Vvierus se Ioannis Tritemij Steganographiam exscripsisse quam in musæo Magistri sui Agrippæ repererat, librum orationibus dæmonumque inuocationib⁹ plenum, & supra omnes libros (vt ait Carolus Bouillus) detestabilem. Lollianum quemdam iuuenem multatum exsilio, & bona eius publicata legimus *c*, quod librum magicum descripsisset: quid igitur ille mercatur qui defendit eam, adeoque scriptis & sermone docet? Non est igitur Vvierio cùm Dei meminit habenda fides, in cuius libris blasphemiæ tam horribiles offenduntur. Vt enim nullum venenum tam capitale est

a lib. 1. de abditis rerum causis.

b In lib. περὶ ἐνυπνίων.

c Niceph. lib. 20.

quàm illud quod ex ſaccharo aut condimentis ſuauibus infunditur, quia auidiùs ſorbetur & difficiliùs egeritur: ſic nulla eſt maior impietas quàm cui pietatis ſpecies prætexitur. Satanæ fuiſſe Magos omnis generis antè oſtendimus. Fuerunt complures Papæ, vt Cardinalis Beno, Nauclerus, & Platina ſcribunt, fuerunt Reges, Principes, Sacerd. Concionatores, Iudices, & Medici permultis locis, fuerunt deniq; in omnibus opificijs. Sed gratiores certè adminiſtros non habet ijs qui alios efficiunt Magos, eosq; in ſua retia ſermone aut ſcriptis pertrahūt, & qui impedimento ſunt ne pœnas luant meritas. Guilhelmum Luranum Theologiæ Doctorem Concionatorem celebrem *a* antè notauimus ob crimen Magiæ Pictauij damnatum eſſe anno M. CCCC. LIII. die 12. Decembris, teſtimonijs & confeſſione propria conuictū (quæ adhuc in actis Pictauienſibus extant, vt ex Saluerto Pictonum Præſide cognoui) quòd mutuo obligationis inſtrumento cum Satana confecto (hoc autem

a Petrus Mamor. in flagello maleficor.

autem penes eum fuit deprehensum) renuntians Deo & sacrificans diabolo promisisset se prædicaturum (vt fecit) fabulas esse quicquid de Magis dicitur, crudele factum esse ad mortem damnari Magos: hoc pacto, inquit ille, Magorum punitio cessauit, regnumq; Satanæ augescente in infinitum Magorum numero fuit confirmatum. Nondum omnes socij Concionatoris istius perierunt. Etenim nuper Sacerdos extitit Motanus nomine famosus Magus, qui agebat exorcistam: diabolus verò nullius causa se exiturum quàm istius prædicabat. Vvierum diem scribentem legimus quod ille Diabologiæ Doctor prædicabat. Neque verò leuiter illud omittendum, quòd Vvierus confitetur *b* se fuisse Agrippæ discipulum Magorum sua ætate facilè principis, nec discipulum modò sed administrum & seruum: bibisse, comedisse, & cubuisse cum eo (vt fatetur ipse) postquàm Agrippa diuortium ab vxore fecerat. Quod autem Paulus Iouius *c* & alij scripserunt nigrum Agrippæ canem,

b lib. 2. ca. 5. de præstigijs.

c In Elogijs.

quem vocabat Dominum, postquàm ille in Xenodochio Gratianopoli vita defũ-ctus est, se coram omnib⁹ in fluuium de-disse præcipitem, nec fuisse visum ab eo tempore: hunc scribit Vvierus non fuisse canis specie Satanam, sed verum canem quem ipse loro post Agrippam duxerit, e-umq; medium inter Agrippam & ipsum cubuisse. Cum verò Magi recordatur magistri sui, fidelis memoriç Agrippa, in-quit *a*, aut venerandi præceptoris mei A-grippæ: quamuis nemo sana mente præ-ditus non confiteatur lectis Agrippæ li-bris eum inter Magos principatum obti-nere. Manifestũ illud est ex epistolis quas adiecit ad finẽ libri tertij de occulta phi-losophia, vbi ad Italum quemdam ordi-nis Augustiniani scribens clauem occul-tæ philosophiæ à se amicis solùm dicit as-seruari: is autem liber quart⁹ est, discipu-lorum & amicorum Agrippæ opera post magistri obitum mandat⁹ typis, qui liber tãquam clara luce detestabile Magiæ ve-nenum retegit, omnes dæmonum inuo-cationes, circulos, characteras, & sacrifi-

a Lib. 3. cap. 35.

cia

cia Satanæ oblata. Hactenus qui vir fuerit Agrippa placuit oſtendere, ne cui videatur mirum ſi Vvier⁹ tantopere ad defenſionem Magorum exarſerit, vt Magiſtratus ſæuos carnifices & lanios non dubitet appellare. Quinetiam legem Dei conatur corrumpere *b*, vbi ſic dicitur, *b* Exod. 22.
Præſtigiatricem non ſines viuere: arripiens enim Græcã interpretationem affirmat legis ſenſum eſſe, vt venefici ac non Magi tradantur morti, & fretus voce æquiuoca Hebraicum textum præterit, cui⁹ maxima eſt euidentia. Atqui hæc Legis verba ſunt מכשפח לא תחיח. Hebræum vocabulum fit à כשף quod eſt præſtigias o- כשף
culis offundere: vnde מכשפים dicuntur præſtigiatores in Exodo *c* & alijs ſcriptu- *c* Exod. 7.
ræ locis *d* quos annotauimus, vbi vox nõ *d* Haba. 3.
alios deſignat quàm Magos. Sed quo- Miche. 5.
niam Magi hominibus mortem pluri- 2. Reg. 9.
mùm afferunt, & pulueribus, oſſibus, 2. Paralip. 33.
ac venenatis animalibus abutuntur, eos Eſai. 47.
Græci φαρμακέας, φαρμακοὺς, & φαρμακευτὰς Ierem. 27.
dixerũt, fœminas verò φαρμακίδας & φαρ- Daniel. 2.
μακευτρίας, prout pars Magorum maxima Nahum. 13.

Medicos solet ac Exorcistas agere. Vvierus autem fucum volens legi Dei facere verbis Hebraicæ scriptæ, obducta specie Græcæ interpretationis turpiter lapsus est, cùm ait Veneficos φαρμακένους appellari, quod vicio typographi non accidisse accentus arguit: nam etiam itidem scriptum est in præfatione libri de præstigijs, & lib. 3. cap. 38. & lib. 6. cap. 22. & libri de Lamijs cap. 4. cùm φαρμακέας aut per crasin φαρμακεῖς fuisset dicturus. Sed in rebus lapsus longè est grauior. Nam Hebræus Philo & septuaginta duo interpretes cõmodiore Græca voce destitui sic interpretantur Mecaspha, qua significantur Sagæ. Græcum autem φαρμακεῖς & seplasiarios seu pharmacopœos, & veneficos, & infectores, & herbarios, & Magos denotat, & eos qui olim purificabant impurata templa, & qui eijciebant diabolos (hos lex impostores & exorcistas vocat a) quod Eustathius in librum vigesimum secũdum Odisseæ annotauit sub finem. A Græcis autem plerumq; ac non ὁμωνύμως Magos appellari φαρμακοὺς non autem vene-

a l. 1. §. medicos. de varijs cognitionibus. ff.

veneficos, demonſtrat Dioſcorides cùm de Rhamno inquit: ἀποκρούει τὰς τῶν φαρμακέων κακουργίας, & Ariſtoteles agens de hippomane lib. 6. cap. 18. de hiſtoria animalium, Magos τοὺς περὶ τὰς φαρμακείας vocat, cùm Hippomanes tradit vſui eſſe Magis: quod tamen non venenum eſſe vſus Magorum indicat, qui ex eo conficiunt amatoria. Theocritus etiam Hippomanes herbam eſſe narrat in Theſſalia naſcentem, hoc eſt, Theſſaliæ pharmacum. Hæc in Ecloga Sagæ (φαρμακεύτριαν nominat) quæ carminibus, votis, precibus, & inuocationibus omnibus vtitur apud aſtra & dęmonas, adhibita volucri quam Græci ἴυγγα, Latini Motacillam, Galli *Mouette* nominant, non ad tollendum veneficio, ſed ad pelliciendum amaſium qui procul aberat: nam motacillæ non eſt inſuauis cibus. Quamquam Seruius voce ἴυγγος ait ſignificari fiſtulam ſonandis Magorum criminibus accommodam: itaq; oſtendit nihil veneni eſſe, vtrauis ſignificatione acceperis. Ariſtoteles *b* etiam de Sippe volucri

b Lib. 9. cap. 17. de hiſtoria animalium.

loquens eodem ſenſu φαρμακείαν accipit, cuius hæc verba ſunt, Σίσπῃ τὸ μὲν ἦθος μάχιμος, τὴν δὲ διάνοιαν ἔθιστος, καὶ εὐθύμων καὶ εὐβίοτος· καὶ λέγεται φαρμακεία εἶναι διὰ τὸ πολύιδρις εἶναι. Et in Hippocrate *a* legimus πεφαρμένους dici quos ſortilegijs affecerunt Magi: totus enim liber de morbo ſacro in Magos ſcriptus eſt (μάγους, γόητας, φαρμακοὺς, ἀγύρτας vocat) qui ſe gloriantur, inquit, Lunam deducere, Solem obſcurare, tempeſtates ciere, Deos ſubijcere. Nemo autem eſt qui neſciat Magos ſine veneno enecare, ſeu pomum dantes, ſeu manu aut virga attingentes: vt Patauij Sagam à ſe viſam Cardanus ſcribit, quæ puerum enecauit illicò, dum virga leniter dorſum illius contingeret. Medea Saga zelotypa quòd Glauca Regis Creontis filia Iaſoni quem deperibat nuberet, coronam auream miſit ei nuptiarum die, cumq; eam capiti ſuo impoſuiſſet Glauca, exarſit flamma ex qua repentè obijt, vt Euripides in Medea ſcribit φαρμάκων τῶν σῶν ὕπο, inquit, hoc eſt, non venenis tuis, ſed pharmacis. Medea enim ſuos ipſius liberos dicitur ſacri-

a Lib. de morbo ſacro.

ſacrificauiſſe, vt Glaucæ mortem inferre poſſet: quod è ſacrificiorum genere oporet accipi l. ex ſenatuſconſulto, de ſicarijs, ff. Ex Sc. eadem legis Corneliæ pœna tenetur qui mala ſacrificia fecerit, habuerit, puta deteſtabilia Magorum ſacrificia, non autem Paganorum (vt Accurſius in gloſſa tradidit) cùm autor ipſe legis Paganus eſſet: vnde apparet Senatum ad legis contra ſicarios latæ interpretationem decretum addere in eos qui ſcelerata Magorum ſacrificia fecerint, habuerint. Verùm vt optimè differentia conſtet veneni à ſortilegio (quod vtrumq; ſonat φαρμακεία, vt Latina voce veneficij & naturale venenum & ſortilegium deſignatur) Platonem lib. 11. de legibus oportet conſulere. Alterum enim ab altero diſtinguens capitalem pœnam in Sacerdotes & aruſpices decernit qui ſacrificijs, ligaturis, incantationibus, aliíſve ſortilegijs (ἢ τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὡντινωνοῦν, inquit) hominem eneccauerint. Atque hæc legis illius inſcriptio, λόγος ὁ δὲ νόμος περὶ φαρμακείας: in qua ligaturas eiuſmodi

modi nominat illecebras & incantamē-
ta κατὰ δεσέσεις, ἐπαγωγὰς, ἐπωδὰς. Tum verò
alterum legis caput ſubijcit de eo qui ve-
neficio ἄνευ μαντικῆς vtitur: deinde Magos
adijcit mirabilib⁹ modis operari, & q in-
credibiles planè viderentur niſi obſerua-
uiſſent alij, cū cereas ſuas imagines in cō-
pitis, ad parentū ſepulchra, ſub ianuis po-
nerent. Ex qbus manifeſtū eſt iā Platonis
ſeculo & ante illud in vſu fuiſſe cereos ty-
pos, quos Magi noſtri (licet Platonē non
legerint) imitantur, & quibus ope Satanę
mortem hominibus afferunt. Quamob-
rem Azo in hæc verba l. 1. de maleficis &
mathematicis, plus eſt occidere veneno
quàm gladio, addit, venenū arte magica
datū: & in l. venenum. ad l. Corneliā de
ſicarijs, & l. venenum. de verb. ſignif. ff.
vox veneni vtrumq; complectitur. Sed
quoniam Vvierus ambigua Ioſephi in-
terpretatione nititur, agedum, ne legem
Dei ampliùs corrumpat, τὸ ὁμώνυμον ei de-
trahamus. Philonem igitur Hebr. con-
ſulamus ſocium Ioſephi & familiarem:
hic caput illud legis Dei Hebræis verbis
con-

conſcriptum Græcè interpretans in libro de ſingularibus legibus, lex Dei, inquit *a*, à Magis & veneficis abhorret (μάγους καὶ φαρμακευτὰς vocat) qui modis artibusq́; damnandis mille mala perpetrãt, & eos quo die fuerint intercepti morte multari iubet: quemadmodum ſancit l. vltima. de malefic. C. vt qui magum retexerit illicò ad publicum pertrahat. Tũ explicatis magorum & maleficorum ſceleribus Philo naturalem Magiam, id eſt, Phyſicam ab incantatorum magorum præſtigiatorumq́; magia diſtinguit exorciſmis & incantationibus abutentium, odia capitalia amicis ingerentium, aliaq́ue ſcelera incredibilia committentium. Et his itaque euidens Io. Vvieri calumnia tenetur manifeſtò, defendentis legem nolle vt mulieres Magæ, ſed veneficę ſolùm multentur morte. In hac quęſtione omnium maxima diutius hæreo, vt cognoſcatur an tot innocentes, vt Vvierus loquitur, abſolui oporteat, & vtrum præſtet calumnijs hominis inſiſtere quàm autoritati legis diuinæ obſequi,

quæ

a Lib. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων.

quæ præstigiatricem die vnico relinqu vetat superstitem. Et quis, obsecro, He bræam linguam & Dei legem meliùs quàm Hebræi & Prophetæ intelligat? Elias autem Leuites omne ὁμώνυμον sublaturus vocem Mecaspha exponit Lamiam, qua voce Horatius a:

a In arte poetica.

Neu pransæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Hesychius λαμιώδεις γυναικὰς nominat: etsi Eustathius in Homerum scribit b voce Lamiæ significari dæmonem specie muliebri, eodemq; sensu ait Philostratus Lamiam pueros deuorantem Corintho ab Apollonio Tyaneo expulsam esse. Vvierus dicit Scripturam sacram nusquam Lamiarum meminisse: certè, nam vox Græca est, at testamẽtum vetus scriptum Hebraicè: Esaias verò ob sortilegia Babylonem detestatus ait, non esse mãsurum lapidem vnum alteri impositum, prout re vera effectum est (iamdiu enim non potuit quisquam lapidem vnicum è ruderibus ostendere illius oppidi, cuius ambitus fuit milliarium triginta, siue itineris

b in Odyss. 13. num. 23. vide Dion. Chrysost. in Lyb. fabu. in vita Apollonij.

neris

neris tridui, vt narrat Herodotus) ſed illic Satyros & Dæmonas ſaltaturos eſſe, & ibi commoraturam Lamiam. Hebraicè vocatur לילית, 72. interpretes ἐμπῦσαν vertunt, Latini Lamiam eodem ſenſu. Cùm autem plerumq; Dęmones ſpectē-tur in deſertis locis, prout eſt maxima ex parte Africa, Lamiam in hiſtoria Africana deſcribit Dion ſimilem feræ habenti vultum fœminæ elegantiſſimum, mammas & pectus pelliciendis viatoribus regenti, modeſtis & gratis oculis: cæterùm loco pedum habere ſerpentis caput, & ſquamigerum ſerpentem eſſe, qui hominem cum primùm acceſſit vorat auidiſſimè: quò referri poteſt illud Ieremiæ, Lamiæ nudarunt vbera, Threno. 4. ideóque iſti ſpiritus voratores appellantur ſiue Lamiæ παρὰ τὸ λέλαμμαι, aut à voce λαμὸς, id eſt, ingluuies, vt ait Porphyrio *c*: & eodem iure piſcis omnia deuorans, etiam homines integros, teſte Nicandro Colophonio *d*, appellatur Lamia: cumq; Sagæ humanum ſanguinem hauriant auidiſſimè, eas Apuleius nominat Lamias.

c In illud Horat. neu pranſæ Lamię.

d apud Euſtath. in Odyſſ. 13.

Sic

Sic ea nominatur quę ſectis faucibus Socratis (id ſodalis Apuleij nomen) accubantis ei atq; dormientis ſanguinem excepit vaſe & obduxit plagam: quod experrectus Socrates ſe non ſentire dicebat ludificabaturque, & poſtridie tamen vita defunctus eſt. Huc illa pertinet Salomonis allegoria, Aquilam pullos ſanguine paſcere, id eſt, Satanam iſto cibo ſubditos ſuos educare: & à dæmonibus ſpiritibusque malignis amari ſacrificia ſcribit Porphyrius libro περὶ ἀρχῆς τῶν ἐμψύχων, non indigno qui latinus fiat. Quãobrem Deus populum ſuum à ſacrificijs dæmonum auocare volens, ſanguinem ſuper altare & ad dexteram eius effundi iubet: atque vt omnes intelligant id à ſe iuberi vt populum ſuum ab impijs illis ſceleribus aſtrahat, ſic ait, Nec vobis vnquam deinceps accidat vt euntes ſacrificetis diabolis & Satyris, quos ſequuti cõmiſiſtis idololatriam & adulteria. Solebant enim (ait R. Moſes Maymonis *a*) dæmonibus ſacrificare ſub arboribus & collibus, partemque ſanguinis in foſſam inij-

a li. 3. more nebocim.

inijcere, ad cuius ambitum conuiuabũtur cum malignis ſpiritibus. Sic accipimus illud legis diuinæ caput *b*, Ne comedatis ſuper ſanguine, & præſtigiatores ne ſitis. Hebræa verba ſunt על הדם, quæ interpretes vertunt *cum ſanguine* præter naturam præpoſitionis על ſignificantis ſuper, quia videlicet morem illum non animaduerterant, quem R. Maymonides ſcribit à Chaldæis profectum eſſe. Itaq; Propheta Nahum *c* ſcortum Babylonis metropoleos Chaldæorum deteſtatus, dicit Babylonem præſtigijs potentem eſſe, & omnes populos terræ præſtigias ſuas docuiſſe: vbi Propheta vocibus ijſdem vtitur מכשפימ & בכשפות, quæ R. Dauid Kimhi interpretatur כעביתם pari Magorum ſignificatione, & Chaldæus Paraphraſtes Ionathan Vrielis filius exponit חרשין, id eſt, ſortilegia. Hic enim & tollit homonymiam, & verum illuſtrat Scripturæ ſenſum. Id autem foret ineptum, ſi quis venena populis & Regibus terræ à Babylone ſubminiſtrata diceret, cum ſit vbique veneni copia, vt

b Leui. 19.

c Nahum. 3. 4.

Plinius expoſtulat: Babylonios verò Magorum principes exſtitiſſe apud omneis conſtat, & inter Græcos Latinosq́; conuenit eam ob cauſam Chaldæi nomine ſortilegum ſignificari, diuinum, magum: Sic Heſychius, χαλδαῖοι, τὸ γένος τῶν Μάγων: ſic ſæpe Tullius *a*, ſic leges noſtræ *b*, ſic etiam Scripturæ ſacræ *c*. Nam cùm in libro Regum dicitur Iezabelæ Reginæ Samariæ ſortibus inquinata fuiſſe terra, legitur vox illa מכשפים, qua non poſſunt venena intelligi: cùm Prophetas Dei (quos odio capitali oderat) & Nabothum aperta vi, non autem venenis tolli curauerit, & ex quo Saga in Samariam inuexit Magos (vt Medea Regina in Theſſaliam) ſexcentos annos Samaria hoc modo referta manſerit, adeo vt vulgo diceretur, Samaritanus es, diabolum familiarem habes: quam calumniam aduerſarij impegerunt Chriſto *d*. Hinc Simon ille cognomento Magus, magiſter Menandri. Vvierus autem caput iſtud diuinæ legis, *Præſtigiatricem ne ſinas viuere*, *e* petens calumnijs, non animaduer-

a Lib. de diuinat.
b l. nemo de malefic. & mathe. C.
c Dani. 10. Eſai. 47. 1. Reg. 18.
d Ioan. 8.
e Exod. 21.

maduertit quid cauſæ fuerit cur lex non dicat præſtigiatorem: quod tamen non eo conſilio dixit, vt Magis, medicis, & Pharmacopœis ignoſcat ſi fuerint venefici, quibus notiora ſunt venena quàm mulieribus, ſed eo pacto Lex Dei innuit, hoc malo non perinde inquinari viros, & pro viro vnico quinquagenas mulieres ex eo laborare: vt in prouerbio Hebræorum eſt *f*, quo plus mulierum, eo plus magorum eſt, מכשפים ברב חנשים רם. Quamobrem ſcribit Plinius *g* fœminarum ſcientiam in veneficio præualere: quod vocabulum de veneno accipi nō oportere idem autor demonſtrat exemplo Circes homines in beſtias transformātis, quod omnia mundi veneficia non eſſent effectura. Quintil. etiam hanc præſumptionem affirmat eſſe *h*, Latrocinium in viro facilius, ait, veneficium in fœmina credam. Legantur omnes eorum libri qui de Magis ſcripſerunt, fœminæ quinquagenæ comperientur Sagæ aut dæmoniacæ vnius viri loco, vt antè diximus. Hoc autem mea ſenten-

f Libro Pirke aboth.

g Lib. 25. cap. 11.

h In declamatione.

tia non ex ſexus fragilitate accidit: nam inexſuperabilem peruicaciam in pleriſq; cernimus, easq́; ferendo quæſtionis tormento ſæpe viros antecellere: vt coniuratione in Neronem fuit exploratum *a*, & poſt mortem Hippiæ Athenarum tyranni (cum fœminæ ſibi ipſis linguas præciderent vt omnem veritatis conſequendæ ſpem tortoribus eriperent) & plurimarum quoq; fœminarum martyrijs. Illud maiorem veri ſpeciem habuerit, ſi dicamus iſtud vi brutæ cupiditatis effici, quæ eò fœminam redigit vt perfruatur ſuis cupiditatibus aut ſeſe vindicet: qua ex cauſa videtur Plato inter virum & animantem brutam, fœminam collocauiſſe. Etenim grandiora eſſe videmus fœminarum viſcera quàm virorum, qui non perinde feruent cupiditatum violentia: hominum verò capita craſſiora, quia plus cerebro prudentiaq́; valent quàm fœminæ. Hoc illud eſt quod poetæ olim figurabant, cum Palladem ſapientiæ Deam è Iouis cerebro natam ſine matre dicerent, vt oſtenderent

a Tacitus lib. 14.

nun-

nunquam à mulieribus manare sapientiam, quæ naturam brutarum animantium accedunt propiùs: nam etiam fœminam quæ seduxit virum, Satanas primum aggressus est. Prætereà sic Deo visum fuisse statuo in ordinem cogere & debilitare Satanam, cùm facultatem plerumque ac inprimis ei concederet in creaturas indigniores, puta serpentes, muscas, & alias quæ lege Dei immundæ dicuntur esse, deinde in alias similiter expertes rationis potius quàm in homines, tum in fœminas potius quàm in viros, postremò in eos potius qui vitam more pecudum brutarum transigunt quàm in cæteros. Adde quòd Satanas fœminarum opera viros & liberos eodem pertrahit. Stabit itaq; diuinæ legis constitutio, præstigiatrices statim morte multari oportere: & Vvieri calumnia contra legem Dei & magistratus probè officio fungentes repudiabitur. Vvierus enim assentitur *b* Sagis communicationem cum diabolis & pactum intercedere, easque ope diaboli non pauca scelera com-

b Lib. 2. de præstig. cap. 4. & 8. & 34 & lib. 4. cap. 14. & lib. 5. cap 9. & sæpe alibi.

mittere: idem verò libro de Lamijs modò pactionem interueniri negat, modò probari non posse ait, modò Sagarum confessioni non habendam fidem, falli quæ putant ea fieri à se pro confessione dicunt, eas morbo melancholico infestari. Atq; hunc prætextum imperiti & Magi adhibent, vt effugium paribus afferant, regnumq; Satanæ adaugeant. Quicunq; antehac dixerunt id esse à melancholia, non esse dæmonas putauerunt, nec fortasse dæmonas Deumúe vllũ crediderunt subsistere. Vvierus autem Deum fatetur esse, fatentur etiam diaboli (vt in Scriptura legimus) & de potentia illius contremiscunt: fatetur etiam omnibus scriptis bonos & malignos spiritus existere, quib⁹ cum homine societas pactumq; interuenit. Et quare Magorum exportationes, maleficia, actionesq; mirabiles oportuit acceptas ferre melãcholiæ? quare (id quod est incredibilius) fœminas melãcholicas efficere? nam id esse admirãdum notauit antiquitas ac inauditum potiùs, cùm nunq̃ fœmina ex melancho-

lancholia aut vir gaudio moriatur, ſed contrà fœminas complures ſumma lætitia enecet *a*. Certè Vvierus, vt eſt medicus, non poteſt ignorare humorē fœminæ planè aduerſari aduſtæ melancholiæ vnde furor naſcitur, ſiue à bile flaua aduſta oriatur, ſiue à ſucco melancholico, vt inter omneis medicos conuenit: Vtrumque enim procedit à calore & ſiccitate nimia, vt Galenus ſcribit libro de atra bile. At fœminę frigidę à natura & humidę ſunt, vt idem autor, omnes Gręci, Latini, & Arabes vno conſenſu docent. Ideoq; Galenus *b* ſcribit virū calida & ſicca conſtitutione in regione calida & ſicca per ęſtatem in melancholiæ morbum incidere: cùm tamen Olaus magnus, Gaſpar Peucerus, Saxo Grammaticus, & Vvierus ipſe cum Germanicis omnib. Magorum Quæſitoribus aſſentiantur ſub Arcton vbi congelaſcit mare, in Germania, per Alpes, & apud Allobrogas omnia Sagis circumfluere. Populos autem Borealeis conſtat tam abeſſe à melancholia, quàm abſunt à pituita Afri. Illos enim

a Plinius lib. 7. Valeri⁹ Max. Solinus.

b Lib. de atra bile.

albos esse videris, virentibus oculis, rufis & tenuibus capillis, rubicunda facie, hilares & loquaces: quæ omnia humori melancholico planè aduersantur. Quin-etiam Hippocrates libro ἐπιδημιῶν primo & Galenus ibidem confirmant fœminarum in genere certiorem esse quàm virorum valetudinem ob profluuium menstruum, quo ab innumerabilibus morbis vindicantur. Nunquam fœminæ, ait Hippocrates, podagra, nunquam pulmonum exulceratione, Galenus inquit *a*, nunquam epilepsia, aut apoplexia, aut phrenesi, aut lethargo, aut conuulsionibus, aut tremore infestantur dum menses profluunt. Et quamuis dicat Hippocrates *b* comitialium & dæmoniacorum morbum (quem vocabant sacrum) naturalem esse, hunc tamen pituitosis solùm ait accidere, biliosis nunquam: quod Vvierus medicus non potuit ignorare. Fœminas autem ferè dæmoniacas potiùs esse quàm viros suprà demonstrauimus, & Sagas sæpe corpore exportari, sæpe ἐκστατικῶς abripi modis

a Lib. de venæ sectione.

b Lib. de morbo sacro.

dis diabolicis, animaq; à corpore separata, & corpore rigente experte sensus. Illud verò magis ridiculum, quòd Sagarum morbus dicitur à melancholia procedere, cùm morbi ex melancholia nati periculo semper coniuncti sint *e*. Verumtamen videmus Sagas in arte ista quadraginta annos aut quinquaginta versatas inde à duodecimo ætatis anno (vt Ioanna Haruilleria, quæ viua cremata est die 29. Aprilis M. D. LXXVIII. & Magdalena Crucia Cordubensis Abbatissa in Hispania M. D. XLV.) familiaritatem coluisse, & consortium cum diabolo habuisse, illam quadraginta, hanc triginta annis. Necesse est itaque Vvierus fateatur insulsum esse, indignum medico, & crassissimæ ignorantiæ vitium (etsi ignorantiam quid dico?) si melancholici morbi fœminis tribuuntur, quibus illi non magis competunt quàm laudabilia effecta temperatæ melancholiæ, quæ virum (vt prisci omnes philosophi & medici annotarunt) sapientem, modestum, & consideratum efficit:

e Galen. lib. de atra bile.

a Arist. in problem. sect. 0.30. princip.
b In Prouerb.

ficit: a nam affectiones istæ non mulieri ampliùs quàm ignis aquæ cohærere possunt. Salomo b quoq; ante omnes temperamenti muliebris peritissimus se vidisse ait de millenis viris sapientem vnum, sed ex omnibus fœminis ne vnam quidem. Nunc igitur lymphatorum hominum errorem omittamus, qui fœminas statuunt esse melancholicas. Etenim Vvierus ipse videns suum illud velum melancholię certissima demonstratione sublatum esse, & euidentissima veritate tot diuinarum humanarumque legum, tot gentium omnium & populorum historijs, tot confessionib⁹ voluntarijs aut vi extortis, tot iudicijs, conuictionibus, condemnationibus, executionibus ab annis ter mille toto orbe terrarum editis: alteram technam sed obesiorem cōmentus est, vt Magorum supplicia impediat: cùm Sagas dixit c à diabolo seductas esse, eique persuasum esse quod ipse fecerit id ab eis effici. Itaque in speciem se vehementissimè Satanæ aduersari simulat, re conseruat Magos, id est (vt paucis ex-

c Cap. 4. & cap. vlt. de lamijs.

-cis explicemus) colludit verbis cum Satana, reipsa verò amplitudinem & potestatem illius stabilit, cùm non ignoret magistratui neque iuris dicundi, neque diabolos prehendendi facultatem esse. Atqui hoc argumento absoluuntur non solum Magi, sed etiam occisores omnes, latrones, incestuosi, parricidæ, & quicunque ab hoste humani generis ad maleficia committenda impelluntur. Deinde verò laudibus effert mirificè *d* multam in Papali Camera imperatam, quæ ad veniam consequendum binûm ducatorum est in quamq; pœnitentem Sagam: tum dicit alibi *e* si defenderet non solùm ex lege Dei non esse mortem Sagis irrogandam, sed ne vllam quidem Sagarum mentionem extare in Scriptura sacra, ipsum non facilè cõuictum iri. Hic ego testem appello Deũ & legem ipsius ad istũ hominem euincendum, appello sexcentos Bibliorum locos *f*. Imò verò vt cernamus oculis nihil esse coram Deo tam abominabile, nihil frequẽtius in Scriptura sacra prohiberi, Balcham à Deo inspiratus,

d lib. de lamijs cap. 24.

e Lib. 3. de præstig. cap. 35.

f Exod. 7. & 8. & 9. & 22. Leuit. 19. & 20. Deut. 18. 2. Reg. 9. & 21. & 23.

2. Paral. 33. Esai. 8. & 34. & 47. Daniel. 2. Miche. 3. & 5. Ezech. 13. Ierem. 19. 23. 27. & 50. Actor. 16. Nahum. 3. Num. 13.

tus, quamuis summopere instante Balaco Moabitarum Rege ne faceret, populo Israelis benedixit, & tanquam Propheta rationem reddidit: nam neque incantator est, inquit, neque Magus in isto populo, sed Deus ipsi cùm opus est exponit voluntatem suam. Cúmq; Deo placuit ostendere quantopere à magicis sortibus abhorreretet, inquit, Cauete vobis pro vita vestra, ne sequamini consuetudines abominandas istarum gentium quas excidi è terra propter sortilegia, magicas artes, & diuinationes, atque ibidem nouem recenset genera quibus reliqua continentur *a*. Sed illud inprimis oportet obseruari, non homicidij, parricidij, incestus, tyrannidis, idololatriæ nomine Deum dicere populos illos à se exterminari, sed ob sortes magicas: & quoniam populi suos liberos diabolo Moloch consecrabant ad facienda sortilegia sua, Deum præcipere vt quisquis rem istam abominandam commiserit lapidibus obruatur *b*, morte omnium (vt R. Maymonides ait *c*) crudelissima: tum

a Deut. 18.
b Leui. 20.
c lib. 3. more nebocim.

rum verò Deum adijcere ſe furorem ſuum immiſſurum contra populum qui impune ſcelera iſta abire ſiuerit. Itaque volens Samuel grauitatem peccati regi Sauli exponere, Peccatum, inquit, tuum equè magnum eſt ac magorum crimen. Similiter vt demonſtretur quantopere Manaſſem Regem Deus exhorruit, ſcriptum eſt Manaſſem ſuis execrandis ſceleribus prouocaſſe Deum, atque ſubijcitur eum fuiſſe magum, & conuentionem cum diabolis iniuiſſe: itaque ſpoliatum fuiſſe regno, & numella in carcere fuiſſe coercitum. Et quamuis eum poſteà pœnituerit, eo tamen exſtincto poſt annos quinquaginta Ieremiæ dixit Deus *d*, Igne & cædibus delebo iſtud oppidum propter execrabilia ſcelera Manaſſis Regis: de loco verò Topheth vbi Satanæ ſacrificauerat, dicitur is fore locus cædium ad vindictam iræ diuinæ (vt contigit) exercendam. Similiter libro IIII. Regum cap. 17. dicuntur decem tribus exterminatæ & in exilium raptæ, quòd in res magicas & ſortilegia incumberent. Atque

d Iere. 19. & 15.

hos

hos quidem locos apprimè cõue
seruari: nititur enim hoc vno cr
decem tribuum captiuitas: de c
autem reliquis tribub⁹, dicitur De
ad vltiones est tardissimus) post
quinquaginta sortilegia Manassis
casse, cùm igne cædibusq; permit
runt Hierosolyma & duæ tribus
a Iere. 15. tatæ. Alibi verò dicitur *a*, Gladius
uinos, gladius ad Chaldæos: & apu
b Miche. 5. chæam *b*, delebo è terra magos diu
que: Et cum Esaias euersionem Bab
minatur; cædes & incendia, omn
calamitates, inquit, eueniẽt tibi pr
amplitudinem scelerũ tuorum e
bilium quæ commisisti cum Mag
Deniq; infinitũ esset omneis sacræ
turæ locos minutatim expẽdere: v
sos faciamus Doctores, Legislatore
losophos, Historicos exemplis cir
fluenteis, ex quibus apparet mago
omnem hominum memoriam D
hominib. visos fuisse execrabiles. In
quoq; sentẽtiam suprà annotauim
Augustino scribi, supplicia contra M

a

ab omnibus ſectis decreta eſſe: vt demõſtraremus Vvierum quidem legiſſe optimè & intellexiſſe pœnas diuinis & humanis legibus conſtitutas, ſed de induſtria appetiuiſſe cauillis atq; calumnijs, cùm eas non de Magis dixit, ſed de veneficis ſolùm agere. Iam igitur videamus quid Lamiarum nomine intelligat: in hoc enim vertitur tota diſputatio. Hæc Vvieri definitio c. Lamia eſt quæ ob fœdus præſtigioſum aut imaginarium cum dæmone initum, propriè ex ſuo delectu, vel maligno dęmonis inſtinctu impulſuúe, illiusq; ope qualiacunq; mala vel cogitatione, vel imprecatione, vel re ludicra atq; ad inſtitutum opus inepta deſignare putatur: id eſt (vt paucis contrahã) Saga eſt quæ putatur fœdus habere cum dæmonibus,& id quod non facit ope eorum facere. Hic verò nemo non videt, ſi multum Vvierus ab arte medica aberrauit cùm de melancholia fœminarum ageret, eum iterum errari in ratione Dialectica & longè grauiùs, cum definitionem in imaginatione ponit: proprium

c Lib. 5. de præſtig. cap. 1. & li. de Lamiis, cap. 5.

enim

enim definitionis mun' est vt tanquam digito pertingat & commonstret oculis germanam rei naturam siue essentiam cuius est definitio. Id verò magis est ridiculum, quod in definitione sex disiunctiones coaceruat: cum vitiosa sit definitio, ait Aristoteles *a*, quæ vel vnicam disiunctionem continet, velut si dixeris, occisor est is qui percutere putatur, aut occidere, aut ludificari alterum. Huic persimilis est Vvieri definitio. Atqui si ea Saga est quæ putatur esse, & non est Saga aut Lamia, certè nec fuerunt de Lamijs scribendi libri, nec peruestiganda rei quæ non est definitio. Primùm enim quæritur vtrum id quo de agitur sit in rerum natura, nécne igitur an sit, tum quid sit, deinde quale sit, postremò cur sit. Librum igitur Vvieri de Lamijs deleri oportuit, non autem rei quæ nusquam est definitionem poni: qui lapsus in re philosophica est vitiosissimus. Vvierus tamen sortilegum *b*, quem magum infamem vocat, definit eum qui conatur accersere & inuocare diabolum, vt se exhibeat

a Lib. 6. Topic.

b Lib. 2. de præstigijs cap. 2.

beat & ad postulata respondeat. Hæc paucis placuit annotare: nam Vvieri definitio paginam propè continet, ac disiunctiones duodecim. Non ita facilè conuinci Petrus de Appono potuit, qui Dæmonas existere non audebat confiteri, tum vt eleuaret opinionem vulgi (nã magus habebatur vulgo) tum vt alios eodem perduceret: at Vvierus postquam confessus est esse malignos spiritus, etiamq; indicem eorum conscripsit ad fin. lib. de præst. Magis prætereà confessus est communicationem cum Satana & fœdus intercedere, mirum est profectò quod idem negat Sagam cum Satana fœderatam esse, idq; totum imaginarium asserit, cùm disertè lex Dei Sagæ cum maligno spiritu fœdere iunctæ meminerit. Quia verò Inquisitores quinq; c, qui summatim infinitum Sagarum numerum conscripserunt quæ in Germania ipsis autoribus fuerunt neci traditæ, compererunt ex confessione omnium eas cum Satana fœdus consertis manibus pepigisse, hic Vvierus d adducit fieri non

c In malleo maleficarum.

d Lib. de Lamijs. cap. 7.

poſſe vt conſerantur manus, quia dæmones, inquit, non carnea ſed ſpirituali cõcretione conſtant. Atqui vox concretionis naturæ ſpirituum omnino aduerſatur: nihil eſt, ait Tullius *a*, in animis concretum, nihil miſtum: idque ex Ariſtotele *b*, qui intellectum vocat ἄμικτον καὶ ἀπαθῆ. Quòd ſi in ſpirituum natura concretio admittitur, id quoq; fatendum erit eis eſſe corpora: vt fecit Auguſtinus ſequutus definitionem Apuleij, qui dæmonas vocat natura corporeos, item Philoponus Peripateticus *c*, Porphyrius, *d* Iamblichus *e*, Plethon, Pſellus, Plotinus Academici, & Gaudentius Merula hoc vno argumento freti quòd res incorporea non poſſit quicquam à corporea perpeti. Itaq; Baſilius ipſe æquè Angelis ac Dæmonibus eſſe conſtituit corpora, eademque occaſione veteres dixerunt dæmonibus diuiſionem contingere. Communis verò Theolog. opinio, ac nominati Ioannis Damaſceni, Gregorij Nazianzeni, Thomæ Aquinatis *f* & Magiſtri ſententiarum eſt dæmonas

a In Tuſcul. qu.

b Lib. 2. de anima.

c Lib. de anima.

d lib. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων.

e Lib. de myſter.

f lib. 3. ſent.

nas & Angelos eadem natura esse, omnes formas puras simplices: quamuis in eam quoq; rem consentiunt, bonos & malignos spiritus sibi cùm opus est, formare corpus aspectabile, vt id σωματικῶς efficiant, quod volunt. Plena est Scriptura exemplis, vt visionis Abrahamo oblatæ, Iacobo, Mosi, Eliæ, Manohæ, Abacucho, Tobiæ, alijsque innumeris: pleni sunt libri Iamblichi de mysterijs AEgyptiorum, Plutarchi *f*, Procli, Porphyrij, & Plotini, denique omnes totius antiquitatis libri ad nostrum vsque seculum: vt Olaus magnus scribit frequentissimè in regionibus singulis ad Boream sitis spiritus spectari humana forma, qui tangunt hominum dexteras, posteaque euanescunt. Verumtamen ponamus nec naturæ concretionem in dæmonibus esse, nec eos corpus vllum assumere, sed naturas esse puras, simplices, & planè disparatas, vt de Angelis siue intelligentijs loquitur Aristoteles: Vvierus tamen negare non potest quin velit illudere, cum argumento isto abutitur vt probet nullum

f lib. περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.

pactum hominibus nullam conuentionem cum Satana intercedere. Etenim ad conuentionem simplex consensus sufficit, qui consensus sine stipulatione, sine verbo, sine scriptura, oculo & nutu solo, ait lex *a*, fieri potest. Imò Vvierus ipse annuit Magos pacisci & conuentionem inire cum Satana, & hunc eos alloqui & responsa dare: Cur verò Magos potius quàm Magas? nam lex Dei de Magis fœminis disertè loquitur & nos fœminas exemplis innumeris infestiores hoc malo quàm viros esse suprà commonstrauimus. Amplius etiam Vvierus assentitur *b*, dæmonas sibi corpora hominum bestiarumq; assumere: adeò vt ex scriptis ipsius iudicari queat contradictio, & ἀνακόλουθον conclusionum ipsius vinci. Nobiscum enim in eo conuenit, quòd Dæmonas tradit exportare homines & in aera efferre sine corpore: cuius rei plurimas adducit historias *c*, & visas à seipso narrat. Ridet quoq; Vvierus *d* suauiter Magorum cum Dæmonibus copulationem, quam omnis autiquitas omnesq;

a l. nutu. de legat. 3. ff. lib. 2. de præstig. cap 2.

b Lib. de Lamijs, cap. 16. & lib. 3. de præstigijs, cap. 12. & lib. 4. cap. 14.

c Lib. 3. & 4. de præstigijs.

d Lib. de lamijs.

nesq́; populi certiſſimam eſſe duxerunt & Theologi confirmarunt: Auguſtinus ipſe libro 15. de ciuitate Dei, magnæ impudentiæ ſcribit eſſe ſi quis hoc negauerit. Hæc illius verba, Dæmones creberrima fama eſt, quos Latini Incubos, Galli Duſios vocant, mulierem attentare atque peragere concubitus: & hanc aſſiduè immunditiam & attentare & efficere plures talesq́; aſſeuerant, vt hoc negare impudentiæ eſſe videatur. Conſtat apud omneis non eſſe moris vt fœminæ de ſcortationibus ſuis glorientur: quî ergo faterētur illæ, rem ſibi fuiſſe cum diabolis, niſi ita ſe habuiſſet? Omnes autem Germaniæ, Hiſpaniæ, Galliæ, Italiæq́; Iudices monumentis literarum conſignarunt, & nos legimus Sagas omneis iudicio ipſorum condemnatas, fuiſſe confeſſas & in ſuis confeſſionibus ad mortem vſq; perſtitiſſe, complureis etiam quibus venia data eſt dixiſſe copulationem ſibi fuiſſe cum dæmonibus, & frigidum illorum ſemen expertas eſſe, vt ex libro Quęſitorum quinque *e* (per quos innumeri

e malleo maleficarum.

fuerunt ad mortem damnati) & ex Paulo Grillando *a* didicimus. Demonſtraui ſuprà multis ſingularium iudiciorum exemplis quæ ad me perlata ſunt, id optimè cùm factis ἀβασανίστως confeſſionibus, tum conuictionibus certis comprobari: neq; dubium eſt quin ſcortationis corporeæ cupiditas fœminas præſertim ad ſpiritualem ſcortationẽ pertrahat. Huc referri poteſt abominanda illa & execrabilis impietas expreſſa Lege *b*, qua omnes qui diabolo Pehoris ſeſe coniunxerant, miſerè dicuntur perijſſe. Cumque lex Dei *c* prohibuit ne Saga ſinatur viuere, paulo pòſt ſubijcit, qui animanti brutæ concubuerit plectatur morte. Verborum autem in lege Dei ſeries obſcurè perſtringit turpia & incredibilia ſcelera. Sic vbi dicitur, non offeres Deo mercedem meretricis aut pretium canis, ſcortorum coniunctio cum canib⁹ oſtenditur, quam inſignibus exemplis antè demonſtrauimus: & Leuitici 17. dicitur, nec euntes ampliùs ſacrificabitis Satyris veſtris diabolis, poſt quos ſcortati eſtis. Sed

a Lib. de ſortileg.
b Deut. 4.
c Exod. 22.

Sed cum Vvierus medicus animaduerteret, neq; oppilationem hepatis, neque lienteriam sanis & incolumibus fœminis adscribi posse, atque hunc morbum dormienti solum accidere, à tota verò antiquitate non solùm dęmonum (quos Græci Ephialtas, Latini Incubos vocant) cum fœminis copulationem, sed etiam virorum cum dæmonibus specie muliebri, Hiphialtas vocant aut Succubos, eamq́ue inter vigilandum fieri, & in quibusdam 30 aut 40 an. perdurare, vt ipse Vvierus agnoscit: propterea non dixit hunc morbum esse in Magis, sed negauit, dicens fœminas esse melancholicas quæ id se putant facere quod non faciunt. Atqui nunquam ex eis cremantur furiosæ *d*: sed fraus in eis cernitur, discretio, iudicium, quo negant constanter factum, vt quædam faciunt, aut excusant veniamq́ue postulant, vt aliæ, aut se abdunt & proripiunt fuga, quæ actiones furiosorum non sunt. Adde quòd conuictiones, testimonia, comparationes testium, & confessiones gentium omnium

d l. diuus. de offic. præsid ff. l. pœna §. sanè. de parrici. ff.

ad Indos occidentales vſque maximam inter ſe habent conuenientiam & ſimilitudinem, item Dæmonum cum fœminis copulationes: vt in hiſtorijs Indicis legimus, & ſuprà annotauimus. Vnum ex Vviero libenter quæſiuerim, quiſnam iſte ſit Sagarum morbus, quo puerulos qui deprehenduntur occiſi putant ſe occidiſſe, quo elixant & liquant eos vt pinguedinem ex eis habeant, vt fatentur illæ & ſæpe compertæ ſunt. Imaginantur (ait Vvierus *a*) ſe id totum effeciſſe, falluntur tamen: Cui verò in tam execrando ſcelere fides habebitur, niſi oculis habeatur? niſi ſenſui? niſi tactui? niſi inculpatis teſtibus? niſi confeſſionibus voluntariè aut ad quæſtionis tormenta factis? niſi deniq; euidenti & permanenti facto, vbi fuerint deprehenſæ? Sprangerus ſcribit *b* obſtetricem vnam quæ frequenter aderat puerperijs, in Conſtantienſi agro fuiſſe morti traditam eo quòd XLI. pueros recentes ab vtero necauiſſet, inditis clàm in eorum capita grandibus aciculis. Eadem parricidia à Medea

a Lib. de Lamijs cap. 8.

b In malleo malefic.

Saga legimus fuiſſe perpetrata, cum modò fratrem, modò ſuos ipſius liberos occideret. Sortes quoq; magicas Canidiæ apud Horatium legimus *c*, Erichthonis apud Lucanum, bufones, angues, oſſa, quæ Sagæ noſtræ plerumq; ferunt & quibus comperiuntur inſtructæ. Nulla ſors magica eſt quam Orpheus ante annos ferè ter mille non deſcripſerit, & Homerus ex parte, quam lex Dei ante annos ter mille quingentos non annotauerit. Suprà ex Ammiano exemplum Magi adduximus, qui mulierem grauidam execuit vt haberet fœtum, Valente imperium obtinente. Ante annos 100. Raziorum Baro conuictus eſt quòd poſt multas puerorum cædes vxorem ſuam prægnantem conatus ſit diſcindere, vt Satanæ ſacrificaret filium, idq́ue edoctus à Satana, cui nihil gratius poteſt accidere: non autem vt pingue haberet ad res deteſtabiles conſumendum. Iſta Satanæ eſt perſuaſio, vt Magos adducat ad parricidia: nam pingue infantis defuncti ex natura lege ineptum eſſe ſuis rebus prædicant.

c Lib. Epodon. ode 5.

Demõstrauit modò id exemplum quod adducebamus puerorum 41. quos intéremit Saga, necdum baptizatos, ſed Satanæ conſecratos. Vvierus autem ſimulans ſe nihil eorum credere quæ tam benè quàm magiſter ipſius Agrippa nouit, auſus eſt ſcribere ac potiùs fingere ſe Baptiſtæ Portæ Itali opinionem ſequi, eumque ſummopere laudibus euehit. Scribit tamen iſte Sagas ſibi confeſſas eſſe, vnguentum à ſe ex pueris elixis & liquatis fieri, & pharmaca quædam adhiberi, quæ hic diſſimulari præſtat: Sic reipſa docet parricidia iſta committere, idq; ex falſa diaboli perſuaſione hoc vnguento fieri, vt homines huc illuc tranſuolent. Sagæ autem Gallicæ nec agiliores nec leuiores ſunt Germanicis aut Italicis: verumtamen pars earum maxima (vt in Cenomannis, Verberianis, Lognianis apud Potezanos quas antè obſeruauimus) ſcopis ſolùm quos inter crura ponebant & verbis quibuſdam vtentes, in aera ſubitò attollebantur: & Paulus quoq; Grillandus earum plurimas quas in Italia necari vidit

vidit confessas narrat hircum ipsis præ foribus adesse, quem conscendebant exportandæ sine pingui vnguentóve vllo. Baptistam Italum in libro de Magia, id est, sortilegio, & Vvierum in id videmus incumbere, vt istud vnguentum esse doceant facultate naturali & soporifera, ne quis periculum dubitet facere. Etenim herbæ soporiferæ sunt mandragora, papauer, solanum mortiferum, hyosciamus, cicuta: at nunquam medicus Græcus, Arabs, aut Latinus extitit, qui dorso, brachijs, cruribus vnguenta imposuerit quibus eo vsque hominem soporaret vt planè careret sensu. Sin autem quid extrinsecus adhibuerit, frontale fortasse fuerit ex seminibus frigidis quæ mistionibus & infusionibus emendantur. Pingue verò (vt medicorum placitis exponitur) calidum est & inflammat natura sua. Quo igitur pacto afferret somnum, siue dorso siue brachijs adhibitum? somnum enim faciunt venæ carotides sanguinem à corde ad cerebrum exportantes, & lenis humorum fluxus (qui vt vapores in

aerem, ſic in cerebrum aſcenderunt) ſuauiter in partes cordi adiunctas recidens. Verùm vt doceamus animam à Satana extra corpus abripi, tanquam ſi vitæ & ſenſus expers relictum eſſet (quemadmodum in capite de ecſtaſi diſſeruimus) neq; id ſommo ſimplici adſcribendum eſſe, omnia ſimplicia ſoporifera manifeſtum eſt impedire non poſſe quin homo, quamuis ſoporatus & ſepultus ſomno, ignem cuti admotum ſentiat: magos verò in ecſtaſin abreptos nec ignem ſentire nec dolorem vllum, eſt exploratiſſimum, vt ſuprà demonſtrauimus, in locum Virgilij agentis de Saga,

-- quæ ſe promittit ſoluere mentes.

Alio quoq; argumento quod nullæ machinę labefactare poſſunt, confirmamus neq; id vnguentum efficere, neque ſomnum eſſe, ſed verè animam extra corpus abripi: nempe quòd omnes qui ſic rapiuntur poſt ſemihoram redeunt, aut ſimulac videtur ipſis: hoc verò homines narcoticis ſoporati non poſſunt, ſed vnum duosúe interdum dies obruti ſomno per-

no permanent. Vſus præterea comprobauit homines ecſtaſi abreptos (vt antè oſtendimus a) veritatem rerum ad centeſimum milliare geſtarum annotare. Illud verò notari conuenit, vnguenti illius confectionem quam autor Magiæ naturalis docet, non ex ſimplice vllo ſoporifero conſtitutam eſſe, ſed ex periculoſis venenis compluribus. D. Auguſtinus de hac ecſtaſi (quam certam eſſe & indubitatam affirmat) loquens, & vires diaboli admirans, Serpit, inquit, hoc malum dæmonis per omneis aditus ſenſuales, dat ſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odoribus ſe ſubijcit. Si ergo dæmones iuſtiſſimè annuente Deo animam à corpore ſeparare poſſunt, ecqui non poſſent eos corpore exportare? Illud enim multo plus habet admirationis, ſi ſoluta anima ſeparabitur à corpore atque eodem reuertetur, quàm ſi corpus animaq; ſimul à diabolo auferantur. Equidem iſtam ecſtaſin ſiue aphæreſin ſecundum legis diuinæ teſtimonia validiſſimum eſſe argumentum iudico, quo demonſtre-

a In c. de ecſtaſi.

a Lib. 2. de anima. b Lib. 7. de Repub. Plato. c Putar. in Romulo. d Plotin. li. de anim. e Plinius lib. 7. f August. li. 10. & 21. de ci. Dei. g Thom. in secunda secundæ, q. 95. art. 5. tit. de superst. & in tract. primæ partis q. 8. & tit. de mirac. q. 16. art. 5. & 6. tit. de dæmon. h Bonauẽ. in li. 3. sen. dist. 19. q. 3 i Grilland. lib. 2. de sort. ca. 7. k in malleo malefic.

monstremus animas immortales esse, & Aristoteleam illam decidamus hypothesin *a*, animam si quid potest sine corpore immortalem esse: corpus enim Magorum principes (qui id experientia, vt Orpheus, cognouerant) carcerem dicunt animæ. Empedocles & Zoroastes nobilissimi sua ætate Magi sepulchrum vocant, Plato σῶμα, corpus, tanquam σῆμα, monumentum, appellari putat, quod Sacrates animæ cauernam appellabat *b*. Ad argumẽta & rationes istas, quas Vvierus non soluit, adest clarorum virorum omnium ab omni seculo autoritas Plutarchi *c*, à quo plura & innumerabilia exempla afferuntur, Plotini *d*, Plinij *e*, Augustini *f*, Thomæ Aquinatis *g*, Doctoris Bonauenturæ *h*, Durandi, Theologorum denique omnium, item Syluestris Prieræ, Pauli Grillandi, *i* & quæsitorum quinque Germaniæ *k*, qui de innumeris Sagis iudicia habuerunt, & acta earum breuiter in librũ vnum retulerunt. Cùm itaq; præter autoritatem hominum tam multorum, ordinaria quoq; ex infinitis

iudi-

iudicijs habeatur experientia, in quibus extant teſtimonia, repetitiones, comparationes teſtium, conuictiones, & confeſſiones ad mortem vſque ſtabiles, non iſthæc pertinacia eſt Vvieri quòd ſententiam contrariam defendit, ſed maxima impietas eſt ſtudium, quo rapitur vt Satanæ regnum amplificet. Viſa enim eſt Sagarum probatio, quæ cùm de nocte abfuiſſent, confeſſæ verum cauſam abſentiæ ſuæ indicarunt. Tempus quoque viſum eſt, cùm ij qui recentes in illos cœtus venerant, ope Dei implorata aut earum rerum quas videbant metu aut horrore concepto ſe procul à domo abeſſe compererunt ad milliaria quinquaginta aut centum, & eò reuerti maximis itineribus vnde ipſos Satanas momento exportauerat. Exempla recentis memorię notauimus, Lochianum, Lugdunenſe, Cenomannicum, Pictauienſe, Caſtello ruſſanum, Lognianum, aliaque innumera apud autores à nobis adductos expoſita, qui omnia ſimul Vvieri argumenta reſecant dicentis Magos eſſe melan-

melancholicos: iſtud enim de duobus ſaltem non poteſt dicere, qui domum itineribus maximis reuerterunt. Quamquam Vvierus *a* ſibi ipſi contradicens paſſim aſſentitur Simonem Magum, cui Nero honorariam ſtatuam dedicauit, in aerem volauiſſe: quod priſci etiam Doctores *b* nec pauci conſignauerunt ſcriptis. Summæ igitur dementiæ iſtud eſt, Vvierum confiteri Simonem magum per aera volitaſſe, & nihilominus contrariam ſententiam affirmare, falli nempe Magos cæteros qui ſe per aera exportari in cœtus Magorum putent. An minus virium iam habet Satanas quàm tum habuerit? hæc enim poſt mortem Chriſti geſta ſunt. Quinetiam Vvierus ipſe *c* narrat hiſtrionem magum à ſe in Germania viſum, qui ſpectante populo cœlum verſus aſcendebat clara luce, cumque vxor pedibus eum prehenderet pariter ſublatam eſſe, hac item comprehenſa ancillam ſurſum abiuiſſe: ita multo tempore in aere verſatos eſſe, corona populi attonita & miraculum admirante. Si-

a Lib. de Lamijs, cap. 3.

b Ambroſius in Hexamero, Irenæus, Euſebius, Clemens in itinerario, Hegeſ. li. 3. de excid. Hieroſ. c. 2. Niceph. li. 2. hiſt. eccleſ. c. 27. Fulg. li. 8. cap. 11.

c Lib. de præſt.

te. Simile exemplum in Hugonis Floriacensis historia legimus, Matisconensem quemdam Comitem maxima voce clamantem, amici adiuuate me, abreptum in aera & delatum esse, nec deinceps visum: sicuti nec Romulus apparuit ex quo præsente exercitu in aerem fuit sublatus. Quamquam ex contextu Euangelij discimus Christum à Satana ad templi verticem, deinde ad cacumen montis fuisse exportatum: vnde Aquinas cõficit id dubio procul esse consectarium, nihil minus Satanam ex permissione Dei alijs quoq; transferendis posse, cùm certissimè apud omneis sanos constet verum hominem ac non imaginarium fuisse Christum. Ego verò satis habuero, si Vvierum ex sermonibus ipsius & scriptis vicero. Idem enim *d* qui se homines vidisse scribit à diabolis in aerem sublatos, eamq; rem non esse absurdam dicit: qui rem falsam ibidem scribit, quęsitum fuisse in Germania Magum qui se pollicebatur liberos Frãcisci I. Regis Madrico ex arce educturum & ex Hispania

d Lib. 2. de præstigijs. cap. 12. pag. 6.

in Galliam per aerem deuecturum esse, at nihil fuisse effectum, quòd metueretur ne hoc duce ruerent & ruentibus ceruices diffringerentur: quin ampliùs lib.4.cap.19 *a*. scribit diabolum causidici specie agentem causam, cùm audiret aduersarium diabolo sese dedere si ab hospite pecuniam accepisset, dimissis confestim subsellijs periurium spectantibus omnibus exportasse, eamque historiam re vera in Germania confirmat accidisse: qui multis exportatorum à diabolo virorum accumulatis exemplis, id omnino certum nullaq; ex parte absurdum concludit esse: idem ergo nihilominus in libro de Lamijs rem planè contrariam asserit, eoq; pacto leuitatem sui cerebri & confusam instabilitatem omnibus vbique testatum facit. Ac multorum quidem historicorum & Theologorum repudiat fidem *b*, verumtamen Legenda quoque aurea vtitur, ex S. Germani vita producens historiam, S. Germanum ad visendam Sagarum saltationem abiuisse, inde repentè ad cubilia virorum aduenisse

a de præstigijs.

b Lib.2. cap.13. de præstigijs.

nisse in quibus illæ compertæ sunt, tanquam si leuior Satana S. Germanus extitisset, ac non eadem celeritate qua deuexerat eas potuisset reuehere. Quod autem Vvierus ait non esse in propria Sagarum facultate vt tonitru immittant aut grandinem, accipio lubens: ac ne homines quidem cereis imaginibus aut vocibus enecare posse. Sed illud negari non potest, & ipse Vvierus annuit homines, bestias, fruges à Satana perdi, nisi seruet Deus, idq; sacrificijs Magorum, votis & precibus, iustaq; Dei permissione inimicos suos operâ inimicorum vlciscentis. Itaque Magi ante alios supplicijs mille digni sunt quòd Deo renuntiauerint & Satanam adorauerint: & quidem grauioribus digni supplicijs quàm si suis ipsorum manibus parentes occidissent & segetes incendissent. Hæ enim offensæ contra homines sunt, ait Samuel c, illa directè petit maiestatem Dei. Multo igitur magis supplicia merentur illi qui & Deum ipsum non obscurè prouocant offensionibus, & homines sortibus suis

c Lib. 1. cap. 2.

enecant, & fruges perdunt: ac propterea 12. tabulis in eos constituebantur pœnæ qui fruges incantassent: quod Vvierum ludificari non miror, cùm ipsam Dei legem petat calumnijs. Atqui hoc potest regeri, debuisse Vvierum de colore & hypostasi vrinę & rebus consimilibus iudicium facere, non res sacras attingere & in diuinas humanasque leges attentare. Etsi enim à Satana Vvierus illud fatetur fieri, minimè tamen negaturus est eum à Magis incitari, pelli, pertrahi, adiuuari, itemque à Satana Magos, vt ea quæ perpetrantur scelera perpetrent: quemadmodum id etiam dici nec iniuria potest, populos ardentibus Mosis, Eliæ, Samuelis, aliorumque sanctorum votis seruatos esse, cùm Deus ad preces eorum inclinans manum subduxerit & ab accensa ira conquieuerit. In eam ergo sententiam Magi dici possunt abominandis precibus & sacrificijs in causa esse cur tam multæ calamitates accidant. Fatetur Vvierus ipse *a* cùm famosæ illius Sagæ Cliuensis meminit ad Eltanum pagum,

lib. 6. de præstigijs, cap. 16.

gum, Sibyllæ Dinſcops nomine, ſtatim vt cremata eſt illas viatorum infeſtationes deſtitiſſe, qui manu aſpectabili (nihil enim ampliùs conſpicuum erat) atrociſſimè cædebantur: ex quo manifeſtum eſt hanc primariam illius vexationis cauſam extitiſſe, cùm effecta repentè ceſſauerint ea cauſa expugnata. Hoc enim commune in omni ſcientia axioma obtinet, ceſſante cauſa ceſſare effectum *b*: quemadmodum ex contrario dici potuiſſet iſtam non fuiſſe cauſam *c*, ſi infeſtationes illę perſtitiſſent. Nihilominus tamen apud omnes conſtat iudicium aduerſus Satanam à Iudicibus non fuiſſe latum, ſed eo vim ac potentiam illius imminutam eſſe, quòd Sagam illam ſuſtulerint quæ manum ſuam ei commodauerat, eum orauerat adorauerat que, eiusque conatus adiuuerat. Biebranæ Sagæ ſuprà meminimus, quæ ad Laodunum cremata fuit anno M. D. LVI. Hæc infirmabat homines, mirificéq; distortos reddebat, eosq;, beſtias, & fruges perdebat. Sed vt primùm fuit exuſta, ceſ-

b l. adigere. §. quãuis. de iure patronat. ff.

c l. conditionis. §. pupillus, princ. de condit. & demon. ff. l. pen. ex quibus cau. maiores. ff.

ſauerunt hæc omnia, vt ex Iudice qui de ea quæſtionem habuit cognouimus. Idem mihi prætereà narrauit, cùm iſta cuidam fœminæ comminata eſſet eam nunquam lactaturam, ita accidiſſe & lac eius ſubitò exaruiſſe, & quamuis multos liberos pareret, tamen vbera ſemper aruiſſe: Cremata verò Saga ſtatim copiosè lacte abundaſſe, quamuis non proptereà Satanas viuere deſtitiſſet. Ex quodam nobili honorato viro cognoui, vxori ſuæ ab amita impedimentum fuiſſe factum ne páreret (ſic illa moriens confeſſa eſt) vt ſucceſſionem liberis acquireret: Illa vt mortua eſt, hanc breui grauidam factam peperiſſe ſemel atq; iterum, cùm annos iam vndecim coniugati vixiſſent. Satanas verò (quem Vvierus ſolum in cauſa fuiſſe dicit) non erat mortuus. Hebræis coram Bahal pehore procumbentibus & orantibus eum, exarſit ira Dei in populum totum, & occubuerunt breui tempore viginti quatuor hominum millia. Populum autem ad iſtam idololatriam à Satana fuiſſe prouocatũ

nemo

nemo negauerit: Verumtamen Pinhas Sacerdos zelo honoris Dei percitus trās-fixit ducem cuidam Madianitidi concumbentem, quæ ad istam idololatriam eum pellexerat: itaque repentè ira Dei sedata est, qui Pinhaso benedicens amplis benedictionibus, furorem suum accensum contra populum ab eo extinctum esse pronuntiauit. At Satanas tamen non erat mortuus, quem Vvierus, planè excusans Sagas, fuisse & esse autorem asserit istorum malorum omnium. Ex his igitur concludimus Sagas συνεργοὺς & impellentes causas esse morborum & necis hominibus pecoribusq́; illatę, cùm illis affectis morte omnia ista desinant: atque hoc responso argumenta singula euertuntur quæ adduci solent, & quæ Vvierus deprompsit è Doctorum quorumdam scriptis a similiter vt ipse disputantium, id est, Physicè de Metaphysicis, insigni errore innumeraque absurda pariēte. Nam si Physicè agetur ex naturæ lege, dicendum erit Sagas nec fruges nec animalia eneccare posse, quia prӕditas

a Alex. c8. 128. lib. 1. Alciatus.

esse potentia oporteret: vt autem potentiam habeant tria sunt opus, vis & facultas agentis, apta constitutio rei patientis, & conueniens quæ possit fieri commodaq; rei vnius ad alteram applicatio. At mulieri non inest facultas constituendi de elementis, nec verbis alia facultas quàm illius qui ea pronuntiauerit: si autem ne illa quidem potest, certè nec illius verba (quicquid Ioannes Picus in positionibus magicis asserat) vt suprà demonstrauimus, adeò quamuis Sagæ inesset potentia, ineptus tamen modus quo vtitur, verborum pronuntiatio, eam carere potentia arguit. Hoc argumentum ratione nititur. Quòd si negabitur Saga id cum Satana non posse facere quod sola per se non potest, vt Vvierus ait, id verò falsum est. Hoc argumentum captiosum est, & elenchus sophisticus à simplicibus ad composita. Est enim certo certius, quemadmodum nec solum corpus sine anima quicquam potest, nec sola anima corporeas actiones præstare, puta bibere, edere, dormire, digerere,

gerere, & quæcunque naturalia ſunt animæq́; coniunctè & corporis communia, ſed alterum cum altero ſuis actionibus optimè defunguntur: eadem quoq; ratione dici id poſſe fieri vt nec ſola Saga, nec Satanas ſolus ac ſeorſim poſſit quod alter cum altero coniuncti poſſunt. Fundamentum rationis huius eſt naturalis cauſarum demonſtratio ad vnum effectum concurrentium & inter ſe adiuuantium, vt progenies à mare & fœmina iunctis, ad quam nihil diſparati poſſunt: & apud veterem quemdam Rabinum memini legere corpus & animam ſubire pœnas, quia coniunctè peccauerint. Iſtorum itaq; à rebus diſiunctis ad coniunctas excuſatio tam probabilis eſt, quàm illa cæci & pedibus capti, quos accuſabat holitor ingreſſos fuiſſe hortum & fructus eius comediſſe. Reſpondenti cæco, at nihil video, nec hortum, nec arbores, Capto pedibus dicenti, non ſunt mihi pedes quibus iuerim, Regeſſit holitor, cæcus captum pedibus baiulauit, hic duxit illum: ſic coniuncti fecerant quod

nunquam ſeorſim potuiſſent. Quineti-
am in hac cauſa maior eſt veritatis ſpeci-
es, cùm ſolus Satanas res admirabiles (vt
a Iob. 1. antè diximus) poſſit efficere a, cædere,
necare, fruges perdere, ventos agere, ig-
nes, grandines, fulmina diſijcere, vt Deo
permittente caſtiget tanquam carnifex
& ſummæ illius iuſtitiæ adminiſter: ac
proinde multo magis ſi iuuetur, rogetur,
adoreturq; à Sagis vt id faciat, cùm ſine
precibus earum, inuocatione & adorati-
one infirmentur vires illius, debilitetur
potentia, & ita nocendi occaſio præcida-
tur: vt ſæpe mortuis Sagis loripedes vide-
as erigi, curari morbos, lucem deſinere,
quod ſuprà demonſtrauimus. Iſtud au-
tem argumentum, Sagas indignas eſſe ſi
eis Satanas ad efficiendos conatus ſuos
abutitur, nec poſſe actionem ſimul &
perpeſſionem eidem rei incidere, ſophi-
ſticum & captioſum eſt. Nam actionem
ſimul & perpeſſionem certiſſimum eſt
poſſe eodem tempore concurrere, ſed re-
ſpectu vario, vt ſiquis hominem deijciat
in terram qui alterū ſibi adſtantem pro-
ſternat

ſternat ruens. Alterum argumentũ quo Vvierus adſtruit (vt paſſim nititur) Sagas pœna indignas eſſe, quia Satanas earum opera abutitur, non modò ſophiſticum eſt, ſed impietate pleniſſimum. Etenim ſi huic eſſet argumento locus, maxima quæq; hominum impietas abiret impunita: nam etſi homines aut vindictæ ſtudio ad occidendum feriendumúe adducuntur, aut bruta impotentia ad pudicitiam alterius tentandam impelluntur, non ſunt tamen ex officina hac ſcelera grauiſſima, ſed commiſſa cædes de induſtria (vt ſunt Magorũ homicidia & veneficia) puerorum cædes, parricidia, & conſimilia crimina quæ homines etiam à re magica alieni faciunt, à Satana ꝓcurantur, itaq; impunita forẽt. Ne plura ſi Vvieri & Doctorum à quibus ſua tela habuit argutiæ obtinerent, ſemper graſſatoribus latronibusq́; eſſet effugium vindiciæq́; à diabolis, in quos nec iuriſdictionẽ habent Iudices, nec præhenſionis facultatem: itaq; omneis diuinas & humanas leges de ſupplicijs criminum oporteret

cancel-

cancellari. Hoc argumento quidam Academicus aduersus Possidonium Stoicum vtebatur vt absurditatem illam demonstraret quam efficiebat planè fatalis necessitas Stoicorum omnia ex necessitate fieri confirmantium. Iureconsultorum enim axiomate l. si stuprum. de adult. ff. cum similib',quod disertè in lege Dei confirmatur, ille absoluitur cui vis facta est, & qui ad faciendum aliquid coactus est, quia necessitas (quod aiunt) non habet legem, nec subest discretioni legum Itaque hanc absurditatem vt effugeret, à sententia sua discessit Possidonius *b*. At hæc nostra causa est potior: nam inter omneis Magos conuenit non cogi à Satana quemquam vt Deo renuntiet, aut se diabolo voueat, sed contrà puram liberamque voluntatem à suis subditis exigit, & cum eis contrahit liberis conuentionibus. Fatali ergo Stoicorum necessitati non est hic locus, nec edicto De eo quod metus causa. ff. eum enim edictum restitui iubet quem metus mortis aut tormentorum oppresserit:

b Galen. lib. de placitis Hippocratis.

rit:

rit: *c* alius metus quicunq; fuerit, doloris, infamiæ, bonorum amiſſionis, non excuſatur lege *d* ſed eas actiones voluntarias lex eſſe iudicat. Itaq; multo magis contractus, conuentiones, ſacrificia, adorationes, & deteſtabilia Magorum cum Dæmonibus conſortia non ſolùm voluntaria oportet dici, ſed liberæ ac ſpontaneæ (vt philoſophi nominant) voluntatis effecta, & ſpontè ἑκουσίως καὶ αὐτομάτως (vt Græci loquuntur) facta. illud ergo minimè dicendum eſt, quod Vvierus rationem ſequutus Doctoris cuiuſdam dixit, ſi Satanas Magis vt inſtrumentis vtitur, non eſſe plectendos Magos, quia ab inſtrumentis non æſtimantur actiones, ſed in quæſtione de ſupplicijs ad finem ſolum attendi opus eſt *e*: quæ rationes è medio iure petitæ *f* Doctoribus iſtis ex diametro aduerſantur. Saga enim malignos ſpiritus veluti inſtrumenta ad malefaciendum & nefarios ſuos conatus efficiendos adhibet, cùm nec pulueri, nec verbis, nec carminibus facultas vlla ſit. Nam Magos communicantes cum Sa-

tana

c l. metum. de eo quod met. cauſa. ff.

d l. mulier. eod. ff.

e l. diuus. ad l. Corn. de ſicar. l. aut facta. de pœnis. l. verum. de iniur. ff.

f arg. l. qui mihi. de donat. ff.

tana antè ostendimus orare Satanam vt hunc interimat, infirmet illum, prout id permissione Dei à diabolis præstari posse Tertullianus doctè exponit in Apologetico *a*, & in singulis quoq; Magorum iudicijs videmus confessiones ipsorum istis rebus abundare. Quamobrem longè grauiora supplicia promerentur Magi quàm ij qui certo condictoq; pretio locant prædonum operam vt inimicos interimant: quos sine spe veniæ iura addicunt morti *b*, quamuis homicidium prædo non perpetrauerit *c*, & quotidiana iudicia condemnant. Quanto igitur est capitalior Magus, qui in rebus istis Satanam occupat? qui orat? qui adorat? Non est igitur quod Vvierus & boni eius Doctores expostulent Magos pœnas dare de Satanæ maleficijs, aut indignè calumnientur legem Dei *d* quæ hos vetat illorum pœnas luere: nam tota scriptura Sacra documentis istis plena est, Deum à Magis summè abhorrere, eosq; plus quàm parricidas, incestuosos, atq; Sodomitas abominationi esse, imò tanto-

a cap. 22.

b l. non solum. §. nec mandatu. de iniur. l. qui mihi bona. §. qui iussu. de acquir. hæred. ff. & ibi Bar.

c l. si quis non dicam rap. de episc. C. & ibi Bald. Angel. Salicet.

d Ezec. 21. l. crimen patronum de pœnis. C. l. sancimus, eod.

tãtopere eos detestari vt quoties eorum meminit, toties æstum, furorem, vltionem pronuntiet: quod nusquam in alio scelere fit præterquam in causa idololatriæ *e*. Eodem responso argumentum alterum refellitur quod Vvierus à bonis suis Doctoribus mutuatur, confessionibus stari non oportere nisi veræ sint atq; possibiles: fateor. Sed assumptio qua dicit nihil esse ex iure possibile quod à natura nõ sit possibile, hæc ergo assumptio falsa est & impietatis plena: tollit enim singula Dei miracula operáque contra ordinem naturæ facta, adeoq; ipsa religionis & pietatis omnis in Deum fundamenta: imò si huic axiomati daretur locus, omnes articuli fidei delendi essent. Verùm vt in argumento iuris consistamus, Hermaphroditas aliaq; monstra contra naturã esse nemo negauerit: ea verò admittit atque agnoscit lex *f*. Nec verò negari potest id contra naturam esse quod se Vvierus oculis suis vidisse narrat, cùm homo feras ita sistit verbo vt tandem ad se pertrahat. Etiam contra naturam est diuinare

quis

e Exod. 15.32. Leuit. 20. 26. Num. 11. 25. Deut. 29. 33. Iosue 7.23. 1. Sam. 24. 2. Reg. 13. 2. Paral. 12. 28. 29. & 36.

f l. Hermaphroditus. de stat. hom. ff.

quis furtum fecerit: capitali tamen supplicio afficitur *a* quisquis Magos de furto consulit, & quisquis ex hac præsumptione furem in ius vocauerit. A natura fieri non potest vt homines grandinem tempestatémve cieant, frugésve carminibus enecent: at id leges accipiunt tanquam certissimum *b*, quamuis natura ἀδύνατον, & supplicium capitale vtentibus hac arte irrogant. Non iura solùm igitur gentium, sed diuinæ leges quàmplurima agnoscunt natura quidem impossibilia, sed possibilia contra naturæ ordinem & legem: sed has leges Vvierus & consortes eius è Pandectis & Codice ipso lubentissimè eximerent: etiam Dei lege animus esset idem faciendi, dum aiunt si quarum legum causæ non ampliùs comperiuntur veræ, eas leges corrigi oportere. Scilicet id pro confesso habent quod est totius disputationis caput, & principium, τὸ ἐξ ἀρχῆς petunt, vt dicitur in re sophistica, id assumentes quod fuerat concludendum, errore in Dialectica grauissimo. Atqui tantum abest vt assumptionem

a l. item Labeo. §. si quis astrologos. de iniur. ff.

b l. eorum. l. multi. l. nemo aru. & toto titul. de malefic. C.

nem iſtius argumentationis eis concedamus, & res poſt omnem hominum memoriam ab annis quater mille de Magis exploratiſſimas nunc demum Vvieri & Doctorum eius ſeculo dicamus falſi compertas eſſe, vt contrà Auguſtinus ipſe (quod antè diximus) annotauerit omneis philoſophorum & religionum quæ vnquam extiterunt ſectas Magiæ pœnas decreuiſſe. Plutarchus etiam in Apophthegmatis à Perſis ſcribit ſupplicio omnium crudeliſſimo affectas fuiſſe Sagas, quarum caput inter duos lapides elidebant. Multos ſcripturæ Sacræ locos annotauimus quibus hoc ipſum inculcatur, & grauiſſima mortis ſupplicia aduerſus Magos in lege Dei decernuntur. Platonis quoq; leges annotauimus capitali ſupplicio addicentis Magos. Hiſtorias complureis adduximus (at ne centeſimam quidem earum partem) iudiciorum in Magos capitalium, & in eos pariter qui libris Magicis vtebantur. Erroris igitur & ignorantiæ totam antiquitatem neceſſe eſt condem-

nari, deleri omneis historias, diuinas & humanas leges antiquari, vt falsas ludicras & falsis nitentes principijs: atque his omnibus opponi Vvieri & aliorum aliquot Magorum sententiam, qui inter se ad stabiliendum & confirmandum regnum Satanæ consociati sunt. Hoc Vvierus infitiari non potest, nisi verecundiam omnem abiecerit, qui in libro de præstigijs a plus execrabilium magicarum sortium promulgauit quàm magister ipsius Agrippa vnquam fecerit. Ille enim libros suos de occulta philosophia planè retractauit cap. 48. de vanit. scientiæ: hic verò discipulus illius cõmonstrat digito & ante oculos ponit quicquid Satanas principes Magos docere possit: sed multas Dei voces sanctorumq; Doctorum interserit, vt venenum cum melle infundat animis, prout hic est semperq; fuit communis stylus Satanæ. Quamquam isti homini mentem sic ademit Deus, vt non ampliùs aquæ aduersetur ignis quàm ipse sibi. Fatetur enim locis quàmplurimis, non Sagas, sed eum qui

a Lib. 5. ca. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 17. 18. 21. 25. de præstig.js.

artem

artem magicam exercet capitali suppli-
cio affici oportere. Confiteor, ait *b*, ma-
gicas artes capitales esse, sed Lamiæ non
continentur: vt si quis dixerit homi-
cidas suspendi oportere, sed grassatori-
bus condonari. Innumera sunt dicta e-
iusmodi. Alibi autem dicit *c* non eo sup-
plicium mereri magos quod cum Sata-
na pepigerint & Deo renuntiauerint,
quia decepti sunt & causam prębuit con-
tractui dolus: ideoq; contractum esse ir-
ritum,& hominibus deceptis,ac non de-
cipientibus ignoscendum. Hæc ridicula
sunt Doctorum Italicorum argumenta,
qui tam strenuè in ista arte profecti sunt
vt ista lues Italiam totam peruaserit &
infecerit Galliam, vim facientes legibus
vt istud malum induant aliqua probabi-
litatis specie. Nemo autem tam stupi-
dus est aut demens, qui insulsum isto-
rum argumentorum non videat ἄτοπον?
Si enim à subdito facta conuentio suasu
alterius qui eius principem odit capita-
liter, sine vlla spe veniæ punitur morte;
quo tandem iure conuentio facta cum

b Lib. 6. cap. 24. de præstig.

c Libr. de Lamijs cap. vlt.

Satana excusari posset infensissimo Dei & piorum aduersario? Etenim vt nunquam Magus homines, pecudes, fruges nece maleficióve affecerit, sed homines sortibus infestos semper sanauerit, & tempestatem propulerit (vt quidam Magus Curio Sauillaci ad Tholosam tempestates semper à parochia sua abercebat) cùm tamen Deo renuntiauerit & cum Satana pepigerit, dignus est qui viuus pereat incendio. Nam conuentio hęc longè est capitalior quàm si igne gladióve fruges homines aut pecora enecet, quia hoc maleficium in res creatas intenditur, quibuscum iniri potest con-
a 1. Sam. 2. uentio a: qui autem cum Satana paciscitur, maiestatem Dei oppugnat palàm & contemnit eum. Itaq; lex Dei mulierem Sagam statim necari iubet, non adhibita distinctione vtrum fruges an pecudes perdiderit: quem in locum annotauimus Legem vti voce מכשפה, id est, præstigiatricis, oculos fascinantis, vt Doctor Abram Aben Ezra, & interpretes omnes consentiunt. Atque hoc quidem

apprimè

apprimè oportet obſeruari (nam lex Dei ita ſe habet vt nulla vox emphaſi ſua careat) vt illud neminem fugiat, Magos non eam ob cauſam præcipuè caſtigandos quod homines pecoráve necauerint, ſed quòd Satanæ pactum iniuerint. Vt verò naſcuntur ij qui cum Satana pepigerint, Lex vnam ſpeciem oculis exhibet digitoq́; monſtrat, puta illius qui ſic oculos præſtinguit atque faſcinat vt id quod non eſt ſæpe videndum præbeat, aut qui incantat carmine: itaque ſtatuit certiſſimam hanc & indubitatam inter alias probationem eſſe exiſtimandam pacti cum Satana initi, ſi quis oculos faſcinet, incantet carmine, aut alia committat eiuſmodi: Hæc enim Magi perſæpe faciunt, vt riſum moueant, & induſtrij homines habeantur. Sic Vvieri & ſociorum dicta radicitus exſecantur, & Iudicibus materia præciditur ampliùs quærendi, vtrum Magus cum Satana pepigerit, aut an nociturus alicui ſortem vllam maleficiúmve immiſerit: harum enim rerum probationes penè forent ἀδύνατοι,

quia non niſi in tenebris & deſertis locis, & modis propè incredibilibus ijs qui factum non audiuerint, plurimùm committuntur. Non quod alienum ſit ab æquo & bono, ſi de his rebus quæſtio habebitur: ſed Deus lege docere voluit illud ſufficere ſi Magum probabitur carmine fuiſſe vſum, aut oculos faſcinaſſe: quod præſente Rege Triſcalanus fecit, orbes catenæ aureæ quam geſtabat nobilis quidam ad manum ſuam pelliciens intactos, cùm tamen integra ad collum nobilis illius catena permaneret: itemq́ue alibi Breuiarium Sacerdotis ita diſſimulans, vt chartarum ludus eſſe videretur. Iſta probatio ſufficit vt ad condemnationem Magi procedatur, quia res iſtas quæ non vllo diuino miraculo fiunt ſed contra naturam veniunt, à Satana præſtari conſtat certiſſimè, idq́; expreſſa conuentione cum eo facta & iuramento confirmata. Hæc eò dicimus vt ad iſtos magiſtros ſortium artificesq́ue probè attendatur, & tempeſtiuè ac ſeriò animaduertatur. Sic fuit Iudæus Magus

nomine Sedechias qui (vt narrat Ioan. Abbas Tritemius) emittebat hominem in aera, in membra discerpebat, eaq; recollecta adunabat, vt Simon magus Nerone præsente fecit: currum etiam onustum fœno cum equis & agitatore coram toto populo absorbebat. Vvierus ipse *a* non auditum à se in Germania sed visum tradit fuisse hominem qui cœlum versus ascendebat, & trahebat post se vxorem atque ancillam hærentes pedibus hanc heræ, illam viri, cum maxima populi admiratione, vt suprà meminimus. Atque hoc quidem pacto & Vviero & Doctoribus illius responderi potest, id credendum esse negantibus quod natura est impossibile, cum à se Vvierus ipse *b* res eiusmodi confiteatur visas quæ natura tamen sunt impossibiles: vt idem se oculis suis vidisse autor est cùm puella Henrietta nomine à diabolo sine quiete vlla per aerem ferebatur in arce Laldebrocensi Ducatu Geldriæ: quæ historia, vt sola esset, labefactandis omnibus Vvieri sociorúmque argumentis sufficeret.

a Lib. de præstigijs.

b Lib. 2. cap. 12. de præstigijs.

ceret. Quamquam totus liber eius exemplis abundat rerum quæ contra ordinem & facultatem naturæ acciderunt, & quas fatetur idem ſpirituum malignorum opera effectas eſſe: vt de cultro extracto è ventre puellæ cui nullum vlceris veſtigium inerat, quod ſe in maxima virorum frequentia vidiſſe narrat, & cultrum adhuc in rerum natura eſſe: ſimiliter quod ſe vidiſſe ait [a], cùm Vlrici Nuſſenſeri faſcinati corpus ſecaretur, ex eo educi cultros quatuor, baculum craſſum, clauos multos, & fili plurimum, multis medicis alijsq́; præſentibus ſpectaculum illud admirantibus. Falſus igitur ſermo & impietatis plenus, quod natura fieri non poteſt id credi non oportere. Verumtamen vt miraculoſas iſtas actiones & faſcinationes contra naturam venientes omittamus, id præcipuè agitur vt ſummo iure puniantur ij, qui Deo renunciauerint & ſe Satanæ permiſerint, quam actionem eſſe impoſſibilem Vvierus non affirmauerit. Quoniam verò difficilis eſt iſtius impietatis probatio, lex

[a] lib. 4. de præſtigijs, cap. 6.

Dei

Dei multari morte faſcinatores iubet oculos phantaſiamq́; præſtinguentes,idq́; ſine cunctatione: nimirum pro certo habens faſcinatorem eſſe magum pactionis cum Satana expreſſæ tacitæúe reum. Multò igitur magis ſummo iure cum eo agi opus eſt, ſi aut confeſſionibus aut teſtimonijs aut ſcripto patebit conueniſſe cum Satana, aut maleficia exercuiſſe quę natura committi nequeunt. Illud enim notari (vt dixi) & ſæpe inculcari conuenit, legem Dei, cùm de Magis & pœna eorum capitali loquitur, diſertè non meminiſſe necis pecorũ hominúmve, aut maleficiorum fruges infeſtantium (nam hæc minima ſunt mala quæ Magi perpetrent) ſed eorum qui faſcinant & carminibus oculos præſtinguunt, qui mortuos conſulunt, qui denique res faciunt cæteras quarum interpretationem antè attulimus. Nam quia θαυματουργοὶ iſti contra naturam venientes ludibria perſæpe exhibent, molliuntur Iudicum animi, & nihil eis ineſſe mali omnes exiſtimant. Sic vir quidam magnus, & autoritate va-

 lens,

lens, qui post mortem incusatus est magicarum sortium, solebat seueritatem iudicum ad risum flectere vt Magos eriperet. Sic eleuando impietatis cumulo Satanas risus excitat: sic carminibus indulgent Sagæ, & procurant vt denis sortilegijs vnum aliquod factum agyrticum illabatur, vt quicquid faciunt agyrticæ subtilitatis & agilitatis esse videatur. Quamobrem Deus nominatim cauit vt qui oculos fascinant plectantur morte, & (quod grauius est) præcipit ne sinantur viuere, vt statim eo ipso die (inquit Hebræus Philo a) dedantur morti: quod idem autor ait fuisse obseruatum. Quibus ex verbis apparet, iudicia non laborauisse de inquirendis alijs magorum maleficijs, ne probationis grauitas supplicia retardaret. Vvierus autem vt euertat leges in magos latas, omneisq; historias in dubium vocet, in refutanda opinione Lycanthropiæ operam consumit, id meram esse illusionem prædicans. At ne eo quidem pacto respondet ad legem Dei, quæ præcipit vt qui sic illudunt

a Lib. de specialib. legibus.

ludunt

ludunt plectantur morte: neq; hic quæstio agitur sitne vera mutatio corporis humani in lupum ratione integra permanente, an plena corporis & animæ transmutatio, an verò simplex illusio & fascinatio eorum qui spectant corpore animóq; integris. Amplius tamen Vvierus audet *b*, nihilque nisi illusionem defendit esse. Id verò nec Mathematici hominis nec philosophi factum est, id temere affirmare quod non intelligas: sed in hac causa ad effectum attendi necesse est, idq; obseruari quod dicitur ὅτι ἔστι, causam verò, id est, τὸ διὸ ὅτι, permitti Deo. Omnia autem Vvieri argumenta nituntur caduco & putri fundamento, cùm de spiritibus, dæmonibus, & actionibus eorum perinde disputat ac si de rebus naturæ ageret, cœlum terræ miscens, vt in præfatione operis demonstrauimus. Historiam Iobi veram confitetur esse, à Satana excitari ventos, fulmina, ignem, inimicos, quibus euertit & consumpsit domos, liberos, familiam, pecoraq; Iobi momento vno, hunc quoque

b August. li. 18. de ciuit. Dei, cap. 18. & lib. de spiritu & litera cap. 26.

opera

opera illius à vertice ad pedes imos vlcere incurabili afflictum esse, quæ omnia factu difficiliora sunt, quàm in lupum transfiguretur homo: at permagnam istam potentiam Satanæ Deus tradidit. Nabuchodonozorem quoque Monarcham Assyriæ Vvierus non negaturus est in bouem mutatum esse depascentem herbam annos septem, versa pelle, pilo, vnguibus formáq; tota, deinde figuram pristinam recepisse, vt Danielis Prophetæ historia docet. Quòd si mutationem istam Regis Nabuchodonozoris non fabulosam illusionem, sed veram historiam esse cum sacra Scriptura dixerit, fateatur ergo æquè posse fieri vt homines in lupos aliasq; feras transfigurentur: Sin Magorum mutationem in lupos & alias feras affirmet fabulosam illusionem esse, certè historiam quoque sacram fabulosam illusionem esse concluserit: Nam si factum est in vno, in alijs etiam potest; cùm potentia Dei minuta non sit. Hoc argumento vtitur, vt ostendat re vera Magos à Satana deportari, exemplo veri homi-

hominis Iesu Christi super templum & montem à Satana exportati. Quòd si Deus Satanæ in Iobum & Iesum Christum hanc facultatem dedit, quis dubitet in Magos atq; impios etiam ampliorem dari? Etenim Vvierus a assentitur in libro de Lamijs Nabuchodonozorem à Satana in bouem mutatum esse: Rem pudendam planè, Vvierum in Nabuchodonozore confiteri (nam infitiari qui posset?) transfigurationem in bestiam in Satana effectam esse, negare in alijs. Nam Canon Episcopi b & consimiles alij de transformatione eos spectant solummodò qui facultatem efficiendi res istas Magis aut Satanæ per se inesse putant. Illud verò dementiæ foret atque hæreseos, si quis facultatem istam, cùm videtur, Satanæ dari à Deo non putet improbis castigandis: blasphemiæ, si terminos potentiæ Dei præfigeret: capitalis temeritatis, si de secretis eius iudicium faceret. Nam, vt apertè dicam, potentia rerum creatarum est potentia Dei, nec minus elucet Dei gloria in potentia

a Lib. de Lamijs. cap. 16. & lib. 1. de præstigijs cap. 24.

b 26. q. 5.

quam

quam tradit Satanæ, quàm in omnibus creatis quæ in terra degunt, cùm in Iobo dicatur, non exiſtere in terra potentiam quæ cum potentia illius comparetur: quibus ex verbis cognoſcimus actiones Satanæ ſupra naturam eſſe, nec eas ad legem cauſarum naturalium metiri oportere. Magos quoque Regis AEgypti legimus baculos in ſerpentes exemplo Moſis conuertiſſe: Moſem verò nequaquam illuſiſſe certum eſt: fuerunt igitur ſerpentes veri, quod longè eſt difficilius quàm vt natura vnius animalis in alterum transformetur. Verum quidem illud eſt Deum creauiſſe omnia, nec alium creatorem eſſe quàm Deum ſolum: at illud non dicitur, nec vſquam legitur à Satana aut Magis omnibus creatam nouam ſpeciem vnicam aut formatam eſſe. Sed ſi poteſtatem hanc Deus Moſi contulit, eam certè potuit & adhuc poteſt Satanæ & Magis tradere: ea enim ſemper eſt potentia Dei, ſiue ordinaria, ſiue extra ordinem, ſiue ἀμέσως ſiue per res creatas, vt Aquinas [a] & Scotus conſentiunt, &

[a] Lib. 2.

nos

nos antè demonstrauimus. Sed Vvierus fallitur, cùm creationem pro generatione, & generationem pro transmutatione accipit. Prima est de nihilo, Creatoris propria: Secunda ex eo quod subsistit, diciturq́; γένεσις in formarum generatione: tertia non est motus, siue κίνησις, sed ἀλλοίωσις solùm & μεταβολή, mutatio & accidentalis alteratio essentiali forma remanente[b]. Quod itaq; semel à Creatore [b] Aristot. lib. 3. & 5. φυσικῆς ἀκροάσεως.
creatum est, id creaturæ generant successione, & transformant proprietate ac potentia quam dedit ipsis Deus. Hanc Aquinas[c] virtutem naturalem vocat, de [c] Dist. 7. art. 5.
spiritibus sic loquens, Omnes angeli boni & mali habent ex virtute naturali potestatem transmutandi corpora nostra. Veteres autem inde ab Homeri seculo & quicunq; de Magis mutationem istã expertis cognouerunt, consentiunt (vt suo loco diximus[d]) rationem formamq́; es- [d] Lib. 3.
sentialem manere immutabilem. Hęc ergo simplex accidentalis formæ & corporis est alteratio, nõ vera trãsformatio. Sed Vvier⁹ Physicè de reb⁹ metaphysicis

disse-

differens, ad fundamenta & principia Physicæ impingit passim: cumq; se infinito diuinarum humanarumq; historiarum numero de transfiguratione hominum in bestias oppressum vidit, dicit corpora à Satana soporari. Atq; id quidem in horam posset diemúe fieri: sed hominem incolumem amplius sex dies sine cibo à natura viuere est impossibile. Id Plinius autor est *a* explorauisse veteres in ijs omnibus qui sententia lata necabantur fame, iuuenesque magis quàm senes fame affici: quamobrem fame in obsessis locis priores, teste Hippocrate *b*, moriuntur. Sed in Liuouia dies minimùm duodecim homines in lupos versi manent, alij treis menses: etiam veteres annotarunt *c* qui decem annos transformati fuerint postquàm fluuium quendam traiecissent. Illud verò obseruatu dignum, non extare exemplum vllum ferarum versarum in humana corpora, vt Peucerus scribit. Præterea iudicio in Parlamento Dolensi lato 18. Ianuarij. M. D. LXXIIII. contra AEgidium Garne-

a Lib. 11. cap. 54.

b Lib. de carnibus.

c Plinius.

Garnerium Lugdunensem continetur ipsius confessio: nempe puellas duas puerumq; vnum ab ipso voratos esse, primam die S. Michaelis ad Serranam syluam in vico Castenoij, dimidio milliari ab oppido, eamq; occisam & vnguibus specie lupi fuisse laniatam, vt suprà copiosius diximus *d*: quæ confessio puerorum morte, loco, tempore, forma, & testimonijs eorum qui superuenientes facto speciem viderunt lupi fuit confirmata. Certè aut corpus in figuram lupi versum oportuit, aut humanam animam in corpus lupi transmeasse, vt omnia tam accuratè obseruare posset. Quamuis ex posteriore hac sententia fatendum esset duas simul formas in vnum subiectũ concurrere, quod ex diametro principijs Physicæ aduersatur *e*: Vvierus autem qui de rebus Metaphysicis disceptat Physicè, fatetur sexcentis suorum librorum locis diabolos (hi autem sunt intelligentes formæ (ingredi corpora hominum quos ea de causa veteres δαιμονῶντας appellabant. Quamobrem nunquam

d Lib. 2. cap. 6.

e Aristot. lib. de ortu & interitu.

Aristoteles in libris Physices de spiritibus & intelligentijs disputauit, sed reiecit in libros τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, ab ijs incōmodis rebusq; absurdis metuens quibus se priores implicauerāt qui Mathematicas quęstiones cum Physica confundebant, eoq; nomine reprehensionē ipsius subierūt a. In eundem errorē Vvier⁹ labitur, & quicunq; adhærent eius argumentis. Nam Aristoteles Physicum axioma statuit, formam physicā separatam à naturali corpore interire, in Metaphysicis verò animam humanam excipit, quam in lib. de partibus animantium ait θύραθεν ἐπεισιέναι. i. θεόθεν, οὐρανόθεν, ὑψόθεν extrinsecus ad hominem venire, & corrupto humano corpore subsistere. Vvierus etiam qui actiones spirituū Physicæ conatur exponere, millies in libris suis asserit diabolos migrare de loco in locū: & ita res habet, prout in eis cernimus quos obsident exportantúe dęmones: nihilomin⁹ si vera sunt principia Physicæ q̄ statuit Aristoteles, à natura fieri non potest quin res omnes mobiles q̄ locum occupāt sint corpora: id autem spiri-

a Lib. 1. φυσικῆς ἀκροάσ.

ſpirituum naturæ planè aduerſatur. Idē verò Ariſtot. Theolog. id eſt, Metaphyſicè diſputās ait *b* ſeparatos ſpiritus motionis autores eſſe corporib. cœli, & per accidēs motum quoq; excepto primo mouente perpeti. Et Deꝰ ipſe puriſſima ſimpliciſſimaq; natura Angelos omneis ſuperans de ſeipſo dicit, Cœlum & terram ego impleo, ac ꝓptereà appellatur מקום id eſt, locus, quia mundus in ipſo eſt, non autem ipſe mundo includitur, vt Hebræi Doctores in illud Eſaiæ tradunt, Cœlum mihi ſedes eſt & terra ſcabellum pedum meorum. Quòd ſiquis cum Auguſtino dixerit ex Apuleiana definitione dæmonum quam Academici acceperunt, Dæmonas eſſe corporeos: id verò admirabilius, & à cōuenientia naturæq́; lege alienius futurum eſt. Nam corpus vnum in alterum penetrare poſſet: itaq; tota penè Phyſica euerteretur hoc principio nitens, non poſſe in dimenſiones penetrari, cum dæmones in hominum corpora penetrent, quod Vvierus ipſe confitetur paſſim. Ineptum igitur fuit fundamenta-

b Lib. 8. τῶν μετὰ τὰ φυσικά.

 argu-

argumentorum de Magis & actionibus dæmonum ex principijs & hypothesibus Physicis petere, ijsque pessimè (vt diximus) intellectis. Hæc ita se habere videbit manifestò quisquis Philosophorum libros seriò legerit & intellexerit: illis enim, inprimis verò Academicis, in causa Dæmonum, bona ex parte cum Theologis conuenit. Nam cœlorum motus & cœlestium luminum æquè à Scriptura sacra atque à Philosophorum grege Angelis tribuitur, vt videmus apud Ezechielem & Psal. 68. vers. 18. vbi ait Chaldæus interpres esse vicies mille luminaria, & eis mouẽdis Angelos totidẽ. Thomas itẽ Aquinas (quem recentiores Græci ꝓ philosopho tanto habuerunt vt librorũ illi⁹ præstantissimum fecerint è Latino Græcum) singulas spirituum Magorumque actiones veras esse putat, vt antè demonstrauimus: nec mirum esse asserit *a*, quòd Simon Magus diabolorum opera fecit vt loqueretur canis. Sic Magi quatuor qui Pictauij anno M. D. LXIIII. fuerunt cõcremati, dicebant hircum quem adora-

a Clemens in itinerario.

adorabant de nocte secum loqui solitum: & Paulus Grillandus *b* scribit Sagam à se Romæ fuisse visam cùm illic esset, Franciscam Sienensem nomine, quæ coram omnibus faciebat vt loqueretur canis. Atq; hæ quidem actiones omnes & similes aliæ mirificæ, quas Vvierus fatetur, contra naturam fiunt. Hic ergo necesse est ceruices coram Deo demittamus, & tenuitatem confitentes nostri ingenij principia naturæ rationesq; negligamus: quibus toties profectò fallimur quoties ex eis volumus spirituum actiones, dæmonumq; societatem cum Magis expendere, eoque pacto παραςυλλογισμὸν istũ conficere, actiones istas veras esse non posse, quia cõtra naturã sunt, & quicquid à natura fieri non potest id esse impossibile. Purũ certè parasyllogismũ & elenchum sophistcum: vt siquis de scelerato homine dixerit, bonus lanista est, bon⁹ igitur: nam à coniũctis ad simplicia nõ valet consequentia. Vvierus autem *c* omnino volens quacunq; ratione Sagis præbere effugiũ, eas à diabolo possideri &

b Lib. de sortilegijs, section. 7. num. 24.

c Lib. de Lamijs, cap. 16.

vim pati narrat. Atqui nemo tam oculis captus est qui non videat quantum ſit diſcrimen inter eas Sagas, quę ſe vouerunt, dicarũt addixerúntq; Satanæ, & eas quas malignus ſpiritus obſidet: cùm illas proſtibulis impuriſſimis, has pudicis virginibus vim paſſis comparandas conſtet, prętereà quis Satanam erga ſuos fideles ſubditos credat tam inconſyderatè agere? Idem poſteà cõfirmat fieri non poſſe à natura vt Sagę tam breui temporis ſpatio in cœtus ſuos tranſportentur. Nos autem ad ſermonem iſtum copiosè ſatis reſpondimus. Hic verò Vvierus demonſtrat quã parum ſit Mathematicus, quem perpuſillum Phyſicæ deguſtauiſſe ſuprà oſtẽdimus. Nam 8. cœlum cum aſtris omnibus horis 24. videmus conuerſari, cuius ambitus eſt ſupra quam 133000000. milliariũ, vt bis mille paſſus Geometricos milliari aſſignemus. Etenim licet Archimedes & Ptolemæ' interuallum Solis à terra ſolùm demonſtrauerint 1209. ſemidiametra terræ cum dimidio capere (eſt aũt ſemidiametrum milliariũ 1800. vt milli-

arib. bis mille passus tribuas, ambitus aũt terræ semidiametrorum 6. cum 7. parte semidiametri, vt collectis Hipparchi obseruationib⁹ Ptolemæus demonstrauit) Arabes tamen Alphragã, Albategni, Tebit, Cãpan vlterius ꝓuchentes scripserũt distare terram ab 8. cœlo 20081. terræ semidiametris, & minutis viginti octo, quę efficiunt milliaria 36145800. R. Moses Ramban lib. 3. More nebocim ampliùs esse statuit, quia demonstrationes Astronomicæ ex sensu fiunt. Verumtamen vt minimum ex omnibus numerum retineamus, certa est illa Ptolemæi demonstratio, tantam esse proportionem semidiametri cum arcu quanta est 52. ad 60. ex Euclidis autem demonstratione in li. 3. sex semidiametra vnius circuli præcisè faciunt hexagonum; itaq; semidiametrũ à cẽtro terræ ad cœlum octauum vsq; sexies planè comperietur in octauo cœlo. Intersũt igitur sexies 6146800. milliaria, cum dimidio circuli graduum 48. Quòd si octo gradus ad vnumquẽq; arcum hexagoni circuli assumpseris præter sex illa

ſemidiametra, conficientur mil. ampliùs 28916690. adde quæ omiſimus minuta 28. milliarium 800. totus ambitus octaui cœli futurus eſt 245991440. milliarium quæ horis 24. percurruntur. Longè ampliora ſunt nonum decimumq́; cœlum. Optimè enim Ptolemæus in Almagesto monſtrat totam terram (cuius ambitus eſt 11160. milliarium) cum Solari tantùm circulo comparatam qui longè octauo minor eſt, tam exiguum punctũ, eſſe vt ſenſu nequeat percipi. Quòd ſi horis viginti quatuor fit octaui cœli conuerſatio, certè minuto horæ (ſexagena autem minuta conſtituunt horam) emetitur octauum cœlum 170615. mill. motu Angeli diuinitus hac facultate præditi, quem Hebræi a vocant Cherubinum verſantem rotam flammantis gladij, i. cœleſtium luminarium: an igitur non poſſet Satanas, quem Deus tanta in terram poteſtate inſtruxit, horæ ſpatio hominem ad centum ducẽtáve mill. tranſuehere? Manifeſtum eſt igitur non eſſe hũc motum à natura ἀδύνατον. Ioanna Har-

a Leo Hebræus li. 2.

na Haruilleria (quam viuam die April. vltimo anno M. D. LXXVIII. crematam fuisse suprà meminimus) se postremò in longinquissimas partes fuisse exportatam, multumque temporis antequam perueniret ad cœtum consumpsisse fatebatur, reuersam verò defatigationis plurimum ac lassitudinis expertam esse, vt ex iudicio illius didici quod mihi Claudius Fayus Procurator Regis apud Ribemontenses attulit. Illa verò spectata est Vieri malitia, cùm scribit cap. 8. de Lamijs confiteri Sagas id sibi negotij à Satana mādari, vt dum monstratur hostia aut terram inspuant, aut crucem terant pedibus. Quam occasionem Vvierus arripit vt eos decipiat qui à missa defecerunt, dicens rem esse ridiculā. Sprangerus etiam scribit, se quæstionem de Sagis habentem audiuisse multos expresso cum Satana pacto recipere se artus diffracturos Crucifixis, idq; præsertim die antepaschalis Veneris. Hoc Vvierus totum stultitiæ imputat. Hic verò non placet quæstionem aggredi de religionis

 merito,

merito, quam multi Theologi copiosè explicauerunt, neque eſt præſentis argumenti: ſed technas Satanæ affirmo eſſe incredibiles niſi optimè attẽdatur, quod ille non fecit qui puerilem admodum conſcripſit librum de Satanæ ſtratagematis. Iſtud enim eſt conſilium Satanæ, vt ipſius ſubditi ad contemptum abnegationemq; Dei ſolum adducantur, ſed etiam omnis religionis & earum omnium rerum quæ putantur eſſe Dij & metu à maleficijs abſterrere poſſunt, & ad Satanam omnino auertantur. Inter Magos itaq; conuenit, id primum Satanam à tyronib. nouitijsq; Magis exigere vt Deo & omni religioni renuntient, pro certo habens quiſquis religioni cuiuis renuntiauerit eum ad omnem impietatem & ſcel⁹ proiectum fore. Etenim Romæ in nocturnis etiam Bacchi ſacrificijs innumeri Magi comperti ſunt, qui mille inceſtos & nefarios coitus exercebant, innocentiſſimos quoſq; mactabãt: quamobrem per totam Italiam in perpetuum fuerunt vetita, & Magi quamplurimi affecti morte.

re. a Sic in primitiua Eccles. (vt Epiphanius testis est) insinuauit Satanas damnabilem Magorum Gnosticorum sectam, qui religionis specie sacrificabant infantes ex incestis congressibus ipsorũ natos, tundebant in mortarijs cũ farina & melle, factasq; ex eis placẽtas suis sectatoribus vescendas dabant, atq; hanc suam cœnã esse prædicabãt. Hi veri fuerũt Magi edocti à Satana, cuius hic præcipuus est scopus vt omnem religionẽ ex humanis mẽtib. eximat ad stabiliendum potẽtiam suam, aut etiam vt superstitiosa religionis specie tegat omnia scelera quæ fieri possunt ad contemptum Dei vel eius qui putatur Deus. Nam quisquis aliquid committit ad contemptum lapidis materiæúe alterius quam habet pro Deo, hũc tantundẽ penè cõfirmo offendere, quãtum is offẽdit qui Deum verum æternũ quẽ nouit blasphemauerit: vt olim Caligula b Iouis assumens imaginem in aurem eius insusurrabat cõtumelias, & statuam comminuebat Vestæ quam vestales osculandam ei præbuerant. Non quòd à natura

a Liuius.

b Suet. in Caio.

ſit maleficium comminui Veſtalium ſtatuam: ſed in Caligula blaſphemum fuit & impium facinus, cuius iſtud fuerat propoſitum vt eum contemptu prouocaret quem habebat pro Deo. Deus enim ad animum ſemper mentemq; hominum reſpicit, & geſtus negligit, ideoq; ſcrutator cordium appellatur. Sciens itaque Baruc populum in Babylonia captiuum eò impelli vt coram imaginibus è metallo, ligno, lapide procideret, ſcribit in hanc formam, Cùm imagines humeris portari videbitis vt reuerentia ipſis habeatur, dicite cum animis veſtris, ad te, ô æterne Deus, hic honos pertinet. Idem in priſca Eccleſia factitabant multi, qui vi aut metu intererant gentium ſacrificijs, aut ad præuertendum ſcandalum ne exiſtimarentur Athei, & quamuis in genua coram imaginibus prociderent, Deum orabant tamen vt ſe ab omni pollutione & idololatria integros cōſeruaret, bonumq; ipſorum animum & conſcientiam ac ignari rudisque populi accipiat æquo animo & probet. Ex his igitur

gitur concludimus cuiuſcunq; actionis eu bonæ ſeu malæ fundamentum eſſe oluntatem & intentionem hominis n omneis partes: adeò vt ſi voluntas cō-tra id venerit quod bonum ratio iudicat: tiam decepta ratione offendatur Deus. Hæc deciſio Thomæ Aquinatis *a* in tra-tatu de bonitate actus interioris volun-atis, vbi ſic ait, Quando ratio errans po-it aliquid vt præceptum Dei, tunc idem ſt contemnere dictamen rationis & Dei ræceptum: quod item Auguſtinus ſen-t *b*. Quapropter videns Satanas Deum d intentionem attendere, vim, metum, uſtamq́; ignorantiam excuſare, tentat on veram modò religionem euellere, ed etiam omnem diuinitatis opinionē x humanis mentibus eximere: itaque ullum lapidem non mouet vt qui vni-um adorat Deum plures ei adhibeat ſo-ios, tum à Creatore ad res creatas auo-at, à creaturis intelligentib⁹ ad eas quas enſus percipit, à nobilibus cœleſtibúſq; reaturis ad elementareis, ad immundas q; animantes, ſerpentes bufonesq́;, & à

a In prima ſecundæ, q. 19. ad 5.

b Libr. retractat.

crea-

creaturis Dei ad hominum opera. Eſt e-
nim abominabilius ſi idolis quæ fabrefe-
cerint homines honor habeatur, quam
ſi ante buſones & crocodilos, quos ado-
rauerunt AEgyptij, creaturas Dei atq; o-
pera procidatur. Quamobrem procurat
Satanas vt ſecundum has humanis ope-
ribus honos habeatur, puta imaginibus
& ſtatuis quas Græci idola, Hebræi Peſi-
lim appellabant: neq; hoc contentus eò
tandem homines perducit, vt imagini-
bus ipſis (quarum metu ab offenſionib⁹
quodammodo abſterrentur) renuntian-
tes adorent ipſum: atq; vt impediat ſuos
ne redire in gratiam cum Deo poſſint, e-
os obſtringit maleficijs inſignib⁹ & hor-
rendis blaſphemijs ne vnquam veniam
ſperare audeant. Verbi gratia, autor eſt e-
is vt ad Dei cõtumeliam ſacratas hoſtias
præbeant buſonib⁹ comedendas, inſtitu-
to execrabili, ꝙ ab eis ſolũ ſeruari iubet q
pro certo habent hoſtiam eſſe Deum, vt
ſuprà docuimus: ſimiliter vt ad deſpe-
ctum Dei ſagittis configant crucifixos,
altero non minus deteſtando ſcelere, ꝙ

Magos

Magos Sagittarios in Germania dictos antehac Satana duce fecisse notauimus: iam verò desiuerũt isti ex quo bona pars Germanię credidit nihil in crucifixis diuinum esse. Vt enim animos scrutatur Deus & consilia hominum introspicit, sic imitatus Deum Satanas se coli pro Deo curat, quod maximi quiq; Magi sactitant eum demissa in terram facie adorantes, idq; adhibitis etiam ceremonijs & ritibus honorificis qui Deo putantur grati, vt cùm oscula iunguntur reliquijs, & lucernæ accenduntur. Sic cultum sibi Satanas exhiberi iubet, vt in iudicio cõpertum est Magorum quatuor qui apud Pictonas viui cremati sunt anno M. D. LXIIII. Hi enim dixerunt se ad crucem quamdam cum lucernis ardentibus podicem Satanæ apparentis hircina specie osculatos esse. Si Sacerdotes illi quos Monstreletus & Froissardus meminerunt cum bufonib⁹ baptismum communicauisse hostiamque illis præbuisse, nequicquam diuinitatis in hostia esse putauissent, non fuisset id officij desyderatu-

deraturus ab eis Satanas: neque Neroni Magorũ ab omni memoria facilè principi, aut Caligulæ iſtius patruo futurus autor vt ſtatuas Iouis, Veſtæ, aliorumq́; proculcarent, niſi aliquam eis diuinitatem eſſe putauiſſent. Itaque in ſortileg. omnibus & abominandis Magorum communicationibus ſingulæ propè voces cruce, ſingulæ orationes Ieſu Christi & S. Trinitatis nomine ac luſtrali aqua (benedictam vocant) aſperguntur: & ſi quod ſcelus cereis imaginibus opus eſt perpetrari, eas corporalibus, dum miſſa canitur, Satanas ſubdi iubet (vt permultis iudicijs fuiſſe cõpertum Paulus Grillandus *a* narrat) baptizari in eorum nomine quos diris volunt defigere, & horrendas voces myſteriáque vſurpari quæ profectò non vnquam imprimi ſed in perpetuum ſupprimi oportuit. Illud verò ante omnia opus eſt obſeruari, Satanam ab omni ſeculo Sacrificos, Aruſpices, & ſacerdotes ad ſe pellicere, vt omne genus religionis inquinet, eiſque plus ſemper quam alijs facultatis ad nocendum

a Lib. 2. de ſortilegijs ca. 5. n. 11.

dum conferat. Itaq; Plato lib. de legibus 9. capitale ſuppliciũ in Sacerdotes decernit qui ſacrificijs & arte magica occiderunt: quod Rom. Senatus conſ. iudicatum fuiſſe ſuprà annotauimus ad legis Corn. interpretationem l. ex Senatuſcõſulti de ſic. ff. legis de ſicarijs latæ pœna damnari qui ſacrificia iſta fecerit habuerit. Et apud Sprangerum, Paulum Grillandum, & Pontanum legimus maximos quoſq; Magos ſacerdotes exſtitiſſe, vt populum totum corrumperent: nam quo ſanctiorem atq; integriorem miniſtrum Dei oportet eſſe vt populum ſanctificet, orationéſq; & laudes Deo acceptas offerat, eo magis abominandum eſt facinus & deteſtabile, cùm ſe is addicit Satanæ ſacrificiáq; exhibet qui Deo ſacrificare debuerat. Ipſe enim Porph. à veteribus annotatum fuiſſe ſcribit, ſi quæ ſacrificia Ioui, Apollini, & alijs Dijs indignè fierent, ſuperuenire malignos ſpiritus & preces in execrationem verti: non quod Deus idololatrias (quas indicta capitali pœna vetat) probauerit, ſed cum

probabile est ad imperitorum mentem respexisse, & pro voluntate qua erant de eis iudicauisse. Iacobum Perusinum sacerdotem Grillandus ait *a* maximum fuisse totius Italiæ Magum, qui cum missam canens versus populum sese obuertisset vt diceret, *Orate pro me, &c.* die quodam dixit, Orate pro castris Ecclesiæ, quia laborant in extremis: eodemq; momento cæsa fuisse castra, quæ Perusio (vbi canebat missam) viginti quinque milliaribus aberant. Similem historiam in Philippo Comminæo legimus de quodam Italo Viennensi Archiepiscopo, qui præsente Ludouico Rege XI. die Epiphaniæ Missam celebrans in æde S. Martini Turonensis, quando pacem Regi osculandam præbuit, hæc verba pronuntiauit, Pax tibi, ô Rex, hostis tuus est mortuus: & hora eadem compertum est Carolum Ducem Burgundiæ ad Nanceum in Lotharingia occidisse. Prophetas alios sub id tempus quàm nunc afferat an pepererit Italia nescio: equidem valde metuo vt artem illam coluerit quæ ab alijs gentis isti-

a Lib. 2. de sortileg. cap. 6.

tis istius frequentatur, quibus Satanas apud Principes vtitur emissarijs vt ista lue inficiat eos: multa enim de hoc bono Archiepiscopo Comminæus narrat, quæ nihil magis redolent quàm veri Magi effecta certisśima. Atque hæc ad dictum Vuieri responsio, ridiculum id esse prædicantis quòd suis Satanas imperat Crucifixos effringere, in terrã despuere cùm spectanda hostia proponitur, aquam lustralem vel benedictam non attingere. Idem verò Sagam nescio quam ridet, cui Satanas mandauit vt accuratè calceos veteres asseruaret qui pro amuleto ab alijs Magis essent. Istud consilium Satanæ esse duplex assero significatione: calcei qui semper sordibus obducuntur, peccata significant: nam edicens Deus Mosi & Iosuæ, amoue calceos tuos, hic locus purus & sacer est, innuebat (inquit Hebræus Philo) animam optimè à peccatis purgandam esse vt Deum contempletur & laudet. Vt autem cum Satana conuersetur, eam opus est inquinari & immergi perpetua impietate sceleribusq; atrocis-

ſimis: tum bonis ſuis adminiſtris auxiliatur Satanas. Quòd ſi proprium iſtius rei ſenſum præoptaueris, Satanam diximus omnem operam conſumere vt homines à fide in Deum ad res creatas abducat, quæ vera eſt definitio idololatriæ à Theologis tradita: ac proinde ſiquis crediderit ſe calceis veteribus, periaptis, alijsúe magis perlatis conſeruari à malo poſſe, hic in perpetua hæret idololatria. Aliud etiam Satanas ſpectare ſolet, vt ſuos ſubditos ad obſequium informet aſſuefaciatq́;: ſicut Satanam ſuprà oſtendim⁹ puellam ad ſuam voluntatem pellecturum edixiſſe ei vt ſibi daret de capillitio, quod illa fecit: poſteà mandauiſſe vt ad ædem S. Mariæ virtutum proficiſceretur: hoc cum animaduerteret factũ, rogauiſſe vt peregrinationem Cõpoſtellas ad S. Iacobum ſuſciperet: id negãti poſſe, indixiſſe Satanã vt in ſinum forcipes inderet: quod poſtquam illa hoc cõſilio feciſſet vt à maligno ſpiritu ſeſe liberaret, eum longè grauiùs q̃ antè fecerat inſtitiſſe. Hoc autem certo certi⁹ eſt blaſphemũ

illud in Deum fore, si preciperet Satanas legem diuinam obseruari, & illud quispiam studio obsequendi prestaret. Quãobrem illud in primis cauēdum est, ne quis vllo pacto Satanæ obsequatur. Quod ad Canonē Episcopi, toties à Vviero inculcatum, anteà demonstrauimus neq; generali Concilio, neq; Synodali fuisse factum, sed in Cōciliabulo: & quod Magorum exportationem negat id à Theologis omnibus improbari a: cùm eam contra affirment Augustinus, Thomas Aquinas, Durandus, Bonauentura, Syluester Prieras, Inquisitores 5. Paulus Grillandus, & alij innumeri. Nihilominus tamen in canone, nec mirum, §. magi. 26. q. 5. dicuntur Magi solo verbo fascinare & maleficium violentum committere: idemq; confirmant Hebræus Philo in libro de specialibus legibus, Augustinus, & Tertullianus in Apologetico. Id etiam Lucanus hoc versu innuit:

Mens hausti nulla sanie polluta veneni
Incantata perit.

Spranger⁹ scribit se in Germania vidisse

a August. lib. 10. & 21. de ciuitat. Dei. Thomas in secunda secundæ, q. 95 art. 5. tit. de superstit. & in tract. 1. part. q. 2. & tit. de miracul. q. 18. art 5. & tit. de dæmon. Bonauentura in 3. sent. dist. 19. q. 3. Sprang. in malleo ma. Paul. Grilland. lib. 2. de sortil.

Sagas, quæ repentè verbo vnico homines enecabant, rem multo plus miraculosam quàm ſit tranſuectio: non quod iſtud efficiatur verbo, ſed opera Satanæ, quem adorans Saga de ea re exorauerit. Quamquam non perficitur cædes huiuſmodi, niſi aut Deus iuſtè maleficium hominis malè meriti vlciſcatur, aut etiam permittat, vt antè demonſtrauimus. Poſtremo cap. de Lamijs Vvierus cœlum terræ miſcet, vt effugium Magis comparandum eſſe doceat ridiculo quodam elencho, nec abſimili ab eo quem à Corace Tiſiáque prolatum narrat Gellius. Nam ſic ait ille, Sagis pœnitentibus oportet ignoſci, vt hæreticis ignoſcitur: obfirmatis verò condonari, ne corpus & anima perimantur pariter. Sic magiſtro ſuo in iure dicebat Tiſias, ſi pſuaſero me nihil debere ſoluere, abſoluar ſententia: ſi perſuadere non potuero, ne tum quidē exoluam quicquam: nam effecturum ſe promiſit Corax vt bonus orator fiam, id eſt, quicquid placuerit oratione perſuadeam: Ad illud magiſter dixit, ſi iudicibꝰ

pote-

poteris pſuadere nihil deberi abs te, mihi tamen ſoluturus es, quia bonus orator fueris iudicatus: Sin autem eo condemnaberis quòd pſuadere non potueris, etiam mihi ex ſententia ſolues: Iudices ſententiam ferent, mali corui malum ouũ. Ita Vviero regeram, ſi prædones atq; ſicarij, quamuis reſipiſcentes, diuinis humanisq; legibus addicuntur morti, quia executio iuris & pœna maleficiorum à culpa & pœnitentia diſtant longiſſimè: omnino æquius futurum eſt vt obfirmatus Magus, omnib9 prædonibus, ſicarijs, & parricidis peior, reusque diuinæ & humanæ maieſtatis læſæ, multetur morte. Pœnitentia autem efficit vt condonetur culpa, quàm Vvierus à pœna neſciuit diſtinguere. Poſtquàm Dauidi indicaſſet Deus culpam eius condonari, non eo minus pœnas de eo viſum eſt ſumere: & quamuis Deus dixiſſet Moſi peccatum populi condonatum eſſe, ſeuerè tamen fuit caſtigatus. Quamobrem paulo pòſt, Ego ſum, inquit a, Deus maximus, æternus, exercens miſericordiam, condonãs

Κόρακος κόρακες (margin)

a Exo. 34.

peccata & iniquitates, ſed impunita non ſinens: vt habet textus Hebræi veritas & Vatabli interpretatio. Non quod peccata omnia pro merito eorum puniat, nam humanum genus iam olim perijſſet: verùm exercet Deus iudicium, iuſtitiam, & miſericordiam: iudicium quidem, peccata hoſtium coniuratorum ex merito eorum puniendo: iuſtitiam, mercedem cuique benefactorum cauſa tribuendo: miſericordiam verò, tum ampliùs benefaciendo, tum lenius caſtigando quàm promereatur quiſquam. Hoc vnum eſt è præſtantiſſimis ſacræ ſcripturæ myſterijs, ac fortaſſe minimè omnium à pleriſque intellectum: Ieremias enim has proprietates cum vehementiſſima exclamatione aſſignat Deo. Quòd ſi Deus deliberauerat populum ſuum in deſerto morte afficere (is autem erat animarum octies decies centies mille minimùm) quòd procidiſſent coram imagine contra Legem venientes, ſacrificia ei obtuliſſent, ſi etiam vtcunque reſipuerint, ex eis tria millia repentè

pentè enecauit: quid, obſecro, mereantur Magi, Satanam adorantes & ſacrificantes ei? Ecquis igitur Vvierum non dixerit à Deo planè reiectum eſſe, qui rem adeò abſurdam ſit auſus ſcribere, condonari eis oportere qui blaſphemãt Deum peruicaciſſimè & bellum ἄσπονδον aduerſus eum gerunt? Melius fuiſſet cum Vviero actum, ſi apertè dixiſſet vt Ageſilaus *a*, qui de amici cuiuſdam cauſa ad Iudices ſcribebat in hanc ſententiam, ſi ius cum eo faceret, ſecundum eum iudicarent: ſin contra ius ageret, viderent tamen Iudices ne litem amitteret: nam vtcunque eſſet, amicum in lite volebat vincere. Idem Vvierus ſatagit, qui Magis ſi reſipuerint, veniam dari cupit: ſi peruicaces fuerint, itidem condonari, ne corpus & anima eorum intereant: itaq; reus eſt communis Magorum ſupplicij, prout diſertè cauetur lege *b*, quiſquis Magum reum publicum ſeueritati legum ſubtraxerit, is vltimo cum Magis ſupplicio pereat. Quod autem Vvierus ſub finem incaleſcens & ira percitus Iu-

a Plutarc. in Apophthegm.

b l. vlti. de malefic. C.

dices vocat carnifices, magnum certè illud est præsumptionis argumentum, ab eo valde metui ne quis Magus plus satis eloquatur, cumque puerulos imitari qui ex metu de nocte canunt. Res autem omnium absurdissima quæ in diuinis & humanis legibus obseruari possit, persæpe à Deo in Lege & à Iurecoss. a adducta, nimirum ne crimina impunè abeant, res inquam ista argumentis Vvieri implicatur, quando voce maxima asserit blasphemis, incestis, parricidis, aduersarijs Dei & naturæ, id est, Magis condonandum esse, licet in blasphemijs sceleribusque horrendis perseuerent. Animaduertens autem Vvierus tandem diuinas æquè ac humanas leges sibi obsistere omniumq; gentium consuetudinem, vt dicta sua circumuestiat aliqua specie, Dei legem in duobus locis sibi putauit corrumpendam. Primùm enim scribit b lege Dei præcipi vt falsi testes afficiantur morte: deinde mandari vt fur occidatur qui de die domum alterius vi perruperit. Si acta notarius, actuarius, aut Iudex corruperit

a l. conueniri. de pact. dot. l. si maritus. §. legis. de adult. l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff.

b ca. 24. de Lamijs, volum. 6. num. 10.

uperit, dignus eſt ſuſpendio. Vvierus his duabus lineis Dei corrupit legem. Nam falſum teſtem lex Dei *c* ſupplicio idem addicit quod in alterum fuiſſet importaturus: ſi falſum pro teſtimonio dixerit ad tollendum vitam, teſti vitam ademptum iri: ſi ad flagra incutienda, perpeſſurum flagra: ſi ad multam vnius aurei, aureo multatum iri. Impudentius verò altera Lex ab eo corrupta eſt: Lex enim ſiquis interdiu furem occiderit, eum ſancit reum eſſe ſanguinis *d*: contra quam Vvierus aſſerit. Capitalius verò falſi crimen illud eſt, cum legem Dei vetantem ne præſtigiatrix ſinatur viuere, de veneficâ ſolùm dicit accipi oportere. Nam lex Dei de ea loquitur quæ faſcinat, quæ præſtinguit oculos, & id quod non eſt videndum exhibet: nempe id pro certo ſtatuens, non poſſe hoc fieri niſi cum Satana fœdus interuenerit. Sed vt tandem aliquando finem ſcribendi faciamus, reſtat vt omnes videant & iudicent, potiùſne blaſphemijs & falſis ſermonibus Vvieri ſit hærendum quàm lege Dei toties in

c Deut. 19.
d Exod. 22.

ſacra

ſacra Scriptura inculcatæ, qua pœnæ capitales in Magos maxima grauiſſimáque Dei execratione infeſtos decernuntur: potiúsne cum tenui medico faciendum, quàm cum libris & ſententijs philoſophorum omnium qui vno ore condemnauerunt Magos: potiúsne tenendæ pueriles Vvieri argutiæ, quàm Platonis leges, 12. tabulæ, prudentum reſponſa, Imperatorum placita, decreta populorum legislatorumq; Perſarum, Hebræorum, Græcorum, Latinorum, Germanorum, Gallorum, Italorum, Hiſpanorum, Anglorum capitales pœnas conſtituentium aduerſus Magos & eos qui aut receptauerint Magos, aut impunitatem eorum procurauerint: potiúsne habenda Vviero fides quàm communi populorum, Regum, Principum, Legislatorum, Magiſtratuum, Iurecoſſ. experientiæ, qui euidētiſſimè impia & execrabilia cōperta habuerunt ſcelera quib. contaminantur Magi: potiúsne eundum in ſententiam illius hominis qui diſcipulus fuit Magi omnium qui ſuo ſeculo vnquā extiterint

peri-

peritissimi, quàm Prophetis, Theologis, Doctoribus, Iudicibus, & Magistratibus accedendum, qui veritatem explorauerunt permultis millibus violentarum præsumptionum, accusationum, testimoniorum, repetitionum, comparationum, recognitionum, resipiscentium animorum, & confessionum sibi ad mortem vsq; constantium. Habemus quoq; Dei ipsius iudicium *a*, qui se exponit Palæstinæ gentes è terra exstirpasse non aliam ob causam quàm propter horrenda sortilegia quibus vtebantur, qui se non Magos solùm pronuntiauit exterminaturum, sed eos omneis etiam qui Magos sinent viuere *b*, qui Ieremię edixit *c* quàm maxima voce prædicaret se igne cædibusq; euersurum esse Hierosolyma omneisque incolas ob execranda Manassis Regis sortilegia. Hæc ergo mihi videntur ad Vvieri libros responderi posse. A te autem, vir clarissime, lectoribusq; omnibus veniam mihi dari postulo, si quid asperius fortè conscripserim: etenim fieri non potest vt quisquis vel leuissimo

a Deut. 18.
b Leui. 20.
c Ierem. 5.

uissimo honoris Dei studio afficitur, tc blasphemias audiat & legat sine stomacho iustissimaque indignatione, prou sanctissimis hominibus Prophetisq; ac cidit si quando rerum tam abominandarum meminissent: quarum recordatione totus perhorresco & zelo accendor, quo omneis inprimis opus est inflammari, ne Dei honos sic teratur & proculcetur eorum pedibus, qui scelera blasphemias impunitatemque Magorum solent defendere.

FINIS.

FRANCOFVRTI AD Mœnum, apud Nicolaum Bassæum, Anno 1590.

54